

SRU

คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

VOL.17 NO.2

ปีที่ 17 ฉบับที่ 2

กรกฎาคม-ธันวาคม 2564

วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร วิทยาเขตปทุมธานี

*Journal of Humanities and
Social Science*

ISSN 1905-1212

วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ที่ปรึกษา	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมลมาศ ปฎิชากุล
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชิดชัย อุดมพันธ์
กองบรรณาธิการ	ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา มหาวิทยาลัยทักษิณ ศาสตราจารย์ ดร.ดวงมน จิตรจ้านงค์ ข้าราชการบำนาญ ศาสตราจารย์ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ศาสตราจารย์ ดร.ปราณี กุลละวณิชย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สดชื่น ชัยประสาธน์ มหาวิทยาลัยศิลปากร รองศาสตราจารย์นฤมิตร สอดศุข มหาวิทยาลัยรังสิต รองศาสตราจารย์ ดร.พัชนี ตั้งยีนยง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รองศาสตราจารย์ยุกุท ชูแว่น มหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุสลัน อุทัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ โชะเฮง มหาวิทยาลัยรามคำแหง อาจารย์สุริยงค์ ลี้มสังกาศ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ฝ่ายจัดการ: นางสาวมาริสา ส่ำลี, นางสาวนุรีโลลา ยูแม

จัดรูปเล่มและออกแบบปก: นางสาวนุรีโลลา ยูแม

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์: <https://www.tci-thaijo.org/index.php/eJHUSO>

Scan QR Code:

Journal of Humanities and Social Sciences

กำหนดออก: ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม-มิถุนายน, กรกฎาคม-ธันวาคม)

สำหรับท่านใดที่สนใจสมัครสมาชิก สามารถส่งเป็นธนาคัตติ

สมัครสมาชิกเป็นรายปี (2 ฉบับ) ราคา 200 บาท

ชื่อผู้รับเงิน นางสาวนุรีโลลา ยูแม

ที่ทำการไปรษณีย์ รุสะมิแล 94000

ส่งมาที่ กองบรรณาธิการวารสารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

Email: Husojournal@gmail.com

ข้อคิดเห็นใดๆ ของบทความที่เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้เป็น
ของผู้เขียนไม่ถือเป็นความคิดเห็นและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ
และหากประสงค์จะนำบทความใดในวารสารไปเผยแพร่ซ้ำ
โปรดติดต่อผู้เขียนบทความโดยตรง

วารสารวิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เป็นวารสารวิชาการราย 6 เดือน (มกราคม - มิถุนายน, กรกฎาคม - ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ ข้าราชการและนักวิชาการ นำเสนอผลงานเพื่อเผยแพร่และแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ประเภทของบทความที่รับพิจารณา

1. บทความวิจัย (Research Article)
2. บทความวิชาการ (Academic Article)
4. ปริทัศน์หนังสือ (Book Review)
5. บทความปริทัศน์หนังสือ

ต้นฉบับที่พิจารณาเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนี้จะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น หากกองบรรณาธิการตรวจสอบพบว่าบทความใดไม่เป็นไปตามเงื่อนไขดังกล่าว หรือต้องการถอนบทความหลังจากที่กองบรรณาธิการดำเนินการขั้นตอนต่างๆ ไปแล้ว ผู้เขียนจะต้องชำระค่าดำเนินการจำนวน 5,000 บาท ให้แก่กองบรรณาธิการวารสารด้วย

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง (peer-reviewed) จำนวนอย่างน้อย 3 ท่าน และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ ถือเป็นขั้นสุดท้าย

สารบัญ

แนวคิดจักรวาลวิทยาของชาวไทยภาคใต้ : มองผ่านวรรณกรรม บทสวดไหว้พระภูมิ
The Cosmological Conceptualization of Southern Thais:
A Literary Exploration into Pra Bhumi Chants

คำนำวล คำมณี 9

ศึกษานโยบายสังคมพหุวัฒนธรรมในสาธารณรัฐเกาหลีและ
ผลกระทบที่เกิดจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม
Policy of Multicultural Society in Republic of Korea and Problems on Cultural
Diversity

อรพรรณ จันทร์เทา 47

ความท้าทายในการใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง สำหรับการทำงานวิจัยกับผู้สูงอายุ
Challenges in the Application of Narrative Techniques for Conducting
Research on the Elderly

ฐานิดาภักษ์ แสงทอง และ สิริรัตน์ บำรุงกรณ์ 87

กฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมง: ศึกษาความสอดคล้อง กับอนุสัญญา
องค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคประมง
Labour Protection Law in Fishery Work: A Study of Conformity with Work in
Fishing Convention (No.188)

**อาทิตยา โภคสุทธิ อุลลิช ดิษฐประณีต ขวัญศิริ เจริญทรัพย์
และพิมพ์ สุศลสัมพันธ์** 109

สารบัญ

สู่แดนมหัศจรรย์สี่ชมพู : พัฒนาการของขบวนการนักศึกษา “ม.อ.ปัตตานี”
จากการชุมนุมประท้วงกรณีสะพานกอตอถึงหลัง 6 ตุลาคม 2519
Towards the Miracle of the Pink Land: Development of PSU Pattani's Student
Movement from Koto Case Protest to Post Incident of 6 October 1976

พิเชฐ แสงทอง 151

กระแสล่าสุดในการวิจัยบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์: การสำรวจ
บทความวิจัยในวารสาร Extrapolation และ Science Fiction Studies
ระหว่างคริสต์ศักราช 2010-2019
Latest Trend in Science Fiction Research: Survey of Research Articles in
Extrapolation and Science Fiction Studies between 2010-2019

ณัชพล บุญประเสริฐกิจ 189

วาทกรรมในถ้อยคำการจีบจากซีรีส์วาย เรื่อง เพราะเราคู่กัน
Speech Acts of Flirting in Thai BL Series: 2Gether The Series

ทักษิณ ทุนเกิด อภิชัย ไพโรจน์ ปรียากรณ์ ชูแก้ว และอลิสรา คุ่มเคี่ยม 217

การเลือกใช้คำศัพท์บนแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์: กรณีศึกษาช้อปปี้
Word Choice on E-commerce Platform: A Case Study of Shopee

เจ็พ พู มั่ง และจิตรลดาวรรณ ศรีสุนทรไท 247

ปริทัศน์หนังสือ (Book Review) KhmeRenaissance

สายธาร ทิบทับ 277

แนวคิดจักรวาลวิทยาของชาวไทยภาคใต้ : มองผ่านวรรณกรรม
บทสวดไหว้พระภูมิ

The Cosmological Conceptualization of Southern Thais:
A Literary Exploration into Pra Bhumi Chants

คำานวล คำานณิ*

ศศ.ม. (ปรัชญา) รองศาสตราจารย์,

สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

**Corresponding Author E-mail: kamnuan.k@psu.ac.th*

Received: September 15, 2021

Revised: November 17, 2021

Accepted: December 29, 2021

Available: December 30, 2021

Abstract

The Pra Bhumi chants that reflect the Southern-Thai cosmological concept are influenced by the Brahmanism religion and the Shaivism tradition, which believe that Shiva as created the earth from Parvati's or Uma Phakhawati's substance. The concept explains metaphysical questions by supporting theistic theories that god is the absolute creator of the earth based on the belief that Shiva is the mightiest above all gods with the following characteristics: 1. he came to existence before all origins, 2. he is perfect, 3. he is eternal, and 4. he controls human ethics. The concept further describes ontological questions through a concept that the earth and all things emerged from the substance of Shiva, which is a form of grand soul, a creator, and a controller of the earth and the universe. However, his creations possess limited matters and minds. The Southern-Thai concept of how the earth was created differs from many theistic theories as it was embedded with the influences of Shivaism and Shaktism, where Parvati is honored as the grand goddess who co-founded the earth with Shiva.

The findings revealed that chanting to Pra Bhumi, a ritual that is local to Southern Thailand, preserves conventional religious beliefs, although the religion itself has long faded from the region. Moreover, the concept also reflects many wisdom heritages derived from

southern ancestors. The establishment of local ethics which fosters gratitude towards god's grace of the gods (e.g., worshiping in auspicious ceremonies, Baci decorations, arrangements of oblations, and regular name-calling of the two gods, The cultivation of a resource-economizing way of life that promotes abstinence from resource wasting and eradication as all are created from the substance of Parvati, and The harmonization of human coexistence, which is portrayed by these chants, that different religious beliefs could be blended in harmony and that southern ancestors employed this wisdom to maintain peaceful coexistence

Keywords:

Cosmology, Pra Bhumi , Southern Thais

บทคัดย่อ

บทสวดไหว้พระภูมิสะท้อนแนวคิดจักรวาลวิทยาของชาวไทยภาคใต้ว่า ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ ลัทธิไสวินิกายซึ่งเชื่อว่า พระอิศวรผู้เป็นเจ้าทรงสร้างโลกโดยเนรมิตจากสรีระของพระแม่อุมาภคินี แนวคิดนี้ตอบปัญหาทางอภิปรัชญา คือ สนับสนุนทฤษฎีพระผู้เป็นเจ้าทรงสร้างโลกตามแนวคิดของศาสนากลุ่มเทวนิยม และเป็นการสร้างโลกแบบสัมบูรณ์ ตามคติความเชื่อว่า พระอิศวรทรงมีมหาอำนาจยิ่งใหญ่เหนือเทพเจ้าองค์ใด และทรงมีธรรมชาติ ดังนี้ 1. ทรงเป็นปฐมเหตุของโลก 2. ทรงเป็นสิ่งสัมบูรณ์ 3. ทรงเป็นสิ่งนิรันดร 4. ทรงควบคุมจริยธรรมของมนุษย์ และปัญหาทางภววิทยา เชื่อว่าโลกและสรรพสิ่งเกิดจากเนื้อแท้ของพระอิศวร มีลักษณะเป็นจิตดวงใหญ่ควบคุมสสารและจิตทั้งหลายในโลกและจักรวาล และสิ่งที่พระองค์สร้างมีทั้งสสารและจิตมีลักษณะจำกัด แนวคิดเรื่องการสร้างโลกของชาวไทยภาคใต้แตกต่างจากศาสนากลุ่มเทวนิยมทั้งหลาย เนื่องจากคติความเชื่อเรื่องการสร้างโลกของลัทธิไสวินิกายแฝงด้วยลัทธิ ศักดินิกาย โดยให้การยกย่องพระแม่อุมาภคินี มหาเทวีของพระอิศวรเป็นผู้ร่วมสร้างโลกด้วย

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ทำให้เห็นว่า พิธีกรรมการไหว้พระภูมิซึ่งเป็นพิธีกรรมโบราณในท้องถิ่นภาคใต้ที่ทำหน้าที่เก็บรักษาดีความเชื่อของศาสนาดั้งเดิม แม้ว่าศาสนาพราหมณ์ได้สูญหายไปจากท้องถิ่นภาคใต้เป็นเวลานานแล้ว นอกจากนั้นแล้ว คติความเชื่อดังกล่าวยังสะท้อนภูมิปัญญาชาวใต้ในอดีต สร้างหลักจริยธรรมในท้องถิ่น การสำนึกต่อพระคุณของเทพเจ้าผู้สร้างโลก มีการปฏิบัติบูชาในพิธีกรรมมงคลหลาย อย่างเช่นการแต่งบายศรีจัดเครื่องบูชาสังเวศ และกล่าวนามของเทพเจ้าทั้งสองทุกครั้ง

สร้างวิถีการดำเนินชีวิตโดยใช้ทรัพยากรตามความจำเป็น ไม่เบียดเบียนทำลายทรัพยากรให้หมดสิ้น เพราะเชื่อว่าทรัพยากรทั้งหลายเกิดจากสรีระของพระแม่อุ้มมากวดี สร้างแนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคม ในบทสวดไหว้พระภูมิแสดงให้เห็นคติความเชื่อของศาสนาต่าง ๆ ผลมผลสานปรองดองและเรียบเรียงเข้าด้วยกันอันแสดงให้เห็นว่า ชาวไทยภาคใต้ในอดีตใช้ภูมิปัญญาในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

คำสำคัญ:

จักรวาลวิทยา, พระภูมิ, ชาวไทยภาคใต้

บทนำ

จักรวาลวิทยาหรือแนวคิดเรื่องการสร้างโลกเป็นหนึ่งในสามสาขาทางอภิปรัชญา ซึ่งประกอบด้วย จักรวาลวิทยา (Cosmology) ภาววิทยา (ontology) และปรัชญาจิต (Philosophy Mind) (สุจิตรา อ่อนค้อม, 2551, 31) จักรวาลวิทยาเป็นสาขาที่ศึกษาหรือหาคำตอบเกี่ยวกับการกำเนิดของจักรวาลหรือสรรพสิ่งในจักรวาล โดยพยายามศึกษาว่าโลกหรือจักรวาลมีความเป็นมาอย่างไร และจะดำเนินต่อไปอย่างไร อีกทั้งสรรพสิ่งในจักรวาลมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ หากมีความสัมพันธ์กันจะเป็นไปในลักษณะใด เนื้อหาดังกล่าวของจักรวาลวิทยามีหน้าที่ศึกษาเกี่ยวกับเนื้อแท้หรือแก่นแท้ของโลกและจักรวาล ว่ามีความแท้จริงในลักษณะใด เป็นสสารหรือจิต ความแท้จริงดังกล่าวเป็นความจริงขั้นสุดท้ายหรือความจริงสูงสุด ซึ่งเป็นหน้าที่ของปรัชญาจะต้องแสวงหาคำตอบเพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็นของมนุษยชาติ

ความเป็นมาของจักรวาลหรือโลกอันเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ เป็นปัญหาสำคัญที่นักปรัชญาหรือนักปราชญ์ในอดีตให้ความสนใจและศึกษาค้นคว้าจนเกิดเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างโลกซึ่งนักปรัชญาหรือนักปราชญ์ในอดีตได้กล่าวไว้ 2 ทฤษฎี

1. พระผู้เป็นเจ้าของจักรวาลหรือโลกขึ้นโดยอำนาจอันยิ่งใหญ่ของพระองค์พร้อมทั้งบริวารต่างๆ เช่น ดาวพระเคราะห์หรือดาวบริวารและสรรพสิ่งในโลก เช่น พืช สัตว์ ภูเขา แม่น้ำ เป็นต้น สรรพสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าของจักรวาลหรือโลกล้วนมีความสัมพันธ์คงรูปตั้งแต่เริ่มแรกของการสร้าง และจะดำเนินต่อไปตามรูปแบบเดิมทฤษฎีการสร้างโลกโดยพระผู้เป็นเจ้าของจักรวาลมี 2 ลักษณะ ดังที่อมร โสภณวิเศษรุ่งศ์ (2520, 185) กล่าวไว้ดังนี้

1.1 การสร้างโลกแบบสัมบูรณ์ หมายความว่าพระผู้เป็นเจ้าของจักรวาลหรือโลกขึ้นอย่างฉับพลันจากความไม่มีอะไร หรือจากความว่างเปล่าในทำนองว่า "ขอให้โลกเกิดขึ้นแล้วโลกก็เกิดขึ้น" ในกาลครั้งนั้น ไม่มีอะไรเลยนอกจากพระผู้เป็นเจ้าของจักรวาล พระผู้เป็นเจ้าของจักรวาลเป็นผู้สัมบูรณ์

ทุกอย่าง จะไม่สร้างโลกขึ้นเลยก็ได้ แต่พระองค์สร้างโลกขึ้นเพื่อถ่ายทอดความดีงามทั้งปวงให้แก่สิ่งที่มีจำกัด

1.2 การสร้างโลกแบบมีเงื่อนไข หมายความว่า พระผู้เป็นเจ้าของโลกสร้างโลกจากสสารที่มีอยู่แล้ว พระผู้เป็นเจ้าของโลกกับสสารเป็นสิ่งนิรันดรด้วยกัน แต่สสารยังอยู่อย่างสับสนไร้ระเบียบ พระผู้เป็นเจ้าของโลกจึงใช้สสารอันสับสนไร้ระเบียบนั้น สร้างขึ้นเป็นโลกอันมีระเบียบในทำนองเดียวกับสถาปนิกออกแบบสร้างอาคารด้วยวัสดุขนานานชนิด

ทฤษฎีทั้งสองอาจสร้างปัญหาให้ขบคิด เพราะขาดความสมเหตุสมผลทางปรัชญา และหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ หากพระผู้เป็นเจ้าของโลกจากความว่างเปล่า คือ ความไม่มีอะไรแล้ว นำไปสู่ความมีอยู่ของโลกได้อย่างไร ซึ่งแสดงว่าโลกนี้ว่างหรือไม่มีอยู่ และหากพระผู้เป็นเจ้าของโลกเป็นสถาปนิกผู้จัดระเบียบให้กับโลกหรือสร้างโลกจากสสารที่ไม่มีระเบียบ แสดงว่าพระองค์เป็นสิ่งจำกัดเช่นเดียวกับสสาร

2. ทฤษฎีวิวัฒนาการ นักปรัชญาและนักวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ไม่ยอมรับว่า พระผู้เป็นเจ้าของโลกเป็นผู้สร้างโลกและเชื่อในทฤษฎีวิวัฒนาการ โดยพยายามหาหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มาสนับสนุนความเชื่อของตน เช่น หลักฐานทางดาราศาสตร์ที่ยืนยันว่า ดวงอาทิตย์ คือ การควบแน่นของพลังความร้อนเป็นเวลายาวนาน หลักฐานทางธรณีวิทยาที่แสดงว่าโลกนี้ประกอบด้วยหินและดินที่เกิดจากการแข็งตัวของสสารที่เคยเป็นของเหลวมาก่อนและตกตะกอนอยู่ในโคลนและดินเป็นเวลายาวนานและหลักฐานการวิวัฒนาการของพืชและสัตว์ในโลก เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นเหตุผลที่ยืนยันว่า โลกหรือจักรวาลเกิดขึ้นโดยกระบวนการทางธรรมชาติ และวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่องโดยใช้เวลานานมาก

คติความเชื่อของคนไทยในอดีตจะอธิบายปรากฏการณ์ที่ตนไม่รู้และไม่เข้าใจ แสดงออกมาในรูปแบบของความเชื่อทางศาสนา ที่ว่าด้วยระบบความเชื่อเกี่ยวกับโลกและชีวิต ซึ่งความเชื่อดังกล่าวเป็นตัวกำหนดขั้นตอนของชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น การเกิด การรับเข้าหมู่

การแต่งงาน การล่าสัตว์ การเกษตรกรรม การทำสงคราม และความตาย (ปริชา ข้างขวัญยืน, 2542, 40) ปรัชญาการณที่มีมนุษย์ไม่รู้มีกอธิบายความคิดตามความเชื่อของตน เช่น ฝนตก ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ก็อธิบายว่าเกิดขึ้นจากกฤตผีวิญญาณที่สิงสถิตในธรรมชาติ เป็นต้นเหตุ หรือฟ้าร้องและฟ้าแลบ เกิดจากนางเมฆลำน่าแก้วมาล่อรามสูร แสงของแก้วทำให้รามสูรเกิดความรำคาญบันดาลโทสะขว้างขวานทำให้เกิดประกายไฟ เป็นต้น ต่อมาเมื่อได้รับอิทธิพลของศาสนาก็จะใช้ความเชื่อทางศาสนา มาอธิบายปรากฏการณ์ คนไทยได้รับอิทธิพลจากศาสนาหลายศาสนา เช่น ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และลัทธิวิญญาณนิยม เป็นต้น ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยขอล่าถึงศาสนาพราหมณ์ลัทธิไสวนิกายซึ่งเชื่อว่าพระศิวะหรือพระอิศวรเป็นเทพเจ้าสูงสุดและลัทธินี้มีอิทธิพลในประเทศไทยมากเป็นเวลานาน

ศาสนาพราหมณ์ถือกำเนิดขึ้นในอินเดียและได้เผยแพร่มาสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 9 ปรัชญาศาสนาพราหมณ์ได้แพร่กระจายแทรกอยู่ในวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ดังหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของไทยยืนยันว่า “ในราวพุทธศตวรรษที่ 11 - 16 ตอนบนของคาบสมุทรมไทยได้รับอิทธิพลศาสนาพราหมณ์มากขึ้นจนส่งผลเป็นพลังผลักดันพัฒนาการของรัฐตามพรลิงค์ (Tambralinga) อันเป็นรัฐสำคัญและเก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งของคาบสมุทรมไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตามพรลิงค์ได้นำหลักปรัชญาศาสนาพราหมณ์มาบูรณาการเป็นหลักการปกครองของรัฐคือการปกครองในระบบมณฑล (มณฑล Man-dala) อันศักดิ์สิทธิ์มีคติจักรวาลวิทยาของศาสนาพราหมณ์ลัทธิไสวนิกาย (Shivaism) มีการสถาปนาผู้ปกครองรัฐขึ้นเป็นเทพ-กษัตริย์ (God-King) และแบ่งดินแดนในการปกครองออกเป็นมณฑลย่อย ๆ แต่ละกลุ่มขึ้นตรงต่อเทพ-กษัตริย์ซึ่งทรงเป็นพระศิวะ (Shiva) แห่งรัฐ ส่งผลให้รัฐสามารถบูรณาการเศรษฐกิจสังคมและการเมืองการปกครองเข้าเป็นหน่วยเดียวกัน” (ปริชา นุ่นสุข, 2551, 133-

134) ดังนั้นดินแดนประเทศไทยในอดีตล้วนได้รับอิทธิพลจากศาสนา พราหมณ์ลัทธิไศวนิกาย ดังจะเห็นได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ยืนยันถึงอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกาย เช่น “การค้นพบ ศิวลึงค์ที่จังหวัดนครปฐมเมืองศูนย์กลางของวัฒนธรรมทวารวดี ศิวลึงค์ คือรูปเคารพอันเป็นสัญลักษณ์แทนองค์พระศิวะเทพเจ้าสูงสุดในศาสนา พราหมณ์ลัทธิไศวนิกาย ได้มีการค้นพบศิวลึงค์สลักจากหินเมืองนครปฐม จำนวนสี่องค์ เป็นต้น”(สฤชต์พงศ์ ขุนทรง, 2556, 56-57) นอกจากนี้ มีการค้นพบฐานศิวลึงค์มีฐานหรือसनโตรณีในภูมิภาคต่าง ๆ ใน ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก

ในภาคใต้ของไทยได้พบหลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญสามารถ ยืนยันได้ว่า ศาสนาพราหมณ์ไศวนิกายได้เข้ามามีอิทธิพลในดินแดน แถบนี้ “ในช่วงระยะเวลาทวารวดีศตวรรษที่ 11 โดยได้ปรากฏขึ้นในศิลา จารึกหุบเขาช่องคอย ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬารณณ์ จังหวัด นครศรีธรรมราช เนื้อหาสาระของศิลาจารึกที่ได้สร้างขึ้นเพื่ออุทิศถวาย พระศิวะเทพเจ้าสูงสุดของศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกายโดยได้ประกาศ ให้ทราบในตอนแรกว่าศิลาจารึกนี้ได้มีการสร้างขึ้นเพื่ออุทิศถวาย พระศิวะ” (ปรีชา นุ่นสุข, 2542, 7354) นอกเหนือจากศิลาจารึกดังกล่าว แล้วในพื้นที่ภาคใต้ได้พบหลักฐานทางโบราณคดีอันยืนยันว่าศาสนา พราหมณ์ลัทธิไศวนิกายมีอิทธิพลในดินแดนแถบนี้มาเป็นเวลายาวนาน จากการค้นพบหลักฐานโบราณวัตถุอันเนื่องด้วยศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศ วนิกาย เช่น “การค้นพบรูปเคารพประเภทศิวลึงค์หรือสัญลักษณ์รูป อวัยวะเพศชายที่เป็นรูปเคารพแทนองค์พระศิวะและโยนินหรือสัญลักษณ์ รูปอวัยวะเพศหญิงที่เป็นรูปเคารพแทนองค์พระนางปารวตีหรือพระแม่ อุม่าพระมหาเทวีของพระศิวะพระพิฆเนศ โคนนที จำนวนหลายชิ้นใน จังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี สงขลา ปัตตานี เป็นต้น” (ปรีชา นุ่นสุข, 2542, 7354-7355) หลักฐานดังกล่าวยืนยันได้ว่าดินแดน ภาคใต้ของไทยในอดีตเป็นดินแดนที่มีคนนับถือศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศ

วนิกายมาเป็นเวลายาวนาน ต่อมาเมื่อผู้คนในพื้นที่ได้เปลี่ยนแปลงมานับถือศาสนาอื่น ๆ เทวาลัยหรือรูปเคารพต่าง ๆ ก็ถูกทิ้งร้างขาดการบูรณะดูแลต่างกับในอดีตที่ศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกายมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างไรก็ตามแม้ว่าคนในท้องถิ่นภาคใต้เปลี่ยนแปลงมายอมรับนับถือศาสนาอื่นแล้วในปัจจุบัน แต่ด้วยศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกายที่มีอิทธิพลต่อคนในท้องถิ่นภาคใต้เป็นเวลายาวนานจึงทำให้เกิดคติความเชื่อต่าง ๆ แฝงอยู่ในวิถีชีวิตยากที่จะสลัดคติความเชื่อดังกล่าวให้หมดอย่างสิ้นเชิง ดังนั้น ในการดำเนินชีวิตของคนไทยภาคใต้จึงมีคติความเชื่อดั้งเดิมแฝงหรือแทรกอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องด้วยพิธีกรรมประเพณีต่าง ๆ ในท้องถิ่นเช่น พิธีกรรมเช่นสรวงผิบรรพบุรุษ การไหว้พระภูมิเพื่อขอพื้นที่สร้างบ้านเรือน การทำขวัญข้าวหรือเรียกขวัญพระแม่โพสพ เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นพิธีกรรมโบราณที่มีคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกายแทรกอยู่เป็นจำนวนมาก

การไหว้พระภูมิเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งของชาวไทยได้เชื่อกันว่าบนพื้นพิภพนี้มีเทพ เทวดา ภูตผีวิญญาณอาศัยอยู่มากมายเป็นเวลายาวนาน จึงเป็นความเชื่อที่สืบเนื่องจากสิ่งเหล่านั้นเป็นเจ้าของพื้นที่หรือพระภูมิเจ้าที่หากผู้ใดต้องการปลูกสร้างบ้านเรือน โรงอาคารลงบนพื้นที่จะต้องจัดพิธีเช่นสรวงบูชาเพื่อบอกกล่าวขอพื้นที่ต่อพระภูมิผู้เป็นเจ้าของพื้นที่ก่อนเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ผู้อยู่อาศัย หากผู้ใดไม่เชื่อหรือไม่ได้กระทำพิธีไหว้พระภูมิหรือกระทำพิธีกรรมไม่ถูกต้องก็จะทำให้ผู้อยู่อาศัยหรือเจ้าของกิจการดำเนินชีวิตไม่สงบสุขราบรื่น มีเรื่องยุ่งยากอยู่ตลอดชีวิตและหากเชื่อถือและมีพิธีกรรมปฏิบัติบูชาอย่างถูกต้องก็จะเกิดเป็นสิริมงคลมีความเจริญรุ่งเรือง คติความเชื่อดังกล่าวจึงทำให้เกิดพิธีกรรมไหว้พระภูมิจนและได้รับความนิยมแพร่หลายในพื้นที่ภาคใต้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน คติความเชื่อเรื่องพระภูมิหรือการทำภูมิท้องถิ่นภาคใต้มีความเป็นมาตามตำนานว่า พระภูมิผู้เป็นใหญ่ในพื้นดินหรือพื้นพระธรณีมีอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์ลัทธิไวษณพนิกายซึ่งเชื่อว่า พระนารายณ์เป็นเทพเจ้า

สูงสุด กล่าวถึงท้าวกรุงพลีหรือกรุงพาลีเป็นผู้ยึดครองครองพื้นที่มาก่อน ทำให้เทวดาและมนุษย์ไม่มีที่อยู่อาศัย ร้อนถึงพระนารายณ์ทรงอวตารลงมาเป็นพรหมณ์เดียวเพื่อขอพื้นที่คืนจนสำเร็จ ท้าวกรุงพลีต้องลงไปอาศัยอยู่ใต้บาดาล ภายหลังท้าวกรุงพลีได้รับความเดือดร้อนในความ เป็นอยู่จึงขอความเมตตาต่อพระนารายณ์เพื่อขออยู่อาศัยในพื้นที่เดิม พระนารายณ์จึงอนุญาตให้อยู่บนศาลสร้างขึ้นด้วยเสาเดียวมีหน้าที่ ปกป้องรักษาแก่นมนุษย์และได้รับการบูชาเช่นไหว้จากมนุษย์ที่เข้าอยู่อาศัย ตำนานดังกล่าวจึงเป็นที่มาของพระภูมิ ในบทสวดไหว้พระภูมียังกล่าว ถึงคติความเชื่อต่าง ๆ ไหว้หลายอย่าง แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงคติความเชื่อ เรื่องจักรวาลวิทยาหรือการสร้างโลกของศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกาย ซึ่งมีมาก่อนลัทธิไวษณพนิกาย ลัทธินี้เชื่อว่าพระศิวะและพระแม่อุมา ภควดีเป็นผู้สร้าง ดังนั้นการร้อยเรียงความสำคัญในบทสวดไหว้พระภูมิ จึงกล่าวถึงพระศิวะและพระแม่อุมาภควดีผู้สร้างโลกดังที่กล่าวไว้ดังนี้

ศรีศรีวันนิวันดี	ข้าจะยกบัตร์พลี	ขึ้นบูชาแก่ท้าวภูมิกา
ท่านรักษาในแผ่นดิน	พระอิศวรนารายณ์	แรกตั้งสายสินธุ์
ตั้งฟ้าตั้งดิน	ตั้งทวีปทั้งสี่	ส่วนตัวแม่เจ้า
นามกรนั้นเล่า	ชื่ออุมาภควดี	คู่บุญบารมี
พระอิศวรนารายณ์	ใจแม่ใสสุด	รักษามนุษย์
เทวดาทั้งหลาย	แม่ตั้งอธิษฐาน	ถวายรูปร่างกาย
พระอิศวรนารายณ์	ผู้จอมโลกีย์	เนื้อหนังของข้า
ผมเผ้าโลมา	ของข้าทั้งนี้	ทั้งเอ็นกระดูก
เอ็นเป็นเชือกผูก	ผูกเป็นพฤกษ์	ผูกแข็งผูกข้า
เป็นไม้มีผี	เส้นขนตานี้	เป็นหญ้าบวร
ทันตาของข้า	ให้บังเกิดมา	เป็นพันสลอน
ตาใจของข้า	ให้เป็นแผ่นฟ้า	เนื้อเป็นดินดอน
เกสาของข้า	เป็นหญ้าแก้ดมอน	ดวงใจบวร

เป็นนางธรรณี	จัดโภทของข้า	ให้บังเกิดมา
เป็นพระภูมิเจ้าที่	เป็นกรุงพลี	บริวารรักษา
รักษาศาสนา	เป็นเรื่องเจ้าที่	เป็นหนี้เจ้านา
นางตั้งสัจจา	ต่อพระฤาษาย	ครั้นนางอธิษฐานแล้ว
พระอิศวร	ใจเกล้า	เชือดเนื้อทิ้งลง
ในกลางมหาสมุทร	เติบโตขึ้นมา	เป็นแผ่นฟ้า แผ่นดิน

(อุดม หนูทอง, 2524, 56-57)

บทสวดไหว้พระภูมิของภาคใต้มีหลายสำนวนแต่ละสำนวนมีเนื้อหารายละเอียดที่แตกต่างกัน แต่ก็ให้ความสำคัญในการสร้างโลกในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ มีคติความเชื่อเรื่องการสร้างโลกที่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์ลัทธิไสวณิกาย ให้ความสำคัญยกย่องพระอิศวรหรือพระศิวะผู้เป็นเจ้า และพระแม่อุมาภคินีผู้มียศทบาทในการช่วยสร้างโลก พระอิศวรเป็นผู้เนรมิตสรีระของพระแม่อุมาภคินีให้กลายเป็นโลกและสรรพสิ่ง คติความเชื่อนี้ แสดงให้เห็นว่าชาวใต้ส่วนใหญ่ที่เชื่อในพิธีกรรมการไหว้พระภูมิจะมีความเชื่อต่อเนื่อง ว่าพระอิศวรและพระแม่อุมาภคินีเป็นผู้สร้างโลก ดังนั้นการศึกษาคติความเชื่อเรื่องการสร้างโลกของชาวใต้ในบทสวดไหว้พระภูมิจึงมีความสำคัญทำให้ทราบถึงโลกทัศน์ทางปรัชญาสาขาจักรวาลวิทยาของชาวใต้และในการศึกษาดังกล่าวจะใช้ทฤษฎีทางอภิปรัชญามาศึกษาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นแนวคิดและโลกทัศน์ทางปรัชญาของชาวใต้ว่าสอดคล้องกับแนวคิดของนักปรัชญากลุ่มเทวนิยมเพียงไร

วิธีการศึกษา

1. ศึกษาแนวคิดทางจักรวาลวิทยาตามทฤษฎีทางอภิปรัชญา
2. ศึกษาบทสวดบทร้องพิธีกรรมต่างๆ ของภาคใต้เกี่ยวกับคติความเชื่อเรื่องการสร้างโลก
3. ศึกษาบทสวดไหว้พระภูมิเฉพาะคติความเชื่อเรื่องการสร้างโลก
4. วิเคราะห์ ตีความและสังเคราะห์ข้อมูลการสร้างโลกในบทสวดไหว้พระภูมิ
5. นำเสนอผลการศึกษาโดยเขียนเป็นบทความวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

การศึกษาคติความเชื่อในบทสวดไหว้พระภูมิ

มีประเด็นสำคัญที่ศึกษา ดังนี้

1. คติความเชื่อเรื่องจักรวาลวิทยาในบทสวดไหว้พระภูมิ

ในบทสวดไหว้พระภูมิได้กล่าวถึงพระนามพระอิศวรนารายณ์ เป็นผู้สร้างโลกซึ่งประเด็นเรื่องการเรียกพระนามของพระผู้เป็นเจ้าควบกันนี้พบมากในวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ เช่น เรื่องนางโกลวดี ว่า

อิศวรนารายณ์	กล่าวถึงนางนาถ	เจ้าโกลวดี
เราจักปรารภณา	กายาอินทรีย์	เอาเนื้อทีวี

ตั้งแผ่นดินดาน (ชัยวุฒิ พิชะกุล, 2542, 12)

และเวทมนต์คาถาที่พบในท้องถิ่นภาคใต้เช่นเวทมนต์ที่ใช้ปลุกเสกข้าวสารไล่ผีมีการกล่าวถึงพระอิศวรนารายณ์ว่า “โอมพระอิศวรนารายณ์ ธจึงใช้ให้ภูเสกข้าวสารอันคมกล้า ธให้ภูขัดหิว เม็ดหนึ่ง เป็นสิ่วเข้าไปตอก เม็ดหนึ่งเป็นหอก เข้าไปแทง เม็ดหนึ่งเป็นเหล็กแดงเข้าไปทาบ” (สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, สมบูรณ์ ธนะสุข และพิชัย แก้วขาว, 2543, 234)

ผู้วิจัยเห็นว่าการกล่าวถึงพระอิศวรนารายณ์ในวรรณกรรมทั้งสามเรื่องข้างต้นมีความหมายอันเดียวกันคือพระอิศวรเป็นผู้ทรงมหิทธานุภาพสูงสุดเหนือกว่าพระนารายณ์และเทพเจ้าทั้งหลายซึ่งผู้วิจัยมีเหตุผลสองประการดังนี้ ประการแรกการเรียกพระนามของพระอิศวรก่อนแล้วต่อด้วยพระนามของพระนารายณ์ตามหลัง แสดงให้เห็นว่าพระอิศวรผู้เป็นเจ้าของสูงสุดเหนือกว่าพระนารายณ์ พระอิศวรทรงมีมหิทธานุภาพสูงกว่า พระองค์ทรงมีบทบาทหน้าที่ในการสร้างโลกให้เกิดขึ้นและบทบาทหน้าที่ของพระนารายณ์เกิดขึ้นภายหลังจากโลกได้เกิดขึ้นแล้วกล่าวคือ การทำหน้าที่อวตารเพื่อรักษาโลกและมนุษย์ เป็นต้น ประการที่สอง พระอิศวรเป็นเหตุให้เกิดพระนารายณ์สืบเนื่องจากคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูซึ่งอ้างถึงคัมภีร์ยชุคมาหารตะและยุคปุราณะ กล่าวถึงพระอิศวรผู้เป็นเจ้าของเกิดขึ้นมาก่อนแล้วพระองค์จึงสร้างพระนารายณ์ขึ้นมาภายหลัง ดังที่พระยาสังฆาภิรมย์ (2511, 19- 20) กล่าวว่า “เมื่อพระเพลิงบรรลัยกัลป์สังหารโลกสิ้นแล้ว พระเวทพระธรรมก็มาประชุมกันเข้าจึงบังเกิดพระผู้เป็นเจ้าของหนึ่งมีนามว่าพระปรเมศวร (พระอิศวร) พระองค์มีประสงค์จะสร้างสวรรค์สร้างแผ่นดินซึ่งเป็นการใหญ่อาจจะต้องสร้างผู้ช่วยพระองค์จึงเอาพระหัตถ์ซ้ายลูบพระหัตถ์ขวา ก็บังเกิดองค์พระนารายณ์เป็นเจ้าขึ้น” ดังนั้น พระอิศวรผู้เป็นเจ้าของสร้างพระนารายณ์ขึ้นจากมหิทธานุภาพของพระองค์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการเรียกพระนามดังกล่าวแสดงให้เห็นคติความเชื่อที่ว่าพระอิศวรเป็นเทพเจ้าสูงสุดและพระนารายณ์เป็นเทพเจ้ารองลงมา

พระอิศวรทรงสร้างโลกโดยเนรมิตจากสรีระของพระแม่อุมา ภควดีสามารถวิเคราะห์ตามแนวคิดทางอภิปรัชญาเป็นประเด็นดังนี้

1. จักรวาลวิทยา (Cosmology) คติความเชื่อในบทสวดไหว้พระภูมิแสดงให้เห็นว่าจักรวาลนี้เกิดจากมหิทธานุภาพของพระอิศวร พระองค์ผู้ทรงเป็นผู้สร้างและควบคุมความเป็นไปของโลกและจักรวาล ดังที่ปรากฏในบทสวดว่า “พระอิศวรนารายณ์แรกตั้งสายสินธุ์ ตั้งฟ้าตั้ง

ดิน ตั้งทวีปทั้งสี่' (อุตม หนูทอง, 2524, 16) นั้นย่อมแสดงว่าพระอิศวรกับโลกและจักรวาลมีความสัมพันธ์ในฐานะผู้สร้างและผู้กำหนดควบคุมความเป็นไปกับผู้ถูกสร้างหรือผู้อยู่ใต้การบังคับควบคุม ในประเด็นนี้สามารถสรุปได้ว่า โลกและจักรวาลเกิดขึ้นโดยพระอิศวรผู้เป็นเจ้าของหรือพระผู้เป็นเจ้าของตามคติความเชื่อของศาสนากลุ่มเทวนิยม แต่ทฤษฎีพระผู้เป็นเจ้าของสร้างโลกมีสองแบบคือการสร้างโลกแบบสมบูรณคือพระผู้เป็นเจ้าของสร้างจากความว่างเปล่าหรือความไม่มีอะไรเลย และการสร้างโลกแบบมีเงื่อนไขคือพระผู้เป็นเจ้าของสร้างจากสสารที่มีอยู่แล้ว ดังนั้นจึงเกิดปัญหาว่าคติความเชื่อเรื่องพระอิศวรเป็นผู้สร้างโลกแบบใด เนื่องจากพระอิศวรไม่ได้สร้างโลกจากความว่างเปล่าแต่พระองค์ทรงสร้างโลกโดยการเนรมิตจากสรีระของพระแม่อุมาภักวดี ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การสร้างโลกของพระอิศวรเป็นแบบสมบูรณเพราะหากพระอิศวรสร้างโลกแบบมีเงื่อนไขแล้วพระองค์จะต้องสร้างขึ้นมาจากสสารที่มีอยู่แล้วซึ่งสสารเหล่านั้นยังไม่ได้เกิดขึ้นและหากเชื่อว่าสสารมีอยู่แล้วก็จะลดค่าความเป็นพระผู้เป็นเจ้าของให้มีฐานะเท่ากับสสาร อีกทั้งสิ่งที่พระอิศวรนำมาเนรมิตหรือสร้างคือสรีระของพระแม่อุมาภักวดีซึ่งไม่ใช่สสารแต่เป็นกายทิพย์ที่มีที่มาจากการเนรมิตของพระอิศวรด้วยเช่นกันดังที่กล่าวไว้ในตำนานนางโกควดีว่า

พระอิศวรเป็นเจ้าของ	รำพึงแล้วเล่า	เอกเทพเจ้า
จักใครได้หญิง	อันงามโสภา	จะเอาเนื้อมา
ตั้งพระธรรณี	เราจักให้เกิด
นางผู้ประเสริฐ	เนื้อเหลืองจอมขวัญ	จึงเอาพระหัตถ์
ตบลงด้วยพลัน	แถบข้างขานัน	เกิดเป็นนางมา

(ชัยวุฒิ พิชะกุล, 2542, 11)

เนื้อความของบทสวดข้างต้นแสดงให้เห็นว่าพระแม่อุมาภักวดีเกิดจากการเนรมิตของพระอิศวรและโลกที่พระอิศวรทรงสร้างโดยการเนรมิตจากสรีระของพระแม่อุมาภักวดีนั้นก็ล้วนเกิดจากมหิทธานุภาพ

ของพระองค์เองทั้งสิ้น ดังนั้นแม้ว่าพระอิศวรจะไม่ได้ทรงสร้างโลกจากความว่างเปล่าแต่การสร้างโลกด้วยการเนรมิตจากสิ่งที่พระองค์ทรงเนรมิตขึ้นย่อมแสดงให้เห็นว่าโลกนี้มีที่มาจากเนื้อแท้ของพระองค์เองและสามารถจัดการสร้างโลกเป็นแบบสมบูรณ์ได้เช่นกัน ดังจะเห็นจากมหิทธานุภาพขององค์พระอิศวรที่ครอบคลุมในทุกสิ่งทุกอย่างและปรากฏการณ์ภายในโลกและจักรวาลเป็นสำคัญ คุณลักษณะของพระอิศวรจากประเด็นการสร้างโลกสามารถสรุปคุณลักษณะหรือธรรมชาติของพระองค์ได้ดังนี้

1) พระอิศวรทรงเป็นปฐมเหตุของสรรพสิ่ง ประเด็นนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า พระอิศวรไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมกับสรรพสิ่งเพราะพระองค์เป็นผู้สร้างสรรพสิ่งและเมื่อพระอิศวรเป็นผู้สร้างสรรพสิ่งก็แสดงว่าพระอิศวรทรงเป็นสิ่งแรกสุดและไม่มีผู้ใดเป็นผู้สร้างพระองค์ขึ้นมา แนวคิดทางอภิปรัชญาเชื่อว่า “พระผู้เป็นเจ้าเป็นสิ่งนิรันดรมีอยู่ตลอดกาล ไม่มีเบื้องต้น ไม่มีที่สิ้นสุด เป็นปฐมเหตุของสิ่งทั้งปวง” (แสง จันทร์งาม, 2531, 116) ความไม่มีเบื้องต้นของพระอิศวรนั้นหมายถึง ไม่มีผู้ใดสร้างพระองค์ขึ้นมา ดังที่พระยาสังฆาภิรมย์กล่าวไว้ในตำนานพระอิศวรที่กล่าวมาตามข้างต้นซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพระอิศวรทรงเกิดขึ้นด้วยพระองค์เองปราศจากเทพเจ้าองค์ใดสร้างขึ้นมา การกล่าวถึงพระเวทหรือพระธรรมประหมุกันนั้นไม่ได้หมายถึงเทพเจ้าหรือสิ่งอื่นใด แต่หมายถึงหลักคำสอนหรือธรรมชาติหรือกฎของสากลจักรวาลเท่านั้น เมื่อพระอิศวรทรงเกิดขึ้นแล้วพระองค์มีพระประสงค์จะสร้างโลกก็สร้างโลกให้ปรากฏขึ้น พระอิศวรทรงเป็นปฐมเหตุที่ก่อให้เกิดผลคือโลก แนวคิดทางอภิปรัชญาถือว่าพระผู้เป็นเจ้าหรือสิ่งที่เป็นปฐมเหตุของโรคเป็นเหตุผลสิ้นสุดหรือเหตุผลสุดท้ายของโลก กล่าวคือไม่สามารถนับย้อนถึงต้นเหตุของสิ่งทั้งหลายก่อนการมีขึ้นของพระผู้เป็นเจ้าได้ เนื่องจากว่าพระผู้เป็นเจ้าหรือพระอิศวรทรงเป็นสิ่งแรกสุดและพระองค์ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลายในจักรวาล ดังนั้นพระอิศวรจึงเป็นเหตุผลขั้นสุดท้ายหรือเหตุผลสิ้นสุด

2) พระอิศวรทรงเป็นสิ่งสัมบูรณ์ เมื่อพระองค์ทรงเกิดขึ้นด้วยพระองค์เอง พระองค์จึงเป็นสิ่งแรกสุดและทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลายให้เกิดขึ้นตามลำดับ พระอิศวรจึงมีคุณลักษณะสำคัญ คือ เป็นสิ่งสัมบูรณ์ ซึ่งจะต้องมีคุณลักษณะไม่จำกัด มีความสมบูรณ์เพียบพร้อมทุกประการ และไม่ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะหากว่าพระอิศวรไม่ใช่สิ่งสัมบูรณ์ก็แสดงว่า พระองค์มีคุณลักษณะที่จำกัดหากพระองค์มีคุณลักษณะที่จำกัดแล้ว พระองค์จะไม่สามารถสร้างสรรพสิ่งทั้งหลายขึ้นมาได้และสรรพสิ่งทั้งหลายจะมีคุณลักษณะเช่นเดียวกับพระองค์ ดังนั้นพระอิศวรผู้เป็นเจ้าของจึงเป็นสิ่งสัมบูรณ์ทรงกำเนิดขึ้นด้วยพระองค์เองมีคุณลักษณะไม่จำกัดและสร้างสรรพสิ่งทั้งหลายให้มีคุณลักษณะที่จำกัด สิ่งไม่จำกัดสามารถสร้างสิ่งที่จำกัดได้ แต่สิ่งที่จำกัดย่อมไม่สามารถสร้างสิ่งไม่จำกัดได้

3) พระอิศวรทรงเป็นสิ่งนิรันดร คุณลักษณะของพระผู้เป็นเจ้าของประเด็นนี้อาจอิงจากเหตุผลที่พระผู้เป็นเจ้าของทรงสร้างโลกขึ้นมาจากมหิทธานุภาพของพระองค์ ในเบื้องต้นมีพระอิศวรผู้เป็นเจ้าของเพียงพระองค์เดียว ต่อมาพระองค์ทรงเนรมิตพระแม่อุมาภคินีและเนรมิตสรีระของพระแม่อุมาภคินีเป็นสรรพสิ่ง ก็เท่ากับว่าพระอิศวรทรงสร้างโลกจากพระองค์เองหรืออาจกล่าวตามทฤษฎีเทวนิยมได้ว่าทรงสร้างโลกจากความว่างเปล่า พระอิศวรทรงมีอยู่ก่อนโลกและสรรพสิ่ง ในเบื้องต้นพระผู้เป็นเจ้าของดำรงอยู่ในฐานะผู้ให้กำเนิดโลก เมื่อโลกกำเนิดแล้วพระองค์ก็ยังคงดำรงอยู่ในฐานะควบคุมความเป็นไปของโลกและเมื่อโลกนี้เสื่อมสลายพระผู้เป็นเจ้าของก็ยังคงดำรงอยู่ในฐานะผู้ทำลายล้าง ดังนั้นพระผู้เป็นเจ้าของจึงทรงมีคุณลักษณะนิรันดร ทรงดำรงอยู่ตลอดเวลาไป

4) พระอิศวรทรงควบคุมจริยธรรมของมนุษย์ คติความเชื่อเรื่องพระอิศวรทรงสร้างโลกเป็นพื้นฐานสร้างหลักจริยธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของชาวใต้ กล่าวคือชาวใต้ผู้เชื่อกติความเชื่อดังกล่าวย่อมแสดงออกด้วยความเคารพบูชาต่อพระอิศวรและพระแม่อุมาภคินีผู้ที่มี

คุณูปการอย่างใหญ่หลวง นอกเหนือจากการสร้างโลกให้เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์และสัตว์แล้วพระองค์ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลายให้มนุษย์ใช้สอยเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ซึ่งในประเด็นนี้สะท้อนให้เกิดการแสดงความเคารพต่อธรรมชาติและมุ่งใช้สอยธรรมชาติตามความจำเป็น ไม่ทำลายธรรมชาติให้เสื่อมโทรมเพราะเชื่อว่าสรรพสิ่งทั้งหลายในธรรมชาติเหล่านั้นล้วนเกิดจากการสร้างของพระแม่อุมาภคินีและมีต้นกำเนิดจากพระอิศวรทั้งสิ้น ดังนั้นการทำลายธรรมชาติก็เท่ากับทำลายเทพเจ้าหรือผู้มีพระคุณต่อตนเอง คติความเชื่อของคนในท้องถิ่นภาคใต้จึงให้การยกย่องพระอิศวรและพระอุมาภคินีเป็นเทพเจ้าสูงสุด นอกเหนือจากพิธีกรรมการไหว้พระภูมิที่ซึ่งเป็นการปฏิบัติบูชาต่อเทพเจ้าทั้งสองแล้วในพิธีกรรมอื่นก็มีการปฏิบัติบูชาต่อเทพเจ้าทั้งสองด้วยเช่นกัน ดังเช่น

บทไหว้ครูหรือกาดครูโนรา

ลูกกาดราชครูเท่านั้นแล้ว	ผ่องแผ้วเป็นเพลงพระคาถา
ลูกไหว่ นางหงส์กรงพาลี	ไหว่นางธรรณีเมขลา
ไหว่บริวารราชา	ภูมิมหาลาภมหาชัย
ลูกไหว่แม่โกควดี	ธรรณีแม่ได้เป็นใหญ่

(อุดม หนูทอง, 2529, 2704)

บทไหว้ครูหนึ่งตะลุง

เราจะไหว้แม่โกควดีธรรณีแม่ได้มาเป็นใหญ่ อย่าให้ได้มีไภยมีภัยเมื่อตัวข้าได้พรธรรณี

จะไหว้ศักดิ์สิทธิ์ศักดิ์ขันธ์ที่จักรถลอยหนบนเวหา ศักดิ์สิทธิ์แขก

ศักดิ์สิทธิ์ไทยเชิญท่านมาห่อหุ้มคุ้มกันภัย

(อนุพล ส่งแก้วและอัจฉรา ยอดแก้ว, 2550, 13)

บทตั้งน้ำหรือบทตั้งฟ้าตั้งดินของลิมนต์ (โต๊ะครีม)

จะไหว้พระอิศวรพ่อเนือนิล	พ่อดังแผ่นดินและแผ่นดินฟ้า
พ่อตั้งแผ่นดินไว้เท่าลูกสะบ้า	แล้วพ่อดังแผ่นดินฟ้าเท่าโบบอน

พ่อตั้งไม้หัว้าทั้งหน้าคาไทร พ่อยอดโดยมาตั้งหน้าแฉ็ดมอน
ตั้งพระอาทิตย์ตั้งพระจันทร์ไว้ก่อน ไว้ชักรถเงินจรร่อนเวหา
(สุฉิวศ์ พงศ์ไพบูลย์, สมบูรณ์ ฉนะสุขและพิชัย แก้วขาว, 2543, 145)

บททำขวัญแม่โพสพ

ครั้นนางโกควติ	นางเจ้าจะสิ้นชีวิต
แต่ว่าแม่ดวงจิตแจ้งจริง	ไปเสียทุกสิ่งสรรพ
คือน้ำนมแม่ประชาย	ให้กลายเป็นข้าวเหนียว
เป็นข้าวจ้าวจริงเจียว	น้ำนมแม่ประขาว
ธัญฐานขวัญเหอ	เสร็จพล้นแม่กัลยา
ดวงสุดาดับดิน	เจ้าสิ้นซึ่งชีวิต
แม่งามสรรพกลับมาเกิด	เกิดเป็นข้าวสาลี
ข้าวถึงอกขึ้นจบ	ทั่วทั้งพิภพปฐพี
ชาวธานีชวนกันกิน	สิ้นทั้งพารา

(อุดม หนูทอง, 2524, 75-76)

บทไหว้ครูโนรา หนึ่งตะลุง บทตั้งน้ำหรือตั้งดินตั้งฟ้าของลิมนต์ และทำขวัญแม่โพสพที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าชาวใต้แสดงความเคารพบูชาต่อเทพเจ้าทั้งสองผู้สร้างโลกเมื่อประกอบพิธีกรรมสำคัญ เช่น การไหว้ครูขอที่ตั้งโรงพิธีจะกล่าวคำบูชาต่อท่านและบทตั้งน้ำของลิมนต์และการทำขวัญข้าวก็กล่าวถึงความเป็นมาของโลกหรือแม่โพสพอันถือได้ว่าเป็นการระลึกพระคุณของเทพเจ้าทั้งสองพระองค์ที่ทรงคุณูปการอย่างใหญ่หลวงแก่มวลมนุษย์ทั้งหลาย

คติความเชื่อเรื่องการสร้างโลกในบทสวดไหว้พระภูมิกล่าวถึงพระอิศวรผู้เป็นเจ้าของสร้างโลกด้วยการเนรมิตจากสรีระของพรแม่อุมา ภควดีนั้นมีประเด็นเรื่องคติความเชื่อเรื่องศักดิ์สิทธิ์ในลัทธิไสวณิกาย กล่าวคือ ศักดิ์หมายถึง พระมหาเทวีหรือพระชายาของพระผู้เป็นเจ้าของ ผู้มีบทบาทในการสร้างโลก ซึ่งคติความเชื่อดังกล่าวได้ผสมผสานประองดองกันในศาสนาพราหมณ์ไสวณิกายมาเป็นเวลายาวนาน คติความ

เชื่อนี้เชื่อในอิตติเทพมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่านุรุษเพศ เพราะอิตติเทพเป็นผู้ให้กำเนิดชีวิตและเลี้ยงดูชีวิตใหม่ให้เจริญเติบโต ชาวพื้นเมืองอินเดียนก่อนสมัยอารยันเข้าครอบครองอินเดียนมีคติความเชื่อเรื่องการนับถืออิตติเทพอยู่แล้วกล่าวคือ “พวกดราวิเดียนมีโบราณสถานในบริเวณลุ่มแม่น้ำสินธุ มีศาสนาเดิมของตนอยู่แล้วโดยเฉพาะในยุคอารยธรรมฮาร์ปปาประมาณ 2500-1800 ปีก่อนคริสต์ศักราช ซึ่งเป็นช่วงก่อนชาวอารยันเข้ามาครอบครองมีหลักฐานแสดงว่าชาวพื้นเมืองเดิมนับถือพระคิเวมาช้านานแล้ว นอกจากนั้นชาวพื้นเมืองยังนับถือพระมหาแม่เจ้า (The Great Mother) หรือพระแม่ธรณี (Earth Goddess)” (ธนู แก้วโอภาส, 2542, 204-205) พระแม่ธรณีเป็นรูปปั้นดินเผามนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแสดงความเคารพบูชาเพื่อให้พระแม่ธรณีประทานความอุดมสมบูรณ์ต่อพืชพันธุ์ธัญญาหารให้แก่ผู้แสดงความเคารพบูชาและนอกจากนั้นในพื้นที่บริเวณลุ่มน้ำสินธุยังพบแผ่นหินสลักรูปโยนิปรากฏอยู่ทั่วไปอันแสดงให้เห็นว่าลัทธิบูชาอิตติเทพได้เกิดขึ้นมาเป็นเวลายาวนาน และต่อมาเมื่อชาวอารยันได้ครอบครองอินเดียน จึงมีการผสมผสานปรองดองคติความเชื่อของชาวดราวิเดียนมีการยอมรับเอาพระอิศวรมาเป็นเทพเจ้าของตนและนำคติความเชื่อเรื่องการบูชาอิตติเทพมาผสมผสานปรองดองสร้างแนวคิดเรื่องการสร้างโลกโดยพระอิศวรผู้เป็นเจ้าของและพระอูมาภควดีตั้งปรากฏในคติความเชื่อของลัทธิไศวนิกายและศักตินิกายและต่อมาคติความเชื่อดังกล่าวได้เผยแพร่สู่ดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และภาคใต้ของไทยในปัจจุบัน ดังนั้นคติความเชื่อดังกล่าวจึงสามารถพบเห็นได้ในบริเวณนั้น อย่างไรก็ตามการนำเอาคติความเชื่อเรื่องศักติและพระอิศวรสร้างโลกมาผสมผสานกันย่อมแสดงให้เห็นอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกายและศักตินิกายมีอิทธิพลในท้องถิ่นภาคใต้และอาจเป็นเอกลักษณ์สำคัญของผู้คนในภาคใต้ซึ่งให้การยอมรับนับถือเทพเจ้าแตกต่างจากนักเทววิทยาทั่วไปอันสะท้อนให้เห็นคติความเชื่อในการยกย่องพระอิศวรและพระอูมาภควดีให้มี

บทบาทสำคัญต่อมนุษย์ร่วมกัน

ปัญหาเรื่องจักรวาลวิทยาของชาวได้นั้นสามารถศึกษาจากคติความเชื่อเรื่องการจัดฟ้าตั้งดินซึ่งปรากฏอยู่ในบทสวดบทร้องในพิธีกรรมต่างๆ ในภาคใต้ การศึกษาบทสวดไหว้พระภูมิสามารถตอบคำถามได้ว่า พระอิศวรผู้เป็นเจ้าของทรงสร้างโลกและสรรพสิ่งร่วมกับพระอุมาภคินีและทำให้ทราบว่าแนวการปฏิบัติบูชาหรือพิธีกรรมของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มุ่งเน้นพฤติกรรมการปฏิบัติบูชาต่อเทพเจ้า ผู้รู้คติดังกล่าวจึงได้นำเอาคติความเชื่อเรื่องพระอิศวรและพระแม่อุมาภคินีร่วมกันสร้างโลกมาเรียบเรียงเป็นบทสวดเพื่อใช้สวดในพิธีกรรมไหว้พระภูมิ ต่อมาเมื่อผู้คนในสมัยหลังเปลี่ยนมานับถือศาสนาใหม่แต่พิธีกรรมโบราณยังคงได้รับการยอมรับและยึดถือปฏิบัติกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เช่น หากมีการปลูกเรือนสร้างบ้าน ไร่เรือนในท้องดินภาคใต้ก็มีการเชิญพราหมณ์ทำพิธีไหว้บูชาขอพื้นที่สร้างเพื่อเป็นสิริมงคลต่อผู้อยู่อาศัยและประกอบกิจการต่างๆ และนอกเหนือจากพิธีกรรมไหว้พระภูมิแล้วยังมีพิธีกรรมที่มีบทสวดบทร้องกล่าวถึงพระอิศวรและพระแม่อุมาภคินีร่วมกันสร้างโลกโดยกล่าวถึงกระบวนการสร้างที่คล้ายคลึงกับเนื้อหาในบทสวดไหว้พระภูมิเช่นบทไหว้ครูของลิมนต์โต๊ะคริม

เอเอเอร้องเอ๋ยข้าจะร้อง
เนื้อหนึ่งแม่โถมศรี
เบื่องหัวแม่กันดา
เซ่พันแม่ตาเพรา
กระโดกแม่กันดา
เส้นเอ็นแม่คิ้วไหล
ขบแล้วแต่วันนั้น
เส้นผมแม่กันดา
เส้นขนแม่คิ้วไหล
เส้นขนแม่เล่าไซ้

อ้างถึงโถมนวนนางโถมศรี
เขาขบให้เป็นแผ่นแทนสุธา
เขาขบขึ้นมาเป็นภูเขา
เขาขบให้เป็นแผ่นแทนศิลา
เขาขบขึ้นมาเป็นต้นไม้
เขาขบให้เป็นย่านเกววัลย์
เลื้อยเลี้ยวเกี่ยวพันธุ์ไม้พฤษชา
เขาขบขึ้นมาให้เป็นหญ้าหวาย
เขาขบให้เป็นหญ้าคาไท
เขาขบให้เห็นเป็นเส้นหญ้า

น่านมทั้งซ้ายขวา
เลือดขันแม่โกรภพ
เลือดเหลวแม่กัณดา

เขาขบขึ้นมาเป็นแม่โพสพ
ขบขึ้นมาเป็นสะหมิดนาก
เขาขบมาให้เป็นสะหมิดเหลือง

(สุธิวังศ์ พงศ์ไพบุลย์, สมบูรณ์ ฉนะสุขและพิชัย แก้วขาว, 2543, 145)

เนื้อความในบทไหว้ครูกล่าวถึงพระอิศวรเนรมิตสรีระต่าง ๆ ของพระแม่อุมาภคควดีเป็นสรรพสิ่งทั้งหลายคล้ายถึงกับบทสวดไหว้พระภูมิ แต่มีลักษณะแตกต่างกันบางประการ เช่น บทไหว้ครู่โต๊ะคริม กล่าวถึงพระแม่อุมาภคควดีหรือนางโกควดีให้กำเนิดต้นข้าวอันเป็นอาหารหลักของมนุษย์ซึ่งสร้างคติความเชื่อเพื่อให้มนุษย์เทิดทูนต่อพระแม่อุมาภคควดีผู้ให้กำเนิดพระแม่โพสพโดยพระอิศวรผู้เป็นเจ้าของเนรมิตน่านมของพระแม่อุมาภคควดีเป็นต้นข้าว มนุษย์ทั้งหลายได้ใช้บริโภคมาจนถึงทุกวันนี้อันแสดงให้เห็นพระคุณอันใหญ่หลวงของเทพเจ้าทั้งสองพระองค์คือพระอิศวรและพระแม่อุมาภคควดี นอกจากนั้นแล้วในบทไหว้ครู่ได้กล่าวถึงการเกิดขึ้นของโลหะสำริดและทองเหลืองว่าเกิดขึ้นจากเลือดขันและเลือดเหลวของพระแม่อุมาภคควดีเช่นเดียวกับสรรพสิ่งอื่น ๆ การแบ่งยุคสมัยของมนุษย์มักใช้โลหะที่มนุษย์ค้นพบ แล้วนำมาสร้างเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ การค้นพบโลหะสำริดและทองเหลืองแล้วนำมาสร้างเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ นับว่าเป็นความก้าวหน้าของมนุษย์ที่พัฒนาขึ้นตามลำดับ และในคติความเชื่อดังกล่าวต้องการสะท้อนให้เห็นว่าความเจริญก้าวหน้าที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ล้วนแล้วแต่มีที่มาจากพระอิศวรพระผู้เป็นเจ้าของและพระแม่อุมาภคควดีทั้งสิ้น

ในบททำขวัญข้าวหรือทำขวัญแม่โพสพที่กล่าวมาข้างต้น กล่าวถึงความเป็นมาของข้าวและสรรพสิ่งทั้งหลายที่ถูกเนรมิตจากสรีระของพระแม่อุมาภคควดี แม้ไม่ได้กล่าวว่าพระอิศวรผู้เป็นเจ้าของเนรมิตน่านมของพระแม่อุมาภคควดีเป็นต้นข้าวเหมือนกับเนื้อหาในบทไหว้ครู่ของลิมนต์ แต่การกล่าวถึงน่านมข้างซ้ายขวาของพระอุมาภคควดีเป็นต้นข้าวเหนียวและน่านมข้างขวาเป็นข้าวเจ้าในบททำขวัญข้าวเป็นการอธิบายว่าพระอุมา

ภควดีเป็นผู้ให้กำเนิดต้นข้าวหรือพระแม่โพสพ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าแม่ไม่มีภการกล่าวว่พระอิศวรเป็นผู้เนรมิตหรือขุบให้เป็นสิ่งนั้นสิ่งนี้ตามต้นฉบับของบทไหว้พระภูมิแต่ในท้องถื่นภาคใต้ยอมเข้าใจได้ว่พระมหาเทวีพระแม่อุมาภควดีหรือนางโภควดี คือ พระอิศวร และในคติความเชื่อในท้องถื่นภาคใต้ก็เชื่อว่าไม่มีเทพเจ้าพระองค์ใดที่มีมหิทธานุภาพเหนือกว่าพระองค์ การศึกษาวิเคราะห์บทสวดไหว้พระภูมิ บทไหว้ครูของลิมนต์และบททำขวัญข้าวที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นถึงกระบวนการสร้างโลกที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันแค่รายละเอียดปลีกย่อยเช่น การเนรมิตสรริระของพระอุมาภควดีให้เป็นสรรพสิ่งที่แตกต่างกันและโดยภาพรวมแล้วเห็นว่าคติความเชื่อของบทสวดบทร้องทั้งหลายล้วนมาจากคติความเชื่ออันเดียวกันคือ พระอิศวรสร้างโลกโดยเนรมิตจากสรริระของพระแม่อุมาภควดี

นอกเหนือจากนี้แล้วในวิถีชีวิตของคนในภาคใต้มีพิธีสวดบูชา นางโภควดีหรือพระอุมาภควดีพระมหาเทวีของพระอิศวร ในบทสวดบูชาดังกล่าวกล่าวถึงพระอิศวรผู้เป็นเจ้าของสร้างโลกเช่นเดียวกับในบทสวดบทร้องทั้งสามที่กล่าวมาข้างต้นแต่มีลักษณะพิสดารกว่ากันในเรื่องรายละเอียดที่กล่าวถึงเริ่มต้นของการเกิดขึ้นของพระแม่อุมาภควดีดังที่กล่าวไว้ ดังนี้ “พระอิศวรเป็นเจ้า รำพึงแล้วเล่า เอกเทพเจ้า จักใคร่ได้หญิงอันงามใสมาก จะเอาเนื้อนั้นมา ตั้งพระธรรณี พระอินทร์จึงกล่าว ท่านอย่าร้อนร่ำ แก่นางมีศรี เราจักไปหา นางนาถเทวี หนุ่มน้อยมารศรี ผู้ยอดนักธรรม์ เราจักให้เกิด นางผู้ประเสริฐ เนื้อเหลืองจอมขวัญ จึงเอาพระหัตถ์ ตบลงด้วยพลัน แแถบข้างข้านั้น เกิดเป็นนางมา” (ชัยวุฒิ พิชยะกุล, 2542, 11) และในกระบวนการสร้างโลกโดยการเนรมิตสรริระของพระอุมาภควดีเป็นสรรพสิ่งต่าง ๆ มีรายละเอียดมากกว่าในบทสวดบทร้องที่กล่าวมาแต่มีความคล้ายคลึงกันมาก ประเด็นดังกล่าว อาจเนื่องจากบทสวดบูชานางโภควดีเป็นการแต่งขึ้นเพื่อบูชาพระคุณของพระอิศวรและพระแม่อุมาภควดีเป็นการเฉพาะแต่ในบทสวดบทร้องอื่น ๆ

นั่นมีการกล่าวบูชาเทพเจ้าเทวดาเป็นจำนวนมากจึงกล่าวถึงพระอิศวร และพระแม่อุมาภคติน้อย “นอกจากพิธีกรรมดังกล่าวยังมีพิธีกรรมที่กล่าวถึงการสร้างโลกที่ได้รับอิทธิพลของลัทธิไสวณิกายมีการกล่าวไว้โดยสรุปไม่มีรายละเอียดการสร้างเหมือนที่กล่าวมาข้างต้นแต่ก็แสดงให้เห็นร่องรอยเป็นสำนวนบทร้องว่า “ตั้งดิน ตั้งฟ้า ตั้งหญ้าแฉ็ดมอน” (ขัฒมอน) หรือ “ตั้งแผ่นดินเท่าลูกสะบ้าตั้งแผ่นดินฟ้าเท่าใบบอน” สำนวนบทร้องดังกล่าวปรากฏอยู่ในพิธีกรรมไหว้ครูในราบทตั้งน้ำหรือตั้งดินตั้งฟ้าว่า “เอาหม้อน้ำมนต์เข้ามาวนสายสิญจน์ เราจะตั้งแผ่นดินแผ่นดินฟ้า ตั้งแผ่นดินเท่าลูกหมากบ้า ตั้งแผ่นดินฟ้าโตใหญ่เท่าใบบอน” (เฉลิม มากนวลและจรัส ชูชื่น, 2540, 135) บทตั้งน้ำหรือบทตั้งดินตั้งฟ้าของโนราห์มีลักษณะคล้ายคลึงกับบทตั้งน้ำของลิมนต์ซึ่งกล่าวไว้แล้วข้างต้น และการตั้งแม่ไฟในห้องครัว แม่ไฟเป็นที่สำหรับก่อไฟหรือที่วางก้อนเส้าหรือเตาไฟสำหรับปรุงอาหารในครัว แม่ไฟอาจทำเป็นเสาขึ้นมาสี่เสาและมีไม้สี่ท่อนประกอบเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้ากว้างยาวขนาดเหมาะสมกับห้องครัว ไม้ทั้งสี่ท่อนมีความกว้างประมาณหนึ่งฝ่ามือหรือหนึ่งคืบหรือมากกว่านั้นพอประกอบกันเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีเสาทั้งสี่แล้วจะขนเอาดินเหนียวมาใส่ในกระเบะจนเต็มแต่งให้ราบเรียบเป็นที่วางหินก้อนเส้าหรือเตาไฟสำหรับปรุงอาหาร ในแม่ไฟหนึ่งจะมีประมาณสองถึงสามเตาและในวันที่เริ่มใช้เตาไฟครั้งแรกจะต้องดูฤกษ์ยามและมีพิธีกรรม เจ้าของบ้านอาจจะทำเองหรือเชิญผู้เฒ่ามาทำพิธีให้ ผู้วิจัยจำพิธีกรรมการตั้งแม่ไฟของญาติผู้ใหญ่ในหมู่ 7 ต.ม่วงงาม อ.สิงหนคร จ.สงขลา เมื่อประมาณ 40 กว่าปีมาแล้วว่า ในพิธีนี้มีการวางหน้าคา หน้าขัฒมอนและมีหน้าอะไรอีกสักอย่างหนึ่งบนแม่ไฟและผู้เฒ่าจะกล่าวถึงการตั้งดินตั้งฟ้าตั้งหญ้าขัฒมอนว่าไปไม่ยาวนานก็จบลง หลังจากนั้นก็เริ่มก่อไฟเพื่อหุงข้าวต้มแกงเป็นการเสร็จพิธี ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การตั้งแม่ไฟมีความเกี่ยวข้องกับการตั้งดินตั้งฟ้าอันเนื่องมาจากแม่ไฟในห้องครัวเป็นสถานที่ใช้ทำอาหารเลี้ยงคนในครอบครัวจึงมีความสำคัญมากห้องหนึ่งในบ้านและห้องครัว

ก็เป็นสถานที่ที่อันตรายที่สุดของบ้านเพราะเป็นสถานที่ใช้ไฟซึ่งอาจได้รับความเดือดร้อนเสียหายเนื่องจากเป็นต้นเหตุของไฟไหม้บ้านได้ ดังนั้นแม่ไฟในห้องครัวจึงมีความสำคัญมาก อีกทั้งศาสนापราหฺมณัไสวณิกายมีคติความเชื่อว่าไฟมีอานุภาพการทำลายล้างและมีที่มาจากเทพเจ้าสูงสุดคือพระอิศวร พระองค์ให้กำเนิดดวงไฟดวงใหญ่กับจักรวาลคือดวงอาทิตย์ ไฟจึงต้องมีที่อยู่ในที่ที่เหมาะสมและมีพิธีกรรมเพื่อเป็นสิริมงคลของครัว ดังนั้นพิธีกรรมเกี่ยวกับแม่ไฟจึงเกิดจากคติความเชื่อเรื่องการตั้งดินตั้งฟ้าตั้งภูษาขัดมอนอันเป็นอิทธิพลของศาสนาพราหฺมณัไสวณิกายตามที่กล่าวมาข้างต้น

ในการร่ายเวทย์มนต์คาถาของท้องถิ่นภาคใต้มีหลายบทที่กล่าวถึงพระอิศวรผู้เป็นเจ้าของที่ตั้งฟ้าตั้งดินเช่นในโครงการธรณีสารใหญ่ กล่าวว่า “นิมอมมัสการ เมแห่งข้าจะไหว้พระบรมเมศวรผู้เป็นเจ้าของ เสด็จลงมาตั้งฟ้าและดิน ตั้งมหาสมุทรสายสินธุ์อันอุดม” เป็นต้น (เทพย์ สาริกบุตร, 2512, 220-221) มนต์ธรณีสารใหญ่ใช้ในการทำนํ้ามนต์ถอดถอนสิ่งอุบาทว์หรือสิ่งอัปมงคล คติความเชื่อของคนได้เชื่อเรื่องความวิปริตผิดปกติจากสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่นกล้วยออกปลีกลางลำต้นแมวกินลูก เป็นต้น ซึ่งมักเรียกสิ่งนั้นว่าอุบาทว์หรือสิ่งของอัปมงคลเมื่อสิ่งนั้นเกิดขึ้นมาแล้วจะต้องมีพิธีกรรมขจัดสิ่งอุบาทว์ให้หมดสิ้นไปโดยใช้บทสวดโครงการธรณีสารใหญ่ทำนํ้ามนต์ถอดถอนสิ่งอุบาทว์ให้หมดสิ้นไปและในโครงการมารวิชัยกล่าวว่า “โอมสิทธิไชโยไกรทรวรรณา รอด พระฤาษีสีทิววันทรงฤททธิ เธอจึงเนรมิตให้บังเกิดพลูสามค่างอันสูงสุด สมมติค่างหนึ่งชื่อทรายจักรวาล..... บรมเมศวรผู้ทรงดินและฟ้า เธอบัญชาให้ภูเป็นหมอกเอก ชีตรีเมฆเพียงฟ้า” (เทพย์ สาริกบุตร, 2512, 216) โครงการมารวิชัยเป็นบทสวดทำนํ้ามนต์รดไข่ กล่าวถึงพระบรมเมศวรหรือพระอิศวรเป็นผู้สร้างฟ้าสร้างดินด้วย เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า คติความเชื่อเรื่องการสร้างโลกของคนในท้องถิ่นภาคใต้ได้แทรกอยู่ในบทสวดบทหรือกรองในพิธีกรรม เวทย์มนต์คาถาทั้งหลายและ

ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564

สามารถสรุปได้ว่า ชาวใต้มีคติความเชื่อว่าพระอิศวรและพระแม่อุมาภคคีร่วมกันสร้างโลก ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าแนวคิดเรื่องจักรวาลวิทยาของคนในท้องถิ่นภาคใต้มีลักษณะเดียวกับศาสนิกชนกลุ่มเทวนิยมทั้งหลายที่เชื่อว่าพระผู้เป็นเจ้าทรงสร้างโลกและคติความเชื่อเรื่องการสร้างโลกในท้องถิ่นภาคใต้มีความแตกต่างกับคติความเชื่อของศาสนา กลุ่มเทวนิยม กล่าวคือเรื่องการสร้างโลกของพระอิศวรได้แฝงลัทธิศักตินิกายโดยการกล่าวถึงพระอิศวรทรงนำสรีระของพระแม่อุมาภคคีเนรมิตให้เป็นโลกและสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก นับเป็นการยกย่องพระมหาเทวีให้มีบทบาทร่วมกับเทพเจ้าสูงสุด ประเด็นนี้อาจเกิดจากเหตุผลของการผสมผสานปรองดองคติความเชื่อของศาสนาดั้งเดิมของชาวอารยัน หรือเหตุผลที่มุ่งให้ศาสนิกชนเห็นคุณูปการอย่างใหญ่หลวงของเทพเจ้าทั้งสองของศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกาย

2. ภาววิทยา (ontology) ศึกษาเกี่ยวกับเนื้อแท้หรือแก่นแท้ของทุกสิ่งที่มีอยู่ว่า สิ่งเหล่านี้มีความเป็นจริงในลักษณะใด ความจริงนี้เป็นความจริงขั้นสุดท้ายหรือที่เรียกว่า ความจริงสูงสุดที่ไม่สามารถทอนลงเป็นอย่างอื่นได้อีก (สุจิตรา รัตนัน, 2532, 34) กล่าวคือ เมื่อศึกษาวิเคราะห์บทสวดไหว้พระภูมิทำให้ทราบว่า ในบทสวดไหว้พระภูมิมิมีความเชื่อว่า พระอิศวรผู้เป็นเจ้า กับพระแม่อุมาภคคีร่วมกันสร้างโลก ปัญหาเรื่องเนื้อแท้ของจักรวาลตามแนวทางการศึกษาของสาขาอภิปรัชญาจะเกิดปัญหาว่า อะไรคือเนื้อแท้ของทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาล และเนื้อแท้ดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นสสารหรือจิต และสามารถสรุปได้ใหม่ว่าระหว่างสสารและจิตสิ่งไหนจะเป็นจริงมากกว่ากัน คติความเชื่อเรื่องพระอิศวรสร้างโลกเป็นแนวคิดในลักษณะเดียวกับศาสนา กลุ่มเทวนิยม เชื่อว่า พระผู้เป็นเจ้าเป็นสิ่งแท้จริงและเป็นแก่นแท้ของจักรวาล และกระบวนการสร้างของพระอิศวรทรงเนรมิตโดยใช้สรีระของพระแม่อุมาภคคีซึ่งพระแม่อุมาภคคีก็มีที่มาจากพระอิศวรเช่นเดียวกัน ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า โลกและสรรพสิ่งทั้งหลายมีที่มาจากพระผู้เป็นเจ้า

ซึ่งเป็นเนื้อแท้ของจักรวาล เนื้อแท้ของโลกและสรรพสิ่งเป็นอย่างไร ปัญหาดังกล่าวตอบตามแนวคิดศาสนาเทวนิยมทั้งหลาย ที่เชื่อว่า เนื้อแท้ของพระผู้เป็นเจ้ามีลักษณะเป็นจิตพระผู้เป็นเจ้าเป็นจิตดวงใหญ่ เมื่อพระผู้เป็นเจ้าเป็นที่มาของโลกและสรรพสิ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นทั้งสสารและจิต จิตของพระผู้เป็นเจ้าจึงสร้างสิ่งที่เป็นทั้งสสารและจิตควบคุมความเป็นไปของสสารและจิตเช่นเดียวกัน ประเด็นนี้จึงสะท้อนว่าจิตของพระผู้เป็นเจ้าเป็นสิ่งแท้จริงมีความสมบูรณ์สูงสุดอยู่เหนือสสารและจิตทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายจึงอยู่ภายใต้การควบคุมให้เป็นไปโดยพระองค์ จิตของพระผู้เป็นเจ้าจึงเป็นสิ่งแท้จริงที่สุดและปัญหาสำคัญประการหนึ่งว่า จิตของพระผู้เป็นเจ้า สร้างโลกและสรรพสิ่งที่มีลักษณะเป็นสสารได้อย่างไร ประเด็นนี้ นักเทวนิยมและนักจิตนิยม เชื่อว่าจิตดวงใหญ่หรือจิตของพระผู้เป็นเจ้าเป็นสิ่งสมบูรณ์มีธรรมชาติไม่จำกัด สามารถกระทำในทุกสิ่งได้โดยไม่มีขีดจำกัด ซึ่งต่างจากสิ่งที่ถูกสร้างโดยพระองค์เป็นสิ่งจำกัด เพราะหากว่าสิ่งที่เกิดจากพระองค์เป็นสิ่งไม่จำกัดเช่นเดียวกับพระองค์จะทำให้เห็นว่า โลก และสรรพสิ่งเป็นสิ่งสมบูรณ์ เช่นเดียวกับพระผู้เป็นเจ้าจะไม่มีสิ่งใดแตกต่างกันเลย สรรพสิ่งทั้งหลายและพระผู้เป็นเจ้าจะไม่มีมีความแตกต่างกัน ซึ่งความเป็นจริงข้อนี้ไม่มีในจักรวาล

ปัญหาเรื่องแนวคิดการสร้างโลกในบทสวดไหว้พระภูมิจึงมีความน่าเชื่อถือเพียงไร หากพิจารณาความเป็นเนื้อแท้ทางภววิทยาหรือพระผู้เป็นเจ้าแล้วย่อมจะทำให้เข้าใจได้ยากมาก เนื่องจากปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่ขาดหลักฐานยืนยันชัดเจน ซึ่งจะใช้เพียงความเชื่อความศรัทธา เหมือนกับคติความเชื่อเรื่องการสร้างโลกของพระผู้เป็นเจ้าตามแนวคิดของศาสนิกชนกลุ่มเทวนิยมแต่ในบทสวดไหว้พระภูมิจึงหรือบทร้องในพิธีกรรมทั้งหลายในภาคใต้ได้แทรกแนวคิดหรือข้ออ้างเหตุผลเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ ในการสร้างโลกของพระอิศวร โดยการนำเอาสรีระของพระแม่อุมาภคินี เช่น เนื้อเนรมิตให้เป็นดิน หน้เนรมิตให้เป็นฟ้า

กะโหลกศีรษะเนรมิตให้กลายเป็นหินผา เลือดเนรมิตเป็นแม่น้ำ น้ำนมเนรมิตเป็นต้นข้าว เส้นเอ็นเนรมิตเป็นเถาวัลย์ เป็นต้น เหล่านี้แสดงให้เห็นข้ออ้างของเหตุผลเพื่อตอบความน่าเชื่อถือของความเชื่อได้ระดับหนึ่ง กล่าวคือ แนวคิดดังกล่าวมีหลักการหรือทฤษฎีบางประการมาอธิบายให้เกิดความน่าเชื่อถือ เช่น หลักของธาตุ 4 เรื่องดิน น้ำ ลม ไฟ ธาตุดินคือ ส่วนที่แข็งหรือของแข็งในร่างกาย อันได้แก่ ฝ่าม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ กระดูก เป็นต้น การเนรมิตเนื้อและกระดูกซึ่งเป็นธาตุดินให้กลายเป็นดินและหินซึ่งสามารถจัดอยู่ในประเภทเดียวกัน แนวคิดดังกล่าวจึงมีความสอดคล้องและสามารถเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงความน่าเชื่อถือ ธาตุน้ำในร่างกายประกอบด้วยส่วนที่เป็นของเหลว เช่น เลือด น้ำเหลืองหนอง น้ำปัสสาวะ เป็นต้น การเนรมิตเลือดให้เป็นแม่น้ำก็มีลักษณะรูปแบบเช่นเดียวกับธาตุดิน คือ ธาตุน้ำในร่างกายก็กลายเป็นแม่น้ำที่เป็นส่วนประกอบของโลก ส่วนน้ำนมทั้งสองข้างเนรมิตให้กลายเป็นข้าวเจ้าและข้าวเหนียวก็มีที่มาจากน้ำนมเป็นอาหารหลักของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทั้งหลายซึ่งรวมทั้งมนุษย์ด้วย น้ำนมเป็นอาหารหลักของทารกสัตว์และมนุษย์ การเนรมิตน้ำนมเป็นต้นข้าวซึ่งเป็นอาหารของมนุษย์ก็ใช้หลักการของอาหารหลักที่มีความจำเป็นสำหรับชีวิต ส่วนเส้นเอ็นในร่างกายเนรมิตให้เป็นเถาวัลย์ก็ใช้หลักความคล้ายคลึงของเส้นเอ็นกับเถาวัลย์ ดังนั้นการเนรมิตสรีระของพระแม่อุมาภควดีเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ จึงมีหลักการ ที่เป็นสัญลักษณ์เชื่อมโยงให้เกิดความน่าเชื่อถือแก่ศาสนิกชน แนวคิดดังกล่าวนับเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งของบรรพชน ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ ได้มีการนำมาสร้างตำนานเรื่องเล่าในท้องถิ่นไทย เช่น เรื่องตามองเล่าในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุนน้ำนางนอนที่จังหวัดเชียงราย เป็นต้น

2.คติความเชื่ออื่น ๆ ในบทสวดไหว้พระภูมิ

ผู้วิจัยขอกล่าวถึงคติความเชื่ออื่น ๆ ในบทสวดไหว้พระภูมิ นอกเหนือจากคติความเชื่อเรื่องการสร้างโลกหรือจักรวาลวิทยาแล้วในบทสวด

ให้พระภูมิมิคติความเชื่อที่สามารถสรุปโดยสังเขป ดังนี้

2.1 คติความเชื่อเรื่องพระภูมิจึง ในบทสวดให้พระภูมิกล่าวถึงความ
ความเป็นมาของพระภูมิจึงที่ บทบาทหน้าที่และพิธีกรรมที่ผู้เคารพ
นับถือปฏิบัติบูชาต่อพระภูมิจึง คติความเชื่อเรื่องดังกล่าวสืบเนื่องมาจาก
วามนาวตาร อวตารปางที่ 5 ของพระนารายณ์ทรงอวตารลงมาเกิดเป็น
พราหมณ์เตี้ยเพื่อปราบท้าวกรุงพลี หรือ ท้าวกรุงพาลี ท้าวกรุงพลีบำเพ็ญ
ตบะจนทำให้พระพรหมเห็นถึงความมุ่งมั่นศรัทธาจึงประทานพรให้มีฤทธิ
อำนาจเหนือใคร ต่อมาท้าวกรุงพลี เห็นว่าตนมีฤทธิมากจึงทำสู้รบกับ
เทวดาท้งหลายซึ่งเทวดาเหล่านั้นไม่สามารถสู้รบชนะจนทำให้ท้าวกรุง
พลีหลงว่าตนยิ่งใหญ่กว่าผู้ใดจึงรังแกต่อเทวดาและมนุษย์ ยึดทั้งสวรรค์
และแผ่นดินเป็นของตนทำให้เทวดาและมนุษย์ได้รับความเดือดร้อนพระ
นารายณ์จึงอวตารลงมาปราบ " อยู่มาวันหนึ่งท้าวกรุงพลี ทำวันเกิดจึง
ประกาศว่าใครจะมาขออะไรไม่ขัดข้องจะให้หมด พราหมณ์เตี้ยที่พระ
นารายณ์แปลงลงมาจึงขอแผ่นดินเพียง 3 อย่าง ท้าวกรุงพลี ก็ว่าได้ ก็
กรวดน้ำให้ พระนารายณ์ก็บันดาลเป็นรูปร่างใหญ่ ย่าง 3 อย่างข้ามโลก
พันไปถึงพรหมโลกได้เพียง 2 อย่างครึ่ง ท้าวกรุงพลี ซึ่งรู้ว่าเสียที ยังขาด
อีกครั้งอย่าง จะตั้งลงตรงไหน ข้ำขอเพียง 3 อย่างนี้ได้เพียง 2 อย่างครึ่งท้าว
กรุงพลีจึงว่าตั้งลงบนหัวข้ำพเจ้า พระนารายณ์จึงเหยียบลงบนศีรษะจม
ลงในชั้นสุดตม ลงจากบาดาลลงไป" (อุดม หนูทอง, 2524, 6) ต่อมาเมื่อ
ท้าวกรุงพลี อยู่ใต้บาดาลได้รับความเดือดร้อนจึงทำยักษ์กิจ ต่อมาพระ
นารายณ์ทรงยกโทษให้แต่ไม่ยอมยกแผ่นดินให้แต่ให้อาศัยบนแผ่นดินได้
โดยปลุกสร้างเป็นศาลมีเพียงเสาเดียวและจะได้รับการปฏิบัติบูชาต่อผู้ที่
ทำกิจท้งหลายบนแผ่นดิน ท้าวกรุงพลีจึงกลายเป็นพระภูมิจึงที่ตาม
บัญชาของพระนารายณ์ตั้งแต่นั้นมา คติความเชื่อเรื่องพระภูมิจึงมี
ที่มาจากศาสนาพราหมณ์ลัทธิไวษณพนิกาย เพราะเชื่อว่า พระนารายณ์
เป็นเทพเจ้าสูงสุดมีหน้าที่ดูแลรักษาโลกท้งสาม

2.2 คติความเชื่อเรื่องการกำเนิดมนุษย์และผู้ปกครอง บทสวดไหว้พระภูมิกล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงของโลก 4 ชั้นตอน หรือ 4 กัป รวม เรียกว่า มหากัป มีรายละเอียด ดังนี้

1) สัณวัฏกัป เป็นระยะเวลาที่โลกและจักรวาลกำลังจะพินาศ และดำเนินเข้าสู่ความพินาศอย่างสิ้นเชิง

2) สัณวัฏภัฏฐายีกัป เป็นระยะเวลาตั้งแต่โลกและจักรวาลถูกทำลายจนหมดสิ้น จนกระทั่งฝนห่าใหญ่ตกท่วม แสนโกฏิจักรวาล

3) วิวัฏกัป เป็นระยะเวลาตั้งแต่เริ่มเกิดวันดินและเกิดสรรพสิ่งในจักรวาลอย่างครบถ้วน

4) วิวัฏภัฏฐายีกัป เป็นระยะเวลาตั้งแต่โลกและจักรวาลกำเนิดขึ้น สมบูรณ์ครบถ้วนจนกระทั่งเข้าสู่ความเสื่อม

ในบทสวดไหว้พระภูมิกล่าวถึงพรหมลงมาकिनวันดินแล้วทำให้เกิดเป็นมนุษย์ขึ้น ซึ่งคติความเชื่อ ดังกล่าวมีที่มาจากพุทธพจน์ในอัครคัมภีร์สุตตร ว่า

ดูก่อนวาเสฏฐะและภารทวาชะ มีสมัยบางครั้งบางคราวโดยเวลาล่วงเลยมาช้านานที่โลกนี้จะพินาศ เมื่อโลกกำลังพินาศอยู่เหล่าสัตว์โดยมากย่อมเกิดในชั้นอาภัสสรพรหม สัตว์เหล่านั้นสำเร็จกิจได้ตั้งใจนึกมีปิติเป็นอาหาร มีรัศมีชานออกจากกายของตนเอง สัญจรไปได้ในอากาศ อยู่ในวิมานอันงามสถิตอยู่ในภพนั้นนานแสนนาน

ดูก่อนวาเสฏฐะและภารทวาชะ ก็แหละสมัยนั้นจักรวาลทั้งสิ้นนี้แลเป็นน้ำทั้งนั้น มีดมนอันธการ ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ดวงดาวนักษัตรยี่ทั้งหลายและกลางวัน กลางคืน ยังไม่ปรากฏ สัตว์ทั้งหลายมีชื่อแต่เพียงว่าสัตว์เท่านั้น

ดูก่อนวาเสฏฐะและภารทวาชะ ครั้นต่อมาโดยเวลาล่วงเลยมาช้านาน เกิดวันดินลอยอยู่บนน้ำทั่วไปได้ปรากฏแก่สัตว์เหล่านั้นเหมือนนมสดที่บุคคลเคี้ยวให้งวด แล้วตั้งไว้ให้เย็นจับเป็นฝ้าอยู่ข้างบน ฉะนั้นวันดินนั้นถึงพร้อมด้วย สี กลิ่น รส มีสีคล้ายเนยสดหรือเนยข้นอย่างดี

จะนั้นมีรสอร่อยดูจรรวมฝั่งเล็กอันหาโทษมิได้ จะนั้น ดูก่อนวาเสฏฐะและ
 ภารทวาชะ ต่อมาสัตว์โลกผู้หนึ่งเป็นคนโลกพุดว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลาย
 สิ่งนี้จักเป็นอะไร แล้วเอานิ้วข้อนิ้ววันดินขึ้นลองชิมดู เมื่อเขาเอานิ้วข้อน
 นิ้ววันดินขึ้นลองชิมดูอยู่ รสวันดินได้ซาบซ่านไปแล้ว เขาจึงเกิดความ
 ออยากขึ้น ดูก่อนวาเสฏฐะและภารทวาชะ แม้สัตว์พวกอื่นก็พากันกระทำ
 ตามอย่างสัตว์นั้น เอานิ้วข้อนิ้ววันดินขึ้นลองชิมดูอยู่ รสวันดินได้ซาบไป
 แล้ว สัตว์เหล่านั้นจึงเกิดความอยากขึ้น ต่อมาสัตว์เหล่านั้นพยายามเอา
 มือ บั้นวันดินให้เป็นคำ ๆ แล้วบริโภค

ดูก่อนวาเสฏฐะและภารทวาชะ ในคราวที่พวกสัตว์พยายามเอา
 มือบั้นวันดินให้เป็นคำ ๆ แล้วบริโภคอยู่ รัศมีกายของสัตว์เหล่านั้นก็หายไป
 เมื่อรัศมีกายของสัตว์เหล่านั้นหายไป ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ก็
 ปรากฏ เมื่อดาวนักษัตรปรากฏแล้ว กลางคืน กลางวันก็ปรากฏ เมื่อ
 กลางคืน กลางวันปรากฏแล้ว เดือนหนึ่ง และกึ่งเดือนก็ปรากฏ เมื่อเดือน
 หนึ่งและกึ่งเดือนปรากฏอยู่ ฤดูแลและปีก็ปรากฏ ดูก่อนวาเสฏฐะและภาร
 ทวาชะด้วยเหตุเพียงเท่านี้แล โลกนี้จึงได้กลับเจริญขึ้นอีก (ที.ปา.
 ๑๑/๑๑๙-๑๒๑ ๙๒-๙๓)

พุทธพจน์ดังกล่าวยืนยันว่ามนุษย์เกิดขึ้นจากพรหมลงมากินวัน
 ดิน และหลังจากนั้นก็ค่อยวิวัฒนาการเป็นมนุษย์สมบูรณ์อย่างไร
 ปัจจุบัน แนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ศาสนาพุทธเชื่อว่าโลกและ
 จักรวาลเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติไม่ได้มีพระเจ้าหรือผู้ที่มีอำนาจ
 เห็นธรรมชาติเป็นผู้สร้าง รวมถึงมนุษย์เองก็ไม่ได้ถูกสร้างโดยพระเจ้าเป็น
 เจ้าและหลังจากนั้นแล้ว มนุษย์ก็ได้รวมกลุ่มกันเพื่อเลือกผู้นำของตนให้
 ทำหน้าที่ปกครองดูแล มนุษย์ในสังคม รัฐจึงเกิดขึ้นแนวคิดดังกล่าวแสดง
 ให้เห็นว่า ในบทสวดไหว้พระภูมิเกี่ยวกับการกำเนิดมนุษย์นั้นได้รับ
 อิทธิพลมาจากพุทธศาสนาเถรวาท นอกเหนือจากนั้นแล้วในบทสวดไหว้
 พระภูมียังมีคติความเชื่อเรื่องเกี่ยวกับภุติผีวิญญาณที่เป็นสิ่งเคารพบูชา
 ในท้องถิ่น ซึ่งเป็นคติความเชื่อของลัทธิวิญญาณนิยมที่มีอยู่แต่เดิม

บทสวดไหว้พระภูมิแสดงให้เห็นคติความเชื่อหลายศาสนา คือ ศาสนาพราหมณ์ ลัทธิไสวณิกาย ลัทธิไวษณพนิกาย ศาสนาพุทธเถรวาท และลัทธิวิญญาณนิยมในท้องถิ่นภาคใต้ เหล่านี้ย่อมสะท้อนให้เห็นการผสมผสานประจวบของคติความเชื่อศาสนาต่างๆ เข้าด้วยกันเป็นอย่างดี หนึ่งศาสนาพราหมณ์ทั้งสองนิกายได้สูญหายไปจากพื้นที่เป็นเวลานานแล้ว แต่คติความเชื่อของศาสนายังคงอยู่กับผู้คนในท้องถิ่นภาคใต้ ดังที่พบในบทสวดไหว้พระภูมิ การศึกษาในประเด็นนี้ นอกจากได้รับองค์ความรู้ที่เป็นคติความเชื่อของบรรพชนแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของบรรพชนที่นำเอาคติความเชื่อมาผสมผสานประจวบ เพื่อให้ผู้คนในท้องถิ่นภาคใต้ในอดีตอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ผู้วิจัยพบว่า ประเด็นดังกล่าวสืบเนื่องจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มุ่งเน้นพิธีกรรมเป็นหัวใจหลัก และพิธีกรรมขอที่สร้างบ้านเรือนหรือพิธีกรรมไหว้พระภูมิเป็นพิธีกรรมโบราณที่ผู้คนในอดีตให้การยอมรับปฏิบัติบูชามาเป็นเวลายาวนาน แม้คนในยุคปัจจุบันเปลี่ยนศาสนาแล้วก็ยังคงมีพิธีกรรมปฏิบัติบูชาเหมือนบรรพชนตามคติความเชื่อของศาสนาดั้งเดิม ทั้งนี้เนื่องจากพิธีกรรมทั้งหลายที่เกี่ยวข้องด้วยคติความเชื่อทางศาสนาแฝงความเข้มขลังและศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรมจึงทำหน้าที่รักษาคติความเชื่อของศาสนาดั้งเดิมของบรรพชนเอาไว้ หากไม่มีพิธีกรรมดังกล่าวคติความเชื่อของศาสนาดั้งเดิมของบรรพชนจะสูญสิ้น ประเด็นดังกล่าวเข้าหลักการของพิธีกรรมทางศาสนาที่ อี. วอชเบิน ฮ็อบกินส์ กล่าวไว้ว่า “พิธีกรรมเป็นกรอบสำหรับถนอมรักษาศาสนาไว้หรือเป็นเครื่องแสดงออกของศาสนา แต่พิธีกรรมมักจะอยู่ได้ทนทานกว่าสิ่งที่มีมุ่งหมายจะรักษาไว้” (แสง จันทร์งาม, 2531, 131) และประเด็นเรื่องสำคัญของพิธีกรรมที่สามารถรักษาความเป็นศาสนาพราหมณ์-ฮินดูได้จนถึงปัจจุบัน คือ เมื่อครั้งที่ศาสนาต่าง ๆ แข่งขันกันสร้างความเจริญรุ่งเรืองในดินแดนชมพูทวีป ศาสนาพุทธได้สูญหายไปจากอินเดีย แต่ศาสนาพราหมณ์-ฮินดูกลับสามารถรอดอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยเห็นว่า ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู อยู่รอดได้

เนื่องจากการมุ่งเน้นพิธีกรรมเป็นสำคัญ การประกอบพิธีกรรมทั้งหลาย มีบรรยากาศของความศักดิ์สิทธิ์ ความเปลιδเปลินด้วยการขับกล่อมและพิธีกรรมทั้งหลายล้วนมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในทุกกิจกรรม ดังนั้น พิธีกรรมจึงมีความสำคัญต่อศาสนิกชนเป็นอย่างยิ่ง และสำคัญที่สุดคือ พิธีกรรมสร้างความหวังและกำลังใจให้เกิดความรู้สึกดอดทน เมื่อได้รับความทุกข์ยากเดือดร้อน แต่ก็เชื่อว่า トラบาใดที่ตนยังประกอบพิธีกรรมหรือปฏิบัติบูชา เช่น สรวงบูชาต่อเทพเจ้า หรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้ว トラบา นั้นเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไม่อาจทอดทิ้ง และให้ความช่วยเหลือต่อเขาให้พ้นทุกข์ได้

บทสรุป

การศึกษาแนวคิดเรื่องจักรวาลวิทยาในบทสวดไหว้พระภูมิตำให้ทราบว่ำแนวคิดเรื่องการสร้างโลกได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ ลัทธิไศวนิกาย เชื่อว่ำพระอิศวรผู้เป็นเจ้าทรงสร้างโลกโดยการนำสรีระของพระแม่อุมาภควดีเนรมิตให้เป็นโลกและสรรพสิ่งซึ่งสามารถตอบคำถามทางอภิปรัชญาใน 2 ประเด็น ดังนี้

1. จักรวาลวิทยา (Cosmology) บทสวดไหว้พระภูมิแสดงให้ เห็นว่ำจักรวาลนี้เกิดจากมหิทธานุภาพของพระอิศวรผู้เป็นเจ้า พระองค์ทรงมีธรรมชาติเช่นเดียวกับพระผู้เป็นเจ้าของศาสนากลุ่มเทวนิยมทั้งหลาย ดังนี้

- 1) พระอิศวรทรงเป็นปฐมเหตุของสรรพสิ่ง
- 2) พระอิศวรทรงเป็นสิ่งสัมบูรณ์
- 3) พระอิศวรทรงเป็นสิ่งนิรันดร
- 4) พระอิศวรทรงควบคุมจริยธรรมของมนุษย์

คุณสมบัติหรือคุณลักษณะของพระผู้เป็นเจ้าหรือเทพเจ้าทรงอยู่ในสถานะผู้สร้างและควบคุมความเป็นไปของโลกและจักรวาล และประเด็นปัญหาทางอภิปรัชญาอีกประเด็นหนึ่งทีสืบเนื่องจากการสร้างโลก

ของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า คือ พระองค์ทรงสร้างโลกตามแบบใดในสองประเด็น คือ การสร้างโลกแบบสัมบูรณ์ และแบบมีเงื่อนไข ในประเด็นทั้งสองนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า แนวคิดเรื่องพระเจ้าสร้างโลกของลัทธิไสวณิกายเป็นแบบสัมบูรณ์โดยให้ความสำคัญหรือการมุ่งเน้นถึงมิตินาฏภาพที่ยิ่งใหญ่ของพระอิศวรและครอบครัวในการเกิดขึ้น ดำเนินอยู่และการทำลายไปของสรรพสิ่ง และในคุณลักษณะธรรมชาติประเด็นที่ 4 เกิดจากคติความเชื่อในคุณูปการของพระอิศวรและพระแม่อุมาภควดีจึงทำให้เห็นเทพเจ้าทั้งสองยังคงมีบทบาทอยู่จนถึงปัจจุบัน ในขณะที่ผู้คนในท้องถิ่นภาคใต้ได้เปลี่ยนศาสนาเลิกนับถือศาสนาพราหมณ์ลัทธิไสวณิกายไปนานแล้วแต่คติความเชื่อเรื่องเทพเจ้าทั้งสองยังคงอยู่ เนื่องจากการไหว้พระภูมิเป็นพิธีกรรมสำคัญในท้องถิ่นที่ผู้คนทั่วไปให้การยึดถือปฏิบัติบูชากันมาตั้งแต่สมัยโบราณจึงได้เก็บรักษาคติความเชื่อของศาสนาดั้งเดิมไว้ เพราะพิธีกรรมทั้งหลายแฝงด้วยความขลังและศักดิ์สิทธิ์จึงทำให้ผู้คนรุ่นหลังให้การยึดถือปฏิบัติบูชากันต่อมา คติความเชื่อเรื่องพระอิศวรสร้างโลกจึงยังคงอยู่กับกลุ่มของศาสนิกชนในท้องถิ่นภาคใต้ นอกเหนือจากบทสวดไหว้พระภูมิแล้ว ยังมีบทสวด บทร้องในพิธีกรรมต่างๆ ในท้องถิ่นภาคใต้อีกหลายอย่างที่มิได้คติความเชื่อเรื่องการสร้างโลกตามแนวคิดของลัทธิไสวณิกาย เช่น บททำขวัญข้าว หรือทำขวัญพระแม่โพสพ บทไหว้ครูโบราณ หนึ่งตะลุง ลิเมนต์ (โตะคริม) เวทย์มนต์คาถา บทสวดโองการ เป็นต้น

2. ภาววิทยา (ontology) บทสวดไหว้พระภูมิสะท้อนคำตอบปัญหาทางภาววิทยาว่า เนื้อแท้ของโลกและสรรพสิ่งที่พระอิศวรและพระแม่อุมาภควดีสร้างเป็นอย่างไร กล่าวคือ กระบวนการเกิดของโลกโดยพระอิศวรทรงเนรมิตสรีระของพระแม่อุมาภควดีเป็นโลกและสรรพสิ่ง และพระแม่อุมาภควดีก็เกิดจากพระอิศวรทรงเนรมิตขึ้นเช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่า พระอิศวรทรงเป็นปฐมเหตุสูงสุด จึงสามารถกล่าวได้ว่าโลกเกิดจากพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าหรือเกิดจากเนื้อแท้ของพระองค์ แนวคิดเรื่อง

พระผู้เป็นเจ้าของเรามีลักษณะเช่นใดนั้น ศาสนากลุ่มเทวนิยมทั้งหลายเชื่อว่า พระผู้เป็นเจ้าของเรามีลักษณะเป็นจิตดวงใหญ่ ที่ให้กำเนิดและควบคุมความเป็นไปของโลก พระอิศวรผู้เป็นเจ้าของมีคุณลักษณะธรรมชาติเหมือนอย่าง พระผู้เป็นเจ้าของทุกประการ จึงมีลักษณะเป็นจิตเช่นเดียวกัน แต่โลกและสรรพสิ่งที่พระองค์ทรงสร้างนั้นมีลักษณะจำกัดทั้งสสารและจิต จิตของพระผู้เป็นเจ้าของเป็นดวงจิตใหญ่ให้กำเนิดทั้งสสารและจิต เพราะจิตของพระผู้เป็นเจ้าของเป็นสิ่งที่ไม่จำกัด ต่างจากสิ่งที่พระองค์สร้างขึ้น ดังนั้นแม้ว่าสรรพสิ่งจะเกิดจากจิตดวงใหญ่ หรือเนื้อแท้ของพระผู้เป็นเจ้าของก็ตาม แต่จะต้องเป็นสิ่งจำกัด เพราะหากว่าสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าของสร้างขึ้นมีคุณลักษณะธรรมชาติเช่นเดียวกับพระองค์ แล้วก็ย่อมมองไม่เห็น พระผู้เป็นเจ้าของแตกต่างจากสรรพสิ่งอย่างไร

การศึกษาแนวคิดเรื่องจักรวาลวิทยาของชาวไทยภาคใต้สามารถสรุปได้จากคติความเชื่อเรื่องการสร้างโลกในบทสวดไหว้พระภูมิ ซึ่งการศึกษาดังกล่าวเห็นได้ว่า บทสวดไหว้พระภูมิเป็นพิธีกรรมสำคัญในท้องถิ่นภาคใต้ที่ยังคงมีการปฏิบัติบูชากันอยู่ถึงปัจจุบัน และในบทสวดไหว้พระภูมิมิได้คติความเชื่อเรื่องการสร้างโลกคล้ายคลึงกับคติความเชื่อเรื่องการสร้างโลกที่ปรากฏในบทสวด บทร้องและวรรณกรรมกลอนสวด เช่น บทสวดทำขวัญข้าว หรือทำขวัญพระแม่โพสพ บทร้องพิธีไหว้ครู โนรา หนึ่งตะลุง ลิมนต์ และวรรณกรรมกลอนสวดเรื่องนางโศกคดี และเวทย์มนต์คาถา บทสวดโองการ ที่พบในท้องถิ่นภาคใต้ เหล่านี้ล้วนได้รับอิทธิพลจากคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกายทั้งสิ้น แนวคิดจักรวาลวิทยาของชาวไทยภาคใต้ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ลัทธิไศวนิกายที่เชื่อว่าพระอิศวรเป็นผู้สร้างโลก โดยเนรมิตจากสรีระของพระแม่อุมาภคินี ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีความแตกต่างจากศาสนากลุ่มเทวนิยมทั้งหลาย ที่เชื่อว่าพระผู้เป็นเจ้าของมีมิตินานูภาพสูงสุดเพียงผู้เดียวเป็นผู้สร้างโลกแต่แนวคิดของลัทธิไศวนิกายดังกล่าวมีคติความเชื่อของลัทธิศักตินิกายแฝงอยู่ด้วย อาจจะเป็นเพื่อต้องการยกย่อง

พระมหาเทวีของพระอิศวรให้มีบทบาทพร้อมกัน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของการสร้างหลักจริยธรรมในท้องถิ่น กล่าวคือ คติความเชื่อเรื่องการสร้างโลกย่อมสะท้อนให้เห็นการคิดคำนึงถึงคุณูปการหรือการสำนึกในบุญคุณที่เทพเจ้าทั้งสองทรงสร้างโลกและสรรพสิ่งเพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ อันจะส่งผลต่อการกระทำปฏิบัติบูชาหรือพิธีกรรมมงคลทั้งหลาย ในภาคใต้จะมีการบวงสรวงบูชาและจะกล่าวพระนามของเทพเจ้าทั้งสองทุกครั้ง และสร้างวิถีการดำเนินชีวิตโดยการเก็บเกี่ยวใช้สอยทรัพยากรตามความจำเป็นไปเบียดเบียนทำลายให้หมดไป อันเนื่องจากความเชื่อว่าทรัพยากรทั้งหลายล้วนเกิดจากสรีระของพระแม่อุมาภคินี และในกรณีของบทสวดไหว้พระภูมิสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาการอยู่ร่วมของชาวไทยภาคใต้ในอดีตที่ได้นำเอาคติความเชื่อทางศาสนาของผู้คนที่อยู่อาศัยด้วยกันมาผสมผสานปรองดองเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

บรรณานุกรม

- ชัยวุฒิ พิชะกุล. (2542). *นางโกลควดี*. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา.
เฉลิม มากนวล และ จรัส ชูชื่น. (2540). *การศึกษาการใช้ภาษาและโลกทัศน์ในบทมโนราห์.ปัตตานี : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.*
- เทพย์ สาริกบุตร. (2512). *คัมภีร์พระเวทฉบับพิเศษ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศิवाศรม.
- ธนู แก้วโอกาส. (2542). *ศาสนาโลก*. กรุงเทพฯ : สุขภายในใจ.
- ปรีชา ข้างขวัญยืน. (2542). *มนุษย์กับอารยธรรม*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปรีชา นุ่นสุข. (2542). *ศาสนาพราหมณ์ในภาคใต้ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้* (เล่ม 15 น.7347-7372). กรุงเทพฯ : อัมรินทร์การพิมพ์.

- ปรีชา นุ่นสุข. (2551). *ศาสนาพราหมณ์ในกลุ่มแม่น้ำปัดตานี : การค้นพบใหม่ในบริเวณตอนล่างของคาบสมุทรไทย. เมืองโบราณ. 34(3), 133-142.* พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช 2530 เล่มที่ 11
- พระยาสังข์จากริมย์. (2511). *เทวกำเนิด. พระนคร : มหารัชตะการพิมพ์.*
- สฤษดี ขุนทรง. (2556). *ร่องรอยศาสนาพราหมณ์ ณ เมืองศูนย์กลางของวัฒนธรรมทวารวดี. ศิลปากร, 56 (4), 56-57.*
- สุจิตรา รณริน .(2532). *ปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : อักษรพิพัฒน์.*
- สุจิตรา อ่อนค้อม. (2552). *ศาสนาเปรียบเทียบ. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สหธรรมิกจำกัด.*
- แสง จันทร์งาม. (2531). *ศาสนศาสตร์. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.*
- สุธิวงษ์ พงศ์ไพบูลย์, สมบูรณ์ ธนะสุขและพิชัย แก้วขาว. (2543). *กระเพาะสนิมกริช:แลวิถีชีวิตชาวใต้ตอนล่าง. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)*
- อนุพล ส่องแก้วและอัจฉรา ยอดแก้ว. (2550). *วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องโศกคดีสู่นาฏศิลป์ร่วมสมัย ศิลปะนิพนธ์. ปัตตานี : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.*
- อมร โสภณวิเชษฐวงศ์. (2520). *ปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- อุดม หนูทอง. (2524). *วรรณกรรมสดุดีและแหล่งทำขวัญของภาคใต้. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา.*
- อุดม หนูทอง. (2529). *โศกคดีในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ (เล่ม7,หน้า 2704).* กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์.

ศึกษานโยบายสังคมพหุวัฒนธรรมในสาธารณรัฐเกาหลีและ
ผลกระทบที่เกิดจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม
Policy of Multicultural Society in Republic of Korea and
Problems on Cultural Diversity

อรพรรณ จันทร์เทา*

Master of Arts (Sociology), ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สาขาวิชาภาษาเกาหลี, คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี

**Corresponding Author E-mail: orapan.j@psu.ac.th*

Received: September 3, 2021

Revised: November 29, 2021

Accepted: December 29, 2021

Available: December 30, 2021

Abstract

The purposes of this research were to 1) examine problems and conflicts in multicultural families in Republic of Korea, 2) explore the relationship between the policy of multicultural family and the family conflicts, and 3) propose guidelines on multicultural family policy formulation in solving conflicts and laying the foundation of multicultural society in Republic of Korea. The primary data obtained from the Ministry of Gender Equality and Family's survey between 2010 and 2018, the National Statistical Office, and the Ministry of Justice as well as the secondary data through reviewed literature were analyzed.

The findings were as follows.

1. Different cultures, ways of life, and races as well as the lack of social support, and language barriers caused cultural conflicts, racism, and life difficulties which ended marriage of multicultural families in divorce.

2. The multicultural family policy issued by the Ministry of Gender Equality and Family in 2018-2022 was compatible with the need for social and cultural adaptation in the early stages despite the following weaknesses. 1) The policy prioritized the adaptation of the aliens to the Korean cultures solely, while the sharing of knowledge and varied cultures was limited. 2) The policy were targeted only at multicultural family

members rather than encouraging the community and the society to take action. 3) The foreign members of the family did not have an opportunity to participate in the Ministry of Gender Equality and Family's projects. 4) The policy did not cover any assistance regarding divorce or separation.

3. The suggested guidelines on multicultural family policy included 1) to encourage the interaction and cooperation between the families and the community in formulating a multicultural society, 2) to provide assistance in case of a divorce or separation, and 3) to design all-level curriculums containing multicultural society or foreign language and cultural studies content.

Keywords:

Multicultural society policy, Impacts of multicultural diversity, Multicultural family policy, Multicultural family

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือครอบครัวพหุวัฒนธรรม (multi-cultural family) 2) เพื่อศึกษาความสอดคล้องของนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมกับปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวพหุวัฒนธรรม 3) เพื่อเสนอแนวทางการกำหนดนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวพหุวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่การวางรากฐานสังคมพหุวัฒนธรรมเกาหลี โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิจากผลการสำรวจของกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัวปี ค.ศ. 2010 และปี ค.ศ. 2018 ข้อมูลสถิติจากสำนักงานสถิติแห่งชาติเกาหลี ข้อมูลสถิติของกระทรวงยุติธรรมเกาหลี และจากเอกสาร รายงานวิจัยต่าง ๆ

ผลการวิจัย พบว่า 1.ปัญหาความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม แบบแผนการดำรงชีวิต ความแตกต่างทางเชื้อชาติ การขาดการสนับสนุนทางสังคม และอุปสรรคในการสื่อสารด้วยภาษาเกาหลีในครอบครัวพหุวัฒนธรรม ได้ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรม การเหยียดเชื้อชาติ ความยากลำบากต่อการดำรงชีวิตในครอบครัวพหุวัฒนธรรมเกาหลีและนำไปสู่การหย่าร้าง 2.นโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่ออกโดยกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว (Ministry of Gender Equality and Family) ประจำปี (ค.ศ. 2018-2022) สามารถตอบสนองความต้องการในการปรับตัวต่อสังคมและวัฒนธรรมเกาหลีได้ในระยะแรก อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวยังมีจุดอ่อน คือ 1) นโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมเกาหลีมุ่งให้ความสำคัญกับการปรับตัวของชาวต่างชาติต่อสังคมและวัฒนธรรมเกาหลีเพียงอย่างเดียว ขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชาวเกาหลีกับชาวต่างชาติหรือการแลกเปลี่ยนระหว่าง

วัฒนธรรมเกาหลีกับวัฒนธรรมที่หลากหลายในสังคมเกาหลี 2) การจำกัดกลุ่มเป้าหมายของนโยบายเฉพาะสมาชิกในครอบครัว พหุวัฒนธรรมมากกว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและสังคม 3) ชาวต่างชาติที่อยู่ในครอบครัวพหุวัฒนธรรมขาดโอกาสในการเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ที่จัดให้โดยกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว 4) ขาดแคลนนโยบายที่ให้ความช่วยเหลือหลังการหย่าร้างหรือการแยกกันอยู่ 3. แนวทางการกำหนดนโยบายสังคมพหุวัฒนธรรมได้แก่ 1) ควรมีการส่งเสริมให้ครอบครัวพหุวัฒนธรรมกับชุมชนหรือสังคมเกาหลีให้มีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันและร่วมกันสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมเกาหลีร่วมกันผ่านนโยบายต่าง ๆ ที่ออกโดยรัฐบาลหรือองค์กรเอกชนต่าง ๆ 2) ควรมีนโยบายที่รองรับเมื่อเกิดปัญหาการหย่าร้างหรือความแตกแยกภายในครอบครัวพหุวัฒนธรรมควบคู่กับนโยบายอื่น ๆ 3) หลักสูตรการศึกษาของประเทศเกาหลีใต้ควรจะมีการบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับสังคมพหุวัฒนธรรมหรือการเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ เข้าเป็นเนื้อหาหนึ่งในหลักสูตรสำหรับการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่หลักสูตรระดับชั้นอนุบาล

คำสำคัญ:

นโยบายสังคมพหุวัฒนธรรม, ผลกระทบที่เกิดจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม, นโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรม, ครอบครัวพหุวัฒนธรรม

ความเป็นมาของปัญหา

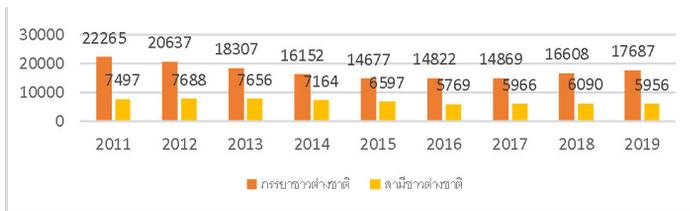
หลังสิ้นสุดสงครามเกาหลีเมื่อปี ค.ศ. 1953 ประเทศเกาหลีใต้ต้องตกอยู่ในสภาพที่เศรษฐกิจตกต่ำ ขาดแคลนเครื่องอุปโภคและบริโภค ส่งผลให้ประชาชนมีความยากลำบากเป็นอย่างมาก แม้ว่าในยุคการปกครองของประธานาธิบดีอีซึงมันได้ริเริ่มการพัฒนาอุตสาหกรรมเบาเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเครื่องอุปโภคและบริโภคอย่างไรก็ตาม ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจของประเทศก็ยังคงอยู่ในระดับต่ำต่อมาเมื่อเข้าสู่ยุคการปกครองของประธานาธิบดีปักจงฮี (ปี ค.ศ. 1969-1979) เศรษฐกิจของเกาหลีใต้เริ่มมีแนวโน้มที่ดี อันเป็นผลจากการที่เน้นอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการส่งออกตามนโยบายมองออกไปข้างนอก (Outward-Looking Policy) ในยุคนี้ชาวเกาหลีเริ่มมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการศึกษา ซึ่งถือได้ว่ายุคนี้เป็นยุคเริ่มต้นและเป็นยุคพลิกฟื้นเศรษฐกิจเกาหลีจากสภาพเศรษฐกิจตกต่ำมาสู่เศรษฐกิจที่มีความเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ยุคนี้ก็ยังไม่ใช่มุขที่เศรษฐกิจเกาหลีใต้เจริญสูงสุด แต่เป็นเพียงยุคริเริ่มการปฏิวัติระบบเศรษฐกิจในประเทศสำหรับยุคที่มีสภาพเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองสูงสุดคือ ยุคการปกครองของประธานาธิบดีชอนดุษวัน (ปี ค.ศ. 1980-1988) ในยุคนี้ยังคงเน้นอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการส่งออก แม้ว่าในยุคนี้จะมีปัญหาการเรียกร้องทางการเมืองของประชาชน แต่ในอีกด้านหนึ่ง การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศก็ยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ 1980 อัตราการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของประเทศเกาหลีใต้เพิ่มสูงสุดกว่าร้อยละ 13.4 (한국은행, 2021) ส่งผลให้ประเทศเกาหลีใต้มีความต้องการแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อการผลิตเป็นจำนวนมากตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 จนถึงปัจจุบันจำนวนแรงงานต่างชาติดำเนินทางเข้าในประเทศเกาหลีใต้ยังคงมีอัตราเพิ่มอย่างต่อเนื่อง และกลายเป็นประเทศหนึ่งที่แรงงานในประเทศกำลังพัฒนาให้ความสนใจในการเดินทางเข้ามาเพื่อหางานทำดังนั้น ประกอบกับในสมัยนี้

ประเทศเกาหลีใต้ได้เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกทำให้ประเทศเกาหลีใต้เป็นที่รู้จักทั่วโลกและเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นการเดินทางเข้ามาประเทศเกาหลีใต้ของชาวต่างชาติจนถึงปัจจุบันอ้างอิงข้อมูลของกระทรวงยุติธรรมเกี่ยวกับการเดินทางเข้าออกประเทศเกาหลีใต้ของชาวต่างชาติในเดือนธันวาคมปีค.ศ.2018 พบว่าจำนวนชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาประเทศเกาหลีใต้ทั้งหมดคือ 2,367,607 คนซึ่งมีร้อยละ 4.6 ของประชากรชาวเกาหลีทั้งหมดที่มีจำนวน 51 ล้านกว่าคนในบรรดาชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามายังประเทศเกาหลีใต้ประกอบด้วยชาวจีนร้อยละ 45.2 ชาวไทยร้อยละ 8.4 ชาวเวียดนามร้อยละ 8.3 ชาวอเมริกันร้อยละ 6.4 ชาวอุซเบกิสถานร้อยละ 2.9 ชาวญี่ปุ่นร้อยละ 2.6 ชาวฟิลิปปินส์ร้อยละ 2.5 (법무부, 2019) เป็นต้น

ผลจากความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจทำให้ชาวเกาหลีส่วนใหญ่ต่างอพยพเข้าเมืองเพื่อจุดประสงค์ของการศึกษาและการทำงาน ส่งผลให้ผู้ขายในชนบทซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุมากแล้วขาดแคลนคู่สมรสที่จะมาแต่งงานด้วย ด้วยเหตุนี้จึงได้เกิดมีบริษัทจัดหาคู่เพื่อเป็นสื่อกลางในการหาผู้หญิงต่างชาติมาแต่งงานกับผู้ขายชาวเกาหลี โดยเฉพาะผู้หญิงต่างชาติที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่นมาแต่งงานกับผู้ขายชาวเกาหลีผ่านบริษัทจัดหาคู่ นั่นคือ ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างชาวเกาหลีกับชาวต่างชาติมีการดำเนินการจัดหาคู่โดยบริษัทจัดหาคู่เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2015จนถึงปัจจุบัน กระบวนการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมชาวเกาหลีกับชาวต่างชาติเกิดขึ้นจากการได้รับการแนะนำจากเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงานเป็นหลัก สำหรับข้อมูลการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างชาวต่างชาติกับชาวเกาหลีนั้น (여성가족부, 2010, หน้า 118) กล่าวสรุปคือตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1980ถือได้ว่าชาวต่างชาติได้หลั่งไหลเข้ามายังประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มของผู้ใช้แรงงานเป็นหลัก อย่างไรก็ตามตั้งแต่ทศวรรษที่ 2000 กลุ่มของ

ชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาพำนักในประเทศเกาหลีใต้จะเป็นกลุ่มของ
ผู้หญิงต่างชาติที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมกับผู้ชายชาวเกาหลี (이민경,
2010, หน้า 156-157)

แผนภูมิที่ 1 สถานการณ์การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่าง
ชาวเกาหลีกับชาวต่างชาติ

ที่มา: 통계청. 국제결혼현황.

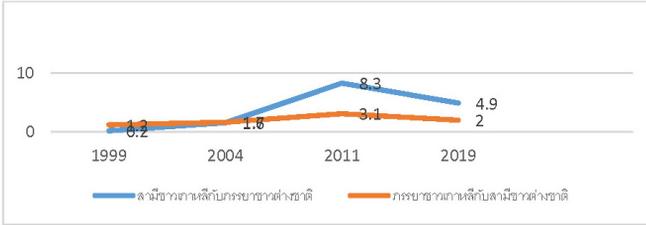
ปรากฏการณ์การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างผู้หญิงต่างชาติ
และผู้ชายชาวเกาหลีดังกล่าวได้ส่งผลให้สังคมเกาหลีเปลี่ยนแปลงจาก
ชนชาติที่มีเพียงสายเลือดเดียวมาเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทาง
วัฒนธรรม โดยในปี ค.ศ. 2007 คณะกรรมการว่าด้วยการขจัดการเลือก
ปฏิบัติทางเชื้อชาติ (Committee on the Elimination of Racial
Discrimination-CERD) ได้ประกาศให้สาธารณรัฐเกาหลีเป็นสังคมที่มี
ความหลากหลายทางวัฒนธรรมไม่ใช่สังคมหรือชนชั้นที่มีเพียงชนชาติ
เกาหลีเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป จากการทบทวนงานวิจัยต่าง ๆ พบว่า
ในงานวิจัยของ บักแตซิก และเชวคยองอิน (박대식 & 최경은, 2008,
หน้า 15) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม หมายถึง
ถึง วัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งหมายถึงรวมถึงภาษา วัฒนธรรม
ขนบธรรมเนียมประเพณี ศาสนา ชนชาติ ชนชั้นทางสังคม อาชีพ เป็นต้น
นอกจากนั้น ครอบครัวพหุวัฒนธรรม หมายถึง ครอบครัวที่เกิดขึ้นโดย
กระบวนการแต่งงานระหว่างชาวเกาหลีกับชาวต่างชาติ และในงานวิจัย
ของ ควังย็องกิล และโอเซย็อน (광영길 & 오세연, 2010, หน้า 227-229)
พบว่า การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างผู้ชายชาวเกาหลีกับผู้หญิง

ต่างชาติเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เกิดครอบครัวพหุวัฒนธรรมเกาหลี โดยเฉพาะการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างผู้หญิงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับผู้ชายชาวเกาหลี นอกจากนี้ในงานวิจัยนี้ยังกล่าวอ้างถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสังคมตะวันตกว่าเกิดขึ้นโดยการเพิ่มของอัตราผู้อพยพซึ่งต่อมาได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะของประชากรและเกิดปัญหาการเหยียดสีผิว ความอคติ ความยากลำบากในการปรับตัวต่อสังคมตะวันตก ความขัดแย้งและความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งกรณีของประเทศเกาหลีได้มีลักษณะคล้ายกับสังคมพหุวัฒนธรรมของสังคมตะวันตกที่เกิดความขัดแย้งและความแตกต่างทางวัฒนธรรมเมื่อผู้คนหลากหลายทางวัฒนธรรมมาอาศัยอยู่ร่วมกันตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม ซึ่งตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม The Columbia Encyclopedia ปี 2001 ได้ให้ความหมายคำว่า แนวคิดพหุวัฒนธรรม หรือ“พหุนิยมทางวัฒนธรรม” (Cultural pluralism) จะให้ความหมายในลักษณะของการดำรงอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมที่หลากหลายในท้องถิ่นหนึ่ง โดยปราศจากการครอบงำทางวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรมมีความพยายามในการมองข้ามคำว่า เชื้อชาตินิยม เพศนิยม และการแบ่งแยกและกีดกันในรูปแบบต่าง ๆ สำหรับ Walter Feinberg ศาสตราจารย์ทางด้านปรัชญาการศึกษาที่มหาวิทยาลัย Illinois ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างพหุนิยมและพหุวัฒนธรรม โดยทั้งพหุนิยมและพหุวัฒนธรรมมาจากรากฐานเดียวกันคือเสรีภาพในการเมือง และทฤษฎีทางการศึกษา หากแต่ในทางการศึกษาเห็นว่าแนวคิดทั้งสองมีทิศทางและการนำเสนอที่แตกต่างกัน เช่น พหุนิยมวัฒนธรรม คือ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้รับการยอมรับในพื้นที่วัฒนธรรมที่แยกจากกัน แต่สังคมไม่มีความจำเป็นวัฒนธรรมที่จะยอมรับวัฒนธรรมที่แตกต่าง อย่างไรก็ตาม พหุวัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมที่แตกต่างได้รับการสนับสนุนปัจเจกบุคคลนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มซึ่งให้ความหมายแก่ชีวิตของพวกเขา และพหุวัฒนธรรมเป็น

แนวทางในการสนับสนุนกลุ่มต่าง ๆ นั้น (Feinberg, W., 1996 อ้างตาม แพร ศิริศักดิ์ด้าเก็ง, 2549, หน้า 20-21) ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า สังคมพหุวัฒนธรรม หมายถึง สังคมที่มีประชากรหลากหลายเชื้อชาติ หลากหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกัน และแต่ละกลุ่มก็ยอมรับคนที่มี วัฒนธรรมแตกต่างกันเป็นสมาชิกคนหนึ่งในสังคมโดยปราศจากการ ครอบงำทางวัฒนธรรม แต่ในกรณีของสังคมเกาหลีนโยบายครอบครั วพหุวัฒนธรรมเกาหลียังมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับแนวคิดเอกราชนิยมหรือการ ผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมการหลอมรวมความหลากหลายเป็น หนึ่งเดียว (homogeneity/uniformity) หรือด้วยการผสมกลมกลืน (assimilation) อุดลักษณะอื่น ๆ (โครงการการพัฒนาศพประชาชาติ, 2547, หน้า 60 อ้างตาม แพร ศิริศักดิ์ด้าเก็ง, 2549, หน้า 13) พยายาม ครอบงำวัฒนธรรมอื่น ๆ เข้ากับวัฒนธรรมเกาหลี ซึ่งมีความสอดคล้อง กับทฤษฎี assimilation theory ที่อธิบายถึงการดูดกลืนวัฒนธรรมย่อย หรือวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยด้วยวัฒนธรรมหลัก ซึ่งชนกลุ่มน้อยจะ ต้องสูญเสียลักษณะเฉพาะทางด้านภาษา วัฒนธรรม และลักษณะทาง ด้านสังคมอื่น ๆ จากการที่ต้องปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมหลัก (한승준, 2008, หน้า 470-471)

สังคมพหุวัฒนธรรมเกาหลีเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจากการ เพิ่มขึ้นของแรงงานต่างชาติกับผู้หญิงต่างชาติที่แต่งงานกับผู้ชาย ชาวเกาหลี โดยเฉพาะการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างผู้ชายชาว เกาหลีกับผู้หญิงชาวต่างชาติทำให้เกิดการเพิ่มอัตราครอบครั วพหุวัฒนธรรมเกาหลีและเด็กที่เกิดในครอบครั วพหุวัฒนธรรม ถึงแม้ว่า อัตราครอบครั วพหุวัฒนธรรมเกาหลีมีอัตราเพิ่มขึ้นแต่อัตราการหย่าร้าง ในครอบครั วพหุวัฒนธรรมเกาหลีก็มีอัตราเพิ่มขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 2011 ข้อมูลปัจจุบัน ปี ค.ศ. 2019 อัตราการหย่าร้างในครอบครั วพหุวัฒนธรรม ลดลงครึ่งหนึ่งจากปี ค.ศ. 2011 อย่างไรก็ตาม ก็ยังถือว่าเป็นปัญหาทาง ด้านสังคมที่รัฐบาลเกาหลีจะต้องให้ความสนใจในการแก้ไขปัญหา

กราฟที่ 1 แสดงแนวโน้มการหย่าร้างในครอบครัวพหุวัฒนธรรม

ที่มา: 통계청.외국인과의 이혼건수 추이,1999-2019.

จากกราฟข้างต้น พบว่า การหย่าร้างของครอบครัวพหุวัฒนธรรมมีอัตราเพิ่มสูงสุดในปี ค.ศ. 2011 อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ. 2019 อัตราการหย่าร้างของครอบครัวพหุวัฒนธรรมลดลงกว่าครึ่งหนึ่ง ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้ศึกษาถึงปัญหาและนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรม กล่าวคือ เป็นการศึกษาว่าครอบครัวพหุวัฒนธรรมมีปัญหอะไรบ้าง และนโยบายของรัฐมีความสอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวพหุวัฒนธรรมดังกล่าวเพียงใด โดยมุ่งศึกษานโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่ออกโดยกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว (ค.ศ. 2018-2022) เนื่องจากกระทรวงนี้มีหน้าที่โดยตรงในการรับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกิจการครอบครัว เยาวชน และสตรี และเพื่อนำเสนอแนวนโยบายที่จำเป็นเพื่อเป็นรากฐานในการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมเกาหลีทั้งในปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวพหุวัฒนธรรมซึ่งเกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาความสอดคล้องของนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่ออกโดยกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว ประจำปี (ค.ศ. 2018-2022) กับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมในครอบครัวพหุวัฒนธรรม
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการกำหนดนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมเกาหลี

กรอบแนวคิดการวิจัย

สังคมเกาหลีซึ่งเป็นสังคมที่ได้ชื่อว่ามีความเป็นเอกพันธ์หรือมีสายเลือดเดียวได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้สังคมเกาหลีกลายเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้น คือ ครอบครัวพหุวัฒนธรรมหรือครอบครัวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เนื่องจากมีผู้คนต่างวัฒนธรรมมาอาศัยอยู่ร่วมกันจึงก่อให้เกิดผลกระทบที่เกิดจากความหลากหลายนั้นคือ เกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัวอันเนื่องมาจากมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม การรังเกียจชนชาติที่แตกต่างกัน อุปสรรคการสื่อสารภาษาเกาหลี การขาดการสนับสนุนทางสังคม และเพื่อแก้ไขปัญหเหล่านี้และเพื่อสร้างความสงบสุขของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม กระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัวเกาหลีได้ออกนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรม ประจำปี (ค.ศ. 2018-2022) ดังนั้นเพื่อนำเสนอแนวทางการกำหนดนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมในอนาคต การศึกษาความสอดคล้องระหว่างปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัวพหุวัฒนธรรมกับนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรม ประจำปี (ค.ศ. 2018-2022) จึงเป็น

สิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการวางแผนนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมเกาหลี หรือเป็นแบบอย่างในการวางแผนนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรม ของประเทศอื่น ๆ ในอนาคต

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะเฉพาะของครอบครัวพหุวัฒนธรรมเกาหลีซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของสังคมพหุวัฒนธรรมเกาหลี
2. ทำให้ทราบปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัวพหุวัฒนธรรมเกาหลี
3. ทำให้ทราบเนื้อหาและจุดที่ควรพัฒนาของนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมของกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว ประจำปี (ค.ศ. 2018-2022)
4. นำองค์ความรู้ไปสอนนักศึกษาและเป็นฐานข้อมูลในการให้ความรู้แก่ชาวไทยที่จะแต่งงานกับชาวเกาหลีและอพยพไปตั้งถิ่นฐาน ณ ประเทศเกาหลีได้

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นเนื่องจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมในครอบครัวพหุวัฒนธรรม โดยศึกษาปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวพหุวัฒนธรรมของผู้ชายชาวเกาหลีที่แต่งงานกับผู้หญิงต่างชาติ และครอบครัวที่ผู้หญิงชาวเกาหลีแต่งงานกับผู้ชายชาวต่างชาติและศึกษาความสอดคล้องของนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมของกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว ประจำปี (ค.ศ. 2018-2022) กับปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวพหุวัฒนธรรม สาเหตุที่เลือกศึกษานโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่ออกโดยกระทรวงครอบครัว เนื่องจากกระทรวงครอบครัวมีหน้าที่โดยตรงในการรับผิดชอบกิจการที่เกี่ยวกับครอบครัว จึงน่าจะมีนโยบายที่สามารถครอบคลุมความต้องการและการแก้ไข

ปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวพหุวัฒนธรรมได้และมีเนื้อหาที่ทันสมัยที่สุด

นิยามศัพท์

นโยบายสังคมพหุวัฒนธรรม หมายถึง นโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรม
ที่ออกโดยกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว ประจำปี
(ค.ศ.2018-2022)

ผลกระทบที่เกิดจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม หมายถึง ปัญหา
ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในครอบครัวพหุวัฒนธรรม
ครอบครัวพหุวัฒนธรรม หมายถึง ครอบครัวที่ประกอบด้วยผู้หญิงต่าง
ชาติที่แต่งงานกับผู้ชายชาวเกาหลี และครอบครัวที่ผู้หญิงชาวเกาหลี
แต่งงานกับผู้ชายชาวต่างชาติซึ่งพำนักอยู่ในสาธารณรัฐเกาหลี

ปัญหาความขัดแย้ง หมายถึง ปัญหาความขัดแย้งเนื่องจากความแตก
ต่างทางด้านวัฒนธรรมของสมาชิกในครอบครัวพหุวัฒนธรรมและนำไป
สู่การเกิดการหย่าร้าง ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งทางด้านความแตกต่าง
ทางวัฒนธรรม ปัญหาทางด้านภาษาเกาหลี ปัญหาการดูแลรักษาสุขภาพ
ชนชาติที่แตกต่างกัน ปัญหาการขาดการสนับสนุนทางสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของครอบครัวพหุวัฒนธรรม
ในประเทศเกาหลีใต้ โดยศึกษาจากรายงานวิจัย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ที่อยู่ในฐานข้อมูลของกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว
จากเว็บไซต์ Korea citation index และจากฐานข้อมูลของสำนักงาน
สถิติแห่งชาติเกาหลี เป็นต้น

2. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นในครอบครัว
พหุวัฒนธรรมเกาหลีเนื่องจากความหลากหลายวัฒนธรรมโดยศึกษาจาก
งานวิจัย สถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. ศึกษาความสอดคล้องของนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรม ที่ออกโดยกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว ประจำปี (ค.ศ. 2018-2022) กับความสอดคล้องในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัวพหุวัฒนธรรมเกาหลี

4. กำหนดแนวทางการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมในครอบครัวพหุวัฒนธรรมตามแนวคิดพหุนิยมทางวัฒนธรรม (Cultural pluralism) และแนวคิดการสนับสนุนทางสังคม (social support) และวิเคราะห์ลักษณะของนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมของกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว ประจำปี (ค.ศ. 2018-2022) กับความสอดคล้องกับการแก้ไขผลกระทบที่เกิดขึ้นในครอบครัวพหุวัฒนธรรมโดยใช้แนวคิดเอกนิยมหรือการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (assimilation) การหลอมรวมความหลากหลายเป็นหนึ่งเดียว (homogeneity/uniformity) ทฤษฎี assimilation theory ซึ่งกล่าวถึงการครอบงำวัฒนธรรมอื่นหรือวัฒนธรรมย่อยด้วยวัฒนธรรมหลัก และนำเสนอนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมตามหลักแนวคิดพหุนิยมทางวัฒนธรรม

4.1. แนวทางการวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นในครอบครัวพหุวัฒนธรรม ได้แก่ ปัญหาความแตกต่างทางวัฒนธรรม ปัญหาทางด้านการศึกษาภาษาเกาหลี ปัญหาการดูแลรักษาสุขภาพที่แตกต่าง ปัญหาการขาดการสนับสนุนทางสังคม

4.2. แนวทางการพิจารณาโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรม ที่ออกโดยกระทรวงครอบครัว

1) เนื้อหาของนโยบายที่สำคัญ

2) ความสอดคล้องของนโยบายกับสภาพปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวพหุวัฒนธรรม

4.3. แนวทางการนำเสนอแนวทางการกำหนดนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมเกาหลี

1) การกำหนดนโยบายตามแนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism)

5. วิเคราะห์ความสอดคล้องของนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมเกาหลีกับผลกระทบที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของคนในครอบครัวพหุวัฒนธรรมเกาหลี โดยใช้แนวทางการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัวพหุวัฒนธรรม ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งทางด้านความแตกต่างทางวัฒนธรรม ปัญหาทางด้านภาษาเกาหลี ปัญหาการดูแลรักษาสุขภาพที่แตกต่างกัน ปัญหาการขาดการสนับสนุนทางสังคมกับสาระ เนื้อหาของนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมเกาหลีที่ออกโดยกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว และนำเสนอแนะนโยบายตามหลักแนวคิดสังคมพหุวัฒนธรรม

6. งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยจากข้อมูลงานวิจัยและสถิติต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมินำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ผลกระทบที่เกิดจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมของสมาชิกในครอบครัวพหุวัฒนธรรม

1.1. ความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมแบบแผนการดำรงชีวิตครอบครัวพหุวัฒนธรรมเป็นสถาบันครอบครัวหนึ่งของประเทศเกาหลีได้ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมีแบบแผนการดำรงชีวิตที่ต่างกันอย่างมาอาศัยอยู่ร่วมกันมีความใกล้ชิดและมีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องอย่างไรก็ตาม ผลจากปัจจัยพื้นหลังทางด้านวัฒนธรรมที่แตกต่างดัง

กล่าวถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาภายในครอบครัวพหุวัฒนธรรมและนำไปสู่การแตกแยกและการหย่าร้าง
กรณีตัวอย่างที่ 2

<귀국여성> “한국음식을 좋아하는 것도 있지만 시댁에서 먹을 때는 입맛에 맞지 않았다. 시어머니가 베트남음식을 요리하지 못하게 했다. 같이 식사를 하는데 모두 한국음식만먹게 하였다. 베트남 음식을 못 먹게 했다. 한국음식을 좋아하지만 못 먹는 것도 많았다. 한 국에서 건강이 많이 나빠졌다. 남편은 아빠, 엄마, 형, 누나 정도 밖에, 베트남어를 아주 조 금 밖에 몰랐다.” (여성가족부, 2010, หน้า 97)

<ผู้หญิงที่เดินทางกลับประเทศ> “ฉันชอบอาหารเกาหลีนะ แต่อาหารเกาหลีที่กินที่บ้านกลับไม่ถูกปาก แม่สามารถไม่อนุญาตให้ทำอาหารเวียดนาม อาหารที่รับประทานด้วยกันจะต้องเป็นอาหารเกาหลี ไม่มีโอกาสที่จะได้กินอาหารเวียดนามเลย ถึงแม้ว่าจะชอบอาหารเกาหลี แต่ก็มีอาหารเกาหลีหลายอย่างที่ไม่สามารถกิน รู้สึกว่าสุขภาพแย่มาก เมื่อมาอยู่ที่ประเทศเกาหลี นอกจากนั้นสามีและคนอื่น ๆ ในครอบครัวไม่รู้ภาษาเวียดนามเลยแม้แต่หน่อย”

จากผลการสำรวจเกี่ยวกับประสบการณ์การมีความรู้สึกถึงแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมระหว่างคู่สามีภรรยา พบว่า ร้อยละ 55.9 ของคู่สมรสบอกว่าเคยมีความรู้สึกถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมของตนเองกับของคู่สมรสชาวเกาหลี ซึ่งภรรยาชาวต่างชาติจะมีสัดส่วนที่มีความรู้สึกถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมสูงกว่าสามีชาวต่างชาติ ซึ่งร้อยละ 50.7 บอกว่า มีความรู้สึกแตกต่างเกี่ยวกับวัฒนธรรมการกิน (여성가족부, 2018, หน้า 95-97)

1.2. การได้รับการดูแล รังเกียจ เนื่องจากมีความแตกต่างทางชนชาติอ้างข้อมูลรายงานการวิจัยของกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัวปี ค.ศ. 2010 พบว่า การได้รับการทารุณกรรมจากคู่สมรสและจากคนในครอบครัวสามีเป็นสาเหตุโดยทั่วไปที่ทำให้เกิดมี

การหย่าร้าง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกรณีของผู้หญิงต่างชาติที่แต่งงานกับผู้ชายชาวเกาหลีและได้รับการทำร้ายร่างกาย การถูกข่มขืนจากสามีที่เป็นชาวเกาหลีและสมาชิกของครอบครัวสามี ซึ่งปัจจัยการถูกทำร้ายร่างกายและการถูกข่มขืนจากสามีและสมาชิกในครอบครัวสามีมีอิทธิพลอย่างมากต่อการนำไปสู่การตัดสินใจหย่าร้างและหย่าร้างในที่สุด ซึ่งการทำร้ายร่างกายหรือการใช้ความรุนแรงในครอบครัวพหุวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของครอบครัวที่ผู้ชายชาวเกาหลีแต่งงานข้ามวัฒนธรรมกับผู้หญิงต่างชาติที่มาจากประเทศกำลังพัฒนา ดังเช่นประเทศเวียดนาม กัมพูชา ประเทศไทย ฟิลิปปินส์ เป็นต้น และสิ่งสนับสนุนให้ผู้หญิงเหล่านี้ถูกทำร้ายมากขึ้นนั้น เนื่องจากผู้หญิงเหล่านี้เป็นชาวต่างชาติ ขาดการปฏิสัมพันธ์กับชาวเกาหลีหรือเพื่อนบ้านระแวกใกล้เคียงอันเนื่องมาจากข้อจำกัดของภาษาและความแตกต่างทางวัฒนธรรมทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ไม่ได้รับเป็นพวกเดียวกันหรือมีความใกล้ชิดสนิทสนม จึงทำให้ผู้หญิงต่างชาติเหล่านี้ถูกทำร้ายร่างกายโดยไร้ซึ่งการปกป้องและการช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านใกล้เคียง

กรณี ตัวอย่างที่ 2 (ผู้หญิงชาวเวียดนามที่แต่งงานกับผู้ชายชาวเกาหลีและเดินทางกลับประเทศ)

“나는 한국에서 내 문제를 나누고 이야기를 들어 줄 친구가 아무도 없었다. 내가 이야기를 할 수 있는 사람은 한국의 중매업자와 남편 가족뿐이었다. 부산에 사는 50세가 넘는 여성 중매업자가 있었는데 그녀에게 맞았다. 내가 한국에서 중매업자와 남편에게 맞았을 때, 베트남의 중매업자에게 전화하여 그 이야기를 했고, 그가 그들에게 나를 때리지 말라고 말 할 것이라고 했다. 한국인과 결혼하여 그곳에 살고 있는 한 베트남 여자를 알게 되었다. 내가 살던 마을에 외국인 여성, 베트남 여성이 일부 있었다. 그러나 그 사람들에게 도움을 청할 수 없었다. 자주 만날 수도 없었다.” (여성가족부, 2010, หน้า 97)

“ฉันไม่มีเพื่อนที่จะพูดคุยหรือรับฟังปัญหาของฉัน คนที่ฉันสามารถพูดคุยด้วยได้มีเพียงนายหน้าบริษัทจัดหาคู่ที่ประเทศเกาหลีใต้กับครอบครัวของสามีเท่านั้น ฉันรู้จักนายหน้าบริษัทจัดหาคู่อยู่คนหนึ่ง เขาอาศัยอยู่ที่พูซาน อายุ 50 กว่าปี ตอนที่ฉันไปเจอกับเขาและสามี ฉันได้โทรเล่าเรื่องราวให้นายหน้าจัดหาคู่ที่ประเทศเวียดนามฟัง นายหน้าจัดหาคู่ที่ประเทศเวียดนามสั่งว่าอย่าทำร้ายร่างกายฉัน ฉันได้รู้จักกับคนเวียดนามคนหนึ่งที่ตั้งงานกับชาวเกาหลี ชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ฉันอาศัยอยู่ บางส่วนก็เป็นชาวเวียดนาม อย่างไรก็ตาม ฉันก็ไม่สามารถที่จะขอความช่วยเหลือได้และไม่สามารถที่จะไปเจอเขาบ่อย ๆ ได้”

1.3. ขาดการสนับสนุนทางสังคม (social support)

แรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในเครือข่ายทางสังคมที่อาจทำให้มีสุขภาพกายและจิตที่ดีขึ้น (Cohen, Gottlieb, & Underwood, 2000 อ้างตาม อภิญญา ศิริพิทยาคุณกิจ, 2010, หน้า 310) เกี่ยวกับแนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคม แคปแพลน (Caplan, 1974 อ้างตาม อภิญญา ศิริพิทยาคุณกิจ, 2010, หน้า 311) กล่าวว่า ธรรมชาติของการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลต้องมีการให้การช่วยเหลือสนับสนุนทั้งด้านอารมณ์ให้กำลังใจ แบ่งปันสิ่งของ ชี้นำ ให้คำแนะนำ หรือข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อให้บุคคลรู้สึกว่าคุณมีความมั่นคงและปลอดภัย ซึ่งในกรณีของผู้หญิงต่างชาติที่อาศัยอยู่ในครอบครัวพหุวัฒนธรรมต่าง ๆ ขาดแคลนการสนับสนุนทางสังคม ถูกทิ้งให้โดดเดี่ยวจากสังคมรอบข้างหรือถูกจำกัดการสร้าง ความใกล้ชิดกับสังคมรอบข้าง โดยการห้ามเรียนภาษาเกาหลีเพิ่มเติม การจำกัดให้ผู้หญิงต่างชาติเหล่านี้ทำงานภายในบ้าน ห้ามพบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้าน ทำให้ผู้หญิงต่างชาติเหล่านี้ไม่มีเพื่อนชาวเกาหลีที่สนิทสนมด้วย จะสนิทสนมเฉพาะกับเพื่อนที่เป็นคนชาติเดียวกัน

กรณีตัวอย่างที่ 3

“나는 한국인 친구가 없다. 한국에서 TV 드라마를 보았으나 이해할 수는 없었다. 내 남편의 집은 도심에서 아주 멀리 떨어진 산지에 있다. 시내 시장에도 가보지 못 했다. 시장은 항상 시어머니와 시누이들이 보였다. 가까운 곳으로도 여행 한번 가지 못했다. 고립되어 일만 하고 지냈다. 내가 구타를 당할 때 아무에게도 도움을 얻을 수 없었다. 남편과 시어머니는 내가 일을 안하고 도망갈까 불안해했다. 한 달에 두 번 정도 베트남에 전화를 하였으나, 통화를 오래 하지 못하게 하였다. 시누이가 옆에 지키고 있으면서 감시하고 이것저것 간섭하고 자주 호통을 쳤다. 전화는 5분도 채 못하였다. 남편과 결혼생활을 한 것이 아니다. 너무 힘들어서 자주 울었다. 그러니 남편이 이혼을 요구했다. 당시에 나도 그런 남편과 남편가족들과 같이 사는 것이 너무 힘들어서 이혼하고베트남으로 돌아오고 싶은생각이 간절했으나, 베트남의 부모와 가족이 생각나서 참고 살아야 한다고 생각했다. 그런데 결국에는 이혼을 당했다. 두 달간 일만 힘들게 하고 구타당하다가 결국 이혼당하고 강제로 귀국해야 했다.” (여성가족부, 2010, หน้า 91)

“ฉันไม่มีเพื่อนชาวเกาหลี แม้ฉันจะดูทีวีเกาหลีแต่ฉันก็ไม่เข้าใจ บ้านของสามีฉันอยู่บริเวณภูเขาที่ห่างไกลจากตัวเมือง ฉันไม่เคยไปตลาดที่อยู่ในตัวเมือง คนที่ไปตลาดจะมีแต่แม่สามีกับน้องสาวสามี ไม่เคยไปท่องเที่ยวแม้แต่ในสถานที่ใกล้ ๆ วัน ๆ ก็ให้ทำงานอย่างเดียวเท่านั้น ตอนที่ถูกทุบตีก็ไม่มีใครที่สามารถช่วยได้ แม่สามีและสามีมีความกลัวว่าฉันจะไม่ทำงานและหนีไป เขาจะอนุญาตให้ฉันโทรหาครอบครัวที่อยู่ในที่เวียดนามเดือนละ 2 ครั้ง ในแต่ละครั้งก็ไม่สามารถที่จะโทรได้นาน ๆ เพราะมีน้องสามีคอยสอดส่องและสังเกตอยู่ข้าง ๆ ฉันรู้สึกว่ามันไม่ใช่ชีวิตการแต่งงานระหว่างฉันกับสามีเลย ฉันรู้สึกหนักใจและร้องไห้ ดังนั้น ต่อมาสามีก็ขอหย่า ถึงแม้ว่าในตอนแรกฉันจะเห็นด้วยกับการหย่า เพราะฉันรู้สึกว่ามันยากลำบากมากที่ต้องอยู่กับสามีและครอบครัวสามีที่เป็นอย่างนี้ แต่เมื่อคิดถึงครอบครัวที่อยู่ในที่เวียดนามฉันจึงเปลี่ยน

ความคิดและคิดว่าจะต้องอดทนเพื่อครอบครัว แต่ในที่สุดก็ต้องหย่า และโดนบีบบังคับให้กลับเวียดนาม เป็นระยะเวลา 2 เดือนที่อยู่ทั่วประเทศเกาหลีใต้ ที่ได้รับความยากลำบาก”

จากผลการสำรวจของกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว ในปี ค.ศ. 2018 พบว่า ร้อยละ 30-40 ของผู้หญิงต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศเกาหลีใต้ กล่าวว่า นอกเหนือจากสมาชิกในครอบครัวแล้วก็ไม่มีความรู้จักหรือคนที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษา และยังเป็นคนที่แต่งงานกับสามีที่มีการศึกษาและรายได้ระดับต่ำแล้วยังส่งผลให้คนดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับคนในชุมชนและสังคมเกาหลีอยู่ในระดับต่ำด้วย นอกจากนี้ จากผลการสำรวจในปีเดียวกันพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของชุมชนกลับมีอัตราลดลงกว่าปี ค.ศ. 2015 โดยร้อยละ 61.4 ของผู้ที่มีประสบการณ์เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของชุมชนตอบว่า มีความยากลำบากในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของชุมชน (여성가족부, 2018, หน้า 184)

1.4. อุปสรรคการสื่อสารภาษาเกาหลี

ภาษาเพื่อการสื่อสารถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะภาษานอกจากจะใช้สื่อสารเพื่อทำความเข้าใจซึ่งกันและกันแล้ว ภาษายังมีส่วนช่วยสนับสนุนทางด้านจิตใจของคนเราได้อีกด้วย โดยเฉพาะครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่คนในครอบครัวมีการปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลาหากไม่สามารถสื่อสารได้หรือมีการสื่อสารเฉพาะภาษาของคนส่วนใหญ่หรือภาษาเกาหลีแล้ว คนที่ไม่รู้ภาษาเกาหลีหรือรู้ภาษาเกาหลีเพียงเล็กน้อยจะรู้สึกยากลำบาก เป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิตในครอบครัวพหุวัฒนธรรม

กรณีตัวอย่างที่ 8

<여성> “의사소통 그거는 첫째 문제고. 제가 한국말 아예 못했어요. 올 때. 그거는 큰 문제였어요 ... (남편과) 대화를 못했어요. 혹시 이렇게 대화 못하고 제대로 이렇게 얘기를 하지 못하고 그래서 남편이 손 이렇게 맞은(때린) 거 아니었을까...” (여성가족부, 2010, หน้า 97)

<ผู้หญิง> “ในครั้งแรกมีปัญหาการสื่อสารเป็นอย่างมาก ในตอนแรกฉันพูดภาษาเกาหลีไม่ได้เลย ซึ่งเกิดเป็นปัญหาใหญ่มาก คือไม่สามารถสนทนากับสามีได้ ไม่สามารถที่จะสนทนาหรือพูดคุยแบบนี้ได้ อาจจะเป็นสาเหตุนี้ที่ถูกสามีตี”

จากผลการศึกษาของ ไชว็อนคว็อน, จ็องช็อลโฮ, และคิมช็ูอี (조원권, 정철호, & 김수이, 2011, หน้า 33) พบว่า ผู้หญิงต่างชาติที่อาศัยอยู่ในครอบครัวพหุวัฒนธรรมประสบปัญหาหลายอย่างในการอาศัยอยู่ในสังคมเกาหลี ซึ่งปัญหาที่รุนแรงสูงสุดคือปัญหาการขาดความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมเกาหลีและความขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัว ซึ่งสาเหตุที่ส่งผลให้ขาดความเข้าใจในเรื่องของวัฒนธรรมเกาหลีเนื่องจากมีปัญหาการสื่อสารภาษาเกาหลี

จากการสัมภาษณ์คุณซอแพนเพจ สะโใกล้เกาหลี พบว่า ปัญหาแรกที่ตนเองประสบเมื่อไปอยู่ที่ประเทศเกาหลีในตอนแรก คือ ปัญหาการสื่อสารด้วยภาษาเกาหลี และการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับวัฒนธรรมเกาหลี (Thairath, 2019)

นอกจากนั้น จากผลการสำรวจของกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว ปี ค.ศ. 2018พบว่า ครอบครัวที่มีการใช้ภาษาแม่ของคู่สมรสที่เป็นชาวต่างชาติส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่มีคู่สมรสมาจากทวีปอเมริกา ยุโรป มหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งมีอัตราร้อยละ 62.1 อย่างไรก็ตาม ในกรณีของครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่มีคู่สมรสมาจากประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียเหนือ อัตราการใช้ภาษาแม่ของคู่สมรสมีอัตราน้อยกว่ากึ่งหนึ่ง อาทิ จีน (30.1%) กัมพูชา(32.3%) ไต้หวัน ฮองกง (33.2) กลุ่มประเทศเอเชียใต้-เหนือ (35.9%) เป็นต้น (여성가족부, 2018, หน้า 405)

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความขัดแย้ง การใช้ความรุนแรง และการหย่าร้างที่เกิดขึ้นในครอบครัวพหุวัฒนธรรม สิ่งที่เป็นสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งนั่นคือ ภูมิหลังที่แตกต่างกันของสมาชิกภายใน

ครอบครัว ภูมิหลังทางวัฒนธรรม แบบแผนการดำรงชีวิต ภาษา เชื้อชาติที่แตกต่างกัน ได้นำไปสู่ความไม่เข้าใจกันของคนระหว่างวัฒนธรรม และส่งผลให้เกิดความห่างเหินระหว่างคนส่วนน้อยกับคนส่วนใหญ่ของวัฒนธรรมหลัก ดังนั้นเพื่อแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมมีหลาย ๆ ประเทศได้มีการออกนโยบายต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขของคนที่มีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม ประเทศที่เป็นสัญลักษณ์ของประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประสบความสำเร็จในการใช้นโยบายเพื่อสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมนั้นคือ ประเทศแคนาดา ออสเตรเลีย เป็นต้น ซึ่งนโยบายของประเทศดังกล่าวได้กลายเป็นแบบแผนการดำเนินนโยบายสังคมพหุวัฒนธรรมแก่ประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศเกาหลีได้อีกด้วย

2. นโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่ออกโดยกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว ประจำปี (ค.ศ. 2018-2022) (여성가족부, 2021, หน้า 145-277)

นโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมในประเทศเกาหลีใต้ได้ถูกนำมาใช้ครั้งแรกในปี ค.ศ. 2010 คือ นโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมฉบับที่ 1 ประจำปี ค.ศ. 2010-2012 ต่อมาได้ออกนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมฉบับที่ 2 ประจำปี ค.ศ. 2013-2017 และปัจจุบันกำลังดำเนินนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมฉบับที่ 3 ประจำปี ค.ศ. 2018-2022

จากการศึกษาของ คิมอีซอน, คิมยอนัน, อีแฮอึน (김이선, 김영란 & 이혜은, 2016: 143-145) พบว่า นโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมเกาหลีในช่วงกลางทศวรรษที่ 2000 มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับครอบครัวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สามีมรภรรยาอยู่ร่วมกันโดยละเอียดการให้ความสนใจกับรูปแบบครอบครัวพหุวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ซึ่งเป็นครอบครัวที่เกิดขึ้นใหม่หลังการหย่าร้าง เนื่องจากจำนวนครอบครัวที่เกิดขึ้นใหม่เหล่านี้มีจำนวนน้อยจึงทำให้ครอบครัวเหล่านี้ขาดโอกาสในการได้รับการสนับสนุนในเรื่องที่ตนเองมีความต้องการหรือความ

จำเป็นสำหรับนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรม ฉบับที่ 3 ประจำปี ค.ศ. 2018-2022 ได้กำหนดนโยบายให้มีความสอดคล้องกับปัญหาครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ครอบครัวที่เกิดขึ้นหลังการหย่าร้าง ครอบครัวที่เกิดจากการเปลี่ยนสัญชาติ เป็นต้น โดยได้เตรียมการสนับสนุนทั้งบุคลากรที่จะให้ความรู้ สนับสนุนเงินอุดหนุน และโครงการต่าง ๆ เพื่อเด็กที่มีสัญชาติเกาหลีแต่ไปเติบโตยังต่างประเทศ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สำหรับการดำเนินโครงการต่าง ๆ ยังไม่มีความครอบคลุมนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมทั้งหมด

2.1. โครงการให้บริการความรู้ต่าง ๆ แก่สมาชิกในครอบครัวพหุวัฒนธรรมเคลื่อนที่

เป็นโครงการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับภาษาเกาหลี ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่จำเป็นแก่ผู้ปกครอง การให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตประจำวันแก่เด็กในครอบครัวพหุวัฒนธรรม ซึ่งครอบคลุมทั้งเด็กที่อยู่กับครอบครัวพหุวัฒนธรรมในประเทศเกาหลีได้ตั้งแต่แรกเกิดและเด็กในครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่เพิ่งย้ายมาอาศัยอยู่ในประเทศเกาหลี มีอายุระหว่าง 3-12 ปี สำหรับกรณีของเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาหากมีอายุเกิน 13 ปี ก็ยังถือว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการ

โครงการนี้มุ่งให้บริการความรู้เกี่ยวกับภาษาเกาหลีในแต่ละระดับอย่างเป็นระบบเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวพหุวัฒนธรรมสามารถใช้ภาษาเกาหลีได้อย่างถูกต้องและเข้าใจวัฒนธรรมเกาหลีอย่างแท้จริง นอกจากนี้ โครงการนี้ยังมีการให้บริการความรู้แก่ผู้ปกครองที่เป็นชาวต่างชาติและกำลังประสบกับความยากลำบากเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร ความยากลำบากในการสื่อสารโดยภาษาเกาหลี และความยากลำบากในการดำรงชีวิตประจำวันในประเทศเกาหลีได้เนื่องจากมีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม เป็นต้น สำหรับการให้บริการความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร ประกอบด้วย การมีวุฒิภาวะความเป็นพ่อแม่ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก การรับประทานอาหารที่มีโภชนาการ การ

ดูแลสุขภาพลูก การปรับตัวเพื่อการดำรงชีวิตในครอบครัวและโรงเรียนของเด็ก การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของเด็ก การให้บริการความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวในชีวิตประจำวันแก่เด็กในครอบครัวพหุวัฒนธรรมซึ่งกำลังประสบความยากลำบากในเรื่องของผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ การพัฒนาอัตลักษณ์ของตนเอง อารมณ์ การเข้าสังคม เป็นต้น

2.2. โครงการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านภาษาของเด็กในครอบครัวพหุวัฒนธรรม

สำหรับกลุ่มเป้าหมายของโครงการนี้ประกอบด้วยเด็กในครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่มีอายุไม่เกิน 12 ปีและมีความต้องการได้รับการประเมินทักษะทางด้านภาษาและการศึกษาด้านภาษา แต่ในกรณีของเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาหากมีอายุเกิน 12 ปีก็ยังจัดอยู่ในกลุ่มเป้าหมายของโครงการ

การประเมินพัฒนาการทางด้านภาษาของเด็กในครอบครัวพหุวัฒนธรรมถูกกำหนดให้เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการประเมินพัฒนาการทางด้านภาษาของเด็ก การศึกษาทางด้านภาษาของเด็ก โดยมีการนำผลการประเมินพัฒนาการทางด้านภาษามาเป็นหลักเกณฑ์ในการจัดการศึกษาทางด้านภาษาให้แก่เด็กที่มีความจำเป็นในการได้รับการศึกษาทางด้านภาษา ทั้งนี้ เพื่อเป็นการกระตุ้นพัฒนาการทางด้านการใช้คำศัพท์ โครงสร้างประโยค การสนทนา ความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่นในสังคม เป็นต้น การให้คำปรึกษาและการจัดการศึกษาให้แก่พ่อแม่ในครอบครัวพหุวัฒนธรรมเพื่อสร้างความสนใจร่วมกันระหว่างพ่อแม่และเด็กที่เป็นกลุ่มเป้าหมายและเพื่อสนับสนุนพัฒนาการทางด้านภาษาของเด็ก

2.3. โครงการการให้บริการแบบเบ็ดเสร็จแก่ครอบครัวพหุวัฒนธรรม

โครงการนี้มุ่งการให้บริการแบบรวมเบ็ดเสร็จเพื่อให้สอดคล้องกับ

การส่งเสริมความเข้มแข็งในการพึ่งพาตนเอง การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์
จิตใจ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่หลากหลายและซับซ้อนซึ่งอาจจะเกิด
ขึ้นได้ภายในครอบครัวพหุวัฒนธรรม

โครงการนี้มีจุดประสงค์เพื่อสนับสนุนการปรับตัวต่อสังคม
เกาหลีตั้งแต่ระยะเริ่มแรก โดยการสนับสนุนการให้บริการทางด้านการ
แปลและการล่ามเพื่อแก้ไขปัญหาความยากลำบากในการสื่อสารซึ่งมัก
ประสบในระยะเริ่มแรกของการย้ายถิ่นมาอาศัยในประเทศเกาหลีใต้ของ
ชาวต่างชาติที่ย้ายถิ่นโดยการแต่งงาน การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชาว
ต่างชาติที่ย้ายถิ่นมาอาศัยยังประเทศเกาหลีใต้ผ่านการแต่งงานสามารถ
พึ่งพาตนเองโดยการขยายตำแหน่งงาน เช่น การจ้างบุคลากรทางด้าน
การแปลและการล่าม เป็นต้น

การให้บริการทางด้านการแปลและการล่ามเพื่อแก้ไขปัญหาการ
สื่อสารซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นในชีวิตประจำวันและในครอบครัวของชาวต่าง
ชาติที่ย้ายถิ่นผ่านการแต่งงานและไม่มีความสัมพันธ์กับภาษาเกาหลี ซึ่ง
ในแต่ละศูนย์มีการให้บริการทางด้านการแปลและการล่ามภาษาต่าง ๆ
เช่น ภาษาเวียดนาม ภาษาจีน ภาษาฟิลิปปินส์ เป็นต้น

2.4. โครงการเพื่อการสร้างสิ่งแวดล้อมภายในครอบครัว
แบบสองภาษา

โครงการนี้มุ่งให้ความสำคัญกับครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่มีเด็ก
เล็กและเด็กก่อนวัยเรียนรวมถึงครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่มีเด็กที่เพิ่งเดิน
ทางเข้ามาอาศัยยังประเทศเกาหลีใต้ และครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่กำลัง
เตรียมพร้อมเป็นพ่อแม่

โครงการนี้มุ่งสนับสนุนการเจริญเติบโตของเด็กในครอบครัว
พหุวัฒนธรรมให้เป็นบุคคลที่สามารถอาศัยอยู่ในโลกอนาคตและสร้าง
คุณลักษณะเฉพาะตัวของตนเองผ่านการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมให้
เด็กสามารถสื่อสารด้วยภาษาที่สองได้อย่างเป็นธรรมชาติภายใน
ครอบครัวตั้งแต่วัยเด็ก การสร้างความเข้มแข็งทางสายสัมพันธ์และการ

สื่อสารระหว่างพ่อแม่และลูกผ่านการสร้างพื้นที่การปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก และการให้การศึกษาแก่พ่อแม่อย่างเป็นระบบและมีความเชี่ยวชาญ การเป็นโค้ชให้แก่พ่อแม่สำหรับการใช้ภาษาที่สอง การให้การศึกษาเพื่อเปลี่ยนแปลงการรับรู้และเห็นความสำคัญของการใช้ภาษาที่สอง กลุ่มเป้าหมายหลักของโครงการประกอบด้วย พ่อหรือแม่ชาวต่างชาติที่ย้ายถิ่นโดยการแต่งงานกับสามีหรือภรรยาที่เป็นชาวเกาหลี การให้การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของครอบครัว ได้แก่ บทบาทการแนะนำการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่ถูกต้อง บทบาทของพ่อแม่กับการส่งเสริมพัฒนาการของลูกผ่านการดำเนินโปรแกรมหรือกิจกรรมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก การดำเนินกิจกรรมการเล่นโดยใช้ภาษาที่สอง เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับร่างกายที่สามารถประยุกต์ใช้ภายในครอบครัวได้

2.5. โครงการส่งเสริมความสามารถของชาวต่างชาติในครอบครัวพหุวัฒนธรรม

การสร้างความเข้มแข็งการใช้ทักษะและความสามารถที่หลากหลายของผู้ที่ย้ายถิ่นโดยการแต่งงาน ทั้งนี้ เพื่อให้ชาวต่างชาติที่ย้ายถิ่นโดยการแต่งงานหรือเด็กในครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่เพิ่งเดินทางเข้ามาอาศัยในประเทศเกาหลีได้ได้นำภาษาเกาหลีมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้

2.6. โครงการพื้นที่การสื่อสารแลกเปลี่ยนครอบครัวพหุวัฒนธรรม

โครงการนี้มุ่งสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และการสื่อสารกับครอบครัวพหุวัฒนธรรมผ่านการสร้างพื้นที่การสื่อสารและการแลกเปลี่ยนกับครอบครัวพหุวัฒนธรรม การส่งเสริมการเข้าร่วมทางสังคมและการบูรณาการทางสังคมเพื่อเป็นการส่งเสริมการหลอมรวมและการสื่อสารที่แท้จริงระหว่างชุมชนกับครอบครัวพหุวัฒนธรรม

นอกจากนั้น พื้นที่การสื่อสารดังกล่าวยังเป็นพื้นที่เพื่อการเรียนรู้แก่ชาวต่างชาติที่ย้ายถิ่นโดยการแต่งงานกับเด็กในครอบครัว

พหุวัฒนธรรมที่เพิ่งเดินทางเข้ามาอาศัยยังประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่
ที่ให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตของเด็กและเป็นพื้นที่การสื่อสารที่
สนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร
เป็นพื้นที่ของการแลกเปลี่ยน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมต่าง ๆ
ที่จัดขึ้นเพื่อคนในชุมชนกับครอบครัวพหุวัฒนธรรม และเพื่อส่งเสริม
กิจกรรมการพึ่งพาตนเองของชาวต่างชาติที่ย้ายถิ่นโดยการแต่งงาน

2.7. โครงการส่งเสริมการเพิ่มสมรรถนะของชาวต่างชาติใน
ครอบครัวพหุวัฒนธรรมให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

โครงการนี้มุ่งส่งเสริมการเพิ่มสมรรถนะของชาวต่างชาติที่ย้าย
ถิ่นโดยการแต่งงานให้เป็นพลเมืองที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ เป็นพลเมือง
ที่มีความกระตือรือร้นของประชาคม ของชุมชนผ่านการเข้าร่วมกิจกรรม
ส่งเสริมการยอมรับและการรับรู้เกี่ยวกับการอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมที่มี
ความหลากหลายทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ โครงการนี้ยังมีการ
สนับสนุนการบูรณาการทางสังคม การผลักดันการเกิดประสิทธิภาพของ
การบูรณาการทางสังคมผ่านการให้การศึกษาเพื่อความเข้าใจระหว่าง
วัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลงการรับรู้เกี่ยวกับความหลากหลายทาง
วัฒนธรรม

การผลักดันกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่มีวัฒนธรรม
แตกต่างกันและอาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน เช่น โรงเรียนอนุบาล สถาน
รับเลี้ยงเด็ก สถานสงเคราะห์เด็ก โรงเรียน เป็นต้น โดยให้ชาวต่างชาติ
ที่ย้ายถิ่นโดยการแต่งงานได้มีส่วนร่วมในการเป็นผู้จัดกิจกรรมเกี่ยวกับ
ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของชุมชนด้วย

3. ความสอดคล้องของนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรม
ที่ออกโดยกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว ประจำปี
(ค.ศ. 2018-2022) กับปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัว
พหุวัฒนธรรม

(1) นโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมเกาหลีมุ่งให้ความสำคัญกับการปรับตัวเข้ากับสังคมเกาหลีและวัฒนธรรมเกาหลีเป็นหลักมากกว่าการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม

หากพิจารณาจากข้อมูลนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่ออกโดยกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว ในปี ค.ศ. 2021 เนื้อหาหรือสาระของนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมของประเทศเกาหลีได้ส่วนใหญ่เป็นนโยบายที่ส่งเสริมให้ชาวต่างชาติหรือชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในครอบครัวพหุวัฒนธรรมได้ปรับตัวเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมเกาหลีโดยการเน้นให้ชาวต่างชาติเหล่านั้นเรียนรู้ภาษาเกาหลี วัฒนธรรมเกาหลีหรือเรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมเกาหลีผ่านกิจกรรมหรือเทศกาลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคมและวัฒนธรรมเกาหลี อาทิ โครงการให้บริการการศึกษาที่ยังที่พักอาศัยของครอบครัวพหุวัฒนธรรมซึ่งเป็นโครงการที่เน้นให้ความรู้เกี่ยวกับภาษาเกาหลี การปรับตัวเข้ากับสังคมเกาหลีของเด็กในครอบครัวพหุวัฒนธรรม การเลี้ยงดูบุตรตามแนวทางของสังคมเกาหลี การปลูกฝังการใช้ภาษาเกาหลีเป็นหลัก ถึงแม้จะมีโครงการเพื่อการสร้างบรรยากาศการใช้ภาษาที่สองภายในครอบครัวก็ตาม แต่ลักษณะการดำเนินโครงการมุ่งให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการใช้ภาษาที่สองภายในครอบครัวพหุวัฒนธรรมเท่านั้น โดยไม่ได้มีการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภาษาที่สองให้แก่เด็กชาวเกาหลีหรือคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า หากมุ่งให้ความสำคัญกับการดำเนินโครงการหรือนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่ส่งเสริมให้ชาวต่างชาติปรับตัวเข้ากับสังคมเกาหลีอย่างเดียวแล้ว มีข้อดีคือทำให้ชาวต่างชาติเหล่านั้นมีความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตหรือการปรับตัวเข้ากับสังคมเกาหลีมากขึ้น ซึ่งลักษณะการดำเนินนโยบายดังกล่าวเปรียบเสมือนการดำเนินนโยบายเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แก้ไขปัญหาการหย่าร้าง แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวพหุวัฒนธรรมเท่านั้นในทางกลับกันการ

ดำเนินนโยบายดังกล่าวไม่สามารถที่จะตอบสนองการสร้างรากฐานของสังคมพหุวัฒนธรรมที่ยั่งยืนในสังคมเกาหลีได้ ทั้ง ๆ ที่การเริ่มวางรากฐานความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมควรจะเริ่มจากสถาบันครอบครัวเล็ก ๆ ซึ่งหากมีการมุ่งเน้นการดำเนินนโยบายในลักษณะนี้เพียงอย่างเดียวในอนาคตสังคมเกาหลีอาจประสบความล้มเหลวในการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม เกิดความขัดแย้งและอาจกลายเป็นปัญหารุนแรงต่อไปในอนาคตได้

นอกจากนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงการกลมกลืนวัฒนธรรมอื่น ๆ เข้ากับวัฒนธรรมเกาหลีแล้ว หลักสูตรการศึกษาตั้งแต่ในระดับอนุบาลก็ยิ่งสะท้อนให้เห็นการกลมกลืนวัฒนธรรมอื่นผ่านหลักสูตรการเรียนที่เน้นการอนุรักษ์ความเป็นเกาหลี ประวัติความเป็นมาของประวัติศาสตร์ การละเล่นพื้นบ้าน ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับสังคมพหุวัฒนธรรมมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (교육부, 2018) ทั้ง ๆ เด็กและเยาวชนในครอบครัวพหุวัฒนธรรมกำลังเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งหากมีไม่มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรเหล่านี้ให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือการปลูกฝังการยอมรับและเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรมแล้วต่อไปอาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมและยากที่จะสร้างความกลมเกลียวได้

(2) เน้นการดำเนินนโยบายที่จำกัดอยู่เฉพาะสมาชิกภายในครอบครัวพหุวัฒนธรรมเท่านั้นขาดการบูรณาการทางสังคมกับสังคมและชุมชน

จากนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่ออกโดยกระทรวงกิจการและครอบครัวเกาหลี ประจำปี (2018-2022) ที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า โครงการส่วนใหญ่มีการเน้นการจัดโครงการที่มุ่งให้ความสำคัญกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นสมาชิกในครอบครัวพหุวัฒนธรรมเป็นหลัก ซึ่งในทางตรงกันข้ามสามารถที่จะดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อครอบครัวพหุวัฒนธรรม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างชุมชน

กับครอบครัวพหุวัฒนธรรมไปพร้อม ๆ กันได้ อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายของกระทรวงมีลักษณะแบ่งแยกสมาชิกในครอบครัวพหุวัฒนธรรมออกจากชุมชน อาทิ นโยบายการให้บริการการศึกษาอยู่ที่พักอาศัย นโยบายการสนับสนุนพัฒนาการทางด้านภาษาของเด็กในครอบครัวพหุวัฒนธรรม นโยบายการบริการการแปลและการล่ามแก่ชาวต่างชาติแต่งงานและย้ายถิ่นมาอาศัยในประเทศเกาหลีใต้ นโยบายการสร้างบรรยากาศครอบครัวภาษาต่างประเทศที่สอง เป็นต้น ล้วนแล้วแต่จำกัดกลุ่มเป้าหมายแค่สมาชิกในครอบครัวพหุวัฒนธรรม เป็นเพียงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวพหุวัฒนธรรมกับเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรที่ให้ความรู้ ขาดแคลนหลักการการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายดังกล่าว โดยเฉพาะการดำเนินนโยบายการสร้างบรรยากาศภาษาต่างประเทศที่สองซึ่งไม่ควรจำกัดผู้เข้าร่วมโครงการแค่สมาชิกในครอบครัวพหุวัฒนธรรมเท่านั้น ในทางตรงกันข้ามควรจะส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนเดียวกันตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้และใช้ภาษาต่างประเทศที่สอง เนื่องจากภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร หากผู้อยู่อาศัยในชุมชนเดียวกันเข้าใจภาษาของกันและกันได้แล้วการสร้างความสำเร็จในเรื่องอื่น ๆ ก็สามารถทำได้ง่ายดายมากขึ้น และยังเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนเพื่อนหรือคนคอยให้คำปรึกษาที่เป็นชาวเกาหลีใต้หรือเป็นการส่งเสริมให้เกิดการสนับสนุนทางสังคมให้มากยิ่งขึ้น ซึ่ง คอบบ์ (Cobb, 1976, หน้า 300-314 อ้างตาม นิพนธ์ สมบูรณ์พูลเพิ่ม, 2556, หน้า 40) ได้กล่าวไว้ว่า แรงสนับสนุนทางสังคมคือสิ่งที่บุคคลได้รับข้อมูลที่ทำให้ตนเองรับรู้ได้ว่าตนเองได้รับความรัก ความเอาใจใส่ และได้รับการยอมรับการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและตามแนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคมของเพนเดอร์ (Pender, 1996, หน้า 257-259 อ้างตาม นิพนธ์ สมบูรณ์พูลเพิ่ม, 2556, หน้า 58-59) ได้แบ่งระดับแรงสนับสนุนทางสังคมออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มเพื่อน (Peer Support Systems) คือ

แหล่งแรงสนับสนุนทางสังคมซึ่งคนกลุ่มนี้ส่วนมากเคยได้รับประสบการณ์
ที่มีผลกระทบที่รุนแรงในชีวิตและประสบความสำเร็จในการปรับตัว
และมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น ทำให้คนกลุ่มนี้มีความเข้าใจ
อย่างลึกซึ้งซึ่งเกิดขึ้นในตัวเอง จึงสามารถให้คำแนะนำในแก้ปัญหาใน
ส่วนที่คล้ายกับประสบการณ์ที่เขาเคยประสบพบมากับเพื่อนได้
ซึ่งจะทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวพหุวัฒนธรรมกับชุมชนและ
สังคมมีความใกล้ชิดมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายของกระทรวงที่มีไม่เพียง
กระตุ้นการเกิดความขัดแย้ง การแบ่งแยกคนที่มีวัฒนธรรมที่
แตกต่างกันกับชุมชนแล้วอาจจะเป็นนโยบายที่ไม่สามารถที่จะสร้าง
ชุมชนหรือสังคมพหุวัฒนธรรมที่ผู้คนอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
อย่างยั่งยืนได้โดยเฉพาะชาวต่างชาติที่มาจากประเทศที่ด้อยพัฒนา
กว่าประเทศเกาหลีใต้จะยิ่งได้รับการแบ่งแยกและการดูถูกรังเกียจมาก
ยิ่งขึ้น นอกจากนั้นยังจะเป็นการส่งเสริมให้ชาวต่างชาติเหล่านั้นขาดและ
ทำให้ชาวต่างชาติเหล่านั้นขาดการสนับสนุนทางสังคม

(3) ชาวต่างชาติที่อยู่ในครอบครัวพหุวัฒนธรรมไม่สามารถเข้า
ร่วมโครงการการฝึกอบรมต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง

การเข้าร่วมฝึกอบรมโครงการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการปรับตัว
ต่อการดำรงชีวิตในประเทศเกาหลีใต้ ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งแก่
ชาวต่างชาติมาอาศัยอยู่ในประเทศเกาหลีใต้ระยะแรก อย่างไรก็ตาม
ผลการวิจัย พบว่า ผู้หญิงต่างชาติที่อาศัยอยู่ในครอบครัวพหุวัฒนธรรม
ไม่มีโอกาสมากนักในการเข้าร่วมฝึกอบรมในโครงการต่าง ๆ ทั้งของ
รัฐและของเอกชน เนื่องจากผู้หญิงต่างชาติเหล่านี้มีภาระการเลี้ยงดูบุตร
และการทำงานภายในบ้าน จึงไม่มีเวลาเข้ารับการฝึกอบรมโดยเฉพาะ
การฝึกอบรมทางด้านภาษา (조원권, 정철호, & 김수이, 2011, หน้า 32-33)

นอกจากนั้น จากการสำรวจของกระทรวงครอบครัวและกิจการ
ของสตรีเกาหลี พบว่า อัตราชาวต่างชาติในครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่ใช้

บริการจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่สังกัดในกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศ และครอบครัวเกาหลี มีเพียงกึ่งหนึ่งของชาวต่างชาติทั้งหมดที่อยู่ในครอบครัวพหุวัฒนธรรม ซึ่งสาเหตุที่ไม่สามารถไปรับบริการจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้นั้น เนื่องจากไม่ทราบว่า มีหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้บริการอยู่ และอีกสาเหตุ คือ ทราบถึงการมีอยู่ของหน่วยงานนั้น ๆ แต่ไม่มีโอกาสได้ไปรับบริการ อาทิ การใช้บริการของสถาบัน Multicultural Family Support Center ในปี ค.ศ. 2018 พบว่า มีชาวต่างชาติที่อยู่ในครอบครัวพหุวัฒนธรรมใช้บริการร้อยละ 52.5 และผู้ที่ไม่ทราบถึงการมีอยู่ของหน่วยงานมีร้อยละ 17.6 และอัตราของผู้ที่ทราบการมีอยู่ของหน่วยงานแต่ไม่มีโอกาสเข้าร่วมมีอัตราร้อยละ 30.0 และสำหรับการใช้บริการหน่วยงาน healthy family support center พบว่า มีผู้ไม่รู้ถึงการมีอยู่ของหน่วยงานกว่าร้อยละ 56.6 และอัตราของผู้ที่รู้จักแต่ไม่มีโอกาสไปใช้บริการมีร้อยละ 27.4 โดยมีผู้ที่รู้จักและมีประสบการณ์ใช้บริการเพียงแค่ 15.9 (여성가족부, 2018) จากสถิติดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การประชาสัมพันธ์ยังไม่ดีเท่าที่ควร นอกจากนั้น ภาระหน้าที่ในแต่ละวันส่งผลให้โอกาสการเข้าร่วมอบรมมีน้อย

(4) ขาดความจริงจังในการดำเนินนโยบายที่ให้ความช่วยเหลือหลังการหย่าร้างของครอบครัวพหุวัฒนธรรม

นโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมของกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว ประจำปี (2018-2022) มุ่งให้ความสำคัญกับการปรับตัวเพื่อการอาศัยอยู่ในครอบครัวพหุวัฒนธรรม การดำรงชีวิตประจำวันในประเทศเกาหลีใต้ เช่น โครงการอบรมภาษาเกาหลี วัฒนธรรมเกาหลี การเลี้ยงดูบุตร การให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ แก่เด็กในครอบครัวพหุวัฒนธรรม แต่ยังคงขาดแคลนโครงการที่จะมารองรับหรือตอบโต้ปัญหาการหย่าร้างที่เกิดขึ้นในครอบครัวพหุวัฒนธรรมในทางตรงกันข้ามกลุ่มคนที่ตกอยู่ในสถานภาพหย่าร้างมีความต้องการ

ในรับการสนับสนุนหรือความช่วยเหลือจากองค์กรต่าง ๆ เนื่องจาก
หลังจากร่างมีบางกรณีที่มีแม่หรือพ่อฝ่ายเดียวที่ต้องดูแลเลี้ยง
ดูบุตร ซึ่งจากผลการสำรวจของกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศ
และครอบครัว ปี ค.ศ. 2018 พบว่า หลังจากการเกิดการหย่าร้าง
ของครอบครัวพหุวัฒนธรรมแล้ว หากครอบครัวดังกล่าวมีบุตร
ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้เลี้ยงดูบุตรคือชาวต่างชาติ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 94.9
ผู้ทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรหลังจากร่างมีการหย่าร้างซึ่งมีอัตราสูงกว่าปี ค.ศ. 2015
ซึ่งมีอัตราร้อยละ 90 (여성가족부, 2018, หน้า 83-84) ซึ่งหากไม่มี
นโยบายที่มารองรับหรือให้ความช่วยเหลือแล้วนอกจากคุณภาพชีวิต
ของเด็กในครอบครัวพหุวัฒนธรรมมีคุณภาพระดับต่ำแล้ว ต่อไป
ในอนาคตพวกเขาเหล่านั้นอาจกลายเป็นชนชั้นชายขอบและ
ถูกแบ่งแยกกับประชาชนชาวเกาหลีส่วนใหญ่ไม่มีที่สิ้นสุดและอาจก่อ
ให้เกิดปัญหาทางสังคมอื่น ๆ ตามมาได้

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลกระทบที่เกิดจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม
ในครอบครัวพหุวัฒนธรรมเกาหลีได้ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางด้าน
วัฒนธรรม แบบแผนการดำรงชีวิต และการได้รับการดูแลรักษา
เกี่ยวกับชนชาติ ปัญหาอุปสรรคการสื่อสารภาษาเกาหลี จากผลกระทบ
ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อกรหย่าร้างในครอบครัวพหุวัฒนธรรม
ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ Yun Ji-eun (윤지은, 2017, หน้า 14)
พบว่า ผู้หญิงต่างชาติที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมกับผู้ชายชาวเกาหลี
ส่วนใหญ่จะแต่งงานผ่านบริษัทจัดหาคู่ ซึ่งก่อนแต่งงานไม่ได้มี
การเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมเกาหลีมาก่อนทำให้เมื่อหลังแต่งงาน
เกิดอุปสรรคปัญหาการสื่อสารด้วยภาษาเกาหลี อีกทั้งไม่เข้าใจ
วัฒนธรรมเกาหลีอย่างลึกซึ้ง จึงก่อให้เกิดความความขัดแย้งภายใน
ครอบครัว อีกทั้งจากการที่ไม่สามารถสื่อสารด้วยภาษาเกาหลีได้จึงทำให้

ความเข้าใจในวัฒนธรรมเกาหลีมีความคลาดเคลื่อน ซึ่งในที่สุดก็นำมาสู่การหย่าร้างในครอบครัวพหุวัฒนธรรม

2. ความสอดคล้องระหว่างปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัวพหุวัฒนธรรมซึ่งเกิดขึ้นจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมกับนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่ออกโดยกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัว ประจำปี (2018-2022) ผลการวิจัยพบว่านโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมที่ออกโดยกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศและครอบครัวมุ่งให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ชาวต่างชาติที่แต่งงานกับชาวเกาหลีได้ปรับตัวเข้ากับสังคมวัฒนธรรมเกาหลีมากกว่าจะเป็นการสานสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวพหุวัฒนธรรมกับชุมชนและกับสังคมเกาหลี ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางในการวางรากฐานที่มั่นคงของสังคมพหุวัฒนธรรม ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขแล้วจะต้องมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินนโยบาย คือ

2.1. จะต้องดำเนินนโยบายครอบครัวพหุวัฒนธรรมโดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรมีการสานสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับครอบครัวพหุวัฒนธรรมซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของช็องย็อนฮี (정연희, 2008, หน้า 60) ได้เสนอแนะว่าหากมีความประสงค์ที่จะให้เด็กในครอบครัวพหุวัฒนธรรมได้มีกลุ่มเพื่อนสนิท และได้มีโอกาสสร้างสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมเดียวกันแล้วสิ่งแรกที่จะต้องดำเนินการคือการปรับปรุงแก้ไขแนวทางในการที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัวพหุวัฒนธรรมกับเพื่อนบ้าน นั่นคือ สมาชิกทุกคนของสังคมเกาหลีซึ่งไม่เพียงแต่ครอบครัวพหุวัฒนธรรมหรือครอบครัวที่อยู่ใกล้เคียงทั่วไปจะต้องมีการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมต่างชาติด้วย ไม่ใช่เป็นเพียงการปรับตัวของชาวต่างชาติต่อวัฒนธรรมเกาหลี ซึ่งหมายความว่า จะต้องมีการกำหนดนโยบายที่มุ่งให้ชาวเกาหลีให้ความสำคัญกับ

ลักษณะสังคมพหุวัฒนธรรม เรียนรู้ลักษณะเฉพาะทางด้านภาษา และวัฒนธรรมของชาวต่างชาติที่มาอาศัยอยู่ในสังคมเกาหลี และควรมีโครงการหรือกิจกรรมที่ทำให้มีการทำร่วมกันระหว่างครอบครัวพหุวัฒนธรรมกับครอบครัวทั่วไปหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่แนบแน่นระหว่างเด็กในครอบครัวพหุวัฒนธรรมกับเด็กจากครอบครัวชาวเกาหลีทั่วไป ทั้งนี้เพื่อเป็นการวางรากฐานการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมตั้งแต่วัยเยาว์

2.2. ควรมีนโยบายที่รองรับเมื่อเกิดปัญหาการหย่าร้างหรือความแตกแยกภายในครอบครัวพหุวัฒนธรรม ควบคู่กับนโยบายอื่น ๆ ที่ตอบสนองการดำรงชีวิตได้อย่างถาวรในประเทศเกาหลีได้ เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลเกาหลีปัจจุบันมักมุ่งให้ความสำคัญกับนโยบายเพื่อตอบสนองการปรับตัวเข้ากับสังคมเกาหลีในระยะเริ่มแรกที่มาอยู่ในประเทศเกาหลีได้หรือนโยบายที่มุ่งแก้ไขปัญหาทางการเงินเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม หากเกิดการหย่าร้างในครอบครัวพหุวัฒนธรรมแล้วส่วนใหญ่ชาวต่างชาติหรือผู้หญิงต่างชาติที่แต่งงานกับชาวเกาหลีเป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบดูแลลูกเป็นหลัก เพราะฉะนั้นหากฝ่ายสามีชาวเกาหลีไม่ให้ความช่วยเหลือก็ยิ่งจะส่งผลให้เด็กเหล่านั้นมีคุณภาพชีวิตในระดับต่ำและมีความยากลำบาก มีหลายกรณีที่ผู้หญิงต่างชาติเหล่านี้ต้องพาลูกเดินทางกลับประเทศของตน เพราะหากอยู่ในประเทศเกาหลีได้มักประสบปัญหาทางการเงิน เป็นต้น หากเกิดกรณีดังกล่าวบ่อยครั้งอาจจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ของประเทศเกาหลีได้ และปัญหาประชากรที่อาจจะไม่กระเตื้องขึ้นได้ในอนาคต และสิ่งที่สำคัญที่สุดสังคมเกาหลีอาจจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งคมโลกที่ผู้คนหลากหลายวัฒนธรรมมาอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้

3. หลักสูตรการศึกษาของประเทศเกาหลีได้ควรมีการบรรจุเนื้อเกี่ยวกับสังคมพหุวัฒนธรรมหรือ การเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ เข้าเป็นเนื้อหาหนึ่งในหลักสูตรสำหรับ

การจัดการเรียนการสอนตั้งแต่หลักสูตรระดับชั้นอนุบาล เพื่อวางรากฐานการเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างชาวเกาหลีทั่วไปกับชาวต่างชาติหรือครอบครัวพหุวัฒนธรรมและการอาศัยอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ โนกิโฮ (노기호, 2013, หน้า 17) กล่าวว่า การศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวพหุวัฒนธรรมจะต้องดำเนินการเป็นการศึกษาตลอดชีวิต โดยเริ่มตั้งแต่วัยก่อนวัยเรียนจนถึงวัยผู้ใหญ่และไม่ควรจำกัดการให้การศึกษาเกี่ยวกับครอบครัวพหุวัฒนธรรมเพียงแคในโรงเรียนแต่จะต้องเปลี่ยนแปลงเป็นนโยบายการศึกษาที่มีความหมายกว้างขึ้นที่มีจุดประสงค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายและระบบการรับรู้ทางสังคมโดยรวมของประเทศเกาหลีได้นอกจากนั้น หลักสูตรของการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศเกาหลีสมควรลดการมุ่งให้ความสำคัญกับเนื้อหาทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมเกาหลีจนมากเกินไปหรือประวัติศาสตร์ความขัดแย้งกับประเทศต่าง ๆ

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซ็อนย็อนฮี (전연희, 2008, หน้า 57) ที่กล่าวถึง การสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างเด็กในครอบครัวพหุวัฒนธรรมกับเด็กในครอบครัวชาวเกาหลีทั่วไป นั่นคือ ครูผู้สอนเกี่ยวกับเรื่องประวัติศาสตร์จะต้องระมัดระวังในการนำเสนอทางด้านประวัติศาสตร์ เพราะหากสอนเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่มีความขัดแย้งระหว่างประเทศเกาหลีกับประเทศอื่น ๆ อาจจะเป็นการสร้าง ความเจ็บปวดให้แก่เด็กในครอบครัวพหุวัฒนธรรมและอาจจะสร้างความขุ่นเคืองให้แก่เด็กเกาหลีที่อยู่ในครอบครัวเกาหลีทั่วไปได้ ดังนั้นการนำเสนอเนื้อหาทางด้านประวัติศาสตร์มาสอนควรจะต้องเป็นเนื้อหาที่สามารถสร้างทัศนคติดีของประเทศเกาหลีได้กับต่างประเทศ

บรรณานุกรม

- นิพนธ์ สมบูรณ์พูลเพิ่ม. (2556). *พฤติกรรมการณ์เสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของผู้นำชุมชนอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวชิตรังสิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม
- แพรว ศิริศักดิ์ดำเกิง. (2549). *แนวคิดพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism)*. ค้นจาก <https://peaceresourcecollaborative.org/wpcontent/uploads/2020>
- อภิญา ศิริพิทยาคุณกิจ. (2010). แรงสนับสนุนทางสังคม: ปัจจัยสำคัญในการดูแลผู้ที่เป็นเบาหวาน. *รามาริบัติสาร*, 16(2), 309-322. ค้นจาก https://www.rama.mahidol.ac.th/nursing/jns/DocumentLink/2553/issue_02/10.pdf
- 교육부. (2018). 제 3회 유치원 교육과정 우수 사례. Retrieved from <https://www.moe.go.kr/boardCnts/>
- 광영길 & 오세연. (2010). 지방의 다문화가정을 위한 지원정책에 관한 연구. *한국자치행정학보*, 24(1), 217-238. Retrieved from <https://www.dbpia.co.kr/Journal/articleDetail?nodeId=NODE08821991>
- 노기호. (2013). 다문화가정 자녀의 교육기본권 실현을 위한 국가 교육정책의 방향과 과제. *법과 정책연구*, 13 (4), 1,697 - 1,721. Retrieved from <https://www.kci.go.kr/kciportal/ci/sereArticleSearch/ciSereArtiView.kci?sereArticleSearchBean.artid=ART001838303>
- 박대식 & 최경은. (2008). 농촌의 다문화가정의 실태와 정책방향 (R570). Retrieved from <https://repository.krei.re.kr/bitstream/2018.oak/15360/1/%EB%86%8D%EC%B4%8C%9D%98%20%EB%8B%A4%EB%AC%B8%ED%99%94%EA%B0%80%EC%A0%95%20%EC%8B%A4%ED%83%9C%99%80%20%EC%A0%95%EC%B1%85%EB%B0%A9%ED%96%A5.pdf>

- 법무부. (2019). 2018년도 출입국자수 사상최고기록. Retrieved from <https://www.moj.go.kr/moj/221/subview>.
- 여성가족부. (2010). 다문화가족의 해제 문제와 정책과제 (11-1383000-000005-01). Retrieved from http://www.mogef.go.kr/mp/p_c_d/_m_p_p_c_d_s_0_0_1_d.do;jsessionid=2kJ+j0EOHCr1y4wQyNU+vs9H.mogef11?mid=plc503&bbtSn=435725
- 여성가족부. (2019). 2018 전국다문화가족실태조사 연구 (11-1383000-000384-12). Retrieved from file:///C:/Users/USER/Dropbox/My%20PC%20(DESKTOP-LP7IFJ2)/Downloads/[%EC%B5%9C%EC%A2%85)%202018%EB%85%84%20%EC%A0%84%EA%B5%AD%EB%8B%A4%EB%AC%B8%ED%99%94%EA%B0%80%EC%A1%B1%EC%8B%A4%ED%83%9C%EC%A1%B0%EC%82%AC%20%EC%97%B0%EA%B5%AC.pdf
- 여성가족부. (2021). 2021년 가족사업안내. Retrieved from file:///C:/Users/USER/Dropbox/My%20PC%20(DESKTOP-LP7IFJ2)/Downloads/21%EB%85%84%20%EA%B0%80%EC%A1%B1%EC%82%AC%EC%97%85%EC%95%88%EB%82%B4_2%EA%B6%8C(%EC%B5%9C%EC%A2%85%EB%B3%B8).pdf
- 이민경. (2010). 한국 다문화교육정책 전개과정과 담론 분석: 교과부의 다문화가정 자녀교육지원정책(2006-2009)을 중심으로. 한국교육, 37 (2), 155-176. Retrieved from <https://www.kci.go.kr/kciportal/ci/sereArticleSearch/CiSereArtiView.kci?sereArticleSearchBean.artid=ART001467144>
- 윤지은. (2017). 다문화가정 정책 현황 및 개선방안 연구 (석사학위논문). 건국대학교, 서울
- 정연희. (2008). 우리나라 다문화 이해교육의 개선방안에 관한 연구(석사학위논문). 인하대학교, 인천

- 조원권, 정철호, & 김수이. (2011). 글로벌 인적개발을 위한 다문화가족의
효과적인 지원 방안. Retrieved from [http://kimcf.or.kr/
data_old/BRD_8_1304039880_1.pdf](http://kimcf.or.kr/data_old/BRD_8_1304039880_1.pdf)
- 한승준. (2008). 프랑송동화주의 다문화정책의 위기와 재편에 관한 연구.
한국행정학보, 47 (3), 463-486. Retrieved from [https://www.
kci.go.kr/kciportal/ci/sereArticleSearch/ciSereArtiView.
kci?sereArticleSearchBean.artild=ART001281938](https://www.kci.go.kr/kciportal/ci/sereArticleSearch/ciSereArtiView.kci?sereArticleSearchBean.artild=ART001281938)
- 한국은행. (2021). 경제성장률. Retrieved from
<http://www.index.go.kr/unify/idx-info.do?idxCd=4201>
- 통계청. (2020). 국제결혼현황. Retrieved from [http://www.index.go.kr/
potal/main/EachDtlPageDetail.do?idx_cd=2430](http://www.index.go.kr/potal/main/EachDtlPageDetail.do?idx_cd=2430)
- 통계청. (2020). 외국인과의 이혼건수 추이 1999-2019. Retrieved from
[http://www.index.go.kr/potal/main/EachDtlPageDetail.do?idx_
cd=2430](http://www.index.go.kr/potal/main/EachDtlPageDetail.do?idx_cd=2430)
- 여성가족부. (2019). 2018다문화 관련 지원 시설 이용 경험. Retrieved
from [https://kosis.kr/statHtml/statHtml.
do?orgId=154&tblId=DT_MOGE_1001301304&vw_cd=MT_
Thairath](https://kosis.kr/statHtml/statHtml.do?orgId=154&tblId=DT_MOGE_1001301304&vw_cd=MT_Thairath). (2019). รู้จัก "ชอยยอน" สาวไทยเป็นสะใภ้เกาหลี มัดใจ
โอบป่า สู้ทุบเบอร์ชื่อดัง. ค้นจาก [https://www.youtube.
com/watch?v=0eJSnTI79bA&ab_channel=Thairath](https://www.youtube.com/watch?v=0eJSnTI79bA&ab_channel=Thairath)

ความท้าทายในการใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง
สำหรับการทำงานวิจัยกับผู้สูงอายุ
Challenges in the Application of Narrative Techniques
for Conducting Research on the Elderly

ฐาณิดาภัทร์ แสงทอง *

สส.ม. (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์), อาจารย์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

สิริรัตน์ บำรุงกรณ์

สส.ด. (การบริหารสังคม), อาจารย์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

**Corresponding Author E-mail: jutarat.sae@psu.ac.th*

Received: December 9, 2021

Revised: December 29, 2021

Accepted: December 29, 2021

Available: December 30, 2021

Abstract

Apply narrative research tools as a research method that can be applied to the elderly perfectly. Intensive transcription of narratives from people who have experienced a particular subject of the research techniques that can create a new phenomenon for society. The use of storytelling techniques with older people through telling stories about they have progressed through each age group or other experiences can be considered a challenge for researchers who need to be informed. It occurs in different ways that researchers will be able to apply narrative techniques as part of conducting research for the elderly. Applying of the family tree relational perspective tool. (Genograms/Family Tree), eco perspective through eco map and identity context perspective through life history line (Time series).

Challenges for researchers were (1) the ability to comprehend concepts and issues; (2) to study in building relationships with the elderly; (3) the ability to listen attentively, and (4) the ability to draw conclusions and write analyzes. These are challenges that require skill training to become proficient. Challenges for older adults include (1) the ability to review stories and convey life experiences; (2) storytelling skills/language/speaking/communication skills; (3) the skills to give meaning to experiences in and (4) the ability to

understand and accept and learn experiences that occur in life and to be able to coexist peacefully with the past. Thus, the heart of this are the challenges researchers and older adults will face. The must pass with pride as well Ultimately, using storytelling techniques with older people can empower older people and researchers by the nature of the conversation.

Keywords:

Elderly, New Challenges,
Narrative Research

บทคัดย่อ

ประยุกต์ใช้เครื่องมือในการวิจัยเรื่องเล่า (Narrative) เป็นวิธีวิทยาการวิจัยที่สามารถนำมาใช้กับกลุ่มผู้สูงอายุได้อย่างลงตัว การถอดเรื่องเล่าจากผู้ผ่านประสบการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งมาอย่างเข้มข้นถือว่าเป็นเทคนิคหนึ่งสำหรับการวิจัยที่สร้างปรากฏการณ์ใหม่ให้แก่สังคมได้ ซึ่งการใช้เทคนิคเรื่องเล่ากับกลุ่มผู้สูงอายุโดยผ่านการถ่ายทอดเรื่องราวของการก้าวผ่านแต่ละช่วงวัยหรือประสบการณ์อื่น ๆ นั้นถือได้ว่าเป็นการสร้างความท้าทายให้แก่ผู้วิจัยที่ต้องเป็นผู้รับสาร ทั้งนี้ บทความนี้มุ่งถอดความท้าทายที่เกิดขึ้นในรูปแบบต่าง ๆ ที่นักวิจัยจะได้รับสำหรับการนำเทคนิคเรื่องเล่า (Narrative) มาเป็นส่วนในการดำเนินการวิจัยสำหรับผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ใช้เครื่องมือแบบมุมมองเชิงความสัมพันธ์ของแผนผังครอบครัว (Genograms/Family Tree) มุมมองเชิงนิเวศผ่านแผนผังนิเวศ (Eco map) และมุมมองบริบทเชิงตัวตนผ่านเส้นแสดงประวัติชีวิต (Time series)

ประเด็นความท้าทายสำหรับนักวิจัย ได้แก่ (1) ความสามารถในการจับใจความและประเด็นสำคัญ (2) ศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ (3) ทักษะการฟังอย่างมีสติ (4) ทักษะในการสรุปเขียนวิเคราะห์ สิ่งเหล่านี้ถือเป็นความท้าทายที่ต้องฝึกฝนทักษะให้เกิดความเชี่ยวชาญ ส่วนความท้าทายสำหรับผู้สูงอายุ ได้แก่ (1) ความสามารถในการทบทวนเรื่องราวและถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิต (2) ทักษะในการเล่าเรื่องหรือทักษะทางภาษา/การพูด/การสื่อสาร (3) ทักษะในการให้ความหมายกับประสบการณ์ในชีวิตของตนเอง และ (4) ความสามารถในการเข้าใจและยอมรับรวมถึงเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตและสามารถอยู่ร่วมกับอดีตได้อย่างสันติได้ ดังนั้น หัวใจสำคัญนี้เป็นข้อท้าทายที่นักวิจัยและผู้สูงอายุจะต้อง

กั ว ฝ ำ น
ด้วยความภาคภูมิใจเช่นกัน ท้ายที่สุดแล้วการใช้เทคนิคเรื่องเล่า
กับผู้สูงอายุสามารถเสริมพลังให้ตัวผู้สูงอายุและนักวิจัยได้โดย
ธรรมชาติของบทสนทนา

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ, ข้อท้าทายใหม่, งานวิจัยเรื่องเล่า

ความเป็นมาของปัญหา

เมื่อถามถึงกระบวนการในการแสวงหาความรู้ในมิติต่าง ๆ มีหลากหลายตามศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกิดการเรียกองค์ความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง การแสวงหาความรู้ความจริงบนโลกนี้สามารถแบ่งได้เป็น 3 ยุค คือ ยุคก่อนทันสมัย (pre-model) ยุคทันสมัย (model) และยุคหลังความทันสมัย (pro-model) (นิภา ศรีโพธิ์โรจน์, 2555) ซึ่งแต่ละยุคก็สะท้อนพัฒนาการในการแสวงหาความรู้หรือการหาคำตอบที่แตกต่าง โดยในยุคแรก ๆ เป็นการเน้นในเชิงวิทยาศาสตร์ของการหาคำตอบ ทุกอย่างสามารถตรวจพิสูจน์ได้ ทุกอย่างมีการพัฒนาสู่การวิธีการแสวงหาความรู้ที่มีความละเอียดโดยไม่สามารถหาคำตอบได้ในเชิงวิทยาศาสตร์เพียงอย่างเดียว จึงเริ่มมีการขยับจากการค้นหาคำตอบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มาเป็นเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมด้วย ทั้งนี้ การขยับของวิธีการแสวงหาความรู้ นำสู่รูปแบบอื่น ๆ ที่หลากหลายขึ้นในยุคปัจจุบันที่มีความเป็นสังคมทันสมัย (pro-model) วิธีการแสวงหาความรู้เชิงลึกในศาสตร์ทางสังคมศาสตร์เริ่มได้รับความนิยมมากขึ้น วิธีการแนวเรื่องเล่า (Narrative) หรือวิธีแนวประวัติชีวิต (Life History) ซึ่งเมื่อมองเป็นการแสวงหาความรู้ในรูปแบบวิจัย (พัฒนาภานุ ทูลธรรม, 2563) วิธีการเหล่านี้ก็จะบรรจุไว้ในวิจัยเชิงคุณภาพที่สะท้อนแนวปรากฏการณ์นิยมและกระบวนการทัศน์การตีความและสามารถการกำหนดสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่อธิบายในอีกวิธีการหนึ่งได้อย่างน่าสนใจ

วิธีการแนวเรื่องเล่า (Narrative) หรือวิธีแนวประวัติชีวิต (Life History) เป็นวิธีวิทยาการวิจัยที่ยังไม่แพร่หลายและเป็นที่นิยมในสังคมไทยมากนักในยุคแห่งการเรียนรู้ช่วงแรก (ยุคก่อนทันสมัย) (กิติพัฒน์ นนทบุรีมะตุลย์, (2552). เนื่องจากไม่สามารถให้คำตอบที่เป็นเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ และเทคนิคนี้การวิจัยที่ต้องใช้ระยะเวลาและความละเอียดในการถ่ายทอดเรื่องราวไปสู่การวิเคราะห์ที่ออกมาเป็นองค์ความรู้ชุดใหม่ที่มีคุณค่า (เอกกนก พนาดำรง, 2556) ด้วยความละเอียดของการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงส่งผลให้นักวิชาการส่วนใหญ่ไม่นิยมใช้เทคนิคเรื่องเล่ากันมากนัก แต่ความเป็นจริงแล้วเทคนิคเรื่องเล่าเป็นความรู้แบบใหม่ในงานวิจัยที่มีเสน่ห์และมีข้อท้าทายเป็นอย่างมากทั้งในตัวของผู้เล่าเรื่องราว (ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย) และตัวของผู้รับฟังการถ่ายทอดเรื่องราว (นักวิจัย) โดยเฉพาะการนำเทคนิคนี้ไปใช้กับผู้สูงอายุที่มีความรู้ และมีศักยภาพ

ในตนเอง จะยิ่งทำให้ข้อมูลที่ได้รับฟังผ่านคำบอกเล่าของประสบการณ์ในช่วงชีวิตของผู้สูงอายุมีคุณค่าและเกิดประโยชน์ต่อลูกหลานในรุ่นต่อ ๆ ไป

เมื่อพูดถึง “ผู้สูงอายุ” (Aging) ในปัจจุบันต้องมีอีกคำหนึ่งก็ตามมา คือ สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) นั้นแปลถึงระดับของการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางประชากรสูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยได้กลายเป็นสังคมสูงอายุ (Aging Society) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 แล้วสูงขึ้นอย่างรวดเร็วใน 10 ปี ต่อมา โดยปัจจุบันขยับเป็นระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) เพราะมีจำนวนผู้สูงอายุ หรือมากกว่า 60 ปี ร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และอายุ 65 ปี ในอัตรามากกว่าร้อยละ 14 ขึ้นไป และคาดการณ์ว่าในอีก 10 กว่าปี พ.ศ. 2576 จะเข้าสู่การเป็น “สังคมสูงอายุนับสุดยอด” (Super-aged Society) คือ มีสัดส่วนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในอัตราร้อยละ 28 ของประชากรทั้งหมด (นิตยาพร ทองเพชร และคณะ, 2563) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสะท้อนปรากฏการณ์ทางสังคมของลักษณะประชากรในพื้นที่สาธารณะได้อย่างชัดเจน ผู้สูงอายุจะกลายเป็นกลุ่มหลักที่สามารถพบเจอได้ในทุกพื้นที่ เป็นกลุ่มที่วัยแรงงานปัจจุบันต้องทำงานร่วมด้วยเป็นหลัก ซึ่งการส่วนนี้เป็นเหตุปัจจัยหลักของการปรับตัวของกลุ่มคนวัยอื่น ๆ ที่ต้องต้องเรียนรู้ในการทำงานร่วมกับผู้สูงอายุในหลักหลายรูปแบบ ส่วนผู้สูงอายุก็ต้องเรียนรู้จากวัยอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

ท้ายที่สุดแล้วการค้นหาคำตอบผ่านกรรมวิธีเดียวอาจจะไม่เหมาะสมกับผู้สูงอายุอย่างเช่นอดีตแล้ว อาทิ การแสวงหาคำตอบผ่านการวิจัยแบบปฏิฐานนิยม ในลักษณะแบบสอบถามหรือแบบทดสอบต่างๆ อาจจะไม่เอื้ออำนวยต่อการให้ข้อมูล ขณะที่การสัมภาษณ์ตามกรอบแบบโครงสร้าง หรือกิจโครงการที่นักวิจัยกำหนดออกแบบอาจจะเป็นกรอบสำคัญทางความคิดในการถ่ายทอดเรื่องราวได้อย่างอิสระของผู้สูงอายุก็ได้ อนึ่ง ผู้เขียนไม่ได้สนับสนุนวิธีการวิจัยในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง แต่ผู้เขียนพยายามสะท้อนในอีกแง่มุมของกรรมวิธีการแสวงหาความรู้ที่ตอบโจทย์สำหรับผู้ให้ข้อมูลและบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน เพื่อการได้มาซึ่งคำตอบทางสังคมในอีกมิติหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของบทความชิ้นนี้มุ่งอธิบายการประยุกต์ใช้เครื่องมือในการวิจัยแนวเรื่องเล่า (Narrative) กับผู้สูงอายุ ที่เป็นอีกมิติหนึ่งของวิธีการแสวงหาความรู้ความจริงในยุคหลังทันสมัยนี้ ซึ่งสามารถสร้างความท้าทายให้แก่นักวิจัย

ในฐานะเครื่องมือการวิจัย ผู้เขียนมุ่งอธิบายการใช้เทคนิคเรื่องเล่า (Narrative) ผ่านเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล อาทิ แผนผังครอบครัว แผนผังนิเวศ และเส้นประวัติชีวิต โดยการปรับใช้กับกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นผู้ที่มีความรู้ มีศักยภาพ (Active Aging) และประสบการณ์ชีวิต สามารถดูแลตนเองได้และดูแลช่วยเหลือผู้อื่นได้บ้างในบางกิจกรรม (มูลนิธิสถาบันการวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). 2563) เพื่อสะท้อนให้เห็นความท้าทายของนักวิจัยผ่านการใช้เทคนิคแนวเรื่องเล่า (Narrative) กับความอิสระในการเล่าเรื่องของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุกับเทคนิคการเล่าเรื่อง (Narrative)

ความสูงอายุป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะพัฒนาการไปอย่างช้า ๆ ตามกาลเวลาที่ผ่านไป หรือตามอายุที่เพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากร่างกายที่ถูกใช้งานมานานจนเกิดความเสื่อมสภาพหรือความล้มเหลวของเซลล์และระบบการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ (จุฑารัตน์ แสงทอง, 2555) ทั้งนี้ความสูงอายุก็มีจุดสิ้นสุดอยู่กับการเสียชีวิตหรือหมดลมหายใจ วัยสูงอายุเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ หน้าที่การงานทางสังคม การสูญเสียระบบความจำที่เชิงซ้อน ระบบการได้ยิน การฟัง ระบบการเคลื่อนไหว การเดินเหิน และระบบอวัยวะภายในต่าง ๆ การเสื่อมถอยที่เกิดขึ้นกับวัยผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (เลิศวัลลภ ศรีชะพลภูสิทธิ และ ธมนพัชร ศรีชะพลภูสิทธิ, 2556) แต่ภายใต้สภาพร่างกายที่ถดถอยในวัยสูงอายุนี้กลับเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่ายิ่งของสังคม เนื่องจากวัยสูงอายุถือเป็นที่มีประสบการณ์ชีวิตที่หลากหลายเหมาะแก่การเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ให้แก่ลูกหลาน เยาวชนรุ่นหลังได้นำมาปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป

การสร้างสรรค้งานวิจัยที่ใช้เทคนิคแบบเรื่องเล่า (Narrative) กับผู้สูงอายุเพื่อเป็นเครื่องมือในการช่วยถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ในอดีต และความทรงจำที่มีคุณค่าให้ลูกชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ถือได้ว่าเป็นการให้คุณค่าในความเป็นผู้สูงอายุที่ยังคงใช้พลังภายในตนให้เกิดประโยชน์ โดยที่เมื่อกล่าวถึงผู้สูงอายุนั้น สังคมก็จะมองว่าเป็นวัยที่จะต้องอยู่ในภาวะพึ่งพิงลูกหลาน แต่ผู้สูงอายุในปัจจุบันกลับไม่ปล่อยให้ศักยภาพ หรือพลังในตัวเองนั้นหมดไป แต่กลับมาใช้ในการช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งมุมมองทางความคิด การตัดสินใจในแต่ละช่วงชีวิต การพลัด

เปลี่ยนช่วงวัย ประสบการณ์ของชีวิตในแต่ละด้าน และแรงบันดาลใจต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นความรู้สึก ความคิดภายใน และความเชื่อของผู้สูงอายุ ซึ่งถ้าสิ่งเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดผ่านการเล่าเรื่องจากตัวผู้สูงอายุเองแล้วจะทำให้เรื่องราวที่ได้ผ่านการถ่ายทอดนั้นมีคุณค่า มีจุดเด่น และมีเสน่ห์ และที่สำคัญยังช่วยเพิ่มคุณค่าในตัวเองให้กับผู้สูงอายุที่เป็นอาสาสมัครให้มีพลังในการทำงานต่อไป

การปรับใช้วิธีการแนวเล่าเรื่องในการวิจัยกับผู้สูงอายุเป็นส่วนหนึ่งในการให้อิสรภาพแก่การเล่าเรื่องของตนเองผ่านการสื่อสารที่ทรงพลัง เรื่องเล่าเป็นการกระทำทางสังคม หรือการเคลื่อนไหวไปตามบริบททางสังคมที่ผู้เล่าเป็นผู้กำหนด ซึ่งเป็นเรื่องเล่าผ่านประสบการณ์ที่มีตลอดชีวิตของผู้สูงอายุด้วยใช้เรื่องเล่าเป็นเครื่องมือในความพยายามเข้าถึงความทรงจำที่ผสมผสานระหว่างสิ่งที่ผู้สูงอายุ (ผู้เล่า) เชื่อว่าเกิดขึ้น (Facts) และสิ่งที่ผู้สูงอายุ มองว่า มันมีความหมายอย่างไรกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Facilities) กับตัวเรื่องเล่าซึ่งเป็นความจริงสำหรับผู้สูงอายุในฐานะผู้เล่า (Narrative Truth) เรื่องเล่าสามารถสะท้อนทั้งข้อเท็จจริงและความหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นได้อย่างลงตัว ดังนั้น สิ่งที่เราเรียกว่าเรื่องราวที่เป็นจริง (Stories That Are Believed) จึงเป็นสิ่งที่ซับซ้อน โดยเรื่องเล่าที่ถูกถ่ายทอดจะเริ่มจากการมีเหตุการณ์เกิดขึ้นจริงในชีวิตของผู้สูงอายุ โดยผู้เล่าตีความและเลือกเก็บไว้ในความทรงจำ กลายเป็นประสบการณ์ชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งถูกนำมาบอกเล่าอีกครั้ง ในขณะที่นักวิจัยกับผู้เล่าเรื่องสนทนากัน เรื่องราวต่าง ๆ ก็จะถูกสร้างขึ้นมาจากปฏิสัมพันธ์และความเข้าใจที่เกิดขึ้นระหว่างกันต่อจากนั้นผู้วิจัยจะนำเรื่องเล่าของผู้เล่าเรื่องมาตีความและเขียนเป็นเรื่องราวผ่านกระบวนการที่เรียกว่าการวิเคราะห์เรื่องเล่า (Moen, 2006 อ้างถึงใน กฤษดา ปันเอี่ยม. 2561)

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์เรื่องเล่าของผู้สูงอายุผ่านการทำงานวิจัยกับกลุ่มผู้สูงอายุทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ งานวิจัยปริมาณ และงานวิจัยผสมวิธี ถือได้ว่าเป็นเรื่องลำบาก และสร้างความท้าทายในการทำงานในกลุ่มวิจัยอื่น ๆ เพราะผู้สูงอายุกำลังอยู่ในภาวะของการเปลี่ยนแปลงอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย ทั้งการฟัง การมอง และความจำ ดังนั้น การปรับเปลี่ยนวิธีการเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุจากที่เคยใช้ในลักษณะของการถามตอบ แบบตรงไปตรงมาซึ่งสร้างความอึดอัดในกระบวนการคิดและการตอบของผู้สูงอายุ แต่ถ้าปรับเปลี่ยนมาเป็นการ

เปิดพื้นที่ให้โอกาสผู้สูงอายุได้บอกเล่าเรื่องราวของตนเองที่ผ่านมา โดยใช้ผู้สูงอายุเป็นศูนย์กลางของการบอกเล่าในใช้เทคนิคเรื่องเล่านี้จะทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกอิสระต่อการถ่ายทอดด้วย และยังสร้างความท้าทายให้กับนักวิจัยได้

บทความนี้เป็นข้อสรุปที่เกิดขึ้นจากการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมในชมรมผู้สูงอายุ และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม พร้อมทั้งการสัมภาษณ์ลุ่มลึก (In-depth interview) และแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or guided interviews) กับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุประจำศูนย์บริการสาธารณสุขร่มเกล้า 45 ลาดกระบัง ที่ได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นอาสาสมัครในศูนย์บริการสาธารณสุขนี้ ประกอบกับการก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุประจำชุมชนไว้เพื่อการร่วมกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น รำวง ออกกำลังกาย สวดมนต์ และเรียนรู้ทางวิชาการ กรณีที่นักวิชาการเข้ามาอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุ ทั้งนี้ยังมีกิจกรรมในการรับประทานอาหารร่วมกันและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิตกันผ่านการสนทนาระหว่างพักกิจกรรม โดยใช้แบบที่สอนน้องน้องปรึกษาพี่ การที่ผู้สูงอายุได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันเองในชมรมมีส่วนช่วยให้ผู้สูงอายุมีสังคม ลดความเครียดจากการเข้าสู่วัยชรา และเกิดการยอมรับในตนเองอย่างเห็นได้ชัดเจน

ฐานคิดของวิธีการแนวเรื่องเล่า (Narrative Approach)

การใช้วิธีวิทยาการวิจัยเรื่องเล่ามาใช้เป็นวิธีวิทยาหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การพยายามต้องการให้ผู้เล่าได้สะท้อนความคิด และย้อนมองถึงประสบการณ์ที่มีคุณค่าในตัวเอง โดยมุมมองของวิธีการศึกษาเรื่องเล่า (Narrative Approach) นั้นมีรากฐานความคิดมาจากกระบวนการทัศน์สร้างสรรค์สังคม วิธีการศึกษาเรื่องเล่าปฏิเสธความเชื่อในความเป็นวัตถุวิสัยของความจริง ตั้งข้อสงสัยกับความเชื่อในเรื่องความเป็นกลางหรือการปราศจากอคติของความรู้ (กฤษดา บันเยี่ยม, 2561) รวมทั้งตั้งคำถามกับวิธีวิทยาการวิจัยที่ยังคงวนเวียนอยู่กับการสร้างความรู้ต่อยอดจากความรู้ชุดเดิมซึ่งเท่ากับเป็นการผลิตซ้ำความคิดความเชื่อที่วางอยู่บนพื้นฐานของการสร้างกฎเกณฑ์แห่งความเป็นปกติทั้งในส่วนของแบบแผนของพฤติกรรม และโครงสร้างสังคม

การใช้วิธีการเรื่องเล่าในงานสังคมสงเคราะห์เกิดจากความเชื่อในหลักการเรื่องความเคารพในความเป็นมนุษย์ว่า ไม่มีใครจะเข้าถึงและเข้าใจชีวิต

ความคิดภายในแต่ละคนได้เท่าตัวเจ้าของชีวิตเอง การที่เจ้าของเรื่องจะเป็นผู้หวนคำนึงถึงอดีตและยอมเผยแพร่เรื่องราวเหล่านั้นผ่านการเล่าเรื่อง จนเป็นกระบวนการเสวนาที่มีพลัง ทำให้เจ้าของเรื่องได้มีโอกาสทบทวนบทเรียนในชีวิตตนเอง มองเห็นตนเองใหม่อีกครั้งผ่านผ่านความคิดและบริบทชีวิตของปัจจุบัน กระบวนการมองย้อนกลับเข้าไปในชีวิตและเลือกที่จะสื่อสารใหม่ สำหรับผู้ใช้บริการจำนวนหนึ่งที่ผ่านมาผ่านการเผชิญหน้ากับอดีตของตน ด้วยการสะท้อนประสบการณ์และเรื่องราวที่มีความหมายตามที่ตนต้องการ อาจส่งผลให้เจ้าของเรื่องได้ทำความเข้าใจกับตนเองใหม่ และเกิดการเสริมพลังในตนเองไปด้วยในระหว่การเล่าเรื่องที่มีผู้ฟังตั้งใจฟังอย่างจริงจังและจริงใจ การเล่าเรื่องจึงเป็นรูปแบบการทำงานที่นำไปสู่การปลูกสร้างจิตสำนึกและการเสริมพลัง ทั้งพลังในตัวตนของเจ้าของเรื่องและพลังของผู้ฟังซึ่งมีโอกาสเก็บเกี่ยวสาระคุณค่า กลับมาใคร่ครวญในตน กระบวนการเล่าเรื่องจึงเป็นรูปแบบวิธีการพื้นฐานที่ง่ายเป็นธรรมชาติ ไม่ซับซ้อนและเริ่มต้นได้ทันที (อภิญา เวชชัย, 2554:27)

การศึกษาเรื่องเล่า คือ การศึกษาหนทางที่มนุษย์มีประสบการณ์ต่อโลก กล่าวอีกอย่างหนึ่ง คือชีวิตของมนุษย์ล้วนประกอบไปด้วยเรื่องราวมากมาย การวิจัยแนวเรื่องเล่ามีข้อสันนิษฐานพื้นฐานสามประการ ได้แก่ (1) มนุษย์จะจัดระเบียบประสบการณ์ที่เรามีต่อโลกในรูปของเรื่องเล่า (2) นักวิจัยแนวเรื่องเล่าถือว่า เรื่องราวที่มีการเล่าสู่กันฟังนั้น ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในอดีตและปัจจุบันของแต่ละบุคคล การให้คุณค่าหรือค่านิยมของแต่ละบุคคลที่อยู่ในเรื่องราวนั้น ผู้ที่ถูกกล่าวถึง ตลอดจนเวลาและสถานที่ที่อยู่ในเรื่องเล่า นั้น (3) เป็นข้อสันนิษฐานที่สอดคล้องกับประการที่สอง โดยถือว่า เรื่องเล่าเป็นเรื่องที่บรรจุความหลากหลายของเสียงที่เล่า (Multivoicedness) หรือเรื่องเล่าสามารถมีความหมายที่หลากหลาย

ลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ คือ การเล่าและฟังเรื่องราว มนุษย์ใช้เรื่องเล่าเพื่อสื่อสารและทำความเข้าใจกับบุคคลและเหตุการณ์ มนุษย์คิด ผันจดจำ สร้างความหวัง คาดหวัง เชื่อ วางแผน เรียนรู้ โดยอาศัยเรื่องเล่า (Hardy, 1968 in Conle, 2000 : 254 อ้างถึงใน นภาพกรณ์ ทะวานนท์, 2552) ในการดำเนินชีวิต บุคคลจะมีเหตุการณ์ต่าง ๆ ผ่านเข้ามามากมาย โดยเมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นในชีวิต บุคคลจะมีการตีความสิ่งที่เกิดขึ้นโดยอาจใช้จินตนาการ ภาพในใจ

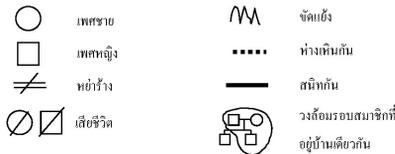
ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก ความอ่อนไหว ความปรารถนา เพื่อสร้างความหมายให้กับสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เรียกว่าประสบการณ์ของบุคคลนั้น ดังนั้นประสบการณ์จึงแตกต่างกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เพราะได้ผ่านการตีความของบุคคลนั้นๆ แต่ละคนต่างมีประสบการณ์และปฏิสัมพันธ์กับโลกรอบๆ ตัวและกับตนเองอยู่ตลอดเวลา เหตุการณ์เหล่านี้มีลักษณะเป็นเครือข่ายโยงที่ซับซ้อนจนยากที่จะเข้าใจได้ การจัดระเบียบประสบการณ์ที่ผ่านมาในรูปของเรื่องเล่าที่มีความหมายเป็นวิธีการเดียวที่บุคคลสามารถจะเข้าใจชีวิตของตนเองอย่างเป็นระบบได้ เรื่องเล่าจึงเป็นการบอกกล่าวหรือการทบทวนประสบการณ์หรือวิธีการหาทางออกของปัญหาหรือการรับรู้ชีวิตตนเองอย่างเป็นระบบ บุคคลสร้างเรื่องราวของตนเองอยู่ตลอดเวลา โดยผู้เล่าเรื่องมองว่าเรื่องราวที่นำมาเล่ามีความสมเหตุสมผลทั้งสำหรับตัวผู้เล่าและสำหรับผู้อื่นด้วย (Sharkey, 2004 อ้างถึงใน นภภรณ์ ทะวานนท์, 2552) การเล่าถึงประสบการณ์ของตนเองอาจเป็นการแสดงออกถึงการคัดค้านหรือสนับสนุนรูปแบบทางสังคมของอำนาจที่ดำรงอยู่ในสังคมของผู้เล่า เรื่อง เรื่องราวต่างๆ ที่บุคคลเล่าเกี่ยวกับตนเองได้รับอิทธิพลจากชิ้นส่วนของอัตลักษณ์ของบุคคลนั้นๆ เช่น เพศ อายุ ชาติพันธุ์ ฐานะ สภาวะทางร่างกาย ฯลฯ เรื่องราวจึงสะท้อนระบบความสัมพันธ์หรือโลกทางสังคมที่บุคคลดำรงชีวิตอยู่ ประยุกต์ใช้เครื่องมือในการวิจัยเรื่องเล่า (Narrative) กับผู้สูงอายุ

การเลือกวิจัยโดยใช้เรื่องเล่าเป็นเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถนำไปปรับใช้ได้ในการปฏิบัติงานทางสังคมสงเคราะห์โดยตรง เช่น นักสังคมสงเคราะห์ในโรงพยาบาลและสาธารณสุขต่างๆ โดยสามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการให้ความช่วยเหลือ เช่น กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มแรงงาน และกลุ่มผู้สูงอายุ ฯลฯ และอีกส่วนของการปรับใช้ทางอ้อมในการศึกษาข้อมูลผ่านการทำงานวิจัย ซึ่งก็สามารถปรับใช้ได้กับทุกกลุ่มเช่นกัน ทั้งนี้การนำเรื่องเล่ามาเป็นเทคนิคในการทำวิจัยอาจจะไม่จำเป็นที่ใช้รูปแบบนี้เพียงอย่างเดียวแต่อาจจะมีเครื่องมืออื่นๆ ที่สามารถใช้ควบคู่ไปกับการนำเสนอผลการศึกษาเพื่อการสร้างเข้าใจที่รอบด้าน เช่น แผนผังครอบครัว (Genograms/Family Tree) แผนผังนิเวศ (Eco map) และเส้นแสดงประวัติชีวิต (Time series) โดยเฉพาะการทำวิจัยกับกลุ่มผู้สูงอายุที่ถือได้ว่าเป็นช่วงวัยของการเก็บสะสมความรู้และประสบการณ์ที่มากมายและน่าสนใจ ดังนั้นการเลือกที่จะทำงานวิจัยกับ

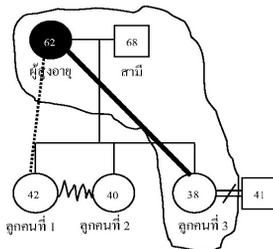
ผู้สูงอายุอาจจะต้องคำนึงถึงเทคนิค วิธีการ ที่สอดคล้องกับอุปนิสัยและลักษณะของผู้สูงอายุส่วนใหญ่ กล่าวคือ ผู้สูงอายุมีอุปนิสัยที่ชอบพูดชอบเล่าเรื่องราวในชีวิตของตนเองทั้งดีและไม่ดีให้แก่ลูกหลานฟัง ทั้งที่จำได้บ้างไม่ได้บ้าง และผู้สูงอายุจะมีความสุขทุกครั้งที่มีคนมาฟังเรื่องที่ตนเองได้เล่า อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดเรื่องราวของผู้สูงอายุถือได้ว่าเป็นการช่วยเสริมพลัง (empowerment) และบำบัด (therapy) ในตัวเองได้อีกทางหนึ่ง

1. มุมมองเชิงความสัมพันธ์ผ่านแผนผังครอบครัว (Genograms/Family Tree)

การนำแผนผังครอบครัว (Genograms / Family Tree) มาเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างความเข้าใจในบริบทเชิงความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ระบบความสัมพันธ์ แบบแผนพฤติกรรมในเครือญาติ ของผู้สูงอายุได้อย่างชัดเจน และมีความละเอียด เพราะการใช้เครื่องมือนี้ควบคู่ไปกับการบอกเล่าเรื่องราวในช่วงชีวิตของตนเองที่ผ่านมาแล้วผ่านการนำเสนอที่ละเอียดชัดเจน และสามารถสร้างความเข้าใจได้ง่ายสำหรับผู้อ่านในภายหลัง โดยการนำเสนอเหล่านี้จะใช้สัญลักษณ์เป็นกุญแจสำคัญในการช่วยสื่อให้เห็นความสัมพันธ์ในบริบทความครัวผ่านคำบอกเล่ามาสู่ภาพวาด ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนผังครอบครัว (Genograms / Family Tree)

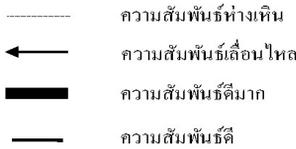
การแสดงรายละเอียดของแผนผังครอบครัวของผู้สูงอายุจะทำให้เข้าใจบริบทของครอบครัวของผู้สูงอายุคน ๆ คนนั้นมากขึ้น พร้อมทั้งบริบทด้านความ

สัมพันธ์ที่ พ่อแม่ (ผู้สูงอายุ) มีต่อลูกหลาน หรือแม้แต่วัยลูกหลานเองที่มีความสัมพันธ์อย่างไรกับผู้สูงอายุที่บ้าน เมื่อทราบในข้อมูลรายละเอียดเหล่านี้ก็จะสามารถวิเคราะห์และมองภาพรวมของชีวิตครอบครัวและพี่น้องของผู้สูงอายุได้อย่างชัดเจนขึ้น

2. มุมมองเชิงนิเวศผ่านแผนผังนิเวศ (Eco map)

การศึกษางานวิจัยกับผู้สูงอายุผ่านเรื่องเล่า (Narrative) นั้นนอกจากสร้างความเข้าใจในส่วนของครอบครัวของและความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุแล้วยังจะต้องมองบริบทภายนอก การสร้างความสัมพันธ์จากภายนอก ทั้งเพื่อนเก่าวัยเดียวกันและต่างวัย เพื่อนบ้าน สถานที่ทำงาน สถานที่ออกกำลังกาย หัวหน้างานเก่า เป็นต้น ซึ่งบริบทของสภาวะแวดล้อมของผู้สูงอายุส่วนนี้จะทำให้เกิดความเข้าใจในการใช้ทักษะชีวิตของตนเองเพื่อให้สามารถที่เข้ากับผู้อื่นในสังคมได้ แต่ทางกลับกันก็จะมองในส่วนที่เป็นปัญหาด้วยว่าผู้สูงอายุมีความขัดแย้ง ชอบ/ไม่ชอบ ใครส่วนไหนบ้างในระบบสิ่งแวดล้อมของตนเองด้วยเหตุผลสิ่งใด พร้อมทั้งการจัดการกับที่เกิดขึ้น ดังนั้น การปรับใช้เครื่องมือนี้กับผู้สูงอายุผ่านคำบอกเล่าของเจ้าของประสบการณ์นี้จะสามารถเข้าใจในส่วนของความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุและเครือข่ายได้อย่างชัดเจน

สัญลักษณ์แทนการแสดงความสัมพันธ์

ภาพที่ 2 แผนผังนิเวศ (Eco map)

เครื่องมือแผนผังนิเวศ (Eco map) เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่น่าสนใจในการนำเป็นส่วนช่วยในการถ่ายทอดบริบททางสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุที่มีการ

คำพูดต่างๆ ทั้งนี้การบอกเล่าของผู้สูงอายุก็เช่นเดียวกันที่จะมีเรื่องราวที่ผ่านเข้ามาในชีวิตตั้งแต่เกิดจนปัจจุบัน ซึ่งถ้าจะให้ผู้บันทึกเรื่องราวฟังและจดบันทึกเพื่อการพรรณนาเพียงอย่างเดียวคงไม่ไหว ดังนั้น การใช้แผนผังครอบครัวเป็นเครื่องมือเสริมในการช่วยบอกเล่าผ่านเส้นชีวิตตามแบบช่วงอายุที่ผู้สูงอายุได้พบเจอและก้าวผ่านสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นมาจนถึงปัจจุบัน

ความท้าทายสำหรับนักวิจัยในการใช้วิธีการแนวเรื่องเล่า

การเริ่มต้นทำงานวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วนอกจากจะคำนึงถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากผลการศึกษางานวิจัยชิ้นนี้ วิธีวิทยาการศึกษา ข้อจำกัด กลุ่มเป้าหมาย ความเป็นไปได้ของการทำวิจัยแล้ว แต่บางครั้งยังต้องคำนึงถึงเทคนิคที่นอกเหนือออกไปเพื่อการได้มาของข้อมูลที่ครบถ้วนและสมบูรณ์ที่สุด เหมือนการเลือกเครื่องมือทั้ง 3 มาประยุกต์ใช้กับเก็บข้อมูลผ่านเรื่องเล่าของผู้สูงอายุข้างต้นที่เป็นการปรับใช้ให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ต้องการเก็บว่าเครื่องมือเหล่านั้นจะสามารถช่วยผ่อนแรงและให้ประโยชน์ต่องานวิจัยชิ้นนั้นอย่างไร พร้อมกันนั้นเครื่องมือเหล่านี้เหมาะสมกับกลุ่มที่ต้องการศึกษาหรือไม่ ดังนั้น การทำงานวิจัยออกสู่สังคมแต่ละครั้งนักวิจัยก็จะต้องพบความท้าทายที่สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกกระบวนการ และทุกกลุ่มเป้าหมายของการทำงานวิจัย การทำงานกับกลุ่มผู้สูงอายุก็เช่นเดียวกันที่ต้องพบความท้าทายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การวิจัยโดยใช้เทคนิคเรื่องเล่ากับกลุ่มผู้สูงอายุก็เป็นอีกหนึ่งความท้าทายของนักวิจัยที่ทำงานกับกลุ่มผู้สูงอายุ ดังนี้

ความท้าทายความสามารถในการจับใจความและประเด็นสำคัญ

การสะท้อนอัตลักษณ์ของผู้สูงอายุผ่านคำบอกเล่า การบอกเล่าเรื่องราวของผู้สูงอายุที่ผ่านมาในอดีตจนถึงปัจจุบันจะทำให้ผู้ฟังที่มีความตั้งใจฟังนั้นสามารถที่จะสะท้อนให้เห็นถึงตัวตนหรืออัตลักษณ์ที่แท้จริงของผู้สูงอายุได้อย่างชัดเจนผ่านกระบวนการเล่าที่เกิดการก้าวผ่านปัญหาและอุปสรรคในแต่ละครั้ง สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงมุมมอง วิธีคิด และการจัดการกับปัญหาที่ดีที่สุด หรือแม้กระทั่งวิธีคิดที่ไม่ดีก็สามารถนำมาเป็นบทเรียนให้กับชีวิตได้ ดังนั้น การเรียนรู้ประวัติชีวิตจากผู้สูงอายุ ของนักวิจัยแนวเรื่องเล่าจะได้เรียนรู้เรื่องราวมากมายจากผู้สูงอายุที่ได้ถ่ายทอดผ่านมิติต่าง ๆ ในช่วงชีวิต ซึ่งการเรียนรู้จากผู้ผ่านชีวิตหรือผ่านความลำบากมาก่อนจะเป็นบทเรียนที่ดีและคุ้มค่าให้แก่นักวิจัยอย่างเต็มเปี่ยม

อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นของนักวิจัยก็ต้องผ่านกระบวนการจับใจความ และประเด็นสำคัญขณะเล่าเรื่อง และภายหลังที่ผู้สูงอายุเล่าเรื่อง เพื่อสร้างการเรียนรู้และเข้าใจในเนื้อความได้อย่างลึกซึ้ง พร้อมการตีความในประเด็นสำคัญที่สามารถวิเคราะห์เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่บุคคลอื่น ๆ ต่อไปได้

ความท้าทายในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้สูงอายุ การสร้างสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับผู้ฟังเรื่องเล่า ในช่วงระหว่างของการถ่ายทอดเรื่องราวระหว่างผู้สูงอายุนักวิจัยนั้นสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อให้การพูดคุยที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างธรรมชาติและเกิดความสุขกันทั้งสองฝ่ายเนื่องด้วยผู้สูงอายุในฐานะผู้เล่าเหมือนได้ปลดปล่อยตัวเองออกจากความคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อครั้งอดีต โดยการใช้การเล่าเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยบำบัดโดยธรรมชาติในขณะที่นักวิจัยก็รับฟังอย่างเคารพให้เกียรติแก่ผู้สูงอายุอย่างเต็มเปี่ยม อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการเล่าเรื่องของผู้สูงอายุนักวิจัยถือเป็นความสัมพันธ์ที่สร้างเติมอ้อมในความรู้และการเติบโตของกันและกัน

ความท้าทายต่อทักษะในการสรุปเขียนวิเคราะห์ประมวลเรื่องราว การร้อยเรียงเรื่องราวที่ได้จากการฟัง ความท้าทายที่เกิดขึ้นจากภายหลังการเสร็จสิ้นการพูดคุยกับผู้สูงอายุ ซึ่งนักวิจัยจะต้องใช้สมมติและความสามารถในการวิเคราะห์และประมวลเรื่องราวที่ได้รับฟังมาจากผู้สูงอายุมารียบเรียงเรื่องราวให้เป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจและเรื่องราวสามารถสะท้อนในความเป็นตัวตนของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง เพื่อการสะท้อนให้เห็นข้อมูล และเส้นทางการเติบโตที่ทรงพลังอันนำไปสู่การเป็นแบบอย่างหรือวิธีคิดอีกมิติหนึ่งให้แก่บุคคลในรุ่นหลังได้อย่างรู้เท่าทัน ดังนั้น ความท้าทายต่อทักษะนี้ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งข้อที่มีความสำคัญในการใช้วิธีการวิจัยแนวเรื่องเล่า (Narrative) เพื่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ใช่ประโยชน์ได้จริงในสังคม

ความท้าทายต่อทักษะการฟังอย่างมีสติ (Active Listening) การฟังอย่างมีสติถือจุดเริ่มหลักในการให้เกียรติด้วยการฟังอย่างตั้งใจ และเป็นการเคารพผู้สูงอายุในฐานะเจ้าของเรื่องเล่า อีกนัยหนึ่งสามารถช่วยให้ นักวิจัยจับประเด็นสำคัญที่ออกจากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุได้ เนื่องจากการถ่ายทอดเรื่องราวประสบการณ์ชีวิตจะไม่ขอบเขตที่แน่นอนหรือไปจำกัดการเล่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เล่าเรื่องราวที่ตนเองอยากเล่าด้วยความเต็มใจ โดยที่นักวิจัยอาจจะ

ต้องมีประเด็นที่ตนเองสนใจไว้ในใจ เพื่อจับประเด็นที่เกี่ยวข้องในการศึกษา ประเด็นสำคัญ

ความท้าทายสำหรับผู้สูงอายุในการใช้เทคนิคเรื่องเล่า

นอกจากความท้าทายสำหรับนักวิจัยในการใช้เทคนิคเรื่องเล่าที่ได้รับโดยตรง และอ้อมแล้ว ผู้สูงอายุในฐานะเจ้าของเรื่องราวที่เป็นประสบการณ์อันล้ำค่านี้ก็ได้เรียนรู้จากการเล่าเรื่อง และเรื่องเล่าของตนเองด้วยเช่นกัน ดังนี้

ความท้าทายด้านความสามารถในการทบทวนเรื่องราวและถ่ายทอดประสบการณ์ชีวิต กล่าวคือ ความท้าทายที่เกิดขึ้นจากการย้อนคิด และสะท้อนคิดในความทรงจำ ซึ่งผู้สูงอายุมีโอกาสได้ทบทวนเรื่องราวในชีวิต ช่วงเวลาที่ผ่านไปมาในชีวิตของผู้สูงอายุผ่านเรื่องราวมากมายทั้งเรื่องดีและเรื่องร้ายเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ผ่านไปน้อยคนที่จะกลับมาหยุดคิดหรือทบทวนเรื่องราวที่เคยเกิดขึ้น แต่เนื่องด้วยปัจจัยมากมายในชีวิตที่ทำให้คนเราไม่มีเวลาที่จะได้ใคร่ครวญทบทวนในอดีตเพื่อพัฒนาปัจจุบันเลยจนกระทั่งเป็นวัยสูงอายุก็จะกลายเป็นวัยที่บ่มเพาะความรู้มากมายเอาไว้เพื่อรอคอยวันที่จะเปิดเผยเรื่องราวเหล่านั้นให้ผู้คนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์อันล้ำค่า ดังนั้น เทคนิคเรื่องเล่า (Narrative) จึงเป็นพื้นที่ที่พร้อมให้ผู้สูงอายุได้ทบทวนเรื่องราวในชีวิตและประสบการณ์ของตนเองแล้วถ่ายทอดบทเรียนที่ผ่านมาสู่ลูกหลานและเยาวชนต่อไป

ความท้าทายต่อทักษะในการเล่าเรื่องหรือทักษะทางภาษา/การพูด/การสื่อสาร ผู้สูงอายุสามารถเลือกที่จะเปิดเผยในสิ่งที่ต้องการจะเปิดเผยได้ การบอกเล่าเรื่องราวไม่มีขอบเขตที่แน่นอนในวิธีการในการเล่า แต่เป็นการปล่อยอิสระให้ผู้สูงอายุเลือกที่จะบอกเล่าได้ด้วยตนเองว่าจะเล่าเรื่องใดให้สังคมรับรู้ หรือจะเลือกเก็บเรื่องใดเอาไว้กับตนเองไปจนวันสิ้นลมหายใจ ผู้สูงอายุเป็นผู้เลือกและกำหนดเนื้อหาเอง เพราะผู้สูงอายุเป็นเจ้าของเรื่องราวเหล่านั้น

ความท้าทายต่อทักษะในการให้ความหมายกับประสบการณ์ในชีวิตของตนเอง กล่าวคือ ผู้สูงอายุจะเป็นผู้ที่ให้ความหมายของประสบการณ์ชีวิตได้ด้วยตนเอง โดยผู้สูงอายุเลือกที่จะบอกเล่าเรื่องราวในชีวิตเอง และก็ต้องให้ความหมายในประสบการณ์ชีวิตของตนเองโดยผ่านการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุเป็นเจ้าของและนิยามประสบการณ์เหล่านั้นด้วยตัวเอง ซึ่งประสบการณ์ที่ผ่านการบอกเล่าของผู้สูงอายุจะมีความหมายในแตกต่างกันในแต่ละช่วงจังหวะชีวิต

เมื่อการเล่าเกิดขึ้นผู้สูงอายุจะนิยามความหมายของช่วงชีวิตของตนเองได้อย่างมีความสุข

ความท้าทายต่อความสามารถในการเข้าใจและยอมรับ รวมถึงเรียนรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตและสามารถอยู่ร่วมกับอดีตได้อย่างสันติได้ ซึ่งผู้สูงอายุได้มองเห็นจุดเปลี่ยนผันในชีวิตของตนเองผ่านคำบอกเล่าของตนเอง ขณะช่วงระหว่างเวลาของการบอกเล่านอกจากที่นักวิจัยจะสามารถเรียนรู้จากประวัติชีวิตของผู้สูงอายุแล้ว ตัวผู้สูงอายุเองก็สามารถที่จะมองเห็นจุดเปลี่ยนผ่านในแต่ละช่วงชีวิตของตนเองได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ว่าที่ผ่านมามตนเองดำเนินชีวิตในรูปแบบไหน ผ่านอะไรมาบ้างทั้งเรื่องที่ดีและไม่ดี แล้วตนเองสามารถก้าวผ่านเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านั้นมาได้อย่างไร ซึ่งขณะถ่ายทอดผู้สูงอายุจะสามารถมองเห็นจุดเปลี่ยนเหล่านั้นได้

บทสรุป

การศึกษางานวิจัยเรื่องใดเรื่องหนึ่งมีหลักการและเหตุผลมากที่จะตอบได้ว่าควรที่เลือกใช้วิธีการศึกษาแบบไหนที่สามารถตอบใจวิทยวิจัยเราได้มากที่สุด โดยที่แต่ละวิธีวิทยการศึกษาก็จะมีความโดดเด่นและความน่าสนใจก็อยู่ที่นักวิจัยจะเป็นผู้ออกแบบให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายได้อย่างไร แต่สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุนั้นวิธีวิทยการวิจัยแบบเรื่องเล่า (Narrative) ก็เป็นอีกหนึ่งเทคนิคที่น่าสนใจในการที่จะนำมาปรับใช้ในการศึกษาเรื่องราวและประสบการณ์ชีวิตที่ล้ำค่าของผู้สูงอายุแต่ละราย เพราะเป็นวิธีการที่สามารถเข้าถึงความรู้ และความจริงของชีวิตผู้สูงอายุได้อย่างถ่องแท้ ผ่านคำบอกเล่าเรื่องราวในชีวิตที่ถูกถ่ายทอดออกมา การเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสในการบอกเล่าประสบการณ์ชีวิตครั้งเมื่อในอดีตมาจนถึงปัจจุบันทำให้ตัวผู้สูงอายุเองได้มีโอกาสหยุดคิดทบทวนเรื่องราวของตนเองที่ผ่านมา การก้าวผ่านของแต่ละในช่วงชีวิต การจัดการกับปัญหาและอุปสรรค และการดำเนินชีวิตในสังคม

อย่างไรก็ตาม นักวิจัยเองก็เกิดความเข้าใจว่าประสบการณ์ชีวิตของบุคคลหนึ่งหรือผู้สูงอายุแต่ละคนจะมีความหลากหลายและซับซ้อนที่แตกต่างกันได้เข้าใจอารมณ์และความรู้สึก พร้อมทั้งเข้าใจการให้ความหมายในบริบทของแต่ละช่วงชีวิตด้วยตนเอง และบริบทของความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในสังคมรอบตัว ทั้งนี้งานวิจัยในลักษณะนี้จะไม่มีการค้นหาคำความจริงที่แน่นอนและตายตัว

นักวิจัยไม่สามารถวิเคราะห์ในลักษณะการจับผิดเนื้อหาที่ผู้สูงอายุบอกเล่าได้ เพราะความหมายเหล่านั้นผู้สูงอายุกำหนดเอง แต่นักวิจัยจะต้องใช้ทักษะในการวิเคราะห์และประมวลผลที่ได้ด้วยตนเอง ในขณะที่ผู้สูงอายุก็น่าจะต้องมีสติในการบอกเล่าเรื่องราวที่จะคัดสรรมาบอกเล่าให้นักวิจัยได้รับฟัง ดังนั้น นักวิจัยและผู้สูงอายุจะต้องมีสมาธิและมีสติอยู่ในบทสนทนาเหล่านั้นจนกว่าเสร็จสิ้นกระบวนการเพื่อไม่ตกหล่นของข้อมูล ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของความท้าทายที่นักวิจัยและผู้สูงอายุต้องก้าวผ่านด้วยความภาคภูมิใจเช่นกัน ท้ายที่สุดแล้วการใช้เทคนิคเรื่องเล่ากับผู้สูงอายุสามารถเสริมพลังให้ตัวผู้สูงอายุและนักวิจัยได้โดยธรรมชาติของบทสนทนา

เอกสารอ้างอิง

- กิติพัฒน์ นนทปัทมเดช. (2552). *ทักษะการบำบัดแนวเรื่องเล่าและทักษะการวิจัยแนวเรื่องเล่า : ทักษะสองด้านในเนื้อเดียวกัน*. พรักหวานกราฟฟิค. กรุงเทพมหานคร.
- กิติพัฒน์ นนทปัทมเดช. (2554). *หลักและวิธีการสังคมสงเคราะห์ 1 วิชา สค. 223 ภาค 2* (เอกสารคำสอน). หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์บัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- กฤษดา ปันเยี่ยม. (2561). *ผลของการสร้างบรรทัดฐานทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ผ่านเรื่องเล่าของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- จุฑารัตน์ แสงทอง. (2556). *ประสบการณ์ชีวิตและการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุที่ปฏิบัติงานอาสาสมัครในโรงพยาบาลของรัฐ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- จุฑารัตน์ แสงทอง. (2555). *การประยุกต์ใช้เทคนิคการเล่าเรื่อง (Narrative) กับผู้สูงอายุที่ทำงานอาสาสมัครผู้สูงอายุ : กรณีศึกษาชมรมผู้สูงอายุภายใต้ศูนย์บริการสาธารณสุขร่มเกล้า*. (รายงานการฝึกภาคปฏิบัติระดับบัณฑิตศึกษา) หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- นภาพกรณ์ ทะวานนท์. (2553). *วิธีการศึกษาเรื่องเล่า : จุดเปลี่ยนของการวิจัยทางด้านสังคมสงเคราะห์ (Narrative Approach : The Turning Point of Social Science Research)*. วิทยานิพนธ์การวิจัยประวัติชีวิตในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ (สศ 622) ภาคเรียนที่ 2 ปี คณะสังคมสงเคราะห์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิภา ศรีโพธิ์จันทร์. (2555). *พัฒนาการของวิธีการแสวงหาความรู้ของมนุษย์*. สืบค้นวัน 2 ธันวาคม 2564. จาก <http://www.watpon.in.th/Elearning/res12.htm>
- นิตยาพร ทองเพชร และคณะ. (2563). *93 วันสู่สังคม "คนชรา" 5 จังหวัด คนแก่เยอะสุด - น้อยสุด*. กรมสุขภาพจิต, กระทรวงสาธารณสุข
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2564). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2563*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
- เลิศวัลลภ ศรีชะพลกุลสิทธิ และ ธมนพัชร์ ศรีชะพลกุลสิทธิ. (2556). การปรับตัวเพื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. 20(1)
- พิรุณพร แสนรงค์. (2554). *การให้ความหมายต่อประสบการณ์ชีวิตโดยใช้กิจกรรมศิลปะในการวิจัยเรื่องเล่า : กรณีศึกษาเด็กที่มีเชื้อเอชไอวี จังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พัฒนภานุ ทูลธรรม. (2563). *ปริทรรศน์การวิจัยแนวเรื่องเล่าทางสังคมศาสตร์สู่งานสังคมสงเคราะห์วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 11(1) 1 มกราคม-มิถุนายน 2563
- อภิญา เวชยชัย. (มปป). *การเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์*. อัดสำเนา.
- เอกกนก พนาดำรง. (2556). *การเขียนเรื่องเล่า ด้วยเทคนิคการเล่าเรื่อง (Story telling)*. สืบค้นวัน 2 ธันวาคม 2564. จาก <http://www.thayanghospital.go.th/download/Storytelling.pdf>

กฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมง: ศึกษาความสอดคล้อง
กับอนุสัญญา องค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 188
ว่าด้วยการทำงานในภาคประมง

Labour Protection Law in Fishery Work: A Study of
Conformity with Work in Fishing Convention (No.188)

อาทิตยา โภคสุทธิ

น.ม. (กฎหมายมหาชน), อาจารย์ คณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

อุลธิษ ดิษฐประณีต *

ปร.ด. (การจัดการศึกษา), ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ ดร.

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ขวัญศิริ เจริญทรัพย์

ปร.ด. (การพัฒนารวมภูมิภาค), ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

พิมุข สุศีลสัมพันธ์

น.ด. (กฎหมายธุรกิจ), ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

*Corresponding Author E-mail: supreme.a@hotmail.com

Received: September 13, 2021

Revised: December 29, 2021

Accepted: December 29, 2021

Available: December 30, 2021

Abstract

The purposes of this research were to (1) study Labour Protection in Fisheries Act B.E. 2562 and Work in Fishing Convention, 2007 (No. 188) including other relevant Laws; (2) compare Labour Protection in Fisheries Act B.E. 2562 including other relevant laws with Work in Fishing Convention, 2007 (No. 188) and conduct analysis; and (3) seek suggestions for making development and amendment in law on labour protection in fishing work in order to be appropriate and fair. This study was a documentary research by using books, journal articles, theses, research reports, and related electronic media.

It was found that Thailand has enacted the particular law on labour protection in fishing work: Ministerial Regulation on Labour Protection in Sea Fishing Work B.E.2557 amended by Ministerial Regulation on Labour Protection in Sea Fishing Work (NO.2) B.E.2561. After Thailand had ratified Work in Fishing Convention, 2007 (No. 188), Labour Protection in Fisheries Act B.E. 2562 was enacted as the force in order to comply with the convention without repealing Ministerial Regulation on Labour Protection in Sea Fishing Work B.E.2557. Provisions which have been prescribed in Labour Protection in Sea Fishing Work B.E.2557 will not be enacted in Labour Protection in Fisheries Act B.E. 2562 repeatedly. Although law on labour protection in fishing

work of Thailand has, mainly, provisions conforming with the Convention (No.188), some issues are distinct from the convention or they are not enacted in law on labour protection in fishing work particularly; however, they will be enacted in other relevant laws.

It was recommended that law on labour protection in fishing work should be amended for the purpose of protection which are extensive and fair for fishing workers and conform with Work in Fishing Convention, 2007 (No. 188). In addition, Labour Protection in Sea Fishing Work B.E.2557 should be considered for repealing by incorporating into Labour Protection in Fisheries Act B.E.2562 as the only version because of avoiding confusion of concerning people in implementation. Also, the manuals which comply with laws related to the protection in fishing workers should be extensively prepared with relevant laws in order that the enforcement of law will be efficient.

Keywords: Fishing Worker, Labour Protection, Law, Convention

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ.2562 และอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคประมง ค.ศ.2007 รวมทั้งกฎหมายฉบับอื่นที่เกี่ยวข้อง 2) เพื่อวิเคราะห์พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ.2562 รวมทั้งกฎหมายฉบับอื่นที่เกี่ยวข้อง เปรียบเทียบกับอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคประมง ค.ศ.2007 และ 3) เพื่อหาข้อเสนอแนะในการพัฒนาหรือปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรม โดยใช้วิธีดำเนินการวิจัยจากหนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่าประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงไว้โดยเฉพาะ ได้แก่ กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ.2557 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติม โดยกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2561 และต่อมาเมื่อประเทศไทยให้สัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคประมง ค.ศ. 2007 ก็มีการบัญญัติพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ.2562 ขึ้นมาใช้บังคับเพื่อเป็นการอนุวัติการตามอนุสัญญาฉบับนี้ โดยมีได้ยกเลิกกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ.2557 แต่หลักเกณฑ์ใดที่มีการกำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับนี้แล้ว จะไม่บัญญัติซ้ำอีกในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ.2562 ซึ่งกฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของไทยมีบทบัญญัติส่วนใหญ่สอดคล้องกับอนุสัญญาฉบับที่ 188

แต่ก็ยังมีบางประเด็นที่บัญญัติไว้แตกต่างจากอนุสัญญา หรือไม่มี การบัญญัติไว้ในกฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมง โดยเฉพาะ แต่ไปบัญญัติไว้ในกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยพบว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย คุ้มครองแรงงานในงานประมง เพื่อให้ความคุ้มครองแก่แรงงาน ประมงอย่างครอบคลุม เป็นธรรม และสอดคล้องกับหลักการ สากลตามอนุสัญญาฉบับที่ 188 รวมถึงควรพิจารณายกเลิก กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ.2557 โดยนำหลักเกณฑ์มาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน ในงานประมง พ.ศ.2562 เพียงฉบับเดียว เพื่อไม่ให้เกิดความ สับสนแก่ผู้เกี่ยวข้องในการนำไปปฏิบัติ ตลอดจนการจัดทำคู่มือ การปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงาน ในงานประมงให้ครอบคลุมกฎหมายทุกฉบับที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ:

แรงงานประมง, คุ้มครองแรงงาน,
กฎหมาย, อนุสัญญา

ความเป็นมาของปัญหา

การทำประมงเป็นวิถีการดำรงชีพแต่เดิมของคนไทยที่มีมาเป็นเวลานาน และปัจจุบันการทำประมงของไทยครอบคลุมทั้งการประมงทะเลและการประมงน้ำจืดซึ่งเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นแหล่งผลิตสัตว์น้ำเพื่อการบริโภคภายในประเทศและการส่งออก ซึ่งจากสถิติในช่วงปี 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2553-2562) พบว่ามีการจับสัตว์น้ำ 1,646,611 ตันต่อปี คิดเป็นมูลค่า 65,251 ล้านบาทต่อปี แยกเป็นการทำประมงทะเล 1,457,927 ตันต่อปี มูลค่า 55,151 ล้านบาทต่อปี และการทำประมงน้ำจืด 188,684 ตันต่อปี มูลค่า 10,100 ล้านบาทต่อปี (กรมประมง, 2563, น. 1) อุตสาหกรรมการประมงจึงเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศทั้งด้านการเป็นแหล่งอาหารสำหรับประชากรในประเทศ แหล่งการจ้างงาน สร้างรายได้และความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้น แรงงานในกิจการประมงจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมนี้ แต่งานประมงเป็นงานที่มีลักษณะความเสี่ยงภัยสูงและสภาพการทำงานต่อเนืองยาวนาน แตกต่างจากการทำงานโดยทั่วไป แรงงานประมงจึงเป็นกลุ่มอาชีพที่มีความยากลำบากและมีความเสี่ยงอันตรายในการประกอบอาชีพอยู่ตลอดเวลา แต่กลับพบว่าการให้ความคุ้มครองแรงงานกลุ่มนี้ยังไม่เหมาะสม ทั้งในด้านสภาพการจ้างงาน สิทธิประโยชน์ หรือสวัสดิการต่าง ๆ ซึ่งทำให้แรงงานในงานประมงทะเลขาดหลักประกันในการทำงานที่มั่นคงเพียงพอและความมั่นคงในการทำงาน

ด้วยเหตุที่งานประมงมีสภาพการทำงานที่แตกต่างจากการทำงานในภาคธุรกิจเอกชนทั่วไปซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายคุ้มครองแรงงานมาตราการในคุ้มครองแรงงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 จึงไม่สามารถใช้บังคับกับแรงงานในงานประมงได้อย่างเหมาะสม จึงมีการให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานออก

กฎกระทรวงในการให้ความคุ้มครองแรงงานในงานประมงให้แตกต่างไปจากที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ได้ ทั้งนี้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 22 (วิจิตรา (ฟุ้งลัดดา) วิเชียรขม, 2562, น. 148) ซึ่งมีการออกกฎกระทรวงเพื่อคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเลโดยเฉพาะ คือ กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561

ต่อมาเมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2562 ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคประมง ค.ศ. 2007 ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่คุ้มครองการทำงานและสภาพความเป็นอยู่ของแรงงานบนเรือประมง โดยมีข้อกำหนดที่มีผลผูกมัดเกี่ยวกับการทำงานบนเรือประมงที่รวมถึงความปลอดภัยในการประกอบอาชีพและสุขภาพ การดูแลทางการแพทย์ขณะที่ออกทะเลและที่ชายฝั่ง เวลาพักผ่อน ข้อตกลงการทำงานที่เป็นลายลักษณ์อักษรและการประกันสังคม รวมทั้งมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้แน่ใจว่าเรือประมงมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีสำหรับแรงงานประมงบนเรือ โดยประเทศไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียที่ได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาดังกล่าว (องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, 2562)

ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาฉบับที่ 188 แล้ว ประเทศไทยมีพันธกรณีตามอนุสัญญาที่ต้องอนุวัติการกฎหมายให้เป็นไปตามบทบัญญัติของอนุสัญญา เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองแรงงานในภาคประมงให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์มาตรฐานในการคุ้มครองแรงงานในภาคประมงของอนุสัญญา ประเทศไทยจึงตราพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ให้มีการกำหนดหน้าที่ของเจ้าของเรือและการปฏิบัติหน้าที่ของแรงงานประมงให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อคุ้มครองสิทธิของแรงงานประมงและป้องกันการบังคับใช้แรงงานในงานประมงที่มีความแตกต่าง

จากการทำงานของลูกจ้างทั่วไป เนื่องจากมีความเสี่ยงภัยทางทะเลและ
มีระยะเวลาการทำงานที่ต่อเนื่องเป็นเวลานาน อันเป็นการส่งเสริมและ
เพิ่มความสามารถในการประกอบกิจการประมงของประเทศ (หมายเหตุ
ท้ายพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562) แต่เมื่อ
พิจารณาความสอดคล้องของพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงาน
ประมง พ.ศ. 2562 กับอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับ
ที่ 188 แล้วพบว่า ยังมีความไม่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด
ไว้ในอนุสัญญา เช่น ขอบเขตการบังคับใช้ที่ไม่รวมถึงการประมงน้ำจืด
อายุขั้นต่ำในการทำงาน สิทธิด้านประกันสังคม เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาทบทวนว่าพระราชบัญญัติ
คุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 รวมทั้งกฎหมายฉบับอื่น
ที่เกี่ยวข้องซึ่งมีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันมีความสอดคล้องกับหลักกาใน
อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 188 หรือไม่เพียงใด
เพื่อทำให้ความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองแรงงานในงานประมงเป็นไปอย่าง
เหมาะสมเป็นธรรม และมีประสิทธิภาพต่อการนำไปใช้บังคับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง
พ.ศ.2562 และอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 188
ว่าด้วยการทำงานในภาคประมง ค.ศ. 2007 รวมทั้งกฎหมายฉบับอื่น
ที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อวิเคราะห์พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง
พ.ศ. 2562 รวมทั้งกฎหมายฉบับอื่นที่เกี่ยวข้อง เปรียบเทียบกับอนุสัญญา
องค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงาน
ในภาคประมง ค.ศ. 2007
3. เพื่อหาข้อเสนอแนะหรือแนวทางพัฒนาปรับปรุงกฎหมาย
คุ้มครองแรงงานในงานประมงให้มีความเหมาะสมและเป็นธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิจัยเอกสาร ซึ่งศึกษาจากหนังสือ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ ด้วบทกฎหมาย รวมถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองแรงงานในงานประมง โดยนำข้อมูลที่ได้รับมาทำการศึกษาเปรียบเทียบว่ากฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของไทยมีความสอดคล้องหรือแตกต่างกับอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 188 หรือไม่ เพื่อเสนอแนะแนวทางการคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเลให้มีความเหมาะสมต่อไป

ผลการวิจัย

แรงงานประมงเป็นแรงงานที่ต้องทำงานอยู่ในสภาพการทำงานที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยมากกว่าแรงงานทั่วไป มีเวลาการทำงานและเวลาพักที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งไม่ได้รับความคุ้มครองด้านสวัสดิการ สุขภาพอนามัย หรือการประกันสังคมอย่างเหมาะสม (กรรณภัทร ชิตวงศ์, 2559, น.185) ซึ่งรัฐบาลพยายามปรับปรุงแก้ไขกฎหมายหรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้ความคุ้มครองแรงงานประมงอยู่เป็นระยะ แต่ปัญหาด้านการคุ้มครองแรงงานกลุ่มนี้ก็ยังคงมีปัญหาเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจุบันมีการออกกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 ขึ้นมาใช้บังคับ และมีการแก้ไขเพิ่มเติม 1 ครั้ง โดยกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ต่อมาประเทศไทยได้ให้สัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคการประมง ค.ศ.2007 ทำให้ประเทศไทยต้องอนุวัติการให้เป็นไปตามอนุสัญญาดังกล่าว จึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ.2562 ขึ้น เพื่อคุ้มครองสิทธิของแรงงานประมงและป้องกันการบังคับใช้แรงงานในงานประมง ซึ่งกฎหมาย

คุ้มครองแรงงานในงานประมงที่กล่าวมาข้างต้น มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562

1.1 ขอบเขตการใช้บังคับ

พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับกับการทำการประมงเพื่อการยังชีพ การประมงน้ำจืด การประมงเพื่อนันทนาการ และการทำการประมงตามขนาดเรือหรือจำนวนแรงงานประมงที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศกำหนด โดยเจ้าของเรือและแรงงานประมงต้องปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ขั้นต่ำในการทำงาน การปฏิบัติหน้าที่ ที่พักอาศัย อาหาร การคุ้มครองความปลอดภัย และสุขอนามัยในการทำงานบนเรือประมง และการจัดสวัสดิการในการทำงาน ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน กฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย กฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว กฎหมายว่าด้วยการประมง กฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน และกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ เว้นแต่พระราชบัญญัตินี้จะได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ และการจัดทำสัญญาจ้างต้องกำหนดถึงเงื่อนไขหรือการจัดการอย่างอื่นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของแรงงานประมง และสภาพการทำงานทั้งบนเรือและบนท่าเทียบเรือด้วย

1.2 การอนุญาตเกี่ยวกับการทำงานของแรงงานประมง

การอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย กฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว และกฎหมายว่าด้วยการประมงที่เกี่ยวกับการทำงานของแรงงานประมง ให้กระทำได้เฉพาะกรณีที่ผู้ขออนุญาตมีใบรับรองแพทย์แสดงว่ามีความพร้อมด้านสุขภาพในการทำงานบนเรือประมงซึ่งรวมทั้งสุขภาพด้านการได้ยินและด้านสายตาด้วย

1.3 การส่งตัวกลับ

แรงงานประมงมีสิทธิขอเดินทางกลับสถานທີ່ที่เจ้าของเรือรับแรงงานประมงเข้าทำงานหรือสถานที่ที่ตกลงกันไว้ในสัญญาจ้างเมื่อเกิดเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กำหนดไว้ เช่น ครบกำหนดเวลาตามสัญญาจ้างในระหว่างเวลาที่แรงงานประมงทำงานอยู่ ณ สถานที่อื่นอันมิใช่สถานที่ที่เจ้าของเรือรับแรงงานประมงเข้าทำงานและมิได้มีการตกลงต่อสัญญาจ้างต่อไป แรงงานประมงเจ็บป่วยจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เป็นต้น โดยเจ้าของเรือต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดหากเจ้าของเรือไม่ดำเนินการส่งตัวกลับ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการแทน โดยเจ้าของเรือต้องจ่ายเงินให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี นับแต่วันที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ออกค่าใช้จ่ายจนถึงวันที่ชำระครบถ้วน

1.4 การจัดหางาน สิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพและสวัสดิการ และที่พักอาศัย

ในกรณีที่มีค่าบริการและค่าใช้จ่ายในการจัดหางานสำหรับแรงงานประมง ให้ผู้จัดหางานเรียกเก็บจากเจ้าของเรือ และเจ้าของเรือมีหน้าที่ต้องชำระค่าบริการและค่าใช้จ่ายดังกล่าว นอกจากนี้ เจ้าของเรือต้องจัดให้แรงงานประมงได้รับสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพและสวัสดิการในด้านต่าง ๆ ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานประกาศกำหนด โดยจะจัดให้มีประกันที่คุ้มครองด้านสุขภาพและสวัสดิการดังกล่าว หรือวิธีอื่นใดที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานประกาศกำหนดก็ได้

สำหรับเรือประมงที่มีคาดฟ้าและมีขนาดตั้งแต่ 300 ตันกรอสส์ขึ้นไป ต้องจัดให้มีที่พักอาศัยบนเรือประมงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย และเรือประมงที่ออกไปทำการประมงเกินกว่า 3 วัน และมีความยาวตลอดลำตั้งแต่ 26.5 เมตรขึ้นไป หรือเรือที่ออกไปทำการประมงเกินกว่า 3 วัน

และเดินเรือออกไปนอกน่านน้ำไทย ต้องมีใบรับรองว่าเรือผ่านการ
ตรวจสอบสภาพความเป็นอยู่และสภาพการทำงานตามหลักเกณฑ์
ที่อธิบดีกรมเจ้าท่าประกาศกำหนด ซึ่งการออกใบรับรองต้องไม่เกิน
10 วันทำการ และอายุใบรับรองต้องไม่เกิน 5 ปี

1.5 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่

พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติ
นี้มีอำนาจ เช่น ขึ้นไปบนเรือประมงหรือเข้าไปในสถานที่ประกอบกิจการ
ของเจ้าของเรือเพื่อตรวจสอบสภาพการทำงาน สภาพการจ้าง และสภาพ
ความเป็นอยู่ มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลที่เกี่ยวข้องมาชี้แจง
ข้อเท็จจริง มีคำสั่งเป็นหนังสือให้เจ้าของเรือหรือแรงงานประมงปฏิบัติ
ให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นต้น และมีอำนาจขึ้นไปบนเรือและ
ตรวจเรือประมงที่มีใบเรือประมงไทยซึ่งมีสภาพบนเรือที่เป็นอันตราย
ต่อชีวิต ความปลอดภัย หรือสุขภาพอย่างร้ายแรง

2. กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 และ ที่แก้ไขเพิ่มเติม

2.1 ขอบเขตการใช้บังคับ

กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล
พ.ศ. 2557 ใช้บังคับกับนายจ้างที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คน ขึ้นไปในงาน
ประมงทะเลเพื่อการค้า ซึ่งใช้บังคับกับงานประมงทะเลภาคเอกชน
ทุกประเภทที่ใช้เรือประมง ไม่ว่าเรือนั้นจะขนาดใหญ่หรือขนาดเล็ก หรือ
มีลักษณะใดก็ตาม ไม่ว่าจะทำการประมงบริเวณชายฝั่งหรือประมง
น่านลึก ซึ่งกรณีที่กฎกระทรวงมิได้กำหนดเรื่องการคุ้มครองแรงงานในงาน
ประมงทะเลไว้โดยเฉพาะ สิทธิและหน้าที่ของนายจ้าง ลูกจ้าง และ
ผู้ที่เกี่ยวข้องให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541
และที่แก้ไขเพิ่มเติม เช่น มาตรา 9 สิทธิเรียกร้องดอกเบี้ยและเงินเพิ่ม
มาตรา 10 หลักประกันการทำงาน มาตรา 15 ให้นายจ้างปฏิบัติ
ต่อลูกจ้างชายและหญิงโดยเท่าเทียมกัน มาตรา 16 ห้ามนายจ้าง

หัวหน้างานล่วงเกินทางเพศลูกจ้าง มาตรา 17 การบอกเลิกสัญญาจ้าง มาตรา 76 การห้ามนายจ้างหักค่าจ้าง เว้นแต่เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนด และมาตรา 77 ความยินยอมของลูกจ้างในการหักค่าจ้าง เป็นต้น

2.2 อายุขั้นต่ำในการทำงานในเรือประมงและกำหนดเวลาพัก

ลูกจ้างที่จะทำงานในเรือประมงได้ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี และนายจ้างต้องจัดให้ลูกจ้างมีเวลาพักไม่น้อยกว่า 10 ชั่วโมง ในระยะเวลาการทำงาน 24 ชั่วโมง และไม่น้อยกว่า 77 ชั่วโมง ในระยะเวลาการทำงาน 7 วัน ทั้งนี้ ให้จัดทำหลักฐานเวลาพักไว้ เพื่อให้พนักงานตรวจแรงงานตรวจสอบ แต่ในกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น นายจ้างอาจให้ลูกจ้างทำงานในเวลาพักได้ โดยต้องจัดให้มีเวลาพักชดเชยโดยเร็ว และให้จัดทำหลักฐานเวลาพักไว้

2.3 การทำสัญญาจ้าง และทะเบียนลูกจ้าง

นายจ้างต้องจัดทำสัญญาจ้างเป็นหนังสือที่มีข้อความถูกต้องตรงกัน จำนวน 2 ฉบับ โดยมอบให้ลูกจ้างเก็บไว้ 1 ฉบับเพื่อให้พนักงานตรวจแรงงานตรวจสอบ โดยสัญญาจ้างต้องเป็นไปตามแบบที่อธิบดีประกาศกำหนด ซึ่งปัจจุบันอธิบดีได้ประกาศกำหนดแบบสัญญาจ้างลูกจ้างในงานประมงทะเล ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2560 และเมื่อมีการทำสัญญาจ้างลูกจ้างในงานประมงทะเลแล้ว นายจ้างมีหน้าที่ต้องนำลูกจ้างไปรายงานต่อพนักงานตรวจแรงงานปีละ 1 ครั้ง นับแต่วันทำสัญญาจ้าง นอกจากนี้ ในกรณีที่นายจ้างมีลูกจ้างตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป นายจ้างต้องจัดทำทะเบียนลูกจ้างเป็นภาษาไทย และเก็บไว้ ณ สถานที่ทำงานของนายจ้างและลูกจ้าง เพื่อให้พนักงานตรวจแรงงานตรวจสอบ และให้ส่งสำเนาทะเบียนลูกจ้างให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายภายใน 30 วันนับแต่วันเริ่มจ้างลูกจ้างเข้าทำงาน โดยทะเบียนลูกจ้างต้องเป็นไปตามแบบที่อธิบดีประกาศกำหนด

2.4 เอกสารเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนในการทำงาน กำหนดเวลา อัตรา และวิธีการจ่ายค่าตอบแทนในการทำงาน

การจ่ายค่าตอบแทนในการทำงาน นายจ้างต้องจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้างและค่าทำงานในวันหยุดเป็นภาษาไทย และเก็บไว้ ณ สถานที่ทำงานของนายจ้างและลูกจ้าง เพื่อให้พนักงานตรวจแรงงานตรวจสอบ โดยต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ นายจ้างต้องจ่ายค่าจ้างและค่าทำงานในวันหยุดแก่ลูกจ้างผ่านบัญชีธนาคารของลูกจ้าง โดยนายจ้างเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการโอนเงินเข้าบัญชีธนาคารของลูกจ้าง เดือนหนึ่งไม่น้อยกว่า 1 ครั้ง ส่วนกรณีที่เป็นเงินส่วนแบ่งที่นายจ้างตกลงจ่ายให้แก่ลูกจ้างตามมูลค่าของสัตว์น้ำที่จับได้ ให้จ่ายตามกำหนดเวลาที่ตกลงกัน แต่ต้องไม่เกิน 3 เดือนต่อหนึ่งครั้ง ซึ่งนายจ้างต้องกำหนดค่าจ้างให้แก่ลูกจ้างเป็นค่าจ้างรายเดือน โดยได้รับค่าจ้างไม่น้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำรายวันตามที่คณะกรรมการค่าจ้างประกาศกำหนดคุณด้วยสามสิบ

2.5 วันหยุดและวันลาป่วย

นายจ้างต้องจัดให้ลูกจ้างมีวันหยุดประจำปีในปีหนึ่งไม่น้อยกว่า 30 วัน โดยได้รับค่าจ้างไม่น้อยกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ถ้านายจ้างให้ลูกจ้างทำงานในวันหยุดประจำปี นายจ้างต้องจ่ายค่าทำงานในวันหยุดแก่ลูกจ้างเพิ่มขึ้นอีกไม่น้อยกว่า 1 เท่าของค่าจ้าง และให้ลูกจ้างมีสิทธิลาป่วยได้เท่าที่ป่วยจริง โดยมีสิทธิได้รับค่าจ้างตลอดระยะเวลาที่ลา แต่ปีหนึ่งต้องไม่เกิน 30 วันทำงาน

2.6 การคุ้มครองลูกจ้างที่ตกค้างอยู่ในต่างประเทศ และการส่งตัวลูกจ้างกลับ

กรณีลูกจ้างตกค้างอยู่ในต่างประเทศเนื่องจากการทำงานให้นายจ้าง นายจ้างต้องจ่ายเงินให้แก่ลูกจ้างไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของอัตราค่าจ้างขั้นต่ำตลอดเวลาที่ลูกจ้างตกค้างอยู่ในต่างประเทศ และนายจ้างมีหน้าที่ดำเนินการหรือออกค่าใช้จ่ายในการ

ส่งลูกจ้างกลับสถานที่ที่นายจ้างรับลูกจ้างเข้าทำงานเมื่อมีเหตุตามที่กำหนด เช่น เรืออับปางหรือไม่อาจใช้การได้โดยสิ้นเชิง ลูกจ้างประสบอันตราย เจ็บป่วย หรือเสียชีวิต เนื่องจากการทำงาน เป็นต้น ถ้านายจ้างไม่ดำเนินการ และหน่วยงานราชการได้ดำเนินการส่งลูกจ้างกลับหน่วยงานราชการนั้น มีสิทธิไต่เบี่ยสำหรับเงินที่ได้จ่ายไปคืนจากนายจ้างได้

2.7 การจัดสวัสดิการและความปลอดภัย

นายจ้างมีหน้าที่ต้องจัดให้มีอาหารและน้ำดื่มที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ ห้องส้วม เวชภัณฑ์และยาเพื่อใช้ปฐมพยาบาลเบื้องต้นในจำนวนที่เพียงพอ เพื่อให้เหมาะสมกับการทำงานและระยะเวลาการใช้ชีวิตบนเรือ รวมทั้งให้ความรู้แก่ลูกจ้างเกี่ยวกับสภาพการทำงาน การใช้เครื่องมือ สุขภาพอนามัย สภาพความเป็นอยู่บนเรือ และอุปกรณ์ความปลอดภัยบนเรือ ก่อนการทำงาน เพื่อให้ลูกจ้างมีความรู้เกี่ยวกับการทำงานในเรือ

สำหรับการคุ้มครองแรงงานในระดับระหว่างประเทศ มีองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) ทำหน้าที่กำหนด ดูแลมาตรฐานแรงงานให้ได้รับการบังคับใช้อย่างถูกต้องตามหลักสากล ซึ่ง ILO เล็งเห็นถึงความจำเป็นที่ต้องมีมาตรฐานการคุ้มครองแรงงานประมงเป็นการเฉพาะ เนื่องจากมีสภาพการทำงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่แตกต่างไปจากแรงงานทั่วไป โดยมีการปรับปรุงและพัฒนาสภาพการทำงานของแรงงานประมงอยู่เป็นระยะ จนเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ. 2007 ในการประชุมแรงงานระหว่างประเทศได้ลงมติรับรองอนุสัญญาฉบับที่ 188 ว่าด้วยการทำงานในภาคการประมง ค.ศ. 2007 (Work in Fishing Convention, 2007 (No. 188) ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่ปรับปรุงเนื้อหาของอนุสัญญาต่าง ๆ เกี่ยวกับแรงงานประมงที่เคยรับรองไปก่อนหน้านี้ เพื่อให้ความคุ้มครองแก่แรงงานประมงได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น (ความร่วมมือมือสากลเพื่อสนับสนุนชาวประมง, 2550, น.19-22) โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

ขอบเขตการใช้บังคับของอนุสัญญา

อนุสัญญาฉบับที่ 188 มีผลใช้บังคับกับแรงงานประมุงทุกคน และเรือประมุงทุกลำที่ทำการประมุงเพื่อการพาณิชย์ เว้นแต่จะมีการกำหนดเป็นอย่างอื่น ซึ่งการทำประมุงเพื่อการพาณิชย์ หมายถึงการทำประมุงทุกรูปแบบ รวมถึงการทำประมุงในแม่น้ำ ทะเลสาบ และลำคลอง ยกเว้นการทำประมุงเพื่อยังชีพและการทำประมุงเพื่อสันทนการ

อายุขั้นต่ำในการทำงานประมุงบนเรือ

บุคคลที่จะทำงานบนเรือประมุงได้ต้องมีอายุขั้นต่ำ 16 ปี แต่หน่วยงานผู้ทรงอำนาจอาจอนุญาตให้บุคคลที่มีอายุขั้นต่ำ 15 ปี ซึ่งสำเร็จการศึกษาภาคบังคับตามที่กฎหมายภายในประเทศบัญญัติ และเป็นผู้ที่ฝึกอาชีพทำประมุงสามารถทำงานได้ และอาจอนุญาตให้บุคคลที่มีอายุ 15 ปี ทำงานที่มีลักษณะเบาในช่วงวันหยุดโรงเรียนได้ตามแนวปฏิบัติและกฎหมายภายในประเทศ

หน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าของเรือ ได้กั้งและแรงงานประมุง

เจ้าของเรือประมุงมีความรับผิดชอบโดยรวมในการทำให้มั่นใจได้ว่า ได้กั้งได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามอนุสัญญานี้ ซึ่งได้กั้งมีความรับผิดชอบในเรื่องความปลอดภัยของแรงงานประมุงบนเรือ และการปฏิบัติทางด้านความปลอดภัยบนเรือ ส่วนแรงงานประมุงต้องปฏิบัติตามคำสั่งที่ขอบด้วยกฎหมายของได้กั้ง และตามมาตรการด้านความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยต่าง ๆ ที่เหมาะสม

การตรวจสุขภาพ

แรงงานประมุงที่จะทำงานบนเรือได้ต้องมีใบรับรองแพทย์ซึ่งยังไม่หมดอายุ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความพร้อมของร่างกายในการปฏิบัติหน้าที่ แต่กรณีที่ได้รับรองแพทย์เพียงจะหมดอายุและเป็นกรณีเร่งด่วน หน่วยงานผู้ทรงอำนาจอาจอนุญาตให้แรงงานประมุงทำงานบนเรือดังกล่าวได้ในระยะเวลาที่จำกัดและมีการกำหนดช่วงเวลาไว้โดยเฉพาะ

จนกว่าจะได้รับใบรับรองแพทย์ ทั้งนี้ ใบรับรองแพทย์ของแรงงานประมงที่ทำงานบนเรือประมงที่มีความยาวตั้งแต่ 24 เมตรขึ้นไป หรือเรือซึ่งโดยปกติอยู่ในทะเลเกินกว่า 3 วัน อย่างน้อยต้องระบุว่าสาวยตาและการได้ยินของแรงงานประมงมีความสมบูรณ์สำหรับการปฏิบัติหน้าที่บนเรือ และแรงงานประมงไม่มีอาการที่เป็นปัญหาต่อการปฏิบัติหน้าที่ในทะเล หรือมีสุขภาพที่ไม่พร้อมต่อการปฏิบัติหน้าที่ หรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพของบุคคลอื่น ๆ บนเรือ โดยใบรับรองแพทย์จะมีระยะเวลาใช้บังคับได้สูงสุด 2 ปี

อัตรากำลังและชั่วโมงการพัก

การจัดอัตรากำลังบนเรือ เจ้าของเรือประมงต้องทำให้มั่นใจได้ว่า เรือเหล่านั้นมีการจัดอัตรากำลังคนอย่างเพียงพอและปลอดภัยต่อการนำร่อง และการเดินเรืออย่างปลอดภัย ภายใต้การควบคุมของไต่กั้งที่มีความสามารถ และแรงงานประมงมีระยะเวลาพักตามปกติที่เพียงพอต่อสุขภาพและความปลอดภัย ซึ่งหน่วยงานผู้ทรงอำนาจต้องกำหนดอัตรากำลังขั้นต่ำในการนำร่องอย่างปลอดภัยสำหรับเรือที่มีความยาว 24 เมตรขึ้นไป โดยระบุจำนวนและคุณสมบัติของแรงงานประมงที่ต้องการ รวมทั้งกำหนดชั่วโมงพักผ่อนขั้นต่ำของแรงงานประมงสำหรับเรือประมงทุกขนาดที่อยู่ในทะเลเกินกว่า 3 วัน ซึ่งต้องไม่น้อยกว่า 10 ชั่วโมงในช่วงเวลา 24 ชั่วโมง และ 77 ชั่วโมงในช่วงเวลา 7 วัน แต่อาจยกเว้นข้อกำหนดเกี่ยวกับชั่วโมงการพักผ่อนขั้นต่ำดังกล่าวได้ โดยให้แรงงานประมงมีช่วงเวลาพักผ่อนชดเชยโดยเร็วที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ และได้กั้งสามารถให้แรงงานประมงปฏิบัติงานในชั่วโมงทำงานที่จำเป็นเพื่อให้ความปลอดภัยแก่เรือ หรือบุคคลบนเรือ หรือมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เรือหรือเรือทะเลขนาดใหญ่ลำอื่น หรือบุคคลที่ตกอยู่ในความลำบากอยู่ในทะเลในทันทีได้ โดยอาจจะรับชั่วโมงพักผ่อนได้เป็นการชั่วคราว และกำหนดให้แรงงานประมงปฏิบัติงานในชั่วโมงทำงานที่จำเป็นตามนั้นได้ไปจนกว่าสถานการณ์จะกลับคืนมาสู่

สภาพปกติ และทันทีที่กลับคืนสู่สถานการณ์ปกติ ได้แก่งต้องรับรองว่า
ได้จัดเวลาพักผ่อนชดเชยให้กับแรงงานประมงได้อย่างเพียงพอ

รายชื่อลูกเรือ และข้อตกลงการทำงานของแรงงานประมง

เรือประมงทุกลำต้องมีรายชื่อลูกเรือ โดยต้องส่งสำเนารายชื่อ
ดังกล่าวให้แก่บุคคลผู้ที่มีอำนาจหน้าที่บนชายฝั่งก่อนออกเรือ หรือแจ้ง
ให้ชายฝั่งได้ทราบในทันทีที่เรือออกจากฝั่ง และต้องมีข้อตกลงการทำงาน
ที่แรงงานประมงสามารถเข้าใจได้ และมีความสอดคล้องกับบทบัญญัติ
ของอนุสัญญานี้

การส่งตัวกลับ

แรงงานประมงมีสิทธิได้รับการส่งตัวกลับ ในกรณีที่ข้อตกลง
การทำงานของแรงงานประมงหมดอายุลง หรือสิ้นสุดลงด้วยเหตุผล
อันควรของแรงงานประมงหรือเจ้าของเรือประมง หรือในกรณีที่แรงงาน
ประมงไม่สามารถทำหน้าที่ตามข้อตกลงการทำงานได้อีกต่อไป หรือไม่
เป็นที่คาดหวังให้ทำงานในสภาพการณ์ที่มีลักษณะเฉพาะได้ ซึ่งประเทศ
สมาชิกต้องกำหนดไว้ในมาตรการทางกฎหมาย ข้อบังคับ หรือมาตรการ
อื่น ๆ เกี่ยวกับสภาพการณ์อันชัดเจนที่ทำให้แรงงานประมงมีสิทธิได้รับ
การส่งตัวกลับ ระยะเวลาสูงสุดในการปฏิบัติงานบนเรือที่ทำให้แรงงาน
ประมงมีสิทธิได้รับการส่งตัวกลับ และจุดหมายปลายทางที่สามารถส่งตัว
แรงงานประมงได้ โดยเจ้าของเรือประมงต้องรับประกันค่าใช้จ่ายใน
การส่งตัวกลับ

การสรรหา และการจ่ายเงินแก่แรงงานประมง

ในการจัดหางานแก่แรงงานประมง กำหนดห้ามหน่วยบริการ
สรรหาและบรรจุแรงงานประมงใช้วิธีการ กลไก หรือบัญชีรายชื่อ
เพื่อกีดกันหรือขัดขวางแรงงานประมงไม่ให้เกิดการจ้างงาน และ
ค่าธรรมนิยม หรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการสรรหาและบรรจุแรงงาน
ประมง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน
ต้องไม่เป็นภาระของแรงงานประมง และเมื่อมีการจ้างงานแล้วแรงงาน

ประมงต้องได้รับการจ่ายค่าจ้างทุกเดือน หรือเป็นประจำ และต้องกำหนดให้แรงงานประมงทุกคนที่ทำงานบนเรือประมงมีวิธีการโอนเงินที่ได้รับมาทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน รวมทั้งค่าจ้างล่วงหน้าของตนให้แก่ครอบครัวโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย

ที่พักอาศัย อาหาร การดูแลทางการแพทย์และการประกันสังคม
 ที่พักอาศัยบนเรือต้องมีขนาดและคุณภาพที่เพียงพอ และมีอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับการทำงานบนเรือและระยะเวลาการใช้ชีวิตบนเรือ รวมทั้งมีการจัดหาและให้บริการอาหารบนเรือที่มีปริมาณคุณภาพ และคุณค่าทางโภชนาการที่เพียงพอ น้ำดื่มต้องมีคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอ รวมทั้งเจ้าของเรือประมงต้องจัดหาอาหารและน้ำดื่มให้แก่แรงงานประมง โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ ยังกำหนดให้มีการดูแลทางการแพทย์แก่แรงงานประมงด้วย เช่น ต้องมีเวชภัณฑ์และอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานบนเรือ มีแรงงานประมงบนเรืออย่างน้อยหนึ่งคนที่มีคุณสมบัติหรือผ่านการอบรมเรื่องการปฐมพยาบาล และการดูแลทางการแพทย์ในรูปแบบอื่น แรงงานประมงมีสิทธิได้รับการรักษาทางการแพทย์บนฝั่ง และมีสิทธิถูกนำตัวขึ้นบนฝั่งในกรณีได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือเจ็บป่วยร้ายแรง เป็นต้น รวมทั้งกำหนดเรื่องอาชีวอนามัย ความปลอดภัยในการทำงาน และการป้องกันอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นบนเรือ ตลอดจนกำหนดให้แรงงานประมงได้รับสิทธิประโยชน์จากการคุ้มครองด้านประกันสังคม ภายใต้สภาพที่เป็นคุณไม่น้อยกว่าที่ใช้บังคับกับแรงงานอื่น ๆ และให้ความคุ้มครองแรงงานประมงที่เสียชีวิต บาดเจ็บ และเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากการทำงานในการได้รับการดูแลรักษาทางการแพทย์ที่เหมาะสม และได้รับเงินทดแทนตามกฎหมายและข้อบังคับภายในประเทศ

การปฏิบัติตามอนุสัญญา

เรือประมงที่มีความยาวตั้งแต่ 24 เมตรขึ้นไป หรือนำร่องใน
ระยะทางเกิน 200 ไมล์ทะเลจากชายฝั่งของรัฐเจ้าของธง หรือนำร่อง
ออกไปนอกไหล่ทวีปไม่ว่าระยะทางจากชายฝั่งจะมากกว่าก็ตาม และอยู่
ในทะเลเกินกว่า 3 วัน ประเทศสมาชิกต้องกำหนดให้มิเอกสารที่ยังไม่
หมดอายุ ซึ่งออกโดยหน่วยงานผู้ทรงอำนาจหรือบุคคลผู้กระทำการ
ในนามของหน่วยงานผู้ทรงอำนาจ เพื่อระบุว่าเรือลำนั้นผ่านการตรวจ
ในเรื่องการปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญานี้ในส่วนที่ว่าด้วย สภาพ
การทำงานและความเป็นอยู่ ซึ่งระยะเวลาการมีผลใช้บังคับของเอกสาร
นั้นอาจเป็นระยะเวลาเดียวกันกับใบรับรองความปลอดภัยของเรือประมง
ของประเทศหรือของต่างชาติก็ได้ แต่ไม่ว่าจะกรณีใดก็ตามเอกสาร
ดังกล่าวต้องมีอายุไม่เกิน 5 ปี

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษากฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมง
ของประเทศไทยพบว่ามีการบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ในกฎหมาย 2 ฉบับ
ด้วยกัน กล่าวคือ กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล
พ.ศ. 2557 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติม โดยกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงาน
ในงานประมงทะเล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดขึ้น
เพื่อคุ้มครองแรงงานประมงในเรือประมงทะเลโดยเฉพาะ โดยอาศัย
อำนาจตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541
เนื่องจากมีลักษณะงานและสภาพการทำงานที่แตกต่างจากแรงงานทั่วไป
และต่อมาเมื่อประเทศไทยให้สัตยาบันอนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่าง
ประเทศ ฉบับที่ 188 ว่าด้วย การทำงานในภาคประมง ค.ศ. 2007 ก็มิ
มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 ขึ้น
มาใช้บังคับ เพื่อเป็นการอนุวัติการตามอนุสัญญาฉบับนี้ โดยมีได้ยกเลิก
กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 แต่

หลักเกณฑ์ใดที่มีการกำหนดไว้ในกฎกระทรวงฉบับนี้แล้ว จะไม่บัญญัติซ้ำอีกในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษากฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของไทยเพื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องกับอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ ฉบับที่ 188 แล้ว พบว่ากฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของไทยมีบทบัญญัติส่วนใหญ่สอดคล้องกับอนุสัญญาฉบับนี้ แต่ก็ยังมีบางประเด็นที่บัญญัติไว้แตกต่างจากอนุสัญญา หรือไม่มีการบัญญัติไว้ในกฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงโดยเฉพาะ แต่ไปบัญญัติไว้หรือให้ไปใช้บทบัญญัติของกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยสรุปเป็นประเด็นได้ ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการใช้บังคับ

ตามอนุสัญญาฉบับที่ 188 มีขอบเขตการใช้บังคับกับแรงงานประมงทุกคนที่ทำงานบนเรือประมงทุกลำที่ทำการประมงเพื่อการพาณิชย์ ซึ่งรวมถึงการทำประมงในแม่น้ำ ทะเลสาบ และลำคลองที่ทำเพื่อการพาณิชย์ด้วย แต่จะไม่ใช้บังคับกับการทำประมงเพื่อการยังชีพ และการทำประมงเพื่อสันตนาการ ส่วนกฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของประเทศไทยทั้งสองฉบับ มีขอบเขตการใช้บังคับกับแรงงานประมงทะเลที่ทำการประมงเพื่อการค้าเท่านั้น ไม่มีผลใช้บังคับกับการทำประมงน้ำจืด การประมงเพื่อการยังชีพ และการประมงเพื่อสันตนาการ ซึ่งขอบเขตการบังคับใช้ของกฎหมายไทยส่วนใหญ่สอดคล้องกับอนุสัญญาฉบับที่ 188 กล่าวคือ ใช้บังคับแรงงานประมงที่ทำงานบนเรือประมงเพื่อการค้าหรือการพาณิชย์ แต่ไม่ใช้บังคับกับการทำการประมงเพื่อการยังชีพ และการทำประมงเพื่อสันตนาการ อย่างไรก็ตาม ยังมีความแตกต่างกันในหลักการให้คุ้มครองการทำประมงน้ำจืด ซึ่งอนุสัญญาฉบับที่ 188 ให้ใช้บังคับกับการประมงในแม่น้ำ ทะเลสาบ และลำคลองเพื่อการพาณิชย์ด้วย ในขณะที่กฎหมายไทยยกเว้นไม่ใช้บังคับกับการทำประมงน้ำจืดทุกกรณี ซึ่งกรณีดังกล่าว

อาจทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมและเป็นธรรมแก่แรงงานประมงที่ทำการประมงน้ำจืดเพื่อการพาณิชย์ ทั้งที่การทำงานบนเรือประมงก็มีลักษณะงานและสภาพการทำงานที่แตกต่างไปจากแรงงานทั่วไปคล้ายคลึงกับแรงงานประมงในเรือประมงทะเล และการทำประมงน้ำจืดก็เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมประมงที่ทำรายได้ให้กับประชาชนและประเทศ ซึ่งมีการจ้างแรงงานกลุ่มนี้มากเช่นกัน แม้จะมีกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานเกษตรกรรม พ.ศ. 2557 ซึ่งใช้บังคับกับแรงงานที่เกี่ยวกับการประมงที่มีใช้การประมงทะเล แต่การคุ้มครองแรงงานประมงที่มีใช้การประมงทะเลไม่ว่าจะทำงานตลอดทั้งปีหรือไม่ก็ตาม ส่วนใหญ่ก็ให้นำบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 มาใช้บังคับ ซึ่งทำให้การคุ้มครองแรงงานประมงกลุ่มนี้ยังคงไม่มีความเหมาะสมและเพียงพอกับลักษณะงานและสภาพการทำงาน รวมทั้งความเสี่ยงภัยในการทำงานที่แตกต่างจากแรงงานโดยทั่วไป

2. ความรับผิดชอบของเจ้าของเรือ ได้กั้ง และแรงงานประมง

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 และกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 ไม่มีการบัญญัติเรื่องดังกล่าวไว้แต่อย่างใด ซึ่งเรื่องความรับผิดชอบของเจ้าของเรือ ได้กั้ง และแรงงานประมง เป็นหลักการพื้นฐานสำคัญที่ควรมีการบัญญัติไว้เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการทำงานบนเรือประมงทราบว่าเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและปลอดภัย และเมื่อพิจารณาจากกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องได้แก่ กฎกระทรวงระบบความปลอดภัย สุขอนามัย และสวัสดิภาพในการทำงานของคนประจำเรือ พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ก็ไม่ได้มีการบัญญัติถึงหน้าที่ของเจ้าของเรือประมงในการทำให้ได้กั้งหรือผู้ควบคุมเรือประมงได้รับสิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงหน้าที่ของได้กั้งที่กำหนดไว้ก็มีเพียง

การให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือ เครื่องใช้และอุปกรณ์ประจำเรือ การใช้เครื่องมือทำการประมงและหลักเกณฑ์การทำงานประมงตามหน้าที่ที่ตนประจำเรือได้รับมอบหมาย และความปลอดภัยในการทำงานบนเรือประมง ซึ่งไม่ครอบคลุมและสอดคล้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบตามที่อนุสัญญาฉบับที่ 188 กำหนดไว้ และไม่ปรากฏว่ามีกรกำหนดความรับผิดชอบของแรงงานประมงไว้ในกฎกระทรวงดังกล่าวแต่อย่างใด

3. อายุขั้นต่ำในการทำงานประมงบนเรือ

กฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของประเทศไทยมีการกำหนดอายุขั้นต่ำในการทำงานในเรือประมงไว้ในกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 ว่าลูกจ้างที่จะทำงานในเรือประมงได้ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี โดยมีได้มีการกำหนดข้อยกเว้นไว้แต่อย่างใด เนื่องจากหลักการและนโยบายของประเทศไทยมองว่างานประมงเป็นงานที่เป็นอันตราย มีความเสี่ยงต่อการค้ามนุษย์ หรือใช้แรงงานอย่างเลวร้าย จึงไม่อนุญาตให้เด็กทำ ซึ่งอายุขั้นต่ำในการทำงานในเรือประมงของประเทศไทยกำหนดไว้แตกต่างจากอนุสัญญาฉบับที่ 188 ที่กำหนดไว้เพียง 16 ปี และยังมีข้อยกเว้นให้เด็กที่มีอายุ 15 ปี ซึ่งสำเร็จการศึกษาภาคบังคับ และเป็นผู้ที่ฝึกอาชีพทำประมงสามารถทำงานได้ หรืออาจอนุญาตให้บุคคลที่มีอายุ 15 ปี ทำงานที่มีลักษณะเบาในช่วงวันหยุดโรงเรียนได้ ซึ่งมีความยืดหยุ่นกว่ากฎหมายไทยในบางกรณีที่มีความจำเป็นต้องจ้างแรงงานเด็กมาทำงานในเรือ หรือในกรณีที่เด็กมีความจำเป็นต้องหารายได้เพื่อเลี้ยงดูตนเองและครอบครัว รวมถึงกรณีที่เด็กอยู่ในครอบครัวที่ประกอบอาชีพประมงที่ต้องช่วยเหลือที่บ้านทำงาน

4. การตรวจสุขภาพ

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 กำหนดว่าในการอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย

กฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว และกฎหมายว่าด้วยการประมง ที่เกี่ยวกับการทำงานของแรงงานประมง ให้กระทำได้เฉพาะกรณีที่ผู้ขออนุญาตมีใบรับรองแพทย์แสดงว่ามีความพร้อมด้านสุขภาพในการทำงานบนเรือประมงซึ่งรวมทั้งสุขภาพด้านการได้ยินและด้านสายตาด้วย ซึ่งเป็นการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการอนุญาตแก่ผู้ขออนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย กฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว และกฎหมายว่าด้วยการประมงในส่วนที่เกี่ยวกับการทำงานของแรงงานประมง สามารถทำได้ก็ต่อเมื่อผู้ขออนุญาตมีใบรับรองแพทย์มาแสดงว่ามีความพร้อมด้านสุขภาพในการทำงานบนเรือประมง รวมทั้งสุขภาพด้านการได้ยินและด้านสายตา ไม่ได้บัญญัติในลักษณะที่วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพแรงงานประมงโดยตรงดังเช่นอนุสัญญาฉบับที่ 188 แต่หลักเกณฑ์ดังกล่าวก็มีหลักการสอดคล้องกับอนุสัญญาฉบับที่ 188 ในส่วนที่ว่าแรงงานประมงจะทำงานบนเรือได้จะต้องมีใบรับรองแพทย์ที่แสดงถึงความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ และหากทำงานบนเรือประมงที่มีความยาวตั้งแต่ 24 เมตรขึ้นไป หรือเรือซึ่งโดยปกติอยู่ในทะเลเกินกว่า 3 วัน อย่างน้อยต้องระบุว่าสายตาและการได้ยินของแรงงานประมงนั้นมีความสมบูรณ์สำหรับการปฏิบัติหน้าที่บนเรือ แต่ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 ไม่ปรากฏเรื่องของอายุใบรับรองแพทย์ และการปฏิบัติหน้าที่บนเรือในกรณีที่ใบรับรองแพทย์หมดอายุ และตามกฎหมายกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 ก็ไม่มีการบัญญัติเรื่องการตรวจสอบสุขภาพหรือใบรับรองแพทย์ไว้แต่อย่างใด

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องได้แก่ กฎกระทรวงระบบความปลอดภัย สุขอนามัย และสวัสดิภาพในการทำงานของคนประจำเรือ พ.ศ. 2559 พบว่ามีการกำหนดเกี่ยวกับการตรวจสอบสุขภาพของคนประจำเรือไว้ว่าผู้ได้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีการตรวจสอบสุขภาพของคน

ประจำเรือโดยแพทย์แผนปัจจุบันชั้นหนึ่งที่ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรม และได้รับใบรับรองว่าสามารถทำงานบนเรือประมงได้ก่อนออกไปทำการประมงครั้งแรก และจัดให้มีการตรวจสุขภาพของ คนประจำเรือครั้งต่อไปอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ซึ่งมีความสอดคล้องกับ หลักการในอนุสัญญาฉบับที่ 188 ในส่วนที่ว่าคนทำงานบนเรือต้องมีใบรับรองแพทย์ที่แสดงว่ามีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่บนเรือ และใบรับรองแพทย์ที่ใช้มีอายุไม่เกิน 2 ปี เพราะกฎกระทรวงกำหนดให้ ตรวจสุขภาพอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง แต่ก็ไม่มีกำหนดเกี่ยวกับการ ปฏิบัติหน้าที่บนเรือในกรณีที่ได้รับรองแพทย์หมดอายุลง

5. อัตรากำลังและชั่วโมงการพัก

กฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของไทยทั้งสองฉบับ ไม่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการจัดอัตรากำลังคนในการนำร่อง หรือการเดินเรืออย่างปลอดภัยตามหลักการที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา ฉบับที่ 188 แต่เมื่อพิจารณาจากกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีประกาศ กรมเจ้าท่าที่ 216/2562 เรื่อง หลักเกณฑ์ และวิธีการกำหนดจำนวน แรงงานประมง สำหรับเรือกลประมง ซึ่งกำหนดให้การกำหนดอัตรากำลัง สูงสุดของแรงงานประมงในเรือกลประมงแบ่งตามประเภทของเครื่องมือ ทำการประมงและขนาดตันกรอสส์ของเรือซึ่งจะเป็นไปตามตาราง ภาคนวกแนบท้ายประกาศ โดยการกำหนดจำนวนแรงงานประมง สำหรับเรือกลประมงให้คำนึงถึงความปลอดภัย ลักษณะการปฏิบัติงาน และสภาพของเรือตามประเภทเครื่องมือที่ใช้ทำการประมง และสัมพันธ์กับขนาดตันกรอสส์ของเรือ

ส่วนเรื่องชั่วโมงการพักมีการกำหนดไว้ในกฎกระทรวงคุ้มครอง แรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 ซึ่งสอดคล้องกับหลักการที่กำหนด ไว้ในอนุสัญญาฉบับที่ 188 เกี่ยวกับจำนวนชั่วโมงการพักขั้นต่ำและการทำงานในชั่วโมงการพัก ต้องจัดให้แรงงานประมงมีเวลาพักผ่อนเต็มที่ สุด แต่ตามกฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของไทยไม่มี

การบัญญัติถึงกรณีที่ให้สิทธิได้กำหนดให้แรงงานประมงปฏิบัติงานใน
ชั่วโมงทำงานที่จำเป็นเพื่อให้ความปลอดภัยแก่เรือ หรือบุคคลบนเรือ
หรือมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เรือหรือเรือทะเลขนาดใหญ่
ลำอื่น หรือบุคคลที่ตกอยู่ในความลำบากอยู่ในทะเลในทันทีได้ ซึ่งได้กั
อาจจะจับชั่วโมงพักผ่อนได้เป็นการชั่วคราว และกำหนดให้แรงงาน
ประมงปฏิบัติงานในชั่วโมงทำงานที่จำเป็นตามนั้นได้จนกว่าสถานการณ์
จะกลับคืนมาสู่สภาพปกติ และทันทีที่กลับคืนสู่สถานการณ์ปกติ
โดยได้กั ต้องจัดเวลาพักผ่อนชดเชยให้กับแรงงานประมงอย่างเพียงพอ
ตามที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาฉบับที่ 188 ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่ให้อำนาจ
แก่ได้กั บริหารจัดการสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วเพื่อ
ความปลอดภัยของเรือและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

6. รายชื่อลูกเรือ

กฎหมายไทยมีการกำหนดเรื่องนี้ไว้ในกฎกระทรวงคุ้มครอง
แรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 ซึ่งมีหลักการให้จัดทำทะเบียน
ลูกจ้างเช่นเดียวกับการจัดทำรายชื่อลูกเรือดังที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญา
ฉบับที่ 188 เพียงแต่ลักษณะการนำไปใช้อาจจะแตกต่างกัน กล่าวคือ
การทำทะเบียนลูกจ้างตามกฎหมายไทยทำแล้วให้ส่งสำเนาทะเบียน
ลูกจ้างให้อธิบดีหรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมายภายใน 30 วันนับแต่วันที่เริ่ม
จ้างลูกจ้างเข้าทำงาน แต่ตามอนุสัญญาฉบับที่ 188 กำหนดให้ส่งสำเนา
รายชื่อลูกเรือให้แก่บุคคลผู้ที่มีอำนาจหน้าที่บนชายฝั่งก่อนออกเรือ
หรือแจ้งให้ชายฝั่งได้ทราบในทันทีที่เรือออกจากฝั่ง

7. ข้อตกลงการทำงานของแรงงานประมง

กฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของไทยได้กำหนดให้
นายจ้างทำสัญญาจ้างแรงงานประมงเป็นหนังสือโดยต้องกำหนดถึง
เงื่อนไขหรือการจัดการอย่างอื่นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ของแรงงาน
ประมงและสภาพการทำงานบนเรือและบนท่าเทียบเรือ โดยมอบให้
ลูกจ้างเก็บไว้ 1 ฉบับ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญาฉบับที่ 188

ที่กำหนดให้เจ้าของเรือประมงทำให้มั่นใจว่าแรงงานประมงแต่ละคนมีข้อตกลงการทำงานที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งมีการลงลายมือชื่อของทั้งแรงงานประมงและเจ้าของเรือประมง โดยมีเงื่อนไขเกี่ยวกับสภาพการทำงานและความเป็นอยู่ที่ดีบนเรือ ซึ่งต้องทำสำเนาข้อตกลงหนึ่งชุดมอบให้แก่แรงงานประมง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาประกาศกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เรื่อง กำหนดแบบสัญญาจ้างลูกจ้างในงานประมงทะเลลงวันที่ 31 ตุลาคม 2560 แล้วพบว่ามีข้อกำหนดให้สัญญาจ้างลูกจ้างในงานประมงทะเลเป็นไปตามแบบแนบท้ายประกาศ ซึ่งตามแบบสัญญาจ้างลูกจ้างในงานประมงทะเลส่วนใหญ่สอดคล้องกับรายการข้อตกลงตามภาคผนวก II ของอนุสัญญาฉบับที่ 188 มีเพียงบางรายการข้อตกลงที่ไม่ปรากฏในแบบสัญญาจ้าง ได้แก่ การสิ้นสุดข้อตกลงและเงื่อนไขในการสิ้นสุดข้อตกลง การคุ้มครองที่ครอบคลุมถึงคนงานประมงในกรณีเสียชีวิต บาดเจ็บ หรือเจ็บป่วยอันเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน และขอบเขตของการประกันสังคมและสุขภาพ และสิทธิประโยชน์ที่นายจ้าง เจ้าของเรือประมง หรือบุคคลอื่น ๆ ที่ได้จัดให้แก่คนงานประมงตามข้อตกลงกับคนงานประมง นอกจากนี้ ตามหลักการของอนุสัญญาฉบับที่ 188 กำหนดให้จัดทำข้อตกลงที่แรงงานประมงสามารถเข้าใจได้ ซึ่งแบบสัญญาจ้างระบุในตอนท้ายของสัญญาว่าสัญญาจัดทำขึ้นเป็นภาษาไทย แต่ปัจจุบันมีคนต่างด้าวจำนวนมากที่เข้ามาทำงานเป็นแรงงานประมงในประเทศไทย ดังนั้น การทำสัญญาจ้างลูกจ้างในงานประมงทะเลเป็นภาษาไทยอาจทำให้แรงงานประมงที่เป็นคนต่างด้าวไม่เข้าใจถึงรายละเอียดเนื้อหาหรือข้อตกลงในสัญญา อันจะส่งผลให้เกิดการเอาเปรียบเรียกดอกเงินการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรมได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการตามอนุสัญญา

8. การส่งตัวกลับ

กฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของไทยบัญญัติเรื่องการส่งตัวกลับไว้ค่อนข้างสอดคล้องกับหลักการตามอนุสัญญาฉบับที่ 188 กล่าวคือ มีการกำหนดสภาพการอันชัดเจนที่ทำให้แรงงานประมงมีสิทธิได้รับการส่งตัวกลับ จุดหมายปลายทางที่สามารถส่งตัวแรงงานประมงได้ การให้เจ้าของเรือประมงรับภาระค่าใช้จ่ายในการส่งตัวกลับ การให้แรงงานประมงรับภาระค่าใช้จ่ายกรณีที่แรงงานประมงได้กระทำความผิดร้ายแรงต่อเงื่อนไขในข้อตกลงการทำงาน และกรณีที่เจ้าของเรือประมงไม่ดำเนินการส่งตัวกลับเมื่อเข้าเงื่อนไขที่กำหนด ประเทศสมาชิกที่เป็นเจ้าของธงเรือต้องดำเนินการส่งตัวแรงงานประมงที่เกี่ยวข้องกลับและมีสิทธิเรียกคืนค่าใช้จ่ายจากเจ้าของเรือประมงมีเพียงประเด็นเดียวที่ไม่ได้กำหนดไว้คือ ระยะเวลาสูงสุดในการปฏิบัติงานบนเรือที่ทำให้แรงงานประมงมีสิทธิได้รับการส่งตัวกลับ แต่การที่บทบัญญัติของกฎหมายไทยไม่ได้กำหนดระยะเวลาสูงสุดในการปฏิบัติงานบนเรือที่ทำให้แรงงานประมงมีสิทธิได้รับการส่งตัวกลับไว้ เห็นว่าแรงงานประมงจะได้รับประโยชน์มากกว่า เนื่องจากไม่ถูกจำกัดด้วยเงื่อนไขว่าต้องทำงานเป็นเวลานานเพียงใด จึงจะสามารถใช้สิทธิในการขอส่งตัวกลับได้ เพียงแค่เกิดเหตุการณ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ แรงงานประมงก็สามารถขอใช้สิทธิดังกล่าวได้

9. การสรรหาและการบรรจุ

กฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของไทยกำหนดไว้เพียงเรื่องภาระค่าใช้จ่ายในการจัดหางาน ซึ่งผู้จัดหางานต้องเรียกเก็บจากเจ้าของเรือ และเจ้าของเรือมีหน้าที่ต้องชำระค่าบริการและค่าใช้จ่ายดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับหลักการตามอนุสัญญาฉบับที่ 188 ว่าค่าธรรมเนียม หรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ในการสรรหาและบรรจุแรงงานประมง ทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน ต้องไม่เป็นภาระของแรงงานประมง แต่เรื่องหลักการดำเนินงานต่าง ๆ

ของหน่วยบริการจัดหางานตามอนุสัญญา ไม่ปรากฏในกฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของไทยแต่อย่างใด มีเพียงบทบัญญัติในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 ที่กำหนดให้เจ้าของเรือและแรงงานประมงต้องปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ขั้นต่ำในการทำงาน การปฏิบัติหน้าที่ ที่พักอาศัย อาหาร การคุ้มครองความปลอดภัยและสุขอนามัยในการทำงานบนเรือประมง และการจัดสวัสดิการในการทำงาน ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน กฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย กฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว กฎหมายว่าด้วยการประมง กฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน และกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ เท่านั้น

10. การจ่ายเงินแก่แรงงานประมง

กฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของไทยกำหนดหลักเกณฑ์การจ่ายเงินแก่แรงงานประมงไว้สอดคล้องกับอนุสัญญาฉบับที่ 188 ในส่วนที่ให้แรงงานประมงต้องได้รับการจ่ายค่าจ้างทุกเดือนหรือเป็นประจำ แต่ไม่ปรากฏว่ามีการกำหนดวิธีการโอนเงินของแรงงานประมงที่ได้รับมาไม่ว่าทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน รวมถึงค่าจ้างล่วงหน้าให้แก่ครอบครัวโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญา

11. ที่พักอาศัยและอาหาร

กฎหมายคุ้มครองแรงงานในแรงงานประมงของไทยมีการกำหนดเรื่องนี้ไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 ว่า เรือประมงที่มีคาดฟ้าและมีขนาดตั้งแต่ 300 ตันกรอสส์ขึ้นไป ต้องจัดให้มีที่พักอาศัยบนเรือประมงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย ซึ่งปัจจุบันมีข้อบังคับกรมเจ้าท่า ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เกี่ยวกับมาตรฐานที่พักอาศัยบนเรือประมง พ.ศ. 2563 กำหนดหลักเกณฑ์ยื่นคำขอสำหรับ

เจ้าของเรือประมงที่ต่อสร้างหรือดัดแปลง เพื่อตรวจรับรองและอนุมัติแบบแปลน รวมถึงมาตรฐานที่พักอาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งมีรายการสอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญาฉบับที่ 188 และในกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 กำหนดให้นายจ้างมีหน้าที่จัดให้มีอาหารและน้ำดื่มที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ หygienic เวชภัณฑ์และยาเพื่อใช้ปฐมพยาบาลเบื้องต้น ในจำนวนที่เพียงพอเพื่อให้เหมาะสมกับการทำงานและระยะเวลาการใช้ชีวิตบนเรือซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการตามอนุสัญญานี้เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณากฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องได้แก่กฎกระทรวงระบบความปลอดภัย สุขอนามัย และสวัสดิภาพในการทำงานของคนประจำเรือ พ.ศ. 2559 ซึ่งออกตามความในพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558 ก็มีการกำหนดให้ผู้ได้รับใบอนุญาตจัดให้มีอาหาร น้ำดื่ม ที่มีคุณภาพ ถูกสุขลักษณะ และมีปริมาณที่เพียงพอ ให้เหมาะสมกับการทำงานและระยะเวลาการใช้ชีวิตบนเรือประมง ในทำนองเดียวกับกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557

12. การดูแลทางการแพทย์

กฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของไทยไม่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดูแลทางการแพทย์ไว้โดยเฉพาะ แต่ถ้าพิจารณาจากกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง คือ กฎกระทรวงระบบความปลอดภัย สุขอนามัย และสวัสดิภาพในการทำงานของคนประจำเรือ พ.ศ. 2559 เห็นได้ว่าการกำหนดเรื่องการดูแลทางการแพทย์ไว้ในบางกรณี กล่าวคือ กำหนดให้ผู้ได้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มียาและเวชภัณฑ์ที่จำเป็นสำหรับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานบนเรือประมง โดยให้คำนึงถึงจำนวนคนประจำเรือและระยะเวลาในการออกไปทำการประมง ผู้ควบคุมเรือต้องดำเนินการให้คนประจำเรือได้รับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เมื่อบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยและต้องส่งต่อผู้ป่วย

ไปยังสถานพยาบาลบนฝั่งทันทีในกรณีที่เกิดเจ็บสาหัส หรือเจ็บป่วย ร้ายแรง และต้องจัดให้มีคนประจำเรืออย่างน้อยหนึ่งคนซึ่งผ่านการอบรม หลักสูตรการปฐมพยาบาลเบื้องต้นจากสถาบันหรือหน่วยงานที่ได้รับการ รับรองจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งยังไม่ครอบคลุมถึงหลักการทั้งหมด ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฉบับที่ 188 เช่น เรื่องการติดตั้งวิทยุหรืออุปกรณ์ สื่อสารทางดาวเทียมกับบุคคลหรือหน่วยบริการบนชายฝั่งที่สามารถ ให้คำปรึกษาทางการแพทย์ได้ การบำรุงรักษาอุปกรณ์ทางการแพทย์ และเวชภัณฑ์ เป็นต้น

13. อาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน และการ ป้องกันอุบัติเหตุ

กฎหมายไทยกำหนดเรื่องนี้ไว้ในกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงาน ในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 ว่านายจ้างมีหน้าที่ให้ความรู้แก่ลูกจ้าง เกี่ยวกับสภาพการทำงาน การใช้เครื่องมือ สุขภาพอนามัย สภาพความเป็นอยู่บนเรือ และอุปกรณ์ความปลอดภัยบนเรือ ก่อนการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับอนุสัญญาฉบับที่ 188 เพียงบางส่วน และยังไม่ครอบคลุม ถึงหลักการในเรื่องอื่นอีกหลายประเด็น เช่น การกำหนดให้เจ้าของเรือ ประมงจัดทำวิธีปฏิบัติบนเรือเพื่อป้องกันการเกิดโรค การได้รับบาดเจ็บ และอุบัติเหตุจากการทำงาน การประเมินและการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยบนเรือประมง เป็นต้น และเมื่อพิจารณาจากกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง คือ กฎกระทรวงระบบ ความปลอดภัย สุขอนามัย และสวัสดิภาพในการทำงานของคน ประจำเรือ พ.ศ. 2559 พบว่ามีการกำหนดเรื่องอาชีวอนามัยและความ ปลอดภัยในการทำงานไว้ กล่าวคือ มีการกำหนดให้ผู้ควบคุมเรือต้องให้ ความรู้ดังต่อไปนี้ และให้คนประจำเรือลงลายมือชื่อบันทึกไว้เป็น หลักฐานก่อนที่คนประจำเรือจะปฏิบัติหน้าที่บนเรือประมง (1) การใช้ เครื่องมือ เครื่องใช้และอุปกรณ์ประจำเรือ (2) การใช้เครื่องมือทำ การประมง และหลักเกณฑ์การทำงานประมงตามหน้าที่ที่คนประจำเรือ

ได้รับมอบหมาย (3) ความปลอดภัยในการทำงานบนเรือประมง และ
ผู้ได้รับใบอนุญาตต้องจัดหาอุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคล
สำหรับคนประจำเรือให้เหมาะสมกับหน้าที่ที่รับผิดชอบและการทำ
การประมงแต่ละประเภท ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญา
ฉบับที่ 188 ในบางกรณี แต่ยังไม่ครอบคลุมหลักการทั้งหมดที่อนุสัญญา
กำหนดไว้

14. การประกันสังคม

กฎหมายไทยได้บัญญัติเรื่องการประกันสังคมไว้ในพระราช
บัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 ว่าเจ้าของเรือต้องจัด
ให้แรงงานประมงได้รับสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพและสวัสดิการใน
ด้านต่าง ๆ ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานประกาศกำหนด
โดยจะจัดให้มีประกันที่คุ้มครองด้านสุขภาพและสวัสดิการดังกล่าว หรือ
วิธีอื่นใดที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานประกาศกำหนดก็ได้
ซึ่งปัจจุบันมีประกาศกระทรวงแรงงาน เรื่อง การจัดสิทธิประโยชน์ด้าน
สุขภาพและสวัสดิการแก่แรงงานประมง ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2562
กำหนดให้เจ้าของเรือจัดให้แรงงานประมงได้รับสิทธิประโยชน์ด้าน
สุขภาพและสวัสดิการ ดังนี้ (1) การคุ้มครองด้านสุขภาพอันมิใช่เนื่องจาก
การทำงาน (2) เงินทดแทนการขาดรายได้จากการเจ็บป่วยหรือ
ประสบอันตรายอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน (3) เงินทดแทนกรณี
ทุพพลภาพอันมิใช่เนื่องจากการทำงาน (4) เงินทดแทนกรณีตายอันมิใช่
เนื่องจากการทำงาน ซึ่งเป็นวงหลักเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา
ในการให้แรงงานประมงได้รับสิทธิประโยชน์จากการคุ้มครองด้าน
ประกันสังคม กล่าวคือ เป็นการให้สิทธิประโยชน์คุ้มครองกรณีที่มีได้เกิด
ขึ้นหรือเกี่ยวเนื่องจากการทำงาน แต่ถ้าพิจารณาสหสิทธิประโยชน์ตาม
ประกาศกระทรวงแรงงานข้างต้น พบว่า สิทธิประโยชน์ที่กำหนดไว้มี
เพียงการเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย การทุพพลภาพ การตาย ซึ่งน้อยกว่า
การให้ความคุ้มครองแก่แรงงานทั่วไปตามกฎหมายประกันสังคม

ที่ให้ความคุ้มครองอีก 4 กรณี คือ การคลอดบุตร การสงเคราะห์บุตร การว่างงาน และชราภาพ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการตามอนุสัญญาที่กำหนดให้แรงงานประมงได้รับสิทธิประโยชน์จากการคุ้มครองด้านประกันสังคมภายใต้สภาพที่เป็นคุณไม่น้อยกว่าที่บังคับกับแรงงานอื่น ๆ เว้นแต่เจ้าของเรือและแรงงานประมงจะตกลงกันให้ได้รับสิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคม ซึ่งก็เป็นทางเลือกหนึ่งที่ต้องมีการตกลงกันทั้งสองฝ่าย เพราะประกาศกระทรวงแรงงานฉบับนี้ไม่ได้กำหนดเป็นบทบังคับให้ต้องปฏิบัติ

15. การคุ้มครองกรณีการเสียชีวิต การบาดเจ็บ และการเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากการทำงาน

กฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของไทยไม่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองกรณีการเสียชีวิต การบาดเจ็บ และการเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากการทำงานไว้โดยเฉพาะ มีเพียงการบัญญัติเป็นบททั่วไปไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 ว่าเจ้าของเรือและแรงงานประมงต้องปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวข้องหลักเกณฑ์ขั้นต่ำในการทำงาน การปฏิบัติหน้าที่ ที่พักอาศัย อาหาร การคุ้มครองความปลอดภัยและสุขอนามัยในการทำงานบนเรือประมง และการจัดสวัสดิการในการทำงาน ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน กฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย กฎหมายว่าด้วยการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว กฎหมายว่าด้วยการประมง กฎหมายว่าด้วยเงินทดแทน และกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ ดังนั้น เจ้าของเรือจึงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยเงินทดแทนซึ่งเป็นกฎหมายที่คุ้มครองลูกจ้างกรณีเจ็บป่วยหรือประสบอันตรายทุพพลภาพ หรือตายอันเนื่องมาจากการทำงานด้วย

16. การตรวจสอบการปฏิบัติตามอนุสัญญา

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 บัญญัติให้เรือประมงที่ออกไปทำการประมงเกินกว่า 3 วัน และมีความยาวตลอดลำ โดยวัดจากจุดที่อยู่หน้าสุดของหัวเรือถึงจุดหลังสุดของท้ายเรือ เป็นระยะเส้นตรงขนานไปกับเส้นแนวน้ำที่กำหนดไว้ตั้งแต่ 26.5 เมตรขึ้นไป หรือเรือที่ออกไปทำการประมงเกินกว่า 3 วัน และเดินเรือออกไปนอกน่านน้ำไทยต้องมีใบรับรองว่าเรือผ่านการตรวจสอบสภาพความเป็นอยู่และสภาพการทำงานตามหลักเกณฑ์ที่อธิบดีกรมเจ้าท่าประกาศกำหนด ซึ่งการกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าว อย่างน้อยต้องกำหนดระยะเวลาในการออกใบรับรองซึ่งต้องไม่เกิน 10 วันทำการ โดยอายุใบรับรองต้องไม่เกิน 5 ปี และให้มีอำนาจกำหนดให้กรมประมง กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน หรือสถาบันการตรวจเรือที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมประกาศกำหนดตามกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย เป็นผู้ออกใบรับรองแทนได้ ซึ่งปัจจุบันมีการประกาศกรมเจ้าท่า ที่ 215/2562 เรื่อง ใบรับรองแรงงานประมง เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขการยื่นคำขอรับใบรับรองแรงงานประมง การต่ออายุ และการเพิกถอนใบรับรอง โดยการตรวจเพื่อออกใบรับรองแรงงานประมงจะดำเนินการโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อพิสูจน์และทำให้มั่นใจได้ว่ามาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพการทำงาน สวัสดิการในการทำงาน ความปลอดภัย สุขอนามัย และความเป็นอยู่ของแรงงานประมง เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักการของอนุสัญญาฉบับที่ 188 ที่กำหนดให้มีเอกสารที่ออกโดยหน่วยงานผู้ทรงอำนาจหรือบุคคลผู้กระทำการในนามของหน่วยงานผู้ทรงอำนาจ เพื่อระบุว่าเรือประมงได้ผ่านการตรวจในเรื่องการปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งอนุสัญญานี้ในส่วนที่ว่าด้วยสภาพการทำงานและความเป็นอยู่ โดยมีอายุใบรับรองไม่เกิน 5 ปี

เห็นได้ว่าการที่กฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของประเทศไทยกำหนดหลักเกณฑ์บางประการที่ไม่สอดคล้องหรือไม่ให้ความคุ้มครองแรงงานประมงตามหลักการของอนุสัญญาฉบับที่ 188 ย่อมทำให้แรงงานประมงไม่ได้รับความคุ้มครองที่เหมาะสมกับสภาพการทำงานและความเสี่ยงภัยในการทำงานที่แตกต่างจากแรงงานทั่วไป ไม่มีหลักประกันการทำงานและการดำรงชีวิตที่ครอบคลุมเพียงพอ เช่น การดูแลทางการแพทย์ อาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน การประกันสังคม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานให้กับนายจ้าง หรือเป็นเหตุให้เกิดการขาดแคลนแรงงานประมง อันนำไปสู่ความเสียหายต่อผลประโยชน์ของนายจ้าง รวมทั้งเศรษฐกิจของประเทศชาติโดยรวมได้ ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรส่งเสริมแรงงานประมงให้มีสภาพการทำงานที่มีคุณค่า และพัฒนามาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองแรงงานประมงอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยถึงความสอดคล้องของกฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของประเทศไทยกับ

อนุสัญญาฉบับที่ 188 ว่าด้วย การทำงานในภาคการประมง ค.ศ. 2007 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของประเทศไทย ในประเด็นดังต่อไปนี้ เพื่อให้ความคุ้มครองแก่แรงงานประมงอย่างครอบคลุม เป็นธรรม และสอดคล้องกับหลักการสากลตามอนุสัญญาฉบับที่ 188

1.1) ขอบเขตการใช้บังคับควรคุ้มครองถึงแรงงานประมงน้ำจืดเพื่อการพาณิชย์ด้วย เพราะเป็นแรงงานกลุ่มหนึ่งที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ อีกทั้งลักษณะงาน สภาพการทำงาน และความเสี่ยงภัยในการทำงานก็มีความแตกต่างจากแรงงานทั่วไป

จึงควรได้รับความคุ้มครองเป็นการเฉพาะเช่นเดียวกับแรงงานประมงทะเล เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นธรรมแก่แรงงานประมงกลุ่มนี้

1.2) ควรกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าของเรือ ได้กึ่ง และแรงงานประมง ไว้อย่างครอบคลุมและชัดเจน เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการทำงานบนเรือประมงทราบว่าตนเองมีหน้าที่ความรับผิดชอบในเรื่องใดบ้าง ซึ่งจะให้การทำงานบนเรือประมงเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.3) ควรกำหนดข้อยกเว้นสำหรับการทำงานของบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี โดยอาจนำอายุขั้นต่ำที่จะทำงานบนเรือได้ตามอนุสัญญามาเป็นฐาน กล่าวคือ อาจกำหนดให้เด็กที่มีอายุตั้งแต่ 16 ปีขึ้นไปทำงานบนเรือได้ ภายใต้เงื่อนไขที่เหมาะสม เช่น กำหนดลักษณะงานบนเรือที่อนุญาตให้ทำได้ การรายงานข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานเด็กต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นต้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสแก่แรงงานเด็กบางคนที่มีความจำเป็นต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพหรือเป็นกิจการของครอบครัว

1.4) ควรกำหนดสิทธิของได้กึ่งหรือผู้ควบคุมเรือในการสั่งให้แรงงานประมงปฏิบัติงานในช่วงเวลาที่จำเป็นเพื่อให้ความปลอดภัยแก่เรือ หรือบุคคลบนเรือ หรือมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เรือหรือเรือทะเลขนาดใหญ่ลำอื่น หรือบุคคลที่ตกอยู่ในความลำบากอยู่ในทะเลในทันทีได้ โดยอาจจะรับช่วงพักผ่อนได้เป็นการชั่วคราว และกำหนดให้แรงงานประมงปฏิบัติงานในช่วงเวลาที่จำเป็นตามนั้นได้จนกว่าสถานการณ์จะกลับคืนสู่สภาพปกติ และได้กึ่งต้องจัดเวลาพักผ่อนขดเขยให้กับแรงงานประมงอย่างเพียงพอ เนื่องจากเป็นสถานการณ์สำคัญที่อาจเกิดขึ้นระหว่างที่ทำงานบนเรือเพื่อให้อำนาจที่ชัดเจนแก่ได้กึ่งในการตัดสินใจบริหารจัดการสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างทันที่ทั้งที่ เพื่อความปลอดภัยของเรือและบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.5) ควรกำหนดให้สัญญาจ้างแรงงานประมงทำเป็นภาษาที่แรงงานประมงเข้าใจได้ ไม่ระบุเพียงภาษาไทย เนื่องจากปัจจุบันมีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานเป็นแรงงานประมงจำนวนมาก เพื่อให้แรงงานประมงทุกคนได้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาจ้างได้อย่างชัดเจน ไม่ก่อให้เกิดการเอาเปรียบ หรือการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม และเพิ่มเติมข้อตกลงสัญญาจ้างลูกจ้างในงานประมงทะเลในส่วนข้อตกลงเกี่ยวกับการสิ้นสุดข้อตกลงและเงื่อนไขในการสิ้นสุดข้อตกลง การคุ้มครองที่ครอบคลุมถึงคนงานประมงในกรณีเสียชีวิต บาดเจ็บ หรือเจ็บป่วยอันเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน และขอบเขตของการประกันสังคมและสุขภาพ และสิทธิประโยชน์ที่นายจ้าง เจ้าของเรือประมง หรือบุคคลอื่น ๆ ได้จัดให้แก่คนงานประมงตามข้อตกลงกับคนงานประมง

1.6) ควรกำหนดวิธีการโอนเงินของแรงงานประมงที่ได้รับมาไม่ว่าทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน รวมถึงค่าจ้างล่วงหน้าให้แก่ครอบครัว โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เนื่องจากแรงงานประมงบางคนทำงานอยู่บนเรือ แต่ก็มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวด้านค่าใช้จ่าย เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่แรงงานประมง

1.7) ควรกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับอาชีพอนามัยความปลอดภัยในการทำงาน และการป้องกันอุบัติเหตุให้ครอบคลุมมากขึ้น เพื่อป้องกันและลดการเกิดโรคหรืออุบัติเหตุในการทำงาน เช่น การกำหนดให้เจ้าของเรือประมงจัดทำวิธีปฏิบัติบนเรือเพื่อป้องกันการเกิดโรค การได้รับบาดเจ็บ และอุบัติเหตุจากการทำงาน การประเมินและการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านความปลอดภัยและสุขภาพอนามัยบนเรือประมง เป็นต้น

1.8) ควรกำหนดสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพและสวัสดิการแก่แรงงานประมงให้ครอบคลุมเท่ากับสิทธิตามกฎหมายประกันสังคม เนื่องจากสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพและสวัสดิการแก่แรงงานประมงที่กำหนดในปัจจุบันตามประกาศกระทรวงแรงงาน

เรื่อง การจัดสิทธิประโยชน์ด้านสุขภาพและสวัสดิการแก่แรงงานประมง
ลงวันที่ 26 พฤศจิกายน 2562 คุ้มครองเพียงเรื่องการเจ็บป่วยหรือ
ประสบอันตราย การทุพพลภาพ การตาย ที่มีได้เกิดจากการทำงาน
แต่ไม่ได้ให้สิทธิประโยชน์ในเรื่องการคลอดบุตร การสงเคราะห์บุตร
การว่างงาน และชราภาพ เว้นแต่เจ้าของเรือจะทำประกันสังคมให้
กับแรงงานประมง

2. ปัจจุบันกฎหมายคุ้มครองแรงงานในงานประมงของไทย
ถูกบัญญัติไว้ทั้งในกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล
พ.ศ. 2557 และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562
ซึ่งเดิมมีการออกกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเลเพื่อให้
ความคุ้มครองแรงงานกลุ่มนี้โดยเฉพาะเนื่องจากมีลักษณะงานที่
แตกต่างจากแรงงานทั่วไป ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานพ.ศ. 2541
ให้อำนาจในการออกกฎกระทรวงไว้ แต่เมื่อประเทศไทยมีการบัญญัติ
พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 ขึ้นมาใช้บังคับ
แล้ว ก็มิได้มีการยกเลิกกฎกระทรวงนี้ แต่บทบัญญัติใดที่บัญญัติไว้ใน
กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล พ.ศ. 2557 จะไม่ม
ีการนำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง
พ.ศ. 2562 อีกซึ่งการที่ประเทศไทยได้ตรากฎหมายในระดับ
พระราชบัญญัติขึ้นมาเพื่อวางหลักเกณฑ์ให้ความคุ้มครองแก่แรงงานใน
งานประมงไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ก็ควรจะยกเลิกบทบัญญัติใน
กฎกระทรวงซึ่งเป็นกฎหมายลำดับรองที่ออกตามความในพระราช
บัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ในขณะที่ยังไม่มีการแก้ไข
หรือกฎหมายแม่ที่ให้ความคุ้มครองแรงงานประมงไว้เป็นการเฉพาะ
โดยนำหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของกฎกระทรวงมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ
คุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 เพียงฉบับเดียว เพื่อให้ง่าย
ต่อการใช้งาน และไม่ทำให้เกิดความสับสนแก่บุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหลัก
เกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมงทะเล

ก็ล้วนแต่เป็นหลักการสำคัญที่มีได้มีแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ก็ควร
จะนำมาบัญญัติไว้เป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติฉบับเดียวกันนี้

3. ปัจจุบันการคุ้มครองแรงงานประมงเกี่ยวข้องกับกฎหมายอื่น
ซึ่งมิได้บัญญัติหลักเกณฑ์ไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานใน
งานประมง พ.ศ.2562 หรือเป็นกฎหมายที่อยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบ
ของกระทรวงอื่นนอกเหนือจากกระทรวงแรงงาน ได้แก่ กระทรวง
คมนาคม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครอง
แรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 ได้มีการบัญญัติไว้ในบททั่วไปว่า
เจ้าของเรือและแรงงานประมงต้องปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์
ขั้นต่ำในการทำงาน การปฏิบัติหน้าที่ ที่พักอาศัย อาหาร การคุ้มครอง
ความปลอดภัยและสุขอนามัยในการทำงานบนเรือประมง และการ
จัดสวัสดิการในการทำงาน ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการ
คุ้มครองแรงงาน กฎหมายว่าด้วยการจัดหางานและคุ้มครองคนหางาน
กฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย กฎหมายว่าด้วยการบริหาร
จัดการการทำงานของคนต่างด้าว กฎหมายว่าด้วยการประมง กฎหมาย
ว่าด้วยเงินทดแทน และกฎหมายว่าด้วยแรงงานสัมพันธ์ เห็นได้ว่าเจ้าของ
เรือและแรงงานประมงไม่เพียงต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของ
พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2562 เท่านั้น
แต่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายฉบับอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย ซึ่งมีมากมาย
หลายฉบับ อาจทำให้เจ้าของเรือ แรงงานประมง หรือบุคคลอื่นที่
เกี่ยวข้อง ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายได้ไม่ครบถ้วนและถูกต้อง
อันส่งผลให้การคุ้มครองแรงงานในงานประมงเป็นไปอย่างไม่ครอบคลุม
และต้องมีบุคคลที่ถูกกลโฆษาจากการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามที่กฎหมาย
บัญญัติไว้ ดังนั้น เห็นควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการดำเนินงานที่
บูรณาการร่วมกัน สนับสนุนข้อมูลของประชาชนซึ่งกันและกันเพื่อจะได้
ไม่มีการทำงานซ้ำซ้อนกัน รวมทั้งการจัดอบรม สัมมนาเป็นระยะ ๆ
หรือทำคู่มือการปฏิบัติงานเพื่อให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติ

หน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องทุกฉบับอย่างครบถ้วน อันจะทำให้ความ
คุ้มครองแรงงานประมงเป็นไปอย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมประมง. (2563). *ผลผลิตของการประมงไทย ปี 2563*. สืบค้นเมื่อ
วันที่ 20 ตุลาคม 2563 จาก [https://www4.fisheries.
go.th/local/file_document/20200922100212_1_file.pdf](https://www4.fisheries.go.th/local/file_document/20200922100212_1_file.pdf)
- กรรณภัทร ชิตวงศ์. (2559). การบังคับใช้กฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิ
ของลูกจ้างภาคประมงทะเลในจังหวัดสงขลา. *วารสาร
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 9(1): 183-203.
- เกษมสันต์ วิลาวรรณ. (2563). *คำอธิบายกฎหมายแรงงาน*. พิมพ์ครั้งที่
27. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- ความร่วมมือมือสากลเพื่อสนับสนุนชาวประมง. (2550). *คู่มือไอซีเอสเอฟ:
ความเข้าใจอนุสัญญาว่าด้วยการทำงานในภาคการทำ
ประมง ปี 2007*. Chennai: Nagaraj and Company Pvt. Ltd.
- ธีรวัฒน์ ไ้ม้สุวรรณกุล. (2547). *การคุ้มครองแรงงานในกิจการประมง
ทะเล: ศึกษาเปรียบเทียบกับมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศ
และกฎหมายต่างประเทศ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยสุโขทัย.
- วิจิตรา (ฟุ้งลัดดา) วิเชียรขม. (2562). *คำอธิบายกฎหมายแรงงาน*.
พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- สุดาศิริ วศวงศ์. (2539). *การคุ้มครองแรงงานประมงทะเลในประเทศไทย:
ศึกษาเฉพาะกรณีการประกอบกิจการประมงทะเลซึ่งขอรับใบ
อนุญาตประกอบการที่จังหวัดระยอง*. รายงานผลการวิจัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (ม.ป.ป.). *อนาคต
ของแรงงานประมงไทยภายใต้อนุสัญญาฉบับที่ 188 ว่าด้วยการ
ทำงานในภาคประมง พ.ศ. 2550*. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2564
จาก <http://www.parliament.go.th/library>
องค์การแรงงานระหว่างประเทศ. (2562). *ประเทศไทยให้สัตยาบัน
อนุสัญญาการทำงานในภาคประมง*. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม
2563 จาก [https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/
newsroom/news/WCMS_667145/lang--en/index.htm](https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_667145/lang--en/index.htm)
กฎกระทรวงคุ้มครองแรงงานในงานประมง พ.ศ. 2557 และที่แก้ไข
เพิ่มเติม.
พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานในงานประมงพ.ศ. 2562.

สู่แดนมหัศจรรย์สี่หมื่น : พัฒนาการของขบวนการนักศึกษา
“ม.อ.ปัตตานี” จากการชุมนุมประท้วงกรณีสะพานกอตอถึง
หลัง 6 ตุลาคม 2519

(Towards the Miracle of the Pink Land: Development of PSU
Pattani’s Student Movement from Koto Case Protest to Post
Incident of 6 October 1976)

พิเชษฐ แสงทอง*

อ.ด.(วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ), รองศาสตราจารย์
สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

**Corresponding Author E-mail: pichate2000@yahoo.com*

Received: October 9, 2020

Revised: December 29, 2021

Accepted: December 29, 2021

Available: December 30, 2021

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “ปัตตานีในห้วงอารมณ์ตุลา: เรื่องเล่าและ
ความทรงจำในช่วง 14 ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519” ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภททั่วไป
จากวิทยาเขตปัตตานี ประจำปีงบประมาณ 2564

A b s t r a c t

This article analyzed memoirs and narrative stories of the former student who studied at Prince of Songkla University (PSU), Pattani Campus. They were social and political activists during the period of pre- and post-incident 6 October 1976, The article explained the social, political, and community movements which were the context of PSU during its inception period. The findings showed that the incidents of protest about murdering a group of villagers and dumping bodies in to Saiburi river (at the Koto bridge) were the critical turning point for the student movement to learn and gradually developed knowledge, mood, feelings as well as relationships in conducting activities with friends from different institutions in both inside and outside the region, resulting in strong social and political consciousness. The learning processes could be related to mainstream discourse of the movements of students, gardeners, farmers and labors throughout the country during this period.

Keywords:

The student movements, Communist Party of Thailand, identities

บทคัดย่อ

บทความวิเคราะห์เรื่องเล่าความทรงจำของอดีตแกนนำ นักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่เคลื่อนไหวทำกิจกรรมทางสังคมและการเมืองในช่วงก่อน และหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เพื่ออธิบาย ความเคลื่อนไหวทางสังคม การเมือง และชุมชน อันเป็น บริบทของมหาวิทยาลัยในช่วงเริ่มต้นก่อตั้ง การศึกษาพบว่า เหตุการณ์การชุมนุมประท้วงกรณีการฆาตกรรมประชาชน แล้วทิ้งศพลงแม่น้ำปัตตานีที่บริเวณสะพานกอดตอ ได้เป็น จุดหักเหสำคัญที่ทำให้ขบวนการนักศึกษาได้เรียนรู้ ก่อนจะค่อย ๆ พัฒนาความรู้ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ตลอดจนความสัมพันธ์ในด้านการทำกิจกรรมกับเพื่อน นักศึกษาจากสถาบันอื่น ๆ ทั้งในภูมิภาค และนอกภูมิภาค จนเกิดสำนักทางสังคมและการเมืองที่เข้มแข็งและเข้มข้น โดยการเรียนรู้ดังกล่าวสัมพันธ์กับวาทกรรมกระแสหลัก ของขบวนการนักศึกษา ชาวไร่ ชาวนา และผู้ใช้แรงงาน ทั่วประเทศในยุคนั้น

คำสำคัญ:

ขบวนการนักศึกษา, พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย, อัตลักษณ์

บทนำ

เหตุการณ์ประท้วงใหญ่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อปลายปี พ.ศ. 2518 ต่อเนื่องถึงต้นปี 2519 อันเนื่องมาจากเหตุการณ์นำวิภโยอินทำร้ายชาวบ้านจนถึงแก่ชีวิตแล้วโยนศพลงแม่น้ำปัตตานีนั่น ไม่เพียงแต่เป็นอนุสาวรีย์ของการลุกฮือของประชาชนชาวจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเท่านั้น แต่ยังมีคามหมายสำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งที่ก่อเกิดขึ้นในเหตุการณ์นี้ ก็คือการการเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบครั้งแรกของการเคลื่อนไหวของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี ในการเชื่อมประสานตัวเองเข้ากับประเด็นปัญหาชุมชนท้องถิ่นที่ตั้งมหาวิทยาลัย และปัญหาสังคมไทยโดยรวมในเวลาต่อมา เหตุการณ์ได้กระตุ้นความสนใจปัญหาสังคมและการเมืองของนักศึกษาในปัตตานีอย่างมีนัยยะสำคัญ กระทั่งยกระดับให้เกิดขบวนการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยชายแดนแห่งนี้ได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับการเคลื่อนไหวก่อนเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ที่กรุงเทพมหานคร

บทความนี้จะพิจารณาบรรยากาศของการเคลื่อนไหวและวิเคราะห์ให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับพัฒนาการของขบวนการนักศึกษา ม.อ.ปัตตานี ในยุคนั้น ผ่านการวิเคราะห์และตีความเรื่องเล่าและความทรงจำที่เล่าโดยอดีตผู้เกี่ยวข้องกับขบวนการนักศึกษาผู้มีบทบาทและส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวดังกล่าว โดยวิเคราะห์ภาคปฏิบัติตลอดจนแนวความคิดของนักศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นพลวัตการเติบโตในช่วงเวลานั้น ภายใต้เงื่อนไขว่ามีความสัมพันธ์กับบริบทชุมชน บริบทมหาวิทยาลัย บริบทชุมชนชายแดนใต้ และบริบทสังคมไทยโดยรวมอย่างไร

จากเวรยามสู่ผู้สังเกตการณ์ในสนามความทุกข์: จุดเริ่มต้นของนักศึกษาในการเรียนรู้ชุมชนด้วยเหตุที่เป็นมหาวิทยาลัยเปิดใหม่ ตั้งแต่ พ.ศ. 2511-2517 มีเปิดการเรียนการสอนเพียงคณะศึกษาศาสตร์คณะเดียว

ทำให้ก่อนหน้าเหตุการณ์ชุมนุมประท้วงใหญ่กรณีสะพานกอตเมื่อปลายปี พ.ศ. 2518 นั้น บรรยากาศของกิจกรรมนักศึกษาไม่ค่อยดีนัก มีผู้เรียนที่เดินทางมาจากทั่วประเทศ ในรุ่นรหัส 2518 มีนักศึกษามาจากทุกสารทิศโดยสารรถไฟมา ตั้งแต่เชียงใหม่ ขอนแก่น ชลบุรี โดยมีนักศึกษาชายได้จากทุกจังหวัดยังเป็นกลุ่มส่วนใหญ่อยู่

กิจกรรมของนักศึกษาส่วนใหญ่มักจะเป็นไปทางด้านบันเทิง เช่น งานเต้นรำ งานเลี้ยงรุ่น งานเลี้ยงรับน้องจังหวัด รวมทั้งงานทางด้านกีฬา ที่มีกีฬาสี่ และการแข่งขันฟุตบอลระหว่างมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยเฉพาะกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ (ม.อ.หาดใหญ่) นั่นถือเป็นประเพณีที่ท่ามาก่อนหน้านั้นแล้ว ในบรรยากาศเช่นนี้ จึงหานักศึกษาที่สนใจกิจกรรมทางด้านการเมืองได้ไม่มากนัก

อย่างไรก็ดี บทบาทที่สำคัญยิ่งของนักศึกษาและประชาชน ในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่กรุงเทพมหานครก็แผ่ซ่านมาถึงปัตตานี เช่นเดียวกัน หากจะกล่าวว่บริบทสังคมไทย หลัง 14 ตุลาคม 2516 ถึงก่อน 6 ตุลาคม 2519 เป็นช่วงเวลาแห่งการรอกเงยของสิทธิและเสรีภาพ ก็กล่าวได้เช่นกันว่าการรอกเงยเหล่านั้นก็แผ่ซ่านมายังปัตตานีด้วย ก่อให้นักศึกษาจำนวนหนึ่งได้รู้สึกชื่นชมในการกระทำอันห้าวหาญของนักศึกษาในกรุงเทพฯ และใช้ความรู้สึกนั้นเป็นแรงบันดาลใจในการขยายวงความสนใจทางสังคมและการเมือง ตลอดจนขยายวงกิจกรรมของตนให้กว้างขวางขึ้นออกนอกรั้วมหาวิทยาลัย (กองบรรณาธิการ, 2528, น.31) ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า พ.ศ. 2517-2518 ได้มีสถานะเป็นช่วงเวลาแห่งการเรียนรู้ทางการเมือง อดีตผู้นำนักศึกษายุคนั้นแล้วว่า

“เมื่อเสรีภาพเบ่งบาน จึงมิใช่จะมีแต่ในรั้วมหาวิทยาลัย แม้ในโรงงาน ในโรงเรียน ในทุก ๆ พื้นที่ ทั้งในเมือง ชนบท ต่างได้ชิมรสอันหอมหวานนี้ไปด้วยกันทั้งสิ้น จนบางที บางคนถึงกับบ่นว่า เสรีภาพ

ประชาธิปไตยจะมาก จะเกร่อเกินไปหรือเปล่า

ในป่าเขาลำเนาไพรทุกแห่งหน คนของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ที่สู้รบกับรัฐบาลด้วยกำลังอาวุธ ความคิด และวัฒนธรรมก็แย่งชิงพื้นที่เข้ามาสู่เมืองทุกที ๆ ไม่เว้นแม้แต่กับเด็ก ๆ นักศึกษาในมหาวิทยาลัย ที่มีบางส่วนได้รับกลืนอายุความคิด ‘สีแดง’ มาเผยแพร่ให้กับเพื่อน ๆ คนทำกิจกรรม” (วาณิช สุนทรนนท์, 2557)

บทบาทของประชาชนในเหตุการณ์ครั้งนี้เอื้อให้การเมืองกลายเป็นสิ่งที่คนในสังคมทุกหมู่ชนให้ความสนใจไปด้วย บรรยากาศใน ม.อ.ปัตตานี ในช่วงดังกล่าวก็แทบจะไม่ต่างจากร่วมมหาวิทยาลัยทั่วไปที่ความสำเร็จของ 14 ตุลาคม นำมาสู่ความหอมหวานแห่งสิทธิและเสรีภาพ มีนักศึกษาจำนวนหนึ่งริเริ่มการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ในลักษณะการรวมกลุ่มต่าง ๆ โดยลักษณะการรวมกลุ่มมีอยู่ 2 รูปแบบด้วยกัน คือ รูปแบบที่ไม่เป็นทางการ และเป็นทางการ (วาณิช สุนทรนนท์, สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2563)

ในรูปแบบที่เป็นทางการ เป็นการดำเนินการภายใต้สโมสรนักศึกษา ซึ่งไม่ได้เป็นองค์การนักศึกษาที่มีการแบ่งเป็นฝ่ายบริหารและฝ่ายสภาเหมือนหลาย ๆ ปีต่อมา ทว่ามีรูปแบบหรือโครงสร้างในรูปของคณะกรรมการที่ประกอบด้วยตัวแทนชั้นปีต่าง ๆ ทั้งหมดน่าจะเป็นของคณะศึกษาศาสตร์ที่เป็นคณะที่มีมาก่อนเกือบ 10 ปี

กลุ่มที่เป็นทางการนี้นับรวมถึงกิจกรรมในรูปแบบชมรมซึ่งจะต้องขึ้นตรงต่อสโมสรนักศึกษาด้วย ซึ่งขณะนั้นมีอยู่หลายกลุ่ม เช่น ชมรมสังคมศาสตร์ ชมรมอาสาพัฒนาชนบท เป็นต้น

กลุ่มทำกิจกรรมในอีกรูปแบบหนึ่งก็คือที่ไม่เป็นทางการ การรวมกลุ่มลักษณะนี้ มักจะเป็นลักษณะกลุ่มอิสระ โดยนักศึกษารวมกลุ่มกันตั้งขึ้นมาเพื่อทำกิจกรรมไปในแนวทางเนื้อหาที่สมาชิกในกลุ่มชอบ เช่น กลุ่มอาสา กลุ่มกีฬา กลุ่มอ่านหนังสือและเรียนรู้การเมือง กลุ่มนักศึกษามุสลิม เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ทั้ง 2 กลุ่มนี้ก็ไม่ได้แยกจากกันเด็ดขาด แต่สัมพันธ์กันบนฐานของการเรียนรู้ประสบการณ์ทางความคิดและปฏิบัติการไปพร้อมกัน ๆ โดยแหล่งสำคัญแหล่งหนึ่งของจากกิจกรรมภาคสนามในยุคนั้น นอกจากห้องสมุดของมหาวิทยาลัยซึ่งยังมีหนังสือไม่มากนัก ก็ยังมีห้องหนังสือซึ่งนักศึกษาได้รวบรวมเงินจัดหาหนังสือเข้ามาอ่านกันเองได้หอพัก 4 ซึ่งริเริ่มโดยวานิช และเพื่อน ห้องนี้รับรู้อีกว่าชื่อ “ห้องหนังสือนางนวล” ของกลุ่มพิราบขาว มีผู้เข้าร่วมทั้งผู้หญิงและผู้ชายจำนวนมาก โดยสมาชิกรวบรวมเงินจัดซื้อหนังสือที่หาในห้องสมุดไม่ได้มาเก็บรวบรวมไว้แบ่งกันอ่าน หนังสือส่วนใหญ่ นอกจากเป็นแนววรรณกรรมก้าวหน้าตามยุคสมัยแล้ว ยังมีหนังสือทฤษฎีทางการเมืองอีกหลายสำนัก ที่สำคัญมีการตกแต่งประดับประดาห้องด้วยภาพโปสเตอร์ขนาดใหญ่ของเจ้าสำนักคิดทางสังคมและการเมือง ตลอดจนนักเคลื่อนไหวทางการเมืองฝ่ายซ้ายมากมาย ตั้งแต่ คาร์ล มาร์กซ เหมา เจ๋อตง โฮ จิมินห์ เซ เกวารา เป็นต้น จึงทำให้เป็นห้องกลุ่มที่บรรยากาศน่าเกรงขามสำหรับนักศึกษาโดยทั่วไป

ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ประท้วงกรณีวินาโยธินสังหารชาวบ้านแล้วทิ้งศพลงแม่น้ำนั้น นักศึกษา ม.อ.ปัตตานี กำลังคร่ำเคร่งกับการเรียนในภาคการศึกษาที่ 2/2518 การประท้วงเริ่มต้นขึ้นที่หน้าศาลากลางจังหวัดห่างจากมหาวิทยาลัยราว 3 กิโลเมตร มีการเดินขบวนโดยคณะนักเรียนตัวเล็ก ๆ เข้าร่วมชุมนุมที่ศาลากลาง ขณะที่นักศึกษาส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัยยังไม่ค่อยรู้ชัดเจนนักว่าจะเกิดอะไรขึ้น โดยเฉพาะนักศึกษาหน้าใหม่ และเป็นชาวไทยพุทธ จะรู้ได้ช้ากว่านักศึกษามุสลิมในพื้นที่ เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องภาษาและการสื่อสารกับชาวบ้านทั่วไป

“เมื่อเดินตรอกไปมาฟังคนนั้นพูดทีคนนี้พูดที จึงรู้เรื่องขึ้นมาเลา ๆ ว่านักเรียนมาทำการประท้วง ฉันสงสัยว่าประท้วงอะไรกันหรือเห็นมีแต่เด็ก ๆ ทั้งนั้น จึงสอบถามบรรดาผู้ใหญ่ที่มาร่วมชุมนุมประท้วงด้วย

ก็ได้คำตอบว่ามีคนมุสลิมถูกทหารฆ่าตาย 5 คน แล้วนำศพไปทิ้งที่สะพาน
แห่งหนึ่งบริเวณรอยต่อระหว่างจังหวัดปัตตานีกับนราธิวาส” (น. 21)

สิ่งที่เข้ามาามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่จะมีส่วนร่วมหรือไม่
ของขบวนการนักศึกษา ซึ่งตอนนั้นเมืองคักรที่เรียกว่า “สโมสรักศึกษา”
เป็นองค์กรหลัก ก็คือการประเมิณการชุมนุมประท้วงและกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วง
ว่ามีเจตนาที่แท้จริงอย่างไรกันแน่ “นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่แน่ใจว่าคนที่
มาประท้วงมีวัตถุประสงค์อะไรหรือมีจุดมุ่งหมายอื่น ๆ แอบแฝงอยู่ด้วย
หรือไม่” (น. 25) เนื่องจากนักศึกษาต่างก็มีภาพของขบวนการเรียกร้องแบ่ง
แยกดินแดนเป็นภาพจำที่คอยหลอกหลอน คือภาพจำเรื่องความรุนแรง
ภัยผู้ก่อการร้าย ผสมปนเปไปกับความเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์
รวมถึงปัญหาผู้ก่อการร้ายแบ่งแยกดินแดนที่ปฏิบัติการจับตัวครูและ
คหบดีใน 3 จังหวัดเรียกค่าไถ่ ซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนใต้มาอย่างต่อเนื่อง
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 จนถึง 2518 ยาวนานหลายปี (พิเชษฐ แสงทอง, 2550, น.
210 และเสลา เราะรุจี, 2512)

ขณะเดียวกัน กล่าวได้ว่าภาพจำดังกล่าวนั้น ถูกเน้นย้ำถึง
ความรุนแรงและไม่น่าไว้วางใจจากการปฏิบัติการทางการทหารของรัฐบาล
ที่มีความตึงเครียดอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ พ.ศ. 2511 ด้วยภาพนั้นตอกย้ำให้
ประชาชนและหน่วยงานราชการในสามจังหวัดชายแดนยิ่งเชื่อว่าอันตราย
จากขบวนการแบ่งแยกดินแดนอาจจะเกิดขึ้นกับพวกเขาได้ทุกเมื่อ
ดังที่ปรากฏว่า รัฐบาลได้ริเริ่มปฏิบัติการทางทหารที่แข็งแกร่งขึ้นหลาย ๆ
ปฏิบัติการด้วยกัน เช่น ปฏิบัติการพิเศษสำหรับสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้
ปฏิบัติการรามคำแหง และการรณรงค์พิเศษต่อผู้ก่อการร้ายในสามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ โดยใช้กองกำลังผสมทั้งตำรวจพิเศษ และกองกำลังพลเรือน²
(เอกรินทร์ ต่วนศิริ, 2552, น.93)

² เมื่อปฏิบัติการพิเศษดังกล่าวได้รับการดำเนินการร่วมกับปฏิบัติการทางทหารและตำรวจซึ่งครอบคลุมชายแดนภาคใต้เป็นปกติ
อยู่แล้วในช่วงทศวรรษที่ 2510 ทำให้เกิดเหตุการณ์ปะทะกับ “ผู้ก่อการ (ร้าย) มุสลิม” ผู้ก่อการร้ายเสียชีวิต 329 คน ถูกจับกุม
165 คน ยึดอาวุธได้ 1,451 ชิ้น กระสุน 27,538 ลูก ค่ายผู้ก่อการร้ายถูกทำลาย 250 ค่าย (เอกรินทร์ ต่วนศิริ, เรื่องเดียวกัน)

สถานการณ์การเผชิญหน้ากันของ 2 ฝ่ายตั้งแต่เริ่มทศวรรษ 2510 จนถึงขณะที่มีการประท้วงนั้น แน่ใจว่าย่อมก่อให้เกิดภาวะเสียขวัญ ตลอดจนความไม่มั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินแก่คนทั่วไป และน่าจะเป็นบรรยากาศค่อมครึมที่ปกคลุมชายแดนภาคใต้หนาแน่นพอสมควร ความรู้สึกเช่นนี้สะท้อนให้เห็นจากแนวทางในการจัดวางความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา (ผ่านสโมสร) มหาวิทยาลัย ต่อการชุมนุมประท้วงกรณีมาตรการฆาตกรรมชาวบ้าน ทั้งสะพานกอดตอดังกล่าว ความไม่มั่นใจนี้นำไปสู่การแสดงท่าทีต่อการประท้วงที่ค่อนข้างเป็นไปในลักษณะการระแวดระวังภัยของมหาวิทยาลัย และนักศึกษาจำนวนมาก ความวิตกกังวลว่าการชุมนุมจะบานปลาย เป็นความรุนแรง ตลอดจนความกลัวการแทรกซึมจากผู้ก่อการร้าย ทำให้องค์กรนักศึกษาซึ่งนำโดยสโมสรนักศึกษาออกมาตรการเฝ้าระวังในมหาวิทยาลัย นัยว่าเพื่อป้องกันอันตรายที่จะพึงเกิดขึ้นกับนักศึกษา วิธีการนี้ได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากมหาวิทยาลัย

มาตรการรักษาความปลอดภัยทำโดยการให้นักศึกษาชายชั้นปี 1 และปี 2 ปฏิบัติหน้าที่เวรยาม แยกกันเฝ้าระวังเป็นจุด ๆ ให้ห่างพอที่จะตะโกนส่งข่าวถึงกันได้ “เพื่อคอยดูว่าผู้คนที่มาประท้วงจะเข้ามาในมหาวิทยาลัยหรือไม่ จะได้ตะโกนบอกหรือหาทางป้องกันได้ทัน” (น. 25)

การได้อยู่เวรยามถือเป็นความบันเทิงอย่างหนึ่งของสมาชิกใหม่ที่ได้อำนาจอยู่ในรั้วมหาวิทยาลัย โดยมีสโมสรนักศึกษาให้การดูแลเป็นอย่างดี มีน้ำชากาแฟบริการ โดยเฉพาะบริการจากหอพักนักศึกษาหญิง จะสร้างกำลังใจให้แก่ที่มอยู่เวรมากเป็นพิเศษ ขณะเดียวกัน มาตรการนี้เมื่อได้รับการยอมรับจากมหาวิทยาลัยด้วย มหาวิทยาลัยก็ขอความร่วมมือไปยังอาจารย์ขอให้ไม่เช็คขาดนักศึกษาที่ต้องเข้าเวรยาม ถ้าเขามีวิชาเรียนวันรุ่งขึ้น ขณะที่ด้านเนื้อหาการเรียนการสอน ก็มีนักศึกษาหญิงให้ความช่วยเหลือทำบันทึกการเรียนให้เพื่อน ๆ ผู้ชายที่เข้าเวรอย่างครบถ้วน (น. 26)

มาตรการดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นว่าสโมสรนักศึกษา ภายใต้การดูแลของมหาวิทยาลัยในหัวเวเวลานั้นให้ความสำคัญกับการดูแลนักศึกษาให้ปลอดภัยอยู่ภายในรั้วมหาวิทยาลัยอย่างสูงยิ่ง การใช้กำลังนักศึกษาเข้าใหม่เป็นกำลังหลัก เสมือนการรับน้องแบบหนึ่งที้อาจหล่อหลอมให้เกิดความวิตกกังวลถึงปัญหาทางสังคมและการเมืองที่อาจจะกระทบกับนักศึกษาในมหาวิทยาลัย แต่ในอีกด้านหนึ่งก็กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมากด้วยเช่นกัน

กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ขณะที่มีมหาวิทยาลัยร่วมมือกับสโมสรนักศึกษาพยายามสร้างระบบป้องกันนักศึกษาจากการชุมนุมประท้วงที่แข็งแกร่ง ทำให้นักศึกษาเกิดความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยว่ามีความลึกซึ้งซับซ้อนและอันตรายอย่างไร มหาวิทยาลัยจึงต้องป้องกันอย่างรัดกุมเช่นนี้

สิ่งนี้เองจึงเป็นที่มาของการที่นักศึกษาบางส่วนที่เคยเข้าเวรยามก็ได้อเข้าไปร่วมสังเกตการณ์ประท้วงกับชาวบ้าน และนักเรียนด้วย ขณะเดียวกันนักศึกษาบางส่วน ซึ่งเคยจัดกิจกรรมกันมาก่อนแล้วก็แหกมติสโมสรด้วยการเข้าร่วมการชุมนุมในต่างรูปแบบออกไป เช่น การไปร่วมแสดงละครเวทีจำลองเหตุการณ์สังหารหมู่ เป็นต้น โดยทีมแสดงละครได้รับการชักชวนโดยรุ่นพี่ ๆ จาก ม.อ.หาดใหญ่ และมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในกรุงเทพฯ ที่ลงมาร่วมกิจกรรมด้วย (วาณิช สุนทรนนท์, 2554, น. 26 และสัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2563)

การได้เข้าร่วมชุมนุม ได้ฟังการอภิปรายบนเวที ได้ดูการแสดงและสัมผัสอารมณ์และความรู้สึกของผู้ประท้วง ทำให้นักศึกษาบางส่วนเริ่มที่จะไม่มั่นใจในข่าวสารเกี่ยวกับชาวบ้านผู้ประท้วงที่เคยได้รับว่าเป็นความจริงแค่ไหนอย่างไร วาณิช เล่าไว้อย่างน่าประทับใจตอนหนึ่งว่า

“ฉันได้เห็นการอดหลับอดนอนของผู้มาประท้วง ผู้ที่มีหลายสิ่งหลายอย่างร่วมกัน หรือเหมือนกัน คือเกลียดการดูถูกเหยียดหยาม

เกลียดการข่มเหงรังแก เกลียดการเข่นฆ่า เกลียดความอยุติธรรม ผู้คนที่น่าสงสารเหล่านี้หรือคิดจะแบ่งแยกดินแดน ฉันไม่เชื่อ อย่างน้อยที่สุดไม่น่าจะใช่เวลานั้น จากความรู้สึกเฉย ๆ มาเป็นความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ สงสาร และอยากช่วยเหลือ ฉันนำเรื่องนี้มาคุยกับเพื่อน ๆ หลายคนในมหาวิทยาลัย ว่าเราต้องทำอะไรสักอย่างหนึ่งแล้ว” (น. 27)

ข้อความข้างต้นจะเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงสำนึกของนักศึกษา ม.อ.ปัตตานี ในขณะนั้น ภายหลังจากได้สัมผัสบรรยากาศ ได้สังเกตลักษณะอาการของเด็กนักเรียนและชาวบ้านผู้เข้าร่วมชุมนุม จะว่าไปแล้วสิ่งนี้ก็เปรียบเสมือนการลงพื้นที่ไปแสวงหาความจริงเพื่อหล่อหลอมตนเองหรืออีกนัยหนึ่ง คือการประกอบสร้างอัตลักษณ์หรือตัวตนของวัยรุ่น เนื่องจากตั้งแต่ก่อตั้งมหาวิทยาลัยมาอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2512 จนถึง พ.ศ. 2517 กิจกรรมของนักศึกษายังคงไม่มีประเด็นทางสังคมและการเมืองเท่าใดนัก แต่มีลักษณะเป็นกิจกรรมแบบนักเรียนนักศึกษา เน้นกิจกรรมภายใน เช่น การกีฬา การแสดงผลงาน และความสามารถ เป็นต้น การออกมาร่วมกิจกรรมทางการเมืองจึงเป็นกระบวนการของการสร้างตัวตนของนักศึกษาในขณะนั้นนั่นเอง

สถานะ “ระหว่างเขาควาย” ของสโมสรนักศึกษา

อย่างไรก็ดี จากข้อมูลบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ดังกล่าวทั้งทางตรงและทางอ้อมเล่าถึงบรรยากาศของนักศึกษาในยุคนั้นที่สร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้สังคมชนบทกันอย่างแพร่หลาย กิจกรรมลักษณะนี้ในช่วง พ.ศ. 2515-2516 ก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นั้น เป็นกิจกรรมที่สำคัญยิ่ง และได้รับความนิยมไปทั่วทุกมหาวิทยาลัยในส่วนของกลาง ที่เห็นได้ชัดคือ กิจกรรมชมรมอาสาพัฒนาชนบท เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยมหิดล ในพื้นที่ชนบท

ชายแดนใต้ ชมรมจากมหาวิทยาลัยเหล่านี้ก็ส่งนักศึกษามุสลิมลงมา เช่น บรรจง บินกาซัน เสาวนีย์ จิตต์หมวด เป็นต้น (เอกรินทร์ ต่วนศิริ, 2552, น.88)

แต่กิจกรรมที่น่าจะมีนัยยะสำคัญต่อการเติบโตของขบวนการนักศึกษาใน ม.อ.ปัตตานี ก็คือกรณีที่นักศึกษาส่วนกลางได้ลงมาเผยแพร่ความคิดด้านประชาธิปไตยหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 โดยหัวเรือใหญ่ก็คือ นักศึกษามุสลิมจากหลายมหาวิทยาลัยที่มาร่วมตัวกันในนามกลุ่มสลัดัน โดยในขณะนั้น ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท.) มีภารกิจในการออกสู่ชนบทเผยแพร่แนวคิดประชาธิปไตยทั่วประเทศ ทางกลุ่มสลัดันก็ได้ “ขอแบ่งงานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้...มาเป็นการเฉพาะ” (เอกรินทร์ ต่วนศิริ, 2552, น.96) เพราะเป็นท้องถิ่นภูมิลำเนาของนักศึกษากลุ่มนี้ ทำให้สามารถสื่อสารกับประชาชนซึ่งมักจะใช้ภาษาไทยไม่ได้ได้ดี

ด้วยความพิเศษเฉพาะของพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ทำให้กลุ่มนักศึกษาสลัดันได้เข้าไปรบกวนขอบอย่างเต็มที่เพื่อที่จะรณรงค์เผยแพร่เรื่องประชาธิปไตยให้แก่ชาวบ้าน การเก็บข้อมูลต่างๆ จากชาวบ้านที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐ ก็ได้มีมากขึ้น ชาวบ้านได้ให้การสนับสนุนกลุ่มสลัดันจำนวนมาก หลังจากเก็บข้อมูลกลุ่มสลัดันก็ได้มีโอกาสเข้าพบนายกรัฐมนตรี เพื่อรายงานข้อมูลสิ่งที่ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกับชาวบ้าน (เอกรินทร์ ต่วนศิริ, 2552, น.96)

นักศึกษากลุ่มนี้ ต่อมาได้ลงมาเป็นผู้สร้างบทบาทนำในเหตุการณ์ชุมนุมกรณีสังหารทิ้งสะพานกอตอ โดยเป็นแกนนำผู้ก่อตั้งกลุ่มพิทักษ์ประชาชนชายแดนใต้ในเหตุการณ์นี้ ทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมแนวทางการชุมนุม เป็นตัวแทนผู้ประท้วง และประสานงานกับฝ่ายรัฐบาล ตลอดจนนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ที่เดินทางลงมาช่วย

บทบาทที่โดดเด่นเช่นนี้ทำให้นักศึกษาได้รับการยอมรับในพื้นที่เป็น
อย่างมาก พวกเขาถูกจดจำในฐานะผู้ที่มีบทบาทในการต่อสู้เพื่อท้องถิ่นของ
ตน มีความน่าเชื่อถือ จึงมีส่วนในการสร้างความตื่นตัวด้านการเมืองและสิทธิ
เสรีภาพของชาวบ้านในชนบทชายแดนใต้ยุคนั้นอย่างกว้างขวาง ดังปรากฏ
ว่าระหว่างเหตุการณ์การชุมนุมประท้วงที่หน้าศาลากลาง จังหวัดปัตตานี
ต่อเนื่องไปจนถึงที่มีสยิดกลาง จังหวัดปัตตานี กลุ่มนักศึกษาสาละตัน ซึ่งได้
เข้าไปเป็นคณะกรรมการร่วมจัดการการชุมนุมกับฝ่ายผู้นำศาสนา
และประชาชน ได้ริเริ่มโครงการเรียนรู้ชนบท โดยเป็นผู้นำและผู้ประสานงาน
ส่งนักศึกษาที่เข้ามาร่วมการชุมนุมประท้วงจากหลายมหาวิทยาลัยออกไป
หาชาวบ้าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ “ออกไปถามความคิดเห็นของชาวบ้าน
ต่อการประท้วงที่เกิดขึ้น” (วานิช สุนทรนนท์, 2554, น. 53)

การตกอยู่ในสถานะอภิปรัชญาหรือที่เรียกว่าอยู่ “ระหว่าง
เขาควาย” (dilemma) ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ในขณะนั้น หน่วยงานที่น่าจะต้องแบกรับกับความกดดันมากที่สุดก็คือ
“สโมสรนักศึกษา” เพราะด้านหนึ่ง หน่วยงานนี้เป็นตัวแทนและปากเสียงของ
นักศึกษา แต่อีกด้านหนึ่ง พวกเขาถูกสอดส่องโดยมหาวิทยาลัย ซึ่งถือว่าเป็น
หน่วยงานของรัฐที่ต้องดำเนินตามนโยบายของรัฐ

ดังได้กล่าวแล้วว่า ในระยะแรกที่ได้รับรู้ถึงการชุมนุมของชาวบ้าน
สโมสรนักศึกษาได้ออกมาตระการปกป้องคุ้มครองนักศึกษาและมหาวิทยาลัย
จาก “ภัยที่ไม่ได้คาดคิด” อันอาจจะถูกแทรกแซงอยู่ในที่ชุมนุม โดยมี
นักศึกษาจำนวนหนึ่งแหกประกาศสโมสร โดยการเข้าไปร่วมมีบทบาทใน
การชุมนุมด้วย แต่เมื่อสถานการณ์ตึงเครียดมากขึ้น รัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ปราโมช แสดงอาการไม่แยแสต่อข้อเสนขอของผู้ชุมนุม ทั้งยังเสียดเย้ยเสีย
อีกว่า “ถ้าเป็นงานฝังลูกนิมิต...จะไป” เมื่อประกอบกับการจัดการการชุมนุม
ของรัฐที่ปล่อยให้เกิดเหตุระเบิดกระทันหันมีผู้เสียชีวิตอย่างน่าสงสัย จึงทำให้

บรรยากาศการประท้วงยิ่งตึงเครียดมากขึ้น และขยายวงไพบุลย์ของผู้เข้าร่วมชุมนุมออกไปอีก

บรรยากาศภายนอกมหาวิทยาลัย ที่อยู่ไกลออกไปเพียง 3 กิโลเมตร เมื่อประกอบกับการที่นักศึกษา ม.อ.ปัตตานีกลุ่มหนึ่งได้ออกไปสัมผัสกับการชุมนุม ออกสู่ท้องถื่น ได้รู้ได้เห็นปัญหาชาวบ้าน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชน ทำให้นักศึกษาเหล่านี้อดทนไม่ได้ที่จะไม่เรียกร้องให้สโมสรนักศึกษาแสดงบทบาทที่เหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง วาทกรรมต่อต้านปฏิบัติการที่ไม่เป็นธรรมของรัฐที่แพร่กระจายอยู่ทั่วประเทศทั้งในหมู่ผู้ใช้แรงงาน เกษตรกร ชาวนา ชาวไร่ และนักศึกษา โดยเฉพาะที่กรุงเทพมหานคร มีอิทธิพลต่อความรู้สึกและความคิดของนักศึกษา ม.อ.ปัตตานี ด้วยเช่นกัน โดยนักศึกษากลุ่มหนึ่งได้รู้จักและสนิทสนมสัมพันธ์กับตัวแทนสหภาพแรงงาน นักกิจกรรมทางการเมือง ตลอดจนนิสิตนักศึกษา ศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยที่ลงมาให้การช่วยเหลือการชุมนุมหลายคน ในจำนวนนี้ สุธรรม แสงประทุม เลขาธิการศูนย์นิสิตฯ ดูเหมือนจะดำเนินบทบาทที่น่าประทับใจที่สุดในกรณี วาณิช เล่าฉากและบรรยากาศที่ชี้ชวนให้เห็นถึงความศรัทธาต่อปฏิบัติการของสุธรรมว่า

“ฉันรู้จักคุณสุธรรม แสงประทุม และคุณประยูร อัครบวร ซึ่งเป็นนักศึกษาที่ลงมาจากกรุงเทพฯ ที่นี้ คุณสุธรรมมาทำหน้าที่ประสานงานระหว่างศูนย์พิทักษ์ประชาชนซึ่งเป็นผู้นำการประท้วงกับตัวแทนรัฐบาล พี่ ๆ เขาเข้ามานั่งคุยกันในห้องทำงานของพวกเรา ก่อนจะนอนกันในห้องของฉันที่หอพัก 3 ในห้องนอนเราคุยกันอีกหลายเรื่อง ฉันจำได้ว่าคืนนั้นคุณสุธรรมนุ่งผ้าขาวม้าผืนเดียว นอนบนเตียง ขณะที่ฉันและเพื่อน ๆ นั่งล้อมรอบเตียงที่พี่เขานอน คุณสุธรรมเป็นคนคุยเก่ง มีหลักการและเหตุผลดีมาก พวกเรานั่งฟังกันจนพี่เขาหลับไปเอง จึงแยกย้ายกันห้องใครห้องมัน” (น. 44)

บรรยายกาสดังกล่าวเห็นได้ถึงกระบวนการเรียนรู้ผ่านการฟังคำบอกเล่าจากตัวแทนนักศึกษาส่วนกลางซึ่งมีประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวประเด็นทางสังคมและการเมือง ลักษณะของการเรียนรู้หากพิจารณาจากภาพบรรยายดังกล่าวก็เปรียบเสมือน “ครู” ที่กำลัง “สอน” นักเรียนอยู่ เพียงแต่สถานะความเป็นนักศึกษาด้วยกันทำให้ระยะห่างระหว่าง 2 ฝ่ายไม่มากนัก ลักษณะการสอนและการเรียนรู้จึงไม่มีรูปแบบที่เป็นทางการ เหตุดังนี้ จึงเป็นไปได้ที่จะทำให้ “บทเรียน” ที่สุธรรมถ่ายทอดแก่นักศึกษา ม.อ.ปัตตานี ตอนนั้นจะถูกเข้าใจซึมซาบอย่างแจ่มแจ้ง และหล่อหลอมให้กลายเป็นพลังผลักดันให้เกิดการแสดงท่าทีใหม่ของนักศึกษา ม.อ.ปัตตานี ในเวลาต่อมา

การชุมนุมกรณีสะพานกอดอ เป็นแม่เหล็กที่ดึงดูดให้นักศึกษาจากจังหวัดอื่น ๆ ตลอดจนจนตัวแทนสหภาพแรงงานต่าง ๆ ลงมายังปัตตานี แล้วการลงมาของคนเหล่านี้ก็เสริมพลังให้กับนักศึกษา ม.อ.ปัตตานี สามารถกำหนดอัตลักษณ์ของตนเองผ่านการเรียนรู้และการแสดงบทบาททางสังคมและการเมืองในเชิงคุณภาพของตน เพื่อตอบสนองบรรยากาศของท้องถิ่นในขณะนั้นได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

อดีตนักศึกษาจำนวนหนึ่งยอมรับว่า เพื่อน ๆ นักศึกษาเหล่านั้นคือปัจจัยสำคัญที่ทำให้พลพรรคจาก ม.อ.ปัตตานี ได้แสดงที่อยู่ที่ยืนในประวัติศาสตร์ของการเคลื่อนไหวทางการเมือง อย่างน้อยที่สุดพวกเขาก็เริ่มจะรู้ตัวแล้วว่า ในฐานะนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของชายแดนใต้ เมื่อเกิดเหตุขึ้นเช่นนั้นในชุมชน นักศึกษาควรจะได้แสดงบทบาทเช่นไร ความทรงจำของวานิช อีกตอนหนึ่งได้เล่าถึงจุดเปลี่ยนอันสำคัญนี้ไว้ว่า การพูดคุยและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้กับเพื่อน ๆ นักศึกษา ตลอดจนตัวแทนสหภาพแรงงานทำให้ “เรื่องการประท้วงชัดเจน ฉันทันเองได้รับความคิดดี ๆ จากสภาพการตอนนั้นมากมาย” (น. 44)

โลกแห่งการเรียนรู้ที่กว้างขึ้นดังกล่าวดำเนินไปสู่นักศึกษาคนอื่น ๆ ซึ่งในปี 2518 นั้นเป็นปีแรกที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เปิดทำการเรียนการสอนเป็นคณะที่ 2 นับจากคณะศึกษาศาสตร์ ในขณะที่นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ที่ค่อย ๆ ขยายชั้นปีออกมาเรื่อยๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2512 ก็มีผู้เรียนทั้ง 4 ชั้นปี รวมแล้วก็ร่วม 500 คน (ดวงมน จิตรจางง, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2563) กระทั่งเกิดคลื่นกระแสเรียกร้องแก่สโมสรนักศึกษาอีกครั้งหนึ่ง สโมสรนิสิตศึกษาฯ ขณะนั้นยังยืนยันที่จะต้องให้ความสำคัญกับการรักษาความปลอดภัยแก่นักศึกษาอันกิจกรรมอื่นใดเนื่องจากการที่จะพิสูจน์ว่ากลุ่มผู้ชุมนุมไม่ถูกแทรกแซงเป็นไปได้อย่างหรือแทบจะไม่ได้เลย “คุณมีความมั่นใจอย่างไรว่าผู้ที่มาทำการประท้วงมีความหวังดีต่อชาติบ้านเมือง” (น. 45) นี่คือคำถามที่คณะผู้บริหารสโมสรฯ โยนลงมาให้นักศึกษาส่วนที่เรียกกรรมการเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้ชุมนุมต้องตอบ

ในสถานการณ์อันคุกรุ่น การชุมนุมเริ่มตึงเครียดมากขึ้น เกิดเหตุระเบิดมีผู้เสียชีวิต สโมสรนักศึกษา ม.อ.ปัตตานี ถูกกดดันอย่างหนัก กระทั่งประธานสโมสรต้องลาออกถึง 3 คนด้วยกัน เนื่องจากการชุมนุมที่ตึงเครียดทำให้นักศึกษาที่อยากไปเข้าร่วมกับผู้ชุมนุมเพิ่มจำนวนมากขึ้น มีการรวมกลุ่ม และประชุมกดดัน จนกระทั่งเมื่อถึงที่สุด สโมสรภายใต้การนำของประธานคนที่ 4 (ในสถานการณ์นี้) จึงเรียกประชุมนักศึกษาอย่างเป็นทางการที่หอประชุมใหญ่ เพื่อร่วมกันเสนอวิธีที่จะเข้าไปสนับสนุนกลุ่มผู้ประท้วง ภายใต้เงื่อนไขที่ยอมรับร่วมกันว่าจะต้องไม่ก่อความรุนแรง หรือไม่สนับสนุนความรุนแรง โดยมีมติร่วมกัน 2 ประการคือ อนุญาตให้นักศึกษาเข้าร่วมการประท้วง แต่ให้อยู่ในฐานะผู้สังเกตการณ์เท่านั้น และให้มหาวิทยาลัยหยุดการเรียนการสอนกดดันให้ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ลงมาแก้ปัญหาด้วยตัวเอง

ในหมู่นักกิจกรรมซึ่งเคลื่อนไหวอยู่แล้วมองว่า เหตุการณ์ครั้งนี้จะเป็นเครื่องพิสูจน์ถึงความตื่นตัวของนักศึกษา ม.อ.ปัตตานี ว่าเมื่อปัญหาสังคมได้มาปรากฏอยู่ตรงประตูรั้วมหาวิทยาลัยแล้ว พวกเขาจะตื่นตัว หรือให้ความสนใจศึกษาวิเคราะห์พิพากษ์วิจารณ์ในลักษณะสร้างสรรค์บ้างหรือไม่ เพราะก่อนหน้านี้ แม้จะเกิดเหตุการณ์ชุมนุมเคลื่อนไหวรณรงค์ปัญหาการเมือง ปัญหาแรงงาน ตลอดจนปัญหาสังคมอื่น ๆ ขึ้นในกรุงเทพมหานคร แต่กระแสข่าวที่มาถึง ม.อ.ปัตตานี ก็ไม่สามารถกระตุ้นความตื่นตัวของนักศึกษาได้

อดีตนักกิจกรรมทางการเมืองยุคตุลาคมเห็นว่า เหตุการณ์ในกรุงเทพฯ มีการประท้วงเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางทั้งในกลุ่มเกษตรกร และผู้ใช้แรงงาน แต่เหตุการณ์เหล่านั้นอาจจะอยู่ไกลตัว ทว่าเหตุการณ์ครั้งนั้นเกิดขึ้นห่างออกไปเพียง 3 กิโลเมตร เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยด้วย ทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงเป็นเครื่องพิสูจน์เจตยีนของนักศึกษา ม.อ.ปัตตานี ได้เป็นอย่างดี (วรรณชัย ตรียแก้ว, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2563)

นักกิจกรรมคนสำคัญในเหตุการณ์ครั้งนั้นคือรุ่งมณี เมฆโสภณ ซึ่งเป็นแกนนำคนสำคัญในเหตุการณ์และสร้างจุดเปลี่ยนในเจตยีนนักศึกษาด้วย กล่าวคือนอกจากรุ่งมณีเป็นนักกิจกรรมที่มีประสบการณ์มาก่อนบ้างแล้ว ก่อนเกิดเหตุ เธอก็มีสายสัมพันธ์กับนักกิจกรรมจากกรุงเทพฯ และมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ด้วย เนื่องจากเป็นคนกรุงเทพฯ เธอจึงเป็นตัวกลางผู้ประสานระหว่างนักกิจกรรมรุ่นใหม่ใน ม.อ.ปัตตานี กับสถาบันอื่น ๆ ทำให้นักศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมออกสู่ชนบทร่วมกับนักศึกษาทั้งจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ โดยแกนนำฝ่าย ม.อ.ปัตตานี มีหลัก ๆ ก็เช่น วาณิช สุนทรนนท์ อุษา หวายนำ รุ่งมณี เมฆโสภณ นัยนา มะเย็ง เจ๊ะอูเซ็ง เจ๊ะซู

สู่แดนมหัศจรรย์สี่ชมพู : พัฒนาการของขบวนการนักศึกษา “ม.อ.ปัตตานี”
จากการชุมนุมประท้วงกรณีสะพานกอตอถึงหลัง 6 ตุลาคม 2519

สุวิมล ขอบทำกิจ สว่าง ไหวพริบ กู้เกียรติ จันทราช กัลยา ชูทิพย์ เขาวลิต
ตันติเมธาวี วุฒิชัย กุลนิล สมใจ สังข์แสดมภ์ ทำนอง บุญลัก และเสริม
ศิลป์ เรณูมาศ เป็นต้น

เครือข่ายนักศึกษาจากส่วนกลางสู่ภูมิภาค กับการเข้มแข็งบรรยากาศ 6 ตุลาคม 2519

การได้มีโอกาสสัมพันธ์กับปัญหาชุมชนที่ตั้งมหาวิทยาลัย ตลอดจน
การได้สัมพันธ์กับเพื่อนต่างสถาบัน ทำให้เครือข่ายกิจกรรมของนักศึกษา
ม.อ.ปัตตานี กว้างขวางขึ้นมาก อีกทั้งมันยังสร้างโอกาสให้นักศึกษาได้เข้าไป
มีส่วนร่วมในการลุกฮือพร้อมกันทั่วประเทศจนเป็นเหตุให้เกิดการล้อม
ปราบอย่างรุนแรงที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อีกด้วย

ในช่วงกลางเดือนมกราคม 2519 แม้เหตุการณ์ประท้วงกรณีสะพาน
กอตอจะผ่อนคลายลง รัฐบาลคึกฤทธิ์ ปราโมช ประกาศยุบสภาให้มีการ
เลือกตั้งใหม่ในเดือนเมษายน 2519 ก่อนจะเดินทางลงมาพบชาวบ้าน
และผู้นำศาสนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งสงขลา ปัตตานี และยะลา
แต่ก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการลงมาเพื่อหาเสียงเลือกตั้งมากกว่าจะมา
จัดการปัญหาเรื่องชาวปัตตานีประท้วง เนื่องจากลงมาหลังการยุบสภาผู้แทน
ราษฎรและประกาศวันเลือกตั้งใหม่ในเดือนกรกฎาคมแล้ว ช่วงเวลานี้
นักศึกษา ม.อ.ปัตตานี ได้ดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง เชื้อไฟ
แห่งกิจกรรมนักศึกษาและการแสดงออกที่ถูกจุดมาตั้งแต่การชุมนุมดูเหมือน
จะยิ่งลุกโชน และได้ไหลไปรวมเป็นสายเดียวกับสถานการณ์การลุกฮือ
ของนักศึกษา เกษตรกร และผู้ใช้แรงงานในกรุงเทพฯ ซึ่งคุุโชนอยู่ใน
ขณะนั้นด้วย³

³ โดยผู้นำนักศึกษาในหัวเวลานั้นคือ ขวลิต ตันติเมธาวี และวุฒิชัย กุลนิล (รองประธาน) ประธานสภานักศึกษา คือ
เสริมศิลป์ เรณูมาศ

บรรยากาศของนักกิจกรรมนักศึกษาในช่วงนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า รุ่มร้อนไม่แพ้บรรยากาศในกรุงเทพฯ เนื่องจากมีการจัดเวทีชุมนุมกันทุกเดือน ณะเดียวกัน แผนปฏิบัติงานของศูนย์นิสิตฯ ที่ประสบความสำเร็จจาก 14 ตุลาคม ก็เปิดโอกาสให้ศูนย์นิสิตฯ สามารถขยายเครือข่ายความสัมพันธ์ และความร่วมมือไปยังสถาบันอื่น ๆ ได้ทั่วประเทศขึ้น จึงสามารถระดม ความร่วมมือได้จากทุกมหาวิทยาลัย ทุกครั้งเมื่อมีการประชุมเพื่อพิจารณา ขับเคลื่อนประเด็นสำคัญ ๆ เพื่อร่วมกับขบวนการชาวไร่ชาวนา และ ผู้ใช้แรงงาน จะมีตัวแทนนักศึกษาจาก ม.อ.ปัตตานี ไปร่วมด้วยเสมอ โดยตัวแทนสมาชิกสภานักศึกษาจะถูกส่งไปร่วมประชุมด้วยครั้งละ 2-3 คน มีประธานสโมสรนักศึกษาหรือรองประธานเป็นตัวหลัก ร่วมด้วยทีมงาน ซึ่งมีทั้งกรรมการสโมสร และประธานชมรมนักศึกษาซึ่งมักจะเป็น นักศึกษาชั้นปี 1 หรือปี 2

เครือข่ายและความสัมพันธ์เช่นนี้เองที่นำมาสู่การขับเคลื่อน กิจกรรมการชุมนุมประท้วงที่มีประเด็นชุมนุมซึ่งสอดคล้องกับการเคลื่อนไหว ของชาวนาชาวไร่และนักศึกษาจากส่วนกลางมากขึ้น โดยที่ ม.อ.ปัตตานี จะเกิดกิจกรรมลักษณะนี้ขึ้นทุก ๆ เดือน

สำหรับประเด็นท้องถิ่นนั้น เนื่องจากการประท้วงกรณีสังหารทิ้ง สะพานกอดตอเพ็งคลี่คลายลงไป ทำให้ไม่มีข้อเรียกร้องที่เกี่ยวกับประชาชน ในท้องถิ่นเป็นประเด็นใหญ่นัก นอกจากการหยิบมาพูดบนเวทีประท้วงเพื่อ ขับเน้นให้เห็นความไม่ยุติธรรมที่ประชาชนได้รับจากการปฏิบัติของรัฐบาล ด้วยเหตุนี้ การประท้วงรายเดือนของนักศึกษาปัตตานีจึงเป็นการริเริ่มจาก กลุ่มเล็ก ๆ ด้วยความตระหนักถึงปัญหาสังคมและการเมืองที่อยู่ ห่างไกลออกไป แต่ผู้สมัครใจเข้าร่วมชุมนุมก็ขยายตัวมากขึ้น ภายหลัง จากความตึงเครียดของการเมืองในส่วนกลาง กระทั่งก่อนเกิดเหตุ 6 ตุลาคม 4 วันการชุมนุมก็มีผู้เข้าร่วมหลายร้อยคน ดังที่อดีตสมาชิก

สภานักศึกษาปี พ.ศ. 2519 เล่าว่าก่อน 6 ตุลาคม 2519 องค์การนักศึกษาได้จัดให้มีการประท้วงในมหาวิทยาลัย 4 วัน ก่อนเคลื่อนขบวนไปตั้งเวทีหน้าโรงพักปัตตานี เชิงสะพานเดชา ในวันที่ 5 ตุลาคม แต่ต้องถอนเวทีกลับมหาวิทยาลัยในตอนกลางคืนเพราะมีข่าวลือเรื่องเหตุร้าย (สมใจ สังข์แสดมภ์, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2563)

หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 กับการเดินทางเข้าสู่ “แดนมหัศจรรย์สี่ชมพู”

ดังได้กล่าวแล้ว ก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคมที่กรุงเทพฯ นั้นบรรยากาศการชุมนุมประท้วงที่ยืดเยื้อในกรุงเทพฯ ได้แผ่กระจายมายังภูมิภาคต่าง ๆ จนกระทบกระเทือนต่อกิจกรรมของนักศึกษา ม.อ.ปัตตานีด้วย ระหว่างการทำกิจกรรมของนักศึกษา พบว่าทหารตำรวจเข้ามาสอดส่องดูแลอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น

เหตุการณ์ 6 ตุลาคม เกิดขึ้นหลัง ม.อ.ปัตตานี ปิดภาคการศึกษาที่ 1/2519 เพียงไม่กี่วัน นักศึกษาส่วนใหญ่จึงเดินทางกลับบ้าน เหลือไว้แค่เพียงนักกิจกรรม และนักศึกษาที่มีภาระผูกพันอีกบางส่วนเท่านั้น นักศึกษากลุ่มนี้เห็นว่าสถานการณ์ในกรุงเทพฯ ยังคงตึงเครียด ความสัมพันธ์ในลักษณะเครือข่าย และการได้พบปะร่วมประชุมกันหลายครั้งในเวทีกรุงเทพฯ ดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้พวกเขามีสำนึกว่านักศึกษาเหล่านั้นคือ “เพื่อน” และ “พี่น้อง” ปิดเทอมระหว่างภาคเรียนเพียงไม่กี่วันในสถานการณ์ตึงเครียดนั้นจึงถูกใช้ไปเพื่อติดตามสถานการณ์ของเพื่อนและพี่น้องที่กำลังเผชิญชะตากรรมอยู่ในกรุงเทพฯ โดยเฉพาะนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด หรือต่างภูมิภาค น้อยรายที่จะกลับบ้าน กิจกรรมการเมืองในรั้ว ม.อ.ปัตตานี ช่วงนี้จึงยังมีให้เห็นทั้งเปิดเผยและอำพราง โดยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจสอดส่องอยู่อย่างไม่คลาดสายตา

อดีตนักกิจกรรมในขณะนั้นทบทวนความทรงจำโดยที่ชี้ให้เห็นถึงความสนใจและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดยิ่งของนักศึกษา ม.อ.ปัตตานี กับการเคลื่อนไหวในกรุงเทพฯ โดยนักศึกษาได้ติดตามรับฟังข่าวสารจากวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งมีให้เลือกอยู่เพียงไม่กี่ช่องเท่านั้น ดังตอนหนึ่งว่า สมัยนั้น วิทยุจากกรุงเทพฯ ก็ฟังได้ กระทั่งจนกระทั่ง หนังสือพิมพ์ กว่าจะไปถึงก็ข้ามคืนข้ามวัน รับรู้ได้ชัดจากโทรทัศน์ที่มีไม่กี่ช่อง ว่าพี่น้องของเราถูกฆ่าที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่สนามหลวง รัฐบาลประชาธิปไตย ถูกยึดอำนาจโดยกำลังของกองทัพทหาร ประเทศกลับเข้าสู่ระบอบเผด็จการสมบูรณาญาสิทธิราชย์อีกครั้งหัวค้ำของคินันั้น พวกเราสับสนอลหม่าน หลังเรียกประชุมคนทำงานการเมืองกันสั้นๆ ก็แยกย้ายกันออกไป ผมและเพื่อนๆ ที่ทำงาน ‘ห้องหนังสือนางนวล’ ที่มีหนังสือดีๆ ที่ต่างควักกระเป๋าซื้อหากันมา ขอบริจาคกันมา ให้เพื่อน ๆ ได้อ่าน ต่างต้องรับน้ำหนักหนังสือแรง ๆ อย่างเจ้าของลัทธิบางเจ้า หรือหนังสือที่ต้องห้าม วรรณกรรมที่หาอ่านยาก บรรจุลงถุงพลาสติกขนาดใหญ่ (วาณิช สุนทรนนท์, 2557)

ด้วยการติดตามข่าวสารผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์สมัยใหม่ คือวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งในห้วงเวลานั้นถือเป็นเครื่องสื่อสารที่ทันสมัยที่สุด และกำลังกระจายลงสู่ท้องดินกว้างขวางขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เหตุการณ์ 6 ตุลาคมแม้จะเกิดขึ้นห่างไกลร่วม 1,000 กิโลเมตร แต่ก็เป็นที่รับรู้ของนักศึกษา ม.อ.ปัตตานี พร้อมๆ กับคนทั่วประเทศ ยังผลให้นักศึกษาสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมของตนเองได้อย่างทันท่วงที

ภาพการเคลื่อนไหวดังกล่าวข้างต้น เมื่อผสมผสานกับบทบาทที่โดดเด่นขึ้นตั้งแต่หลังการมีส่วนร่วมในการประท้วงใหญ่ปัตตานี โดยเรียกร้องให้มหาวิทยาลัยหยุดการเรียนการสอน กระทั่งถึงการชุมนุมในฐานะแนวร่วมของศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย นักกิจกรรมใน ม.อ.ปัตตานี

ก็ถูกจำกัดการเคลื่อนไหวเช่นกัน นักศึกษาจำนวนหนึ่งถูกเพ่งเล็งและติดตามโดยเจ้าหน้าที่ ด้วยเหตุที่ว่าพวกเขาถูกสงสัยว่าออกไปติดต่อกับกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย (ทพท.) เขตใดเขตหนึ่งในจังหวัดสงขลา⁴ การกดดันของเจ้าหน้าที่ตำรวจทำให้นักศึกษาประมาณ 5 คนหายหน้าหายตาไป ภายหลังจากทราบว่าได้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ชีวิตการเรียนของพวกเขาหลัง 6 ตุลาคม จึงต้องจบลงเพียงแค่นั้น

ช่วงเปิดเทอมใหม่ในเดือนธันวาคม นอกจาก 5 คนที่ไม่ได้กลับมาเรียนแล้ว กรรมการสโมสร และสภานักศึกษาจำนวนหนึ่งก็ถูกเรียกตัวไปสอบถาม เพื่อหาหลักฐานเรื่องความสัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์ นักกิจกรรมบางคนก็ต้องแสวงหาตัวเป็นเด็กเกรง บ้างก็สร้างภาพให้ตัวเองเป็นนักศึกษาเหลวไหลติดเหล้าติดการพนัน ซึ่งทำให้สามารถอำพรางกิจกรรมที่ตนได้ติดต่อกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ (สมใจ สังข์แสดมภ์, สัมภาษณ์, 27 มีนาคม 2563)

เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 นอกจากจะทำให้การใช้ชีวิตส่วนตัวของนักศึกษาในฐานะปัจเจกบุคคลต้องระมัดระวังขึ้นแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อรูปแบบการทำกิจกรรมของนักศึกษาไปแทบจะสิ้นเชิงอีกด้วย กล่าวคือ สโมสรนักศึกษาที่เคยมีบทบาทนำกิจกรรมต่าง ๆ ก็ถูกยุบลงตามประกาศของคณะปฏิวัติที่นำโดย พล.อ.สงัด ชะลออยู่ ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ที่เคยมีก็พลอยหายเงียบไปด้วย อุปกรณ์ เครื่องไม้เครื่องมือที่เคยมีอย่างเช่น เครื่องพิมพ์ดีด เครื่องโรเนียว ที่ใช้สำหรับการผลิตและเผยแพร่เอกสารสมัยนั้นทางมหาวิทยาลัยยึดคืนกลับทั้งหมด

⁴ ขณะนั้นมีค่าย ทพท.กระจัดกระจาย และโยกย้ายอยู่ในเขตสะเดา เขาน้ำค้าง เขตนาทวี ในตา เขตห้วยยอด มาตา เขตคลองหย่อง และวังพวา เขตอำเภอหาดใหญ่ รวมถึงในเขตจังหวัดตรัง พัทลุง และสตูล

ในห้วงเวลาอันชุลมุนนี้ กิจกรรมของกลุ่มนักศึกษากลุ่มต่าง ๆ ทั้งกลุ่มอาสา กลุ่มสังคมศาสตร์ กลุ่มนักศึกษามุสลิมฯ และอื่น ๆ ก็ต้องหยุดลงด้วย โดยเฉพาะกิจกรรมทางด้านการเมือง กลุ่มพิราบขาวซึ่งมีบทบาทสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสโมสรรวมมากที่สุดก็ได้ชะงักลงในช่วงนี้ด้วย ห้องหนังสือนางนวลของกลุ่ม ซึ่งเคยเป็นที่ชุมนุมหัวเรี่ยวหัวแรงความคิดทางการเมือง ก็ยุบเลิกไป หนังสือ โปสเตอร์ต่าง ๆ ที่อยู่ในห้อง ต้องนำไปเก็บไปซ่อนบ้างก็เอาไปทำลาย วาณิช เล่าว่า เอาหนังสือไปเผาไฟบางส่วน โดยเฉพาะเล่มที่เป็นหนังสือต้องห้าม “เผาไปร้องไห้ไป ส่วนหนึ่งโยนขึ้นไปซ่อนบนเพดานหอ 3 อีกส่วนใส่ถุงพลาสติกโยนลงหนองน้ำ หวังว่าหลังจากนั้นคงได้กลับมาเอา โดยตำรวจสันติบาล เป็นหน่วยที่เข้ามาตรวจค้นปุพรม” (วาณิช สุนทรนนท์, สัมภาษณ์, 31 มีนาคม 2563) ขณะที่นักศึกษาบางคนเอาหนังสือใส่ถุงพลาสติกฝังดิน ก่อนจะย่องกลับมาเอาภายหลังเมื่อเหตุการณ์คลี่คลาย ในหมายเหตุความทรงจำ วาณิชพรรณนาไว้อย่างเร้าอารมณ์ว่า

กิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยหลังเกิดเหตุการณ์ใหม่ๆ ค่อนข้างจะเจียบเหงา ไม่มีใครกล้าทำอะไรกันนัก กลัวว่าจะมีความผิด กลัวว่าจะมีคนจับตามองแล้วไปฟ้องเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือทหาร กิจกรรมที่คนส่วนใหญ่ของสังคมที่นี้ชอบก็เป็นอะไรที่เกี่ยวกับบันเทิงเริงรมย์ งานบอล งานลีลาศ จึงมักจะเป็นงานแรกๆ ที่มหาวิทยาลัยให้การสนับสนุน ส่วนพวกเรา... คนนอกหักจากเหตุการณ์วันนองเลือด ก็ให้รู้สึกอึดอัด ทุกข์ทรมานเหลือเกินที่ต้องอดทนกับการอดทำอะไรที่ตัวเองเชื่อและชื่นชม... (วาณิช สุนทรนนท์, สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2563)

หลังเหตุการณ์นั้นแม้ว่าตำรวจจะไม่ได้ปูพรมตรวจเข้ม และกดดันนักศึกษาเหมือนที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาในกรุงเทพฯ แต่นักศึกษาจำนวนหนึ่งก็ได้เข้าไปจับอาวุธต่อสู้ร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยด้วย เช่น กัลยา ชูทิพย์ หรือ “สหายเป้” ชาวจังหวัดตรังที่เข้าป่าในเขตอำเภอสะบ้าย้อย สว่าง ไทพริบ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ชาวจังหวัดกระบี่ และกัญเกียรติ จันทร์ราช นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ทั้งหมดเป็นนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยกัญเกียรตินั้นเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ฯ เขตงานอำเภอสะเดา เมื่อ พ.ศ.2522 (วานิช สุนทรนนท์, สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2563 และสมใจ สังข์แสดมภ์, สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2563)

การสัมผัสได้ถึงความเจ็บปวดและพ่ายแพ้ของนักศึกษาที่เกิดขึ้นจากกรุงเทพฯ ทำให้กล่าวได้ว่า เป็นความเจ็บปวดที่ “ถ่ายทอดถึงกัน” (เกษม จันทร์ดำ, สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2563) เพราะเมื่อนักศึกษามีช่องทางการเรียนรู้ร่วมกันผ่านสื่อหนังสือและข่าวสาร เช่น หนังสือพิมพ์วิทย์ และโทรทัศน์ โดยสื่อเหล่านี้มีศักยภาพในการสร้างอัตลักษณ์ร่วมให้แก่กลุ่มนักศึกษา สื่อเหล่านี้ทำให้นักศึกษาสามารถจินตนาการถึงบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ไกลออกไปในฐานะ “พวกเดียวกัน” ซึ่งในกรณีนี้อาจกล่าวได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ของนักศึกษา ม.อ.ปัตตานี ในขณะนั้นคือกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง โดยมีมิโนทัศน์และการเคลื่อนไหวแบบสังคมนิยมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เป็นทั้งแก่นแกนของอัตลักษณ์และเป็นพื้นที่/ชุมชนในจินตนาการ

อีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าการที่นักศึกษามีความรับรู้และความรู้เรื่องอุดมการณ์สังคมนิยมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ตลอดจนความเคลื่อนไหวในเขตป่าและชนบทของสมาชิกพรรค ได้ทำให้นักศึกษาในภาคใต้ แม้จะไม่เคยพบเจอกันแต่ก็มีความตระหนักถึงอัตลักษณ์ร่วม

ในฐานะกลุ่มพวกเดียวกันกับนักศึกษา ประชาชน ชาวนา และชาวไร่ ที่ไกลออกไป เหตุการณ์ 6 ตุลาคม ที่ทำลายชีวิตของคนที่อยู่ไกลออกไป เหล่านั้นจึงกระทบกระเทือนนักศึกษาจาก ม.อ.ปัตตานีด้วย ด้วยเหตุนี้ 6 ตุลาคม จึงไม่เพียงทำให้นักศึกษาเจ็บปวดและอึกเขิมที่เห็น “เพื่อนและพี่น้อง” ถูกสังหารโหด แต่ยังทำให้นักศึกษาค้นพบอัตลักษณ์ที่สัมพันธ์กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยของตัวเองอีกด้วย

กิจกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาที่ถูกจดจำไว้ตอนหนึ่งจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะดังกล่าวได้ดี วาณิช ได้เล่าถึงบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาสังคมและแนวคิดทางการเมืองระหว่างนักศึกษา ม.อ.ปัตตานีด้วยกัน และกับนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยอื่น กระทั่งสามารถหล่อหลอมให้เกิดนักศึกษาคลื่นลูกใหม่ ๆ ที่สนใจเรียนรู้และสัมผัสอารมณ์เช่นนี้อย่างต่อเนื่อง

บางคำคืน ณ ลานเสาธงหน้าตึกเรียนภาษาไทยที่ล้อมรอบด้วยต้นสนน้อยใหญ่ เรานั่งสนทนาข้ามคืนถึงปัญหาของประเทศนี้ ของคนยากคนจน แนวทางแก้ไข และข่าวคราวของบางคนที่เคยทำงานด้วยกันก่อนนี้ ด้วยความรู้สึกดีๆ ขณะนั้นว่าเพื่อนของเรายังไม่ตาย หลายๆ ครั้ง หลายๆ คืน บทเสนาอันยาวนานตั้งแต่หัวค่ำ ดำเนินไปจนถึงใกล้สาง หยดน้ำค้างตกใส่จนเปียกปอน หนาวสั่น ก่อนจากกันไปตามทาง... ตามทางเชื่อของแต่ละคน ที่ไม่มีวันเปลี่ยนแปลงซักจุงอีกฝ่ายให้หันไปหาวิธีการเดียวกันได้... อย่างน้อยๆ ก็ขณะนั้น (วาณิช สุนทรนนท์, 2547)

ข้อความข้างต้นบอกเล่าถึงคือบรรยากาศหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม แม้การเคลื่อนไหวทางการเมืองจะถูกสะกดจากมรดกอำนาจของรัฐบาลที่มาจากคณะรัฐประหารที่นำโดย ถานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี

อันแสดงออกผ่านนโยบายเฉพาะกิจมหาวิทยาลัย และปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ตำรวจสันติบาล แต่จนแล้วจนรอด นักศึกษาก็ยังคงหาช่องทางหรือช่องว่างเพื่อทำกิจกรรมกันจนได้ โดยเฉพาะกิจกรรมบนดินที่เคยมีกลิ่นอายการเมืองและการเรียนรู้ทฤษฎีวาทศาสตร์การเมืองได้ถูกปรับมาเป็นกิจกรรมในลักษณะอาสาพัฒนาชนบท ดังปรากฏว่ากลุ่มสังคมศาสตร์ได้เลือกเอาวานิช สุทธรนนท์ มาเป็นประธานกลุ่ม แล้วปรับลักษณะกิจกรรมเป็นการออกค่ายอาสาทำนองเดียวกับที่ชมรมอาสาพัฒนาชนบทเคยทำ โดยโครงการนี้ได้ทำต่อเนื่องมาแม้หลัง 6 ตุลาคม พร้อม ๆ กันนั้นก็สร้างสรรค์กิจกรรมอื่น ๆ ที่ดูผิวเผินเหมือนไม่มีความเกี่ยวข้องกับการเมือง เช่น การออกค่ายพัฒนาโรงเรียน และการแข่งขันกีฬาฟุตบอลระหว่างวิทยาเขต ตลอดจนถึงมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา ซึ่งน่าจะได้แบบอย่างมาจากประเพณีระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อดีตแกนนำนักศึกษาเล่าไว้ตอนหนึ่งว่า

งานบนดินที่พอทำกันได้ในตอนนั้น และคน ‘ฝ่ายซ้าย’ ให้ความสนใจและทำได้แบบเนียนสนิทที่สุดก็คืองานของชมรมอาสาพัฒนาชนบท งานนี้ นอกจากจะทำประโยชน์ให้กับเด็ก ๆ ในโรงเรียนชนบทตามต่างอำเภอไกล ๆ แล้ว พวกเราก็จะได้เรียนรู้ศึกษา เพื่อพัฒนาตัวเอง ให้เข้าใจโลก เข้าใจชีวิตได้มากขึ้น กิจกรรมค่ายอาสาฯ มีส่วนสร้างนักศึกษาจากหลากหลายสถานที่ ให้ได้เรียนรู้ถึงความจริงอีกมากมายที่มีอยู่บนแผ่นดินนี้⁵

⁵ กิจกรรมลักษณะนี้ได้สร้างประเพณีการออกค่ายอาสาแก่นักศึกษา ม.อ.ปัตตานี มาตั้งแต่หลัง 6 ตุลาคมจนถึงทศวรรษ 2530 โดยหลังจากที่นักศึกษารุ่น 6 ตุลาคมเรียนจบมาแล้ว ก็ยังได้ยื่นความร่วมมือไปยังชมรม งานชมรมได้กลายเป็นแม่เหล็กดึงดูดให้รุ่นพี่ได้กลับไปเยี่ยมเยือน ม.อ.ปัตตานี บ่อยครั้ง โดยการออกค่ายนั้นมักจะเป็นชนบทห่างไกลในจังหวัดตรัง และสตูล

กิจกรรมบนดินเหล่านี้ แน่แน่นอนว่าย่อมมีลักษณะที่บิดบังอำพรางกิจกรรมใต้ดินเอาไว้ด้วย เนื่องจากนักกิจกรรมบนดินที่ดำเนินกิจกรรมอยู่ในขณะนั้น ส่วนหนึ่งก็คือนักศึกษาที่เคยเคลื่อนไหวอย่างชัดเจนและเป็นแนวร่วมการชุมนุมที่กรุงเทพมหานครมาก่อน

ทั้งนี้การอำพรางกิจกรรมใต้ดินบนฐานของการปฏิบัติกิจกรรมชมรมอาสาต่างกล่าว มีลักษณะเด่นที่น่าสนใจ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่ 1 การเลือกพื้นที่เพื่อนำโครงการไปลงนั้นมักจะเป็นชุมชนที่อยู่ไม่ไกลจากฐานปฏิบัติการคอมมิวนิสต์มากนัก ดังที่ค่ายอาสาของกลุ่มสังคมศาสตร์เคยไปลงโครงการในชุมชนแถวสะพานข้ามคลอง นัยหนึ่งเพื่อไปเยี่ยมเยียนเพื่อนนักศึกษาหรือภรรยา ชูทิพย์ หรือ “สหายเป๋” ที่เข้าป่าทันทีหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม⁶ ลักษณะที่ 2 คือการใช้พื้นที่ที่ทำการกิจกรรมเป็นพื้นที่ในการเผยแพร่ความรู้ทางการเมือง แนวคิดทฤษฎีการปฏิวัติสังคมนิยม ผ่านการสนทนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งนักศึกษาและพันธมิตร

ขณะที่ในอีกด้านหนึ่ง กิจกรรมในมหาวิทยาลัยยังมีการโรเนียวเอกสารความรู้เกี่ยวกับการเมืองแบบสังคมนิยมแจกจ่ายเป็นแผ่นปลิวบ้าง เป็นจดหมายสนทนาไปปะติดหรือเสียบไว้ให้เพื่อนนักศึกษาทั่วไปได้อ่านตามสถานที่ต่าง ๆ บ้าง อย่างไรก็ตามก็ดี กิจกรรมใต้ดินนี้ก็ดำเนินการยากยิ่งเนื่องจากมหาวิทยาลัยได้ยึดเครื่องมือของชมรมและสโมสรนักศึกษาเดิมไปหมดแล้ว จึงต้องทำเครื่องสกรีนชนิดทำมือแทนเครื่องโรเนียว เสริจแล้วแอบใส่กระเป๋ากลับไปแจกจ่ายระหว่างทำการกิจกรรมต่างๆ เช่น ตอนไปเชียร์ฟุตบอลที่หาดใหญ่และสงขลา เป็นต้น ดังคำบอกเล่าว่า

⁶ การเลือกพื้นที่ทำการกิจกรรมนี้อาจสัมพันธ์กับปมทางจิตวิทยาเกี่ยวกับจินตนาการชนวนที่นักศึกษาฝ่าย “โนป่า” ของพรรคคอมมิวนิสต์ด้วย ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และดินแดนมหัศจรรย์ที่กลุ่มนักศึกษามีความสนใจใคร่รู้ ซึ่งลักษณะเช่นนี้จะคล้ายคลึงกันในหมู่นักศึกษาแทบทุกมหาวิทยาลัยในภาคใต้ที่เคลื่อนไหวช่วงนั้น เช่น นักศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒวิทยาเขตสงขลา ก็เลือกจัดกิจกรรมใกล้ๆ ที่เขตงานของพรรคคอมมิวนิสต์ฯ ในอำเภอท่งหวาย จังหวัดพัทลุง อำเภอโคกโพธิ์ (ทรายขาว-ใกล้เขตงานสะพานข้ามคลอง) จังหวัดปัตตานี อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง (จตุบุ หนุทอง, 2558, น.65) ส่วนนักศึกษา ม.อ.ปัตตานี เคยเลือกพื้นที่ โรงเรียนบ้านควนฟ้าแลบ ที่จังหวัดพัทลุง โรงเรียนบ้านป่ายาง อ.ปะเหลียน จ.ตรัง โรงเรียนในชุมชนบ้านทุ่งดินลู่ม ป่าแก-บ่อหิน อ.ทุ่งหว้า จ.สตูล เป็นต้น (วานิช สุนทรนนท์, 2563)

อุปกรณ์ที่เป็นเทคโนโลยีต่ำสุดอย่างเครื่องพิมพ์ดีด เครื่องโรเนียวชนิดมือหมุน ที่พวกเราใช้เป็นเครื่องมือผลิตเอกสาร หรือจุลสาร ก็ถูกห้ามใช้ไปเสียทั้งหมด แต่พวกเราไม่เคยคิดจะยอมแพ้ รุนนึ่งองคนหนึ่ง ไม่รู้ไปได้วิธีการทำเครื่องถ่ายเอกสารคนยากมาจากไหน... แต่ผมคาดว่าน่าจะเป็นความรู้และทักษะที่ได้จากการเข้า ๆ ออก ๆ ไปพบปะเรียนรู้กับสมาชิกกองทัพปลดแอกในป่า เขามาหาผม แล้วเราก็ช่วยกันทำมันขึ้นมาเครื่องหนึ่งเล็ก ๆ หลักการง่าย ๆ ก็คล้าย ๆ กับการทำตัวสกรีนเสื้อ... กลางค้ำ กลางคืน ดึกดื่น เราสองคนจะยังไม่นอน มุ่งมั่นรีดเอกสารออกมาทีละแผ่น ๆ จนต่อมา เจ้าของหอพักเอกชนที่ผมพักอยู่แอบเห็น เขาไม่ว่าอะไร แต่ชอบเรียกพวกเราในเวลาต่อมาว่า ‘ไอ้พวกคอมมิวนิสต์’ หลังจบแล้ว ผมกลับไปเยี่ยมก็ยังมีหยอกล้อเรียกขานอยู่เช่นนั้น... หอพักนี้พวกเราตั้งชื่อให้ว่า ‘หอโหด’ และทราบว่ายังมีการเรียกเช่นนี้ต่อ ๆ กันมาอีกนาน (วณิช สุนทรนนท์, 2557)

วณิชเล่าว่า ด้วยเครื่องมือสำเนาเอกสารที่สร้างขึ้นมานั้นเอง ทำให้ผู้นำนักศึกษาสามารถใช้เป็นหน่วยผลิตเอกสารเพื่อแอบนำออกไปสื่อสารถึงเพื่อนนักศึกษาทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยได้ด้วย ทั้งนี้หากเผยแพร่ในเขตมหาวิทยาลัยจะสะดวกมากกว่า เนื่องจากอาจนำไปหนีบทิ้งไว้ตามลานสน (ลานกิจกรรม) ตามหอพักทั้งในและนอกรั้ว ส่วนกับเพื่อนนักศึกษามหาวิทยาลัยอื่นก็จะนำไปแจกจ่ายลับ ๆ เวลาที่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างไรก็ดี ต่อมานักศึกษาที่แจกจ่ายเอกสารได้ตินี้ก็ถูกทหารจับกุมตัวไป

การหลังไหลของความรู้จาก “ในป่า”

อย่างไรก็ดี เนื่องจากหนังสือความรู้ต่าง ๆ ที่นักศึกษาเคยสะสมและแลกเปลี่ยนกันอ่านถูกเก็บซ่อน ทำลายไปเกือบจะทั้งหมดในช่วงก่อนและระหว่างเหตุการณ์ 6 ตุลาคม การที่จะนำข้อมูล ความรู้ หรือเรื่องราวใด ๆ มาตีพิมพ์เป็นเอกสารเพื่อแจกจ่ายจึงอาจจะยุ่งยากไม่แพ้กระบวนการทำที่ขาดเทคโนโลยีที่เคยมี (เนื่องจากมหาวิทยาลัยเรียกคืนกลับ) ทางออกของนักกิจกรรมเหล่านี้ก็คือการนำความรู้ “จากป่า” นำเอาออกมาสรุปและบอกเล่าเป็นเอกสารโรเนียว ผู้ที่นำออกมาได้แก่นักศึกษาที่เดินทางเข้าออกระหว่างมหาวิทยาลัยกับฐานที่มั่นกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทย โดยมีนักศึกษาที่ลักลอบทำกิจกรรมนี้คือสมใจ สังแสงสมบัติ และสมมาต บรรจงรัตน์

ทั้งนี้ สะพานที่เชื่อมนักศึกษาเหล่านี้เข้าสู่การเรียนรู้แบบเข้า-ออก หรือไม่ได้เข้าไปอยู่ถาวรในฐานปฏิบัติการจะมีอยู่ 3 กลุ่มด้วยกัน คือ 1) อดีตเพื่อนนักศึกษาที่เข้าไปอยู่ถาวร 2) สหายผู้จัดตั้งมวลชนของพรรคคอมมิวนิสต์ฯ ในเขตงานจังหวัดสงขลา 3) เพื่อนนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาอื่น ๆ

โดยการเดินทางเข้าไปยังฐานปฏิบัติการนั้น เงื่อนไขเบื้องต้นจะเน้นค่าที่มีเพื่อนนักศึกษาจำนวนหนึ่งได้หลบหนีเข้าไปอยู่ประจำก่อน ทั้งนักศึกษาวิทยาเขตปัตตานีเอง วิทยาเขตหาดใหญ่ ตลอดจนจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา นักศึกษาจากหาดใหญ่และสงขลาอยู่ใกล้ชิดกับ “จัดตั้ง” หรือฝ่ายมวลชนในเมืองหรือที่เรียกว่า “เขตขาว” มากกว่า ทำให้หลายคนได้เข้าไปอยู่บ่อย ๆ พวกเขา “เดินทางเข้า ๆ ออก ๆ ระหว่างเมืองกับป่า นำเอกสารนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์ฯ มาแอบเผยแพร่กับเพื่อน ๆ ในมหาวิทยาลัย” (วาณิช สุนทรนนท์, 2547, น.45) ซึ่งเรียกว่า เป็น “งานใต้ดิน” อย่างหนึ่ง โดยความรู้ที่ได้คือความรู้และแนวทางการต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์

แห่งประเทศไทย (ประยูร วิเศษ, สัมภาษณ์, 4 เมษายน 2563) บ้างก็เป็นความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมและความเคลื่อนไหวของสหายจากเขตงานอื่น ๆ ในภาคใต้ ซึ่งทำให้นักศึกษารุ่นใหม่มีความฮึกเหิมและกล้าหาญที่จะร่วมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ทั้งในฐานะผู้ปฏิบัติ และแนวร่วมที่อยู่ในเมืองและในมหาวิทยาลัย ทำหน้าที่เป็น “จัดตั้ง” ในสถาบันการศึกษา ซึ่งทางพรรคต้องการมากกว่าการสนับสนุนให้เข้าป่าจับปืนร่วมต่อสู้เป็นการถาวร (ประยูร วิเศษ, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2563) บางเรื่องก็มีลักษณะการสร้างกำลังใจ และปลอบปลุกซึ่งกันและกัน โดยอาจมีเอกสารเกี่ยวกับทฤษฎีเข้ามาเสริมเติมบ้าง

ฐานปฏิบัติการกองทัพปลดแอกประชาชนแห่งประเทศไทยของพรรคคอมมิวนิสต์ฯ ในเขตป่าอำเภอต่าง ๆ ราวรอบ หัสนาทวี สะบาย้อย คลองหอยโข่ง หาดใหญ่ และสะเดา ในช่วงหลัง 6 ตุลาคม จึงเป็น “แดนมหัศจรรย์” ที่เยาวชนยุคนั้นอยากเรียนรู้ พรรคคอมมิวนิสต์ฯ ได้ส่ง “สหายพัน” (สมคิด ทองสง, สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2563) ออกมาจัดตั้งนักศึกษาในเมือง โดยความรับผิดชอบของสหายคนนี้นั้นพื้นที่ทั้งสงขลาและปัตตานี ทำให้มีนักศึกษาจำนวนหนึ่งสามารถเข้า-ออกระหว่างมหาวิทยาลัยกับเขตงานของ ทปท. ได้อย่างอิสระ โดยทางสมาชิก ทปท. จะอำนวยความสะดวกในด้านกรับ-ส่งเป็นอย่างดี มีจุดนัดพบกันกลางเมืองหาดใหญ่

“เวลาเข้าป่า อยู่ๆ เราจะเข้าไปไม่ได้ เราต้องไปกับจัดตั้งหรือคนที่จัดตั้งส่งมา เขาเป็นคนพาไปจุดนัดพบแรก หอนาฬิกาหาดใหญ่ ต่อจากนั้นคงเป็นแนวร่วมชาวบ้านเอารถยนต์มารับ เอาไปทิ้งไว้อีกจุดกลางป่ายาง แล้วมีคนขับรถจักรยานยนต์มารับ แวะกินข้าวบ้านแนวร่วม เดินเท้าไปนอนที่ขำในป่าคืนหนึ่ง รุ่งเช้ามีดักเดินทางต่อจนถึงค่าย มี ไปถึงก็มีสมาชิก พ.ค.ท ตั้งแถว

ปรบมือต้อนรับ ทุกค่ายมี pattern ทำนองนี้ทั้งหมด จัดตั้งเขาไม่ได้เดินทางไปกับเรา เพราะอาจจะเสียลับ แคนำไปจุดนัดพบเพื่อเดินทางต่อจุดแรกเท่านั้น” (สมใจ สังข์เสตมภ์, สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2563)

การให้สิทธินักศึกษาจำนวนหนึ่งเดินทางเข้าไปสู่ “แดนมหัศจรรย์” แห่งค่ายพรรคคอมมิวนิสต์ฯ นั้น ทำให้มีนักกิจกรรมอีกจำนวนมากรอคอยข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ที่จะถูกนำออกมาเพื่อ “เล่าต่อ” สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเสน่ห์และชวนให้เกิดกลุ่มสนทนาที่ไม่เป็นทางการขึ้นอย่างต่อเนื่อง วาณิช ย้ำว่าการที่มีเพื่อนนักศึกษา สมัยที่นักศึกษาแห่กันเข้าไปใหม่ ๆ การได้ยินข่าวคราวที่ส่งมาจากภายใน เป็นเรื่องที่ชวนตื่นเต้นดีใจยิ่งนัก ข่าวสารส่วนหนึ่งมาจากเพื่อนนักศึกษาฝ่ายซ้ายบางคนที่ไม่ได้ตัดสินใจออกไปสู้รบในชนบทเต็มรูปแบบ แต่มีการเข้าไปเยี่ยมเยือนเพื่อน ๆ ในพื้นที่ไม่ไกลนักเป็นครั้งคราว

ทั้งนี้เอกสารที่เป็นที่สนใจ และ “ชวนตื่นเต้น” มักจะเกี่ยวข้องกับแนวคิดและภารกิจเชิงอุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ฯ ซึ่งถือว่าเป็น “เอกสารแรง ๆ” เพราะเป็นเอกสารต้องห้ามที่ผิดกฎหมายไม่สามารถครอบครองได้ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย โดยเฉพาะเอกสารนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์ฯ ที่มีเนื้อหาในมน้ำอารมณ์และความคิดให้นักศึกษาได้ไฝ่ฝันถึงอนาคตที่งดงามของสังคมไทยซึ่งวาดฝันไว้ เอกสารชุดนี้ก็ผ่านมาถึงทีมงานนักกิจกรรม ม.อ.ปัตตานีด้วยเช่นกัน โดย “เพื่อนคนหนึ่ง เรียนด้วยกันมาตั้งแต่ชั้นประถมฯ และได้เรียนคณะดี ๆ ที่หาดใหญ่ เขาเข้าไปหาเพื่อน ๆ ในป่าแล้วกลับออกมาเยี่ยมผมถึงปัตตานีแบบปิดลับ มากกว่าหนึ่งครั้ง” (วาณิช สุนทรนนท์, 2547) ซึ่งลักษณะการบอกเล่าและสนทนาในกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยอย่างไม่เป็นทางการนี้เองที่ทำให้

เกิดมวลชนแนวร่วมขึ้นอีกเป็นจำนวนมากในรั้วมหาวิทยาลัย ไม่เพียงแต่ในม.อ.ปัตตานี เท่านั้น แต่ขยายขอบข่ายไปยังวิทยาลัยครูต่าง ๆ ทั่วภาคใต้ อีกด้วย (เกษม จันทรดำ, สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2563)

จากความทรงจำข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในห้วงเวลาหลัง 6 ตุลาคม นั้นกิจกรรมและการเคลื่อนไหวของนักศึกษาเป็นไปในลักษณะเครือข่ายที่มีพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเป็นผู้เชื่อมโยง ซึ่งในขณะนั้น บริเวณเขตงานทางภาคใต้ ฝ่ายจัดตั้งของพรรคก็ได้มุ่งเป้าจัดตั้งกับประชาชนทั่วไป รวมถึงกลุ่มเยาวชนคนหนุ่มสาวด้วย แม้จะไม่ได้เป็นกลุ่มเยาวชนที่เรียนระดับอุดมศึกษาก็ตาม อดีตสหಾಯวัยรุ่นคนหนึ่งเล่าว่าขณะตนอยู่ในวัย 12 ขวบ ก็ได้เข้าไปเยี่ยมเยียนค่ายคอมมิวนิสต์ในเขตงานคลองหอยโข่ง เข้าไปอยู่จนกระทั่งได้ไปอยู่หน่วยแพทย์ เรียนรู้ทักษะการรักษาโรคทั้งแผนปัจจุบันและแพทย์แผนจีน (ประยูร วิเศษ, สัมภาษณ์, 4 เมษายน 2563)

การรื้อถอนระบบกิจกรรมนักศึกษาในรูปสโมสร และสถานศึกษา หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม กินเวลามาถึงปี พ.ศ. 2521 เมื่อสถานการณ์ตึงเครียดเริ่มผ่อนคลาย มหาวิทยาลัยก็อนุญาตให้มืองค์กรนักศึกษาอีกครั้งหนึ่ง แต่ไม่ใช่รูปแบบเดิม หากเป็นเพียงการอนุญาตให้มีการเลือกตั้งตัวแทนประธานนักศึกษาทางอ้อม โดยให้มีการเลือกตั้งตัวแทนคณะแต่ละชั้นปีก่อน แล้วให้ตัวแทนละชั้นไปลงมติเลือกตั้งประธานนักศึกษาอีกต่อหนึ่ง โดยมีผู้นำนักศึกษาคนแรกในระบบใหม่นี้คือ วาณิช สุนทรนนท์

แม้บรรยากาศจะคลี่คลายไปมากแล้ว แต่สำหรับนักศึกษา ม.อ.ปัตตานี ในช่วงนี้ ชาวคราวเรื่องนักศึกษาเข้าป่าติดต่อกับพรรคคอมมิวนิสต์ฯ ก็ยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยังมีนักศึกษาที่ถูกสอดส่องจับตามองภายใต้กฎหมายความมั่นคง โดยมีคนหนึ่งถูกจับกุมและควบคุมตัวไปสอบสวนที่ค่ายอิงคยุทธบริหารจนผู้บริหารในขณะนั้นคือ ปัญญ์ ยวนแหลล รองอธิการบดี พร้อมประธานนักศึกษาต้องเดินทาง

ไปเจรจาเพื่อขอให้ปล่อยตัว นักศึกษาผู้นั้นเสียชีวิตอย่างมีเงื่อนงำในเวลาต่อมา (วาณิช สุนทรนนท์, 2547) และนักศึกษาผู้นี้ก็เป็นคนสุดท้ายในตำนานของ ม.อ.ปัตตานี ที่ได้ยืนยันให้เห็นบทบาททางการเมืองของนักศึกษาในทิวอารมณณ์เดือนตุลาคมแห่งประวัติศาสตร์ของประเทศไทย

บทสรุป

ผลพวงของ 6 ตุลาคม 2519 หาได้ขีดเส้นใต้จบลงที่ พ.ศ. 2521 แต่อย่างใด แต่ประวัติศาสตร์สังคมไทยครั้งนี้ได้สร้างและหล่อหลอมวิถีคิดเกี่ยวกับกิจกรรมของนักศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัยให้มีความสัมพันธ์กับทางการเมืองและสังคมมากขึ้น จนอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นวันมหาวินิโยคสำหรับ ม.อ.ปัตตานีแล้ว เป็นเสมือนจุดเริ่มต้นของกิจกรรมนักศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับชุมชน สังคม และการเมืองอย่างใกล้ชิด ดังปรากฏตลอดทศวรรษ 2520 กิจกรรมค่ายอาสาพัฒนาชนบทนั้น ไม่ได้เป็นกิจกรรมที่ผูกขาดโดยชมรมอาสาเท่านั้น แต่ชมรมอื่น ๆ ก็พยายามสร้างกิจกรรมในลักษณะ “พัฒนาชนบท” ด้านต่าง ๆ ขึ้นมาด้วย โดยพยายามให้ครอบคลุมการพัฒนาชนบทที่รอบด้าน ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความคิด/อุดมการณ์และความเชื่อ การแพทย์ ตลอดจนการศึกษา และการอ่านออกเขียนได้

กิจกรรมลักษณะอาสาดังกล่าวนี้ ในมหาวิทยาลัยส่วนกลาง แม้จะเกิดขึ้นและแพร่กระจายอย่างรวดเร็วมาตั้งแต่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 แต่ในมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค อาจกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นอย่างโดดเด่นหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคมเป็นต้นมา กระทั่งแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วตลอดช่วงทศวรรษ 2520 จากมหาวิทยาลัยลงสู่วิทยาลัยครู และวิทยาลัยเทคโนโลยีต่างๆ (สาทร ดิษฐสุวรรณ, สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2563)

ขณะเดียวกัน ในห้วงเวลานี้ กิจกรรมอาสาโดยองค์กรนักศึกษา ส่วนกลางได้พยายามผลิตซ้ำความสำเร็จของศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยภายหลัง 14 ตุลาคม ที่สามารถประสานงานกับเพื่อน นักศึกษาสถาบันต่าง ๆ เพื่อกระจายกิจกรรมไปทั่วประเทศ จึงพยายาม สร้างองค์กรนักศึกษาค่ายอาสาที่เป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันต่าง ๆ ทั่วประเทศ ใช้ชื่อหน่วยประสานงานว่า “องค์กรค่ายอาสาพัฒนา 14 สถาบัน (21 วิทยาเขต)” ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2527 เนื่องจากเห็นว่าในช่วง ต้นทศวรรษ 2520 การทำงานค่ายอาสาพัฒนาในรั้วมหาวิทยาลัยต่าง ๆ แม้จะได้รับอิทธิพลเชิงคุณภาพมาจากการเคลื่อนไหวของนักศึกษา ก่อนและ หลัง 6 ตุลาคม แต่ก็ยังขาดการประสานงานอย่างเป็นทางการ เป็นขบวนการ ในองค์กรนี้ ชมรมที่ทำกิจกรรมในลักษณะอาสาพัฒนาชนบทของ ม.อ.ปัตตานี ก็ได้เข้าร่วมด้วยในลำดับที่ 9 มีการจัดงาน “เบิกฟ้าชนบทไทย” และทำหนังสือที่ระลึกในชื่อเดียวกันแจกจ่าย แนวทางการดำเนินกิจกรรม ของกลุ่มนี้คือการเปิดโอกาสให้ชมรมในแต่ละมหาวิทยาลัยได้ไปเรียนรู้ ความจริงจากชนบท “และต้องการนำมาเผยแพร่ให้ผู้คนได้รับรู้ถึงปัญหา ที่เกิดขึ้นกับเพื่อนร่วมแผ่นดินเดียวกัน เพื่อนำมาซึ่งหนทางแห่งการ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน... การดำเนินงานยึดหลัก การเผยแพร่ปัญหาชนบทเพื่อให้ประชาชนในส่วนตัวต่าง ๆ ได้รับรู้ถึงความเป็น ไปของสังคมตนเอง ไม่ว่าจะปัญหาความยากจน ชมชื่น ปัญหาที่ดิน ทำการ ปัญหาสาธารณสุข หรือการเมืองก็ตาม” (กองบรรณาธิการ, 2528, น.คำนำ)

หากพิจารณาในด้านเนื้อหา จะพบว่านักศึกษารุ่นทศวรรษ 2520 ถึงต้นทศวรรษ 2530 ก็ยังคงสืบทอดแนวคิดในการอธิบายสังคมตามแนวทาง สังคมนิยมอยู่อย่างเข้มข้นในช่วงต้นทศวรรษ 2520 ก่อนจะค่อย ๆ เจือจาง ลงในช่วงต้นทศวรรษ 2530 โดยปัญหาที่นักศึกษาให้ความสำคัญและ

กลายเป็นแก่นแกนในการขับเคลื่อนกิจกรรมของพวกเขา ก็คือ ปัญหาด้านประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ ประเพณีและวัฒนธรรม ผู้ใช้แรงงาน สิทธิเด็ก และสิทธิสตรี รวมถึงปัญหาชนชั้น และระบบราชการที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งยังคงอยู่ในกรอบอธิบายปัญหาสังคมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอยู่

สำหรับนักศึกษา ม.อ.ปัตตานี กิจกรรมของพวกเขา ก็เน้นหนักไปที่การพัฒนาชนบท การได้เข้าร่วมองค์กรในลักษณะนี้เองที่ได้กลายเป็นสายสัมพันธ์และแรงบันดาลใจที่ทำให้เกิดการสานต่ออุดมการณ์ของนักศึกษา จากรุ่นก่อนและหลัง 6 ตุลาคม 2519 สู่รุ่นทศวรรษ 2520 ถึงต้นทศวรรษ 2530 ดังจะพบว่าในทศวรรษนี้ มีนักกิจกรรมที่เติบโตมาจากกิจกรรมอาสาพัฒนาชนบทเรื่อยมา เช่น สุทธิพงศ์ ธรรมวุฒิ สุภาทิพย์ โมราลาย สาทิตย์ วงศ์หนองเตย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

หนังสือและเอกสาร

- กลุ่มภุมบรรทัด. (2544). *บนเส้นทางภุมบรรทัด ตำนานการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของประชาชนพัทลุง-ตรัง-สตูล*. กรุงเทพฯ: กลุ่มภุมบรรทัด.
- กองบรรณาธิการ. (2528). *ประวัติศาสตร์รำพันจากบาดแผลและการต่อสู้ของชาวไร่ชาวนาไทย*. ใน *เบิกฟ้าชนบท*. กรุงเทพฯ: องค์การค้าย 14 สถาบัน.
- กองบรรณาธิการ. (2547). *ประกายไฟ ไม่ลามทุ่ง ความล้มเหลวของกองทหารปลดแอกประชาชนมุสลิมไทย*. *ฟ้าเดียวกัน*, 2(3), 232-240.
- จรรยา ทยุทอง. (2558). *จากค่ายอาสาถึงฐานที่มั่นพรรคคอมมิวนิสต์ในภาคใต้: ชีวิตนักศึกษาเมื่อ 4 ทศวรรษก่อน*. *รัฐมิแล*, 36 (4), 61-67.

- บัญชา สำเร็จกิจ. (2556). บริบททางประวัติศาสตร์กับกำเนิดมหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. *สงขลานครินทร์ ฉบับ
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 19(4), 109-158.
- ปรีชา แม่นมินทร์. (2526). *พัฒนาการของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต)*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
กรุงเทพฯ.
- พิเชฐ แสงทอง. (2550). *วาทกรรมวรรณกรรม เปิดกระบวนทัศน์ใหม่ใน
วรรณกรรมศึกษา*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิเชฐ แสงทอง. (2563). ความเป็นมาของการจัดการขายแดนใต้: เรื่องเล่า
การประท้วงกรณีสะพานกอดตอสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช.
รัฐมิแล. 36(4), น.61-67.
- วานิช สุนทรนนท์. (2554). *ประท้วงปัตตานี ความทรงจำที่เริ่มจะลางเลือน*.
ตรัง: คนตรัง.
- วานิช สุนทรนนท์. (2557). “ใครบางคนที่ยากไปก่อนกาลเวลา...” สืบค้น
จาก [https://web.facebook.com/100001088808564/
posts/1204774439568838/](https://web.facebook.com/100001088808564/posts/1204774439568838/)
- สมยศ เพชรา. (บ.ก.). (2552). *กรณีดังแดง*. พิษณุ: คณะกรรมการประสาน
งานการก่อสร้างอนุสรณ์สถานประวัติศาสตร์ดังแดง.
- สุรินทร์ พิศสุวรรณ. (2529). *สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้กับปัญหามนุษยชน*.
กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- เสลา เรชะจุจี. (2512). *บุกแดนผู้ก่อการร้าย*. พระนคร: ประมวลสาส์น.
- อารีเพ็ญ อุตรสินธุ์. (2558). *กลุ่มสลาดัน กลางกระแสประชาธิปไตยแบ่งบาน*.
กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับอิสลาม.

เอกรินทร์ ต่วนศิริ. (2552). ขบวนการนักศึกษามุสลิมใน 14 ตุลา 16. ใน
สมิทธิ์ ถนอมศาสนะ (บ.ก.), *เดือนตุลาฯได้เงาสงครามเย็น* (น.
78-103). กรุงเทพฯ: มูลินนิธิ 14 ตุลา.

การสัมภาษณ์

ดวงมน จิตรจ้านง (สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2563)

วรรณชัย ไตรแก้ว (สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2563)

สาทร ดิษฐสุวรรณ (สัมภาษณ์, 25 มีนาคม 2563)

สมคิด ทองสง (สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2563)

สมใจ สัจจ์เสตมภ์ (สัมภาษณ์, 1 เมษายน 2563)

วานิช สุนทรนนท์ (สัมภาษณ์, 31 มีนาคม 2563 และ 3 เมษายน 2563)

เกษม จันทรดำ (สัมภาษณ์, 3 เมษายน 2563)

ประยูร วิเศษ (สัมภาษณ์, 4-5 เมษายน 2563)

กระแสล่าสุดในการวิจัยบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์: การสำรวจ
บทความวิจัยในวารสาร Extrapolation และ Science Fiction
Studies ระหว่างคริสต์ศักราช 2010-2019
Latest Trend in Science Fiction Research: Survey of Research
Articles in Extrapolation and Science Fiction
Studies between 2010-2019

ณัชพล บุญประเสริฐกิจ *

อ.ด. วรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ, อาจารย์
ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**Corresponding Author E-mail: natchapol.b@chula.ac.th*

Received: September 9, 2021

Revised: December 3, 2021

Accepted: December 29, 2021

Available: December 30, 2021

A b s t r a c t

The objective of this academic article was to survey the latest trend in science fiction research in *Extrapolation* and *Science Fiction Studies* between 2010-2019. The survey found that there were 338 research articles published in these two academic journals with the time span of the researched texts from Ancient Greek to contemporary period. Majority of researched science fiction texts were from the 19th century onward. Octavia E. Butler was the most researched author with 16 articles. *Frankenstein; or, The Modern Prometheus* (1818) by Mary Shelley was the most researched text with 7 articles. Most of the researched science fictions were written in English at 79.14%, with the rest composed in 12 other languages. Book was the leading format of researched text at 84.91% followed by film, TV series, game and website.

Keywords:

Trend in science fiction; science,
Fiction research; science,
Fiction studies.

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจกระแสล่าสุดในการวิจัยบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์จากบทความวิจัยในวารสาร *Extrapolation* และ *Science Fiction Studies* ระหว่างคริสต์ศักราช 2010-2019 จากการสำรวจพบบทความวิจัยจำนวน 338 ชิ้น โดยมีช่วงเวลาของตัวบทที่ปรากฏในบทความวิจัยตั้งแต่ก่อนคริสต์ศักราชถึงผลงานร่วมสมัย บันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ในบทความวิจัยส่วนใหญ่ตีพิมพ์ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ในช่วงเวลาที่สำรวจ พบบทความวิจัยศึกษาผลงานของอ็อกเทเวียอี. บัตเลอร์มากที่สุด จำนวน 16 บทความ *Frankenstein; or, The Modern Prometheus* (1818) ของ แมรี เชลลีย์ เป็นบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ที่ปรากฏในบทความวิจัยมากที่สุด จำนวน 7 บทความ บันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ในบทความวิจัยเขียนด้วยภาษาอังกฤษ คิดเป็นร้อยละ 79.14 โดยมีการวิจัยตัวบทภาษาอื่นอีก 12 ภาษา หนังสือเป็นรูปแบบบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ที่ปรากฏการวิจัยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 84.91 โดยมีการวิจัยตัวบทในสื่อประเภทอื่น เช่น ภาพยนตร์ ละครชุดทางโทรทัศน์ เกม และเว็บไซต์

คำสำคัญ:

กระแสในบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์,
การวิจัยบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์,
บันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ศึกษา

วารสาร *Extrapolation* ประกาศตนเป็นวารสารวิชาการฉบับแรกที่ตีพิมพ์งานวิจัยด้านบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์และวรรณกรรมจินตนิมิตในปี ค.ศ. 1959 ส่วนวารสาร *Science Fiction Studies* ตีพิมพ์ฉบับแรกในปี ค.ศ. 1973 วารสารวิชาการทั้งสองฉบับมีส่วนสำคัญต่อการกระตุ้นให้เกิดความสนใจและการวิจัยเกี่ยวกับบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ (Latham, 2017, p.1) หากพิจารณาว่าวารสารวิชาการเป็นช่องทางหนึ่งในการรวบรวมผู้มีความสนใจในเรื่องเดียวกันทั้งผู้อ่าน ผู้เขียนบทความและคณะบรรณาธิการ การสำรวจบทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสารทั้งสองฉบับระหว่างคริสต์ศักราช 2010-2019 น่าจะช่วยบ่งชี้ความสนใจในแวดวงวิชาการในช่วงเวลาที่ศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวบทที่ปรากฏในบทความวิจัยจำนวนมาก จนอาจกล่าวได้ว่าเปิดเผยกระแสล่าสุดของการวิจัยบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ในช่วงเวลาหนึ่งทศวรรษ

วัตถุประสงค์

เพื่อสำรวจกระแสการวิจัยเกี่ยวกับบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลของตัวบทบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ที่ปรากฏในบทความวิจัยในวารสาร *Science Fiction Studies* และ *Extrapolation* ระหว่างคริสต์ศักราช 2010-2019 โดยจำแนกข้อมูลวารสารฉบับพิเศษ เนื้อหาส่วนพิเศษของวารสาร ชื่อบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ ชื่อผู้แต่ง ภาษาที่ใช้เขียน ปีพิมพ์ และประเภทของสื่อที่ใช้

ขอบเขตของการศึกษา

บทความวิจัยที่ตีพิมพ์ในวารสาร *Extrapolation* และ *Science Fiction Studies* ระหว่างคริสต์ศักราช 2010-2019 จำนวน 338 ชิ้น โดยสำรวจชื่อบทความ (research title) และบทคัดย่อ (abstract) จาก

ช่วงเวลาของดัวบทันเทิงคตีแน่ววิทยาศาสตร์ในบทควมวิจัย

การสำรวจบทควมวิจัยในวารสารทั้งสองฉบับระหว่างปี ค.ศ. 2010-2019 พบการวิจัยดัวบทันเทิงคตีแน่ววิทยาศาสตร์ที่มีอายุครอบคลุมประวัติศาสตร์นับพันปี ทั้งนี้พบว่างานวิจัยที่ใช้ดัวบทเก่าแก่ที่สุดคือ 'The Persistent Peril of the Artificial Slave' (2011) ของเควินลาแกรนเจอร์ (Kevin LaGrandeur) ศึกษาผลงานเขียนของอริสโตเติล (Aristotle) นักคิดจากยุคกรีกโบราณผู้มีชีวิตอยู่ระหว่าง 384-322 ปีก่อนคริสต์ศักราช ในงานวิจัยขึ้นดังกล่าวข้อมูลวรรณกรรมจากยุคกรีกโบราณและดัวบทจากยุคสมัยอื่น เป็นข้อมูลเพื่ออภิปรายเกี่ยวกับการนำเสนอสภาพของทาสในบ้นเทิงคตีแน่ววิทยาศาสตร์ ดัวบทในงานวิจัยที่มีความเก่าแก่ลำดับถัดมาคือ *The Pilgrim's Progress* (1678) ของจอห์น บันแยน (John Bunyan) ในงานวิจัยเรื่อง 'Cities of Destruction: Bunyan's *The Pilgrim's Progress* in the Dystopian Visions of Huxley and Orwell' (2018) ของแมทธิว กิบสัน (Matthew Gibson) ที่ศึกษาดัวบทเก่าแก่ร่วมกับผลงานจากคริสต์ศตวรรษที่ 20 ของ อัลดัส ฮักซลีย์ (Aldous Huxley) และจอร์จ ออร์เวล (George Orwell) เพื่อศึกษาการเสนอเกี่ยวกับดิสโทเปียในผลงานของกุ่มนักเขียนจากสหราชอาณาจักร

ทว่านอกจากงานวิจัยสองชิ้นนี้แล้ว บ้นเทิงคตีแน่ววิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ที่นักวิจัยคัดเลือกมาศึกษาเป็นดัวบทตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา อันสอดคล้องกับประวัติของบ้นเทิงคตีแน่ววิทยาศาสตร์ที่มีความแพร่หลายเติบโตหลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม โดยพบว่านักเขียนบางคนและบางผลงานได้รับความสนใจจากนักวิจัยมากเป็นพิเศษดังจะอภิปรายต่อไป อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ใช้ดัวบทวรรณกรรมที่มีความเก่าแก่นับพันปียอมขยายขอบเขตขององค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการของบ้นเทิงคตีแน่ววิทยาศาสตร์

สิ่งบ่งชี้ประการหนึ่งที่จะบ่งชี้ว่ากระแสนักวิชาการวิจัยในแต่ละช่วงเวลาได้เป็นอย่างดีคือ ชื่อของวารสารฉบับพิเศษ (special issue) และชื่อเนื้อหาส่วนพิเศษ (special section) ในวารสารฉบับปกติ วารสารฉบับพิเศษเป็นช่องทางสำหรับการนำเสนอแนวทางวิจัยใหม่จากนักวิจัยแนวหน้า (Childe, 2018) และปรากฏข้อมูลว่าเนื้อหาส่วนพิเศษของวารสารมักมียอดผู้อ่านและการอ้างอิงมากกว่าปกติ (Wiley, 2020) จากการสำรวจกลุ่มข้อมูลในระยะเวลาสิบปีพบว่า วารสารวิชาการด้านบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ทั้งสองฉบับมีการจัดพิมพ์วารสารฉบับพิเศษ และเนื้อหาส่วนพิเศษ ในหลายวาระ เพื่อรวบรวมบทความที่มีความเกี่ยวข้องไว้ด้วยกัน กองบรรณาธิการของวารสารได้ตั้งชื่อหัวข้อเพื่อสร้างความสนใจให้กับประเด็นที่มีความโดดเด่นในช่วงเวลานั้น

กลุ่มบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ที่ถูกจัดพิมพ์เป็นวารสารฉบับพิเศษ

ระหว่างปี 2010-2019 วารสาร *Science Fiction Studies* มีการจัดพิมพ์วารสารฉบับพิเศษทั้งหมด 9 ครั้ง โดยมี 4 ครั้งที่ฉบับพิเศษมีเนื้อหาเจาะจงไปยังบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์เฉพาะประเทศ กล่าวคือ บันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์จากประเทศจีนในเดือนมีนาคม 2013 บันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์จากประเทศอิตาลีในเดือนกรกฎาคม 2015 บันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์จากประเทศอินเดียในเดือนพฤศจิกายน 2016 และบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์จากประเทศสเปนในเดือนกรกฎาคม 2017 หากวิเคราะห์ดินแดนที่ถูกคัดเลือกให้มีวารสารฉบับพิเศษ อาจกล่าวได้ว่าสำหรับวารสารฉบับที่รวบรวมผลงานวิจัยตัวบทจากประเทศจีน ประเทศอิตาลี และประเทศสเปน มีบทบาทในการกระตุ้นความสนใจสำรวจบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ในประเทศที่มีได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักและเป็นชาติที่มีอุตสาหกรรมหนักตั้งอยู่ในประเทศ ความแพร่หลายของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้

เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ในหลากหลายบริบท ภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม

นอกจากนั้นหากพิจารณาวารสารฉบับที่รวบรวมบทความวิจัย บันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์จากประเทศจีนและประเทศอินเดีย ทั้งสองดินแดนเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีอัตราการขยายจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว และมีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงเป็นอันดับต้นของโลก ประเทศอินเดียยังเป็นแหล่งกำเนิดสำคัญของวิศวกรและช่างเทคนิคที่มีความเชี่ยวชาญระบบคอมพิวเตอร์ ทว่าผลที่ตามมาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจคือความไม่เสมอภาคในการกระจายรายได้ของประชากรแต่ละกลุ่ม สภาวะดังกล่าวทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยีเนื่องจากข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจ หรือแม้แต่การศึกษาพื้นฐานสร้างข้อจำกัดในการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาตนเอง

ฉบับพิเศษอีก 4 ฉบับของวารสาร *Science Fiction Studies* มีเนื้อหาสำรวจประเด็นเด่นในวงการบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ ฉบับแรกในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2011 ว่าด้วยบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์สลิปสตรีม (Slipstream) ที่มีความสอดคล้องกับภาวะการดำเนินชีวิตของมนุษย์ร่วมสมัย เนื่องจากสลิปสตรีมคือประเภทของบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ที่นำเสนอการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในภาวะหลังสมัยใหม่ โดยแสวงหาวิธีเล่าเรื่องแบบใหม่ในฉากโลกร่วมสมัยที่มีได้เป็นอนาคตอันไกลโพ้น (Sterling, 2019) นักเขียนผู้เริ่มใช้คำนี้ในการเรียกประเภทผลงานคือ บรูซ สเตอริง (Bruce Sterling) ในค.ศ. 1989

ประเด็นเด่นอื่นที่วารสาร *Science Fiction Studies* คัดเลือกเป็นฉบับพิเศษในรอบทศวรรษ คือบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์กับภาวะโลกาภิวัตน์ ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2012 บันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ดิจิทัลในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2016 และบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์

กับวิกฤติการณ์สภาพแวดล้อมในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2018 อาจกล่าวได้ว่าเนื้อหาหลักของวารสารฉบับพิเศษกลุ่มนี้ สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในชีวิตของมนุษย์ที่เทคโนโลยีสร้างผลกระทบต่อสังคมเศรษฐกิจ การดำเนินชีวิตในสังคมอุตสาหกรรมและพฤติกรรมกรรมการบริโภคอันเกินเป็นสาเหตุหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศและสภาวะโลกร้อนจากมลพิษ นอกจากนี้หลังการเปลี่ยนแปลงสู่สหัสวรรษใหม่ นวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่เปลี่ยนผ่านสู่ระบบดิจิทัลถูกนำมาใช้ประกอบการเล่าเรื่องหลายรูปแบบ

ฉบับพิเศษของวารสาร *Science Fiction Studies* อีกหนึ่งฉบับ จัดพิมพ์ในวาระเฉลิมฉลองการตีพิมพ์วรรณกรรมชิ้นเอกของแมรี เชลลีย์ (Mary Shelley) เรื่อง *Frankenstein; or, The Modern Prometheus* (1818) ครบรอบ 200 ปี ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2018 การตีพิมพ์ฉบับพิเศษครั้งนี้ เน้นย้ำความโดดเด่นของตัวบทที่นักวิชาการให้การยอมรับว่าเป็นหนึ่งในบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์เรื่องแรกๆ ของโลก ที่เสนอเรื่องราวเกี่ยวกับจิตจำกัดของวิทยาศาสตร์และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งประดิษฐ์ ในเชิงวิทยาศาสตร์มากกว่าเรื่องเหนือธรรมชาติ (Vint, 2014, p.3) วรรณกรรมเรื่องนี้ส่งอิทธิพลต่อนักเขียนรุ่นต่อมาและยังคงถูกนำมาตีความในบริบทสมัยใหม่หลังจากเวลาผ่านไปจนถึงสองศตวรรษ (Shelley, 2017) แก่นเรื่องที่ปรากฏการเผชิญหน้าระหว่างมนุษย์กับประดิษฐกรรมทางวิทยาศาสตร์ ผนวกกับการนำเสนอหังการของนักวิทยาศาสตร์ในการฝันวิถีธรรมชาติ เช่น การฟื้นคืนชีพ ยังคงได้รับความสนใจจากนักอ่านและนักวิจัยข้ามยุคสมัย น่าสนใจว่าตัวบทที่มีความเก่าแก่ยังคงถูกมาใช้ศึกษาเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์

ในช่วงเวลา 10 ปีที่สำรวจวารสาร *Extrapolation* ปรากฏฉบับที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นฉบับพิเศษเพียงหนึ่งครั้งในเดือนมกราคม ค.ศ. 2016 แม้ว่าจะมีได้มีการตั้งชื่ออย่างชัดเจน แต่วารสารฉบับนี้มีความโดดเด่นที่

รวบรวมบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ของชนพื้นเมือง (indigenous people) อาทิ ชาวอเมริกันพื้นเมือง ชาวอะบอริจิน และชาวเกาะฮาวาย โดยศึกษาจากตัวบทศิลปกรรมพื้นเมืองที่มีความหลากหลายในการแสดงออก บทความที่รวบรวมไว้ในฉบับดังกล่าวมีประเด็นเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ชนพื้นเมืองต้องเผชิญ เช่น สภาพหลังอาณานิคม ความไม่เท่าเทียมและสิทธิการเป็นพลเมือง วารสารฉบับดังกล่าวเปิดพื้นที่ใหม่ให้กับชาติพันธุ์หรือชุมชนที่มักไม่ได้ถูกนำเสนอในตัวบทกระแสหลัก บันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ร่วมสมัยจึงเป็นอีกหนึ่งพื้นที่สำหรับการนำเสนอปัญหาที่แตกต่างออกไปของชนกลุ่มน้อย

กลุ่มบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ที่ถูกจัดเป็นเนื้อหาส่วนพิเศษในวารสาร

ในช่วงเวลาที่สำคัญไม่ปรากฏการแยกเนื้อหาส่วนพิเศษในวารสาร

Extrapolation ทว่าวารสาร *Science Fiction Studies* จัดสรรเนื้อหาส่วนพิเศษทั้งหมด 3 ครั้ง ทั้งหมดใช้ชื่อนักเขียนเป็นชื่อของส่วนพิเศษ โดยนักเขียนผู้มีผลงานได้รับการวิจัยในส่วนพิเศษประกอบด้วยอ็อกเทเวีย อี. บัตเลอร์ (Octavia E. Butler) ในฉบับเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2010 สตาญิสวัฟ แลม (Stanislaw Lem) ในฉบับเดือนพฤศจิกายน 2013 และ หลิว จือซิน (Liu Cixin) ในฉบับเดือนมีนาคม ค.ศ. 2019 น่าสนใจว่าหากวิเคราะห์ภูมิหลังของนักเขียนทั้งสามคน อาจกล่าวได้ว่าทั้งหมดอยู่นอกกระแสหลักของบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ในอดีตเนื่องจากข้อจำกัดทางเชื้อชาติและภาษา ข้อมูลประวัติและผลงานของนักเขียนทั้งสามมีดังนี้ อ็อกเทเวีย อี. บัตเลอร์ (ค.ศ. 1947-2006) นักเขียนสุภาพสตรีเชื้อสายแอฟริกันอเมริกัน เธอใช้องค์ประกอบยอดเยี่ยมของบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ เช่น การมาเยือนโลกของมนุษย์ต่างดาวเพื่อติดต่อกับมนุษยชาติ เพื่อนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลายทาง

ชาติพันธุ์ ข้อมูลเกี่ยวกับตัวบทบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ของเธอในบทความ
วิจัยจะถูกอภิปรายในหัวข้อต่อไป

สตานิสวัฟ แลม (ค.ศ. 1921-2006) นักเขียนชาวโปแลนด์
ผลงานบางชิ้นของเขาถูกแปลจากต้นฉบับภาษาโปแลนด์เป็นภาษาอังกฤษ
ล่าช้านับสิบปี เนื่องจากอิทธิพลทางการเมืองระหว่างประเทศในยุค
สงครามเย็นกดดันการสร้างสรรค์และปิดกั้นโอกาสการเผยแพร่ผลงานใน
ดินแดนเสรีนิยม ในเวลาต่อมาหลังจากผลงานถูกเผยแพร่ระดับนานาชาติ
เขาถูกยกย่องเป็นนักเขียนบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ชั้นนำของ
ยุโรปตะวันออกก่อนการสิ้นสุดของม่านเหล็ก การวิจัยผลงานของแลม
ได้รับการคัดสรรให้มีส่วนพิเศษในวารสาร *Science Fiction Studies*
เพื่อนำเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ *Summa Technologiae* (1964)
อันรวบรวมบทความคัดสรรด้านเทคโนโลยีศึกษาและปรัชญา

หลิว ฉือซิ่น (เกิด ค.ศ. 1963) นักเขียนบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์
ชาวจีน ผลงานเรื่อง *The Three-Body Problem* (2008) ได้รับการแปล
เป็นภาษาอังกฤษโดย เคน หลิว (Ken Liu) (เกิด ค.ศ. 1976) นักเขียนบันเทิง
คดีแนววิทยาศาสตร์ชาวอเมริกันเชื้อสายจีนในปี ค.ศ. 2014 ผลงานแปล
ชิ้นดังกล่าวจุดประกายความสนใจในดินแดนตะวันตกต่อบันเทิงคดี
แนววิทยาศาสตร์จากประเทศจีนที่มีบริบทเฉพาะทางสังคม และมีข้อจำกัด
ในการรับวัฒนธรรมจากจากต่างชาติ องค์ประกอบของบันเทิงคดี
แนววิทยาศาสตร์ถูกนำมาผสมผสานกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์จีนยุค
ปฏิวัติวัฒนธรรม เช่น ความสับสนวุ่นวายในแวดวงการศึกษาและการกีดกัน
องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่มีต้นกำเนิดจากโลกตะวันตก

นักเขียนบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ที่ปรากฏการศึกษาในบทความวิจัยมากที่สุด

ระหว่างปี 2010-2019 ปรากฏนักเขียนบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์จำนวนหนึ่งปรากฏการศึกษาผลงานของพวกเขาในบทความวิจัยมากกว่า 5 บทความ ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงกระแสวิจัยในการศึกษาผลงานนักเขียนกลุ่มนี้ โดยมีนักเขียนบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์สองคนที่ผลงานได้รับการศึกษาในบทความวิจัยมากกว่า 10 บทความ ดังข้อมูลในตารางที่ 1

ลำดับที่	ชื่อตัวบท	จำนวนบทความ
1	<i>Frankenstein; or, The Modern Prometheus</i> (1818) โดย แมรี เชลลีย์	7 บทความ
2	<i>Kindred</i> (1979) ของ อ็อกเทเวีย อี. บัตเลอร์ <i>Fledging</i> (2005) ของ อ็อกเทเวีย อี. บัตเลอร์ <i>The Dispossessed</i> (1974) ของ อูร์ซูลา เล. เลอ กวิน <i>The Windup Girl</i> (2009) ของ เปาโล บาจิกาลูปี	4 บทความ
3	<i>2001: A Space Odyssey</i> (1968) ของ อาร์เธอร์ ซี. คลาร์ก	3 บทความ

ตารางที่ 1: ตารางแสดงนักเขียนที่ปรากฏการศึกษาในบทความวิจัยมากกว่า 5 บทความ

จากข้อมูลในตาราง นักเขียนที่ผลงานถูกวิจัยมากที่สุดคือ อ็อกเทเวีย อี. บัตเลอร์ นักเขียนสุภาพสตรี เชื้อสายแอฟริกันอเมริกัน ผู้มีเนื้อหาส่วนพิเศษในวารสาร *Science Fiction Studies* ในฉบับเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2010 โดยกลุ่มผลงานที่ได้รับความนิยมจากนักวิจัยคือ วรรณกรรมชุด *Xenogenesis* (1987-1989) ที่นำเสนอการมาเยือนของมนุษย์ต่างดาวเพื่อช่วยเหลือมนุษยชาติ เมื่อภาวะสงครามและความขัดแย้งในสังคมมนุษย์ทำลายสภาพแวดล้อมจนไม่เหมาะสมกับการอยู่อาศัย นอกจากนั้นยังพบการวิจัยนวนิยายเรื่อง *Kindred* (1979) และ *Fledging* (2005) ที่ใช้องค์ประกอบของบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ เช่น การเดินทางข้ามเวลาและการดัดแปลงข้อมูลพันธุกรรมเพื่อเสนอความหลากหลาย

ของเผ่าพันธุ์มนุษย์ น่าสนใจว่ากลุ่มผลงานของบัดเลอร์ที่ถูกนำมาวิจัยคาบเกี่ยวช่วงเวลาตีพิมพ์ถึง 26 ปี ความนิยมในการศึกษาผลงานของเธอยังอาจสอดคล้องกับการเรียกร้องความเท่าเทียมทางชาติพันธุ์ Black Lives Matter ในระดับนานาชาติในช่วงเวลาที่สำรวจ

นักเขียนที่มีจำนวนผลงานถูกนำมาศึกษาวิจัยในช่วงเวลาที่สำรวจลำดับสองคือ ฟิลิป เค. ดิก (Philip K. Dick) นักเขียนบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ชาวอเมริกัน ผู้สร้างสรรค์ผลงานวรรณกรรมโดยมีอิทธิพลจากกระแสศิลปะกลุ่มเหนือจริง (surrealism) จนทำให้ขณะที่เขามีชีวิต ผลงานของเขาส่วนใหญ่ไม่ได้รับความสนใจทางวิชาการมากนักและถูกจัดเป็นเพียงวรรณกรรมยอดนิยม (McGrath, 2007) น่าสนใจว่าตัวบทของเขาที่ปรากฏในบทความวิจัย มิได้เป็นวรรณกรรมชุดเดียวกันดังกรณีของ อ็อกเทเวีย อี. บัดเลอร์ แต่นักวิจัยคัดเลือกตัวบทบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ของ Philip K. Dick กระจายออกไปมากกว่า 10 ชื่อเรื่อง คาบเกี่ยววงเวลาที่ทศวรรษ สอดคล้องกับการที่เขามีชื่อเสียงด้านความรวดเร็วในการสร้างสรรค์วรรณกรรม ทำให้ตลอดชีวิตของเขามีผลงานนวนิยายมากถึง 44 เล่มและเรื่องสั้นมากกว่า 100 เรื่อง จำนวนผลงานที่มากกว่านักเขียนส่วนใหญ่อาจเอื้ออำนวยให้มีความหลากหลายของการคัดเลือกตัวบทเพื่อทำการวิจัย

ผลงานของ ฟิลิป เค. ดิก ยังคงถูกนำมาศึกษาวิจัยหลังจากผู้เขียนเสียชีวิตไปแล้วมากกว่า 30 ปี โดยผลงานบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ของเขาถูกศึกษาวิจัยในประเด็นที่หลากหลายตั้งแต่สังคมอุดมคติ การรุกรานจากต่างดาวไปถึงจักรวาลคู่ขนาน น่าสังเกตว่าตัวบทของเขาที่ถูกวิจัยจะเป็นงานวรรณกรรมเท่านั้น ไม่ปรากฏการศึกษาเปรียบเทียบกับตัวบทดัดแปลง เช่น ภาพยนตร์ แม้ว่าผลงานของ ฟิลิป เค. ดิก ถูกนำมาดัดแปลงเป็นภาพยนตร์แล้วไม่ต่ำกว่า 12 ครั้ง

กลุ่มนักเขียนลำดับต่อมามีผลงานปรากฏในบทความวิจัยจำนวน 7 ชิ้น คนแรกคือ แมรี เชลลีย์ ผู้ที่ผลงาน *Frankenstein; or, The Modern Prometheus* (1818) เป็นผลงานชิ้นเดียวที่ถูกนำมาวิจัย โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ตีพิมพ์ในวารสาร *Science Fiction Studies* ฉบับพิเศษครบรอบ 200 ปีของตัวบทที่ได้กล่าวไปในตอนต้นของบทความ นักเขียนคนถัดมาคือ คิม สแตนลีย์ โรบินสัน (Kim Stanley Robinson) นักเขียนชาวอเมริกันผู้ที่ผลงานมีความโดดเด่นในการนำเสนอผลกระทบของวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีต่อสภาพแวดล้อม ผลงานของเขามักปรากฏการมีส่วนร่วมของภาครัฐและภาคการศึกษาเพื่อผลักดันนโยบายระดับนานาชาติที่เหมาะสมต่อความยั่งยืนของประชาคมโลก วรรณกรรมของโรบินสันที่ปรากฏในงานวิจัยที่สำรวจส่วนใหญ่เป็นตัวบทที่พิมพ์หลังคริสต์ศักราช 2000 เช่นผลงานชุด *Science in the Capital* (2004-2007) ทิศทางการวิจัยตัวบทวรรณกรรมของ คิม สแตนลีย์ โรบินสัน สอดคล้องกับกระแสการตื่นตัวด้านการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลกจากสภาวะโลกร้อนและการตระหนักว่าทางออกของปัญหาดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือหลากหลายระดับตั้งแต่ระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจและปัจเจก (Vint, 2021, pp.130-132) นักเขียนคนสุดท้ายในกลุ่มนี้คือ ไชนา มีวิลล์ (China Miéville) นักเขียนชาวสหราชอาณาจักรผู้มีความสนใจด้านสังคมวิทยา ในช่วงเวลาที่สำรวจปรากฏการวิจัยผลงานของ ไชนา มีวิลล์ ทั้งหมด 7 บทความ ผลงานของเขามักถูกศึกษาในแง่มุมมองที่เกี่ยวกับการดำรงชีพของมนุษย์ ในตัวบทเช่น *The City and the City* (2009) และ *Embassytown* (2011) นอกจากนี้ ยังปรากฏบทสัมภาษณ์เขาเกี่ยวกับมุมมองใหม่ต่อสังคมเมืองในวารสาร *Extrapolation* ฉบับเดือนมกราคม ค.ศ. 2014

กลุ่มนักเขียนลำดับถัดมามีผลงานปรากฏในบทความวิจัยจำนวน 5 ชิ้น นักเขียนในกลุ่มนี้มีความหลากหลายในประเภทผลงานและยุคสมัย

หากเรียงลำดับนักเขียนกลุ่มนี้ตามปีเกิด ลำดับแรกคือ เอช.จี. เวลส์ (H.G. Wells) ผู้ได้รับการขนานนามว่าเป็นหนึ่งในนักเขียนผู้วางรากฐานของบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ ลำดับถัดมาคือ อูร์ซูลา เค. เลอ กวิน (Ursula K. Le Guin) ผู้ใช้บันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ในการนำเสนอเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศสถานะอย่างโดดเด่นผ่านบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์กลุ่มคลื่นลูกใหม่ (Broderick, 2003, p.59) ต่อมาเป็นกลุ่มนักเขียนที่ยังมีชีวิตอยู่ เริ่มต้นจากวิลเลียม กิบสัน (William Gibson) หนึ่งในนักเขียนบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ผู้ริเริ่มกระแสไซเบอร์พังก์ กลุ่มวรรณกรรมที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และไซเบอร์สเปซ นีล สตีเฟนสัน (Neal Stephenson) ผู้มีพื้นฐานการศึกษาด้านภูมิศาสตร์และฟิสิกส์ เขาได้รับการยอมรับว่าผลงานเสนอการประยุกต์ใช้ไซเบอร์สเปซที่แปลกใหม่และส่งผลกับการออกแบบพัฒนาเทคโนโลยี โดยเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับเมตาเวิร์ส (Metaverse) หลิว ฉือชิน ผู้ที่วารสาร *Science Fiction Studies* ตีพิมพ์ส่วนพิเศษของวารสารให้ดังที่กล่าวในตอนต้น และนักเขียนอายุน้อยที่สุดในกลุ่มนี้คือ เปาโล บาซิกาลูปี (Paolo Bacigalupi) เขามีผลงานบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ที่นำเสนอผลกระทบของเทคโนโลยีต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและภาวะโลกร้อน

ลำดับที่	ชื่อศักราช	จำนวนบทความ
1	<i>Frankenstein; or, The Modern Prometheus</i> (1818) โดย แมรี เชลลีย์	7 บทความ
2	<i>Kindred</i> (1979) ของ อ็อกเทเวีย อี. บัตเลอร์ <i>Fledging</i> (2005) ของ อ็อกเทเวีย อี. บัตเลอร์ <i>The Dispossessed</i> (1974) ของ อูร์ซูลา เค. เลอ กวิน <i>The Windup Girl</i> (2009) ของ เปาโล บาซิกาลูปี	4 บทความ
3	<i>2001: A Space Odyssey</i> (1968) ของ อาร์เธอร์ ซี. คลาร์ก ผลงานชุด <i>Xenogenesis</i> (1987-1989) ของ อ็อกเทเวีย อี. บัตเลอร์ <i>Snow Crash</i> (1992) ของ นีล สตีเฟนสัน ผลงานชุด <i>Science in the Capital</i> (2004-2007) ของ ลิม สแตนลีย์ โรบินสัน <i>Rainbows End</i> (2006) ของ เวอร์เนอร์ วินซ์	3 บทความ

ตารางที่ 2: ตารางแสดงชื่อศักราชที่ปรากฏการศึกษาในบทความวิจัยมากกว่า 3 บทความ

ความโดดเด่นของบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์เรื่อง *Frankenstein; or, The Modern Prometheus* (1818) ของ แมรี เชลลีย์ ที่ปรากฏในบทความวิจัยจำนวนมากที่สุด ตอกย้ำความสำคัญของตัวบทที่ได้รับ การยอมรับว่าเป็นหนึ่งต้นทางของการเสนอผลกระทบของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีต่อมนุษย์ นำสนใจว่าหลังจากเวลาผ่านไป 2 ศตวรรษ คำว่า แฟรงเกนสไตน์กลายเป็นคำที่ถูกเลือกใช้ในชื่อบทความวิจัยแม้ว่าจะมิได้เป็นตัวบทที่ถูกศึกษาวิเคราะห์ ดังปรากฏในชื่อผลงานของเจมส์ เอช. ทราลล์ (James H. Thrall) เรื่อง 'What the Frak, Frankenstein! Teenagers, Gods, and Postcolonial Monsters on *Caprica*' ตีพิมพ์ในวารสาร *Extrapolation* ฉบับเดือนมกราคม ค.ศ. 2015 ที่ศึกษาละครชุดทางโทรทัศน์เรื่อง *Caprica* (2009-2010) การเลือกใช้ชื่อดังกล่าวอาจเป็นวิวัฒนาการของความหมาย คำว่าแฟรงเกนสไตน์ที่ถูกนำมาใช้บริบทอื่นนอกเหนือจากการเป็นชื่อเรื่องของวรรณกรรม

นำสนใจว่าตัวบทที่ถูกศึกษาวิจัย 5 อันดับแรก เป็นตัวบทของนักเขียนสุภาพสตรีถึง 4 จาก 5 ชิ้น นักเขียนคนแรกคือ แมรี เชลลีย์ ดังปรากฏข้างต้น ถัดมาคือ อ็อกเทเวีย อี. บัตเลอร์มีผลงานถึงสองชิ้นอยู่ใน 5 ลำดับแรก นั่นคือ *Kindred* (1979) และ *Fledging* (2005) ทั้งนี้อาจมีสาเหตุจากวารสาร *Science Fiction Studies* กำหนดเนื้อหาส่วนพิเศษให้เธอในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2010 ทว่าหากพิจารณาเฉพาะผลงานของนักเขียนที่วารสารวิชาการทั้งสองฉบับไม่ได้กำหนดฉบับพิเศษหรือเนื้อหาส่วนพิเศษให้จะเป็นบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์กลุ่มคลื่นลูกใหม่เรื่อง *The Dispossessed* (1974) ของ อูร์ซูลา เค. เลอ กวิน โดยมีผลงานของนักเขียนชายเพียงเรื่องเดียวที่ได้รับความนิยมติด 5 อันดับแรกและเป็นผลงานใหม่ที่สุดของกลุ่มนี้ บันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์เรื่องนั้นคือ *The Windup Girl* (2009) ของ เปาโล บาซิกาลูปี ข้อมูลกลุ่มนี้อาจเปิดเผย

กระแสความสนใจบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ของนักเขียนสุภาพสตรีที่มี
เนื้อหาเกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมทางเพศและชาติพันธุ์ในช่วงเวลาที่สำรวจ
สำหรับตัวบทบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ที่ปรากฏในบทความวิจัย
จำนวน 3 ชิ้นมีความหลากหลายของนักเขียนและยุคสมัยอย่างยิ่ง
โดยหากเรียงตามปีพิมพ์ บันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์เก่าที่สุดของกลุ่มนี้
คือ *2001: A Space Odyssey* (1968) ผลงานชิ้นเอกของ อาร์เธอร์ ซี.
คลาร์ก ต่อมาคือบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ชุด *Xenogenesis* (1987-1989)
ของ อ็อกเทเวีย อี. บัตเลอร์ที่กล่าวถึงมาแล้ว ต่อมาคือบันเทิงคดีแนว
วิทยาศาสตร์กลุ่มไซเบอร์พังก์เรื่อง *Snow Crash* (1992) ของ นีล สตีเฟนสัน
และบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์กระตุ้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุด
Science in the Capital (2004-2007) ของ คิม สแตนลีย์ โรบินสัน
ถัดมาคือผลงานเรื่อง *Rainbows End* (2006) ของ เวอร์เนอร์ วินจ์ (Vernor
Vinge) ศาสตราจารย์ด้านคณิตศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยซาน ไดเอโก สเตท
เขานำความรู้ด้านคณิตศาสตร์ประยุกต์ผสมผสานเข้าไปในการเล่าเรื่องจาก
ยุคอนาคตอันใกล้ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันหลังเกิดปฏิวัติดิจิทัล
สำหรับผลงานล่าสุดของกลุ่มนี้ คือ *The Martian* (2011) ของ แอนดี เวียร์
(Andy Weir) ที่นำเสนอเรื่องราวการผจญภัยในอวกาศโดยใช้บริบทร่วมสมัย
ของความร่วมมือระหว่างประเทศและพัฒนาการทางเทคโนโลยี

การพิจารณาความนิยมของตัวบทบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์
ที่ถูกคัดเลือกมาวิจัยตามนักเขียนและชื่อผลงาน เปิดเผยกระแสการวิจัย
ผลงานของอ็อกเทเวีย อี. บัตเลอร์ ความเกี่ยวข้องยาวนานนับสิบปี ทั้งนี้
ความนิยมวิจัยผลงานของเธอ อาจมีสาเหตุจากกระแสตื่นตัวของการศึกษา
เกี่ยวกับเชื้อชาติในวรรณกรรม จากการเคลื่อนไหวเรียกร้องเกี่ยวกับ
สิทธิเสรีภาพของชนกลุ่มน้อยและความเท่าเทียมทางสีผิว ปัญหาที่เกิดขึ้นกับ
สภาพแวดล้อมและพัฒนาการด้านเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงสู่ดิจิทัลยังปรากฏ

ในผลงานวิจัยจำนวนหนึ่งเช่นกัน น่าสังเกตว่าตัวบทที่ถูกศึกษาในงานวิจัย 3 ชิ้นขึ้นไป ล้วนเป็นตัวบทที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ ทว่าบทความวิจัยบันทึกคดีแนววิทยาศาสตร์ในช่วงเวลาที่สำรวจมิได้ปรากฏแต่เพียงผลงานจากชาติมหาอำนาจทางอุตสาหกรรมและผู้นำเทคโนโลยีเท่านั้น การสำรวจยังพบการวิจัยผลงานส่วนหนึ่งที่ถูกเขียนโดยภาษาที่มีไปภาษาอังกฤษ ดังนำเสนอในหัวข้อถัดไป

ภาษาของตัวบทบันทึกคดีแนววิทยาศาสตร์ที่ปรากฏการศึกษาในบทความวิจัย

บันทึกคดีแนววิทยาศาสตร์ถูกขนานนามว่าถูกยึดครองโดยตัวบทที่เขียนขึ้นเป็นภาษาอังกฤษเป็นเวลาต่อเนื่องยาวนาน (Csicsery-Rondy Jr, 2012, p.478) สอดคล้องกับผลสำรวจที่เปิดเผยว่าในช่วงเวลา 10 ปี บทความวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาตัวบทภาษาอังกฤษ ในปริมาณร้อยละ 79.14 อัดัม โรเบิร์ตส์ (Adam Roberts) นักเขียนและนักวิชาการด้านบันทึกคดีแนววิทยาศาสตร์ อภิปรายเกี่ยวกับความนิยมในการวิจัยตัวบทภาษาอังกฤษ โดยเชื่อมโยงกับสถานะมหาอำนาจระดับนานาชาติของสหรัฐอเมริกา และสหรัฐอเมริกา ที่ราวกับครอบงำการนำเสนอวัฒนธรรมกระแสหลักในระดับที่เปรียบได้กับเป็นวัฒนธรรมตัวแทนของมนุษยชาติเมื่อต้องติดต่อกับดินแดนต่างดาว (Roberts, 2006, p.49-50) แม้ว่าภาษาอังกฤษจะถูกใช้เขียนตัวบทมากถึง 4 ใน 5 ชิ้นของกลุ่มข้อมูลที่สำรวจ ทว่างานวิจัยส่วนที่เหลือมีความหลากหลายด้านภาษาของตัวบทเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือพบการวิจัยตัวบทภาษาอื่นอีกอย่างน้อย 12 ภาษา การพิจารณาข้อมูลกลุ่มตัวบทที่มีได้เขียนเป็นภาษาอังกฤษ ย่อมเปิดเผยแนวโน้มความสนใจของนักวิจัยที่แพร่หลายไปยังวรรณกรรมจากดินแดนอื่นที่อาจมิได้เป็นมหาอำนาจ

การให้ความสำคัญศึกษาวิจัยตัวบทบันทึกคดีแนววิทยาศาสตร์

ที่ไม่ได้เขียนเป็นภาษาอังกฤษ ดังปรากฏฉบับพิเศษของวารสาร Science Fiction Studies ที่รวบรวมผลงานวิจัยบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ จาก 4 ประเทศในช่วงเวลา 10 ปี ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดย 3 ประเทศใช้ภาษาอื่นที่มีใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการคือ ภาษาสเปน ภาษาอิตาลี และภาษาจีน สำหรับประเทศที่มีการจัดพิมพ์วารสารฉบับพิเศษ มีเพียงประเทศเดียวเท่านั้นที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการคือ ประเทศอินเดีย ดินแดนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความโดดเด่นด้านการต่อสู้เรียกร้องเอกราชจากเจ้าอาณานิคม ประเด็นดังกล่าวยังสอดคล้องกับการปรากฏการวิจัยด้วยภาษาเบงกาลี 2 ชิ้น ในช่วงเวลาที่สำคัญ

หากแยกพิจารณาบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ที่ถูกเขียนโดยภาษาที่ไม่ถูกรวบรวมเป็นฉบับพิเศษ ในช่วงเวลาที่สำคัญปรากฏงานวิจัยด้วยภาษาฝรั่งเศสมากถึง 10 ชิ้น โดยช่วงเวลาและประเภทของตัวบทกระจายตั้งแต่บันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ยุคคริสต์ศตวรรษที่ 19 ของ ฌูลส์ เวิร์น (Jules Verne) ไปจนถึงภาพยนตร์ปี ค.ศ. 2014 ของ ฌ็อง-ลุก กอดาร์ (Jean-Luc Godard) ซึ่งอาจแสดงถึงประวัติศาสตร์ยาวนานของพัฒนาการด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีในประเทศฝรั่งเศส สำหรับผลงานจากทวีปยุโรปที่ปรากฏในงานวิจัยลำดับถัดมาคือตัวบทภาษาโปแลนด์ ที่ได้รับการคัดเลือกมาศึกษาวิจัยจำนวน 4 ชิ้น โดยส่วนใหญ่เป็นผลงานของ สตาญิสวัฟ แลม นักเขียนผู้มีเนื้อหาส่วนพิเศษในวารสาร *Science Fiction Studies* ดังที่กล่าวมาก่อนหน้า ส่วนตัวบทภาษาอื่นที่มาจากประเทศในทวีปยุโรปคืองานวิจัยด้วยภาษาโปรตุเกส 3 ชิ้น ด้วยภาษารัสเซีย 2 ชิ้นและพบว่ามีการวิจัย 1 ชิ้นศึกษาบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ภาษาเช็ก บันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ที่ถูกเขียนเป็นภาษาเช็กคือต้นกำเนิดของคำที่ใช้เรียกนวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่แพร่หลายอย่างยิ่งนอกบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์

คือคำว่า “หุ่นยนต์” (Vint, 2014, p.133) อันเสนออิทธิพลของบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ต่อกำเนิดคำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับพัฒนาการของสิ่งประดิษฐ์

บันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์จากทวีปเอเชีย มีการวิจัยด้วยบทภาษาจีนมากที่สุด สอดคล้องกับการจัดพิมพ์ฉบับพิเศษของวารสาร *Science Fiction Studies* เมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 2013 ในช่วงเวลาที่สำคัญของการศึกษาวิจัยด้วยบทที่ใช่ภาษาจีนจำนวน 9 ชิ้น ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยบทบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ถูกนำไปศึกษาวิจัยมากที่สุดของทวีปเอเชีย เพราะนอกจากด้วยบทภาษาจีนแล้ว พบงานวิจัยด้วยบทภาษาญี่ปุ่น 3 ชิ้นและงานวิจัยด้วยบทภาษาเกาหลีอีก 1 ชิ้น

อีกหนึ่งภูมิภาคของทวีปเอเชียที่ปรากฏการวิจัยต้นฉบับบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ในช่วงเวลาที่สำคัญคือภูมิภาคเอเชียใต้และดินแดนตะวันออกกลาง โดยพบการวิจัยด้วยบทภาษาอาหรับจำนวน 5 ชิ้น โดยเป็นด้วยบทที่มาจากประเทศโมร็อกโก ประเทศอียิปต์และประเทศอิรัก และด้วยบทภาษาเบงกาลีอีก 2 ชิ้นดังที่กล่าวมาแล้ว ดินแดนเอเชียใต้และตะวันออกกลางจึงเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่ปรากฏรากฐานของวิทยาศาสตร์มาแต่อดีตกาล นอกจากนั้นเนื้อหาของบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์จากภูมิภาคเอเชียใต้และตะวันออกกลาง ยังปรากฏการใช้บริบทของเหตุการณ์ร่วมสมัย เช่นการประท้วงครั้งใหญ่ในภูมิภาคอาหรับ (Arab Spring) ในต้นคริสต์ทศวรรษที่ 2010 กับการนำเสนอเรื่องราวการต่อสู้ของประชาชนกับอำนาจรัฐโดยอาศัยอุปกรณ์เทคโนโลยี

ข้อมูลจากการสำรวจพบว่าตัวบทบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ที่ถูกวิจัยส่วนใหญ่เน้นหนักไปที่วรรณกรรมและภาพยนตร์ ในช่วงเวลาที่สำรวจพบว่าตัวบทวรรณกรรมถูกเลือกนำมาวิจัยคิดเป็นร้อยละ 84.91 และตัวบทภาพยนตร์คิดเป็นร้อยละ 12.98 ทั้งนี้งานวิจัยบางชิ้นแม้ว่ามีการคัดเลือกตัวบทจากหลากหลายสื่อมาศึกษาเปรียบเทียบ แต่วรรณกรรมและภาพยนตร์ยังคงเป็นสื่อที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อทำการศึกษาวิจัยมากที่สุดราวกับยึดครองพื้นที่ส่วนใหญ่ของการวิจัยบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์

อย่างไรก็ตามปรากฏว่าสื่อประเภทอื่นถูกคัดเลือกมาศึกษาวิจัยแม้ว่าจะมีสัดส่วนน้อยกว่าร้อยละ 10 แต่มีความหลากหลายอย่างยิ่ง โดยสื่อที่พบในงานวิจัยลำดับรองลงมาคือภาพยนตร์ชุดทางโทรทัศน์ โดยตัวบทที่ปรากฏเป็นเรื่องมีประวัติการฉายต่อเนื่องยาวนานข้ามยุคสมัย จนมีการเปลี่ยนกลุ่มนักแสดงหลายรุ่น เช่น *Star Trek* (1966-ปัจจุบัน) และ *Battlestar Galactica* (1978-2013) สื่อภาพเคลื่อนไหวไม่เพียงแต่ปรากฏผลงานที่แสดงโดยนักแสดงเท่านั้น แต่ยังปรากฏงานวิจัยการ์ตูนชุด (Anime Series) จากประเทศญี่ปุ่นเรื่อง *Texhnolyze* (2003) อีกด้วย

นอกจากนั้นพัฒนาการอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและวงจรรีเลกทรอนิกส์ ทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลมีศักยภาพทางการคำนวณเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และยังคงลดขนาดของอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับการพกพา จนทำให้เครื่องมือสมัยใหม่ เช่น สมาร์ทโฟน มีประสิทธิภาพไม่ต้องไปกว่าคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะในยุคสมัยก่อนหน้า ขนาดของอุปกรณ์ที่มีความกะทัดรัดร่วมกับราคาที่ลดลงและความสะดวกในการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตยังเป็นช่องทางให้เกิดเกมคอมพิวเตอร์ออนไลน์ที่มีความซับซ้อนในการเล่าเรื่อง ในช่วงเวลาที่สำรวจพบการวิจัยเกมผจญภัยในดินแดนผิบบ *DayZ* เกมบทบาทสมมติในสงคราม *Advanced Dungeons and Dragons* โลกแห่งเกมที่ได้รับ ความสนใจจากนักวิจัยยังรวมถึง

เกมยอดนิยมบนโทรศัพท์เคลื่อนที่เช่น *Angry Birds* ที่ถูกนำมาศึกษาการเล่าเรื่องเกี่ยวกับโรคระบาดในบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์

ไซเบอร์สเปซ พื้นที่เกิดใหม่จากเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และเครือข่ายการสื่อสารยังเป็นพื้นที่สำหรับการเล่าเรื่องแบบบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์และถูกนำมาศึกษาวิจัยในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา พื้นที่ที่ถูกศึกษาในงานวิจัยอาทิ บล็อก (blog) และเว็บไซต์ เช่น clockworks2.org ไซเบอร์สเปซยังมีบทบาทในการเผยแพร่ผลงานของนักเขียนหน้าใหม่ที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสันักพิมพ์เช่นในอดีต แต่นักเขียนสามารถนำเสนอผลงานของตนสู่สาธารณชนทั่วโลกได้โดยแทบไม่มีข้อจำกัดเรื่องค่าใช้จ่าย อาจกล่าวได้ว่าอินเทอร์เน็ตเปิดพื้นที่ให้มีการเล่าเรื่องบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ได้โดยไม่ต้องมีการจัดพิมพ์เป็นเล่มอีกต่อไป ปรากฏการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับการไหลเลื่อนของสื่อบนพื้นที่ไซเบอร์สเปซ

ในช่วงเวลาที่สำรวจพบงานวิจัยตัวบทบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ที่มีความโดดเด่นด้านรูปแบบการเล่าเป็นพิเศษ 2 ชิ้น ชิ้นแรกคือหนังสือและสื่อผสม *Agrippa (A Book of the Dead)* (1992) ของวิลเลียม กิบสันที่ใช้การเล่าเรื่องสอดประสานไปกับเอกลักษณ์ของเทคโนโลยีในการเล่าในผลงานดังกล่าวควมรวมบทวี ภาพถ่าย และแผ่นฟลอปปีดิสก์ (floppy disk) เข้ารหัสพิเศษเพื่อลบข้อมูลที่บันทึกไว้โดยอัตโนมัติหลังจากที่เปิดชมเพียงครั้งเดียว อีกหนึ่งตัวบทที่มีลักษณะพิเศษและถูกศึกษาเกี่ยวกับการเล่าเรื่องแบบของบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์คือ การศึกษาพื้นที่นิทรรศการแห่งโลก (world's fair) โดยงานวิจัยนั้นศึกษาภาวะโลกาภิวัตน์ในพื้นที่จัดนิทรรศการแห่งโลกระหว่างปี ค.ศ. 1851 ถึงปี ค.ศ. 1939

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ทางวิทยาศาสตร์เป็นส่วนประกอบสำคัญของบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์มายาวนาน ทว่าการสำรวจงานวิจัยในช่วงเวลาสิบปีเปิดเผยอีกหนึ่งการใช้งานเทคโนโลยี

ในบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ นั่นคือการใช้เครือข่ายสื่อใหม่เพื่อนำเสนอตัวบทและการใช้เทคโนโลยีประกอบการนำเสนอผลงานในรูปแบบสื่อผสม การปรากฏรูปแบบใหม่ของบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ย่อมการขยายขอบเขตการศึกษาที่มีได้จำกัดอยู่กับตัวบทในรูปแบบวรรณกรรม นอกจากนี้ การผนวกสื่อใหม่เข้ากับบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ และพัฒนาการทางเทคโนโลยีที่ไม่หยุดนิ่งย่อมทำให้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ที่เอื้ออำนวยให้เกิดการวิจัยในรูปแบบใหม่ ๆ

สรุป

จากการสำรวจบทความวิจัยจำนวน 338 ชิ้น ที่ถูกตีพิมพ์ในวารสาร Extrapolation และ Science Fiction Studies ระหว่างคริสต์ศักราช 2010-2019 พบว่าการวิจัยบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์เป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างให้กับตัวบทที่หลากหลาย ช่วงเวลาของตัวบทที่ถูกรวบรวมในระยะเวลาสิบปี ครอบคลุมช่วงเวลาในประวัติศาสตร์มากกว่าสองสหัสวรรษ เอกสารต้นฉบับเก่าที่สุดที่ถูกนำมาวิจัยมีอายุนับพันปี จากสมัยกรีกโบราณ ส่วนผลงานชิ้นที่ถูกคัดเลือกมาศึกษามากที่สุดในช่วงเวลาที่ผ่านมา เป็นผลงานจากยุคคริสต์ศตวรรษที่ 19 ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในตัวบทที่ทรงอิทธิพลต่อบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ยุคต่อมา

ความหลากหลายในการวิจัยบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ไม่เพียงแต่ปรากฏผ่านช่วงเวลาที่ยาวนานของต้นฉบับเท่านั้น แต่ยังพบว่าผู้แต่งผลงานถูกคัดเลือกมาวิจัยมากขึ้นที่สุดเป็นนักเขียนสุภาพสตรี ปริมาณของการศึกษาดัวบทจากนักเขียนเพศหญิงสร้างมุมมองใหม่ให้กับบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ ที่ในอดีตมักถูกเข้าใจว่าครอบครองโดยนักเขียนเพศชาย ข้อมูลบทความวิจัยบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์จากปี ค.ศ. 2010-2019 ยังแสดงการเปิดพื้นที่ให้กับบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ที่ไม่ได้เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หรือตัวบทที่ถูกเขียนขึ้นโดยชนกลุ่มน้อย ตัวบทเหล่านี้เป็นตัวแทนของการนำเสนอฟันที่กำลังพัฒนาที่มีได้เป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจและมีได้เป็นผู้นำทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี

ความหลากหลายของตัวบทที่ถูกใช้ในการวิจัยยังปรากฏในข้อมูลของสื่อที่ใช้ ตัวบทที่ถูกนำมาศึกษาวิจัยมีความแตกต่างของรูปแบบเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือแม้ผลงานส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของสิ่งพิมพ์และภาพยนตร์ แต่ยังพบบางงานวิจัยผลงานที่มีการผสมผสานของสื่อหลากหลายประเภทที่แสดงความคิดสร้างสรรค์แปลกใหม่ของศิลปิน และยังพบว่าเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วเปิดโอกาสให้ศิลปินเลือกใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ประกอบการนำเสนอเรื่องราวบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์อีกด้วย อาจกล่าวได้ว่าเนื้อหาของบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ที่มักเกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีล้ำสมัย เอื้ออำนวยให้ดัดแปลงใช้การสร้างสรรค์อื่นเพิ่มเติมจากการใช้ตัวอักษรหรือภาพ

จากข้อมูลงานวิจัยตลอดช่วงเวลา 10 ปี ในวารสารวิชาการทั้งสองเล่ม อาจกล่าวได้ว่าพื้นที่ของการวิจัยบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์เป็นพื้นที่ของความหลากหลาย ไร้พรมแดนปิดกั้นการสร้างสรรค์และศึกษาเนื้อหาของงานวิจัยก้าวข้ามเส้นแบ่งของชาติ ภาษา เพศ หรือแม้แต่วิธีแบบของการสื่อสาร การศึกษาบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ไม่หลงลืมอดีตอันยาวนานแต่ยังปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและกำเนิดเทคโนโลยีใหม่ ทั้งในด้านเนื้อหาและแนวทางการนำเสนอ โลกของบันเทิงคดีแนววิทยาศาสตร์ศึกษาจึงเปิดกว้าง ไม่หยุดนิ่งและมีสีสัน

เอกสารอ้างอิง

- Bernhard, A. (2020) *How modern mathematics emerged from a lost Islamic library*. Retrieved from <https://www.bbc.com/future/article/20201204-lost-islamic-library-maths>
- Brake, M. & Hook, N. (2008). *Different Engines: How Science Drives Fiction and Fiction Drives Science*. NY: Macmillan.
- Broderick, D. (2003). *New Wave and Backwash: 1960-1980*. In Edward James, and Farah Mendlesohn (eds.), *The Cambridge Companion to Science Fiction*, pp. 48-63. Cambridge: Cambridge University Press.
- Childe, S. (2018). *Why produce a Special Issue?*. Retrieved from <https://editorresources.taylorandfrancis.com/peersupport/special-issues/>
- Csicsery-Ronay Jr, I. (2005). Science fiction/criticism. In David Seed (Ed.). *A companion to science fiction*. pp.43-59. MASS: Blackwell.
- Csicsery-Ronay Jr, I. (2012). What Do We Mean When We Say “Global Science Fiction”? Reflections on a New Nexus. *Science Fiction Studies*. 39(3), p.478.
- Freedman, C. (2013). *Critical Theory and Science Fiction*. CT: Wesleyan.
- Kelly, J. P. & Kessel, J. (2009) *The Secret History of Science Fiction*. CA: Tachyon.
- Latham, R. (2017). *Science Fiction Criticism: An Anthology of Essential Writings*. London: Bloomsbury.

- McGrath, C. (2007) *A Prince of Pulp, Legit at Last*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2007/05/06/books/06mcgr.html>
- Roberts, A. (2006). *Science Fiction* (Second Edition). London: Routledge.
- Shelley, M. (2017). *Frankenstein: Annotated for scientists, engineers, and creators of all kinds*. D. Guston, E. Finn and J.S. Robert. (eds.). MASS: MIT Press.
- Sterling, B. (1989) *Slipstream*. Retrieved from <https://www.depauw.edu/sfs/abstracts/a113.htm#sterling>
- Vint, S. (2014). *Science Fiction: A Guide for the Perplexed*. London: Bloomsbury.
- Vint, S. (2021). *Science Fiction*. MASS: MIT Press.
- Wiley (2020) *Guide to Publishing Special Issues*. Retrieved from <https://authorservices.wiley.com/editors/editorial-office-guidelines/special-issues.html>

วรรณกรรมในถ้อยคำการจีบจากซีรีส์วาย เรื่อง เพราะเราคู่กัน

Speech Acts of Flirting in Thai BL Series:

2Gether The Series

ทักษิณ ทุนเกิด

นิสิตปริญญาตรี, หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น สาขาวิชาภาษาไทย

มหาวิทยาลัยทักษิณ

อภิชัย ไพโรจน์ *

นิสิตปริญญาตรี, หลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น สาขาวิชาภาษาไทย

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ปริญากรณ์ ชูแก้ว

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย, การศึกษามัธยมศึกษา

สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ

อลิสสา คุ่มเคี่ยม

อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย, การศึกษามัธยมศึกษา

สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ

*Corresponding Author E-mail: aphichai475@gmail.com

Received: August 2, 2021

Revised: November 27, 2021

Accepted: December 29, 2021

Available: December 30, 2021

Abstract

This study aims to investigate speech acts of flirting found in thirteen episodes of the Thai Boys Love (BL) series "2Gether The Series". The data was the utterances of flirting in the series that were 206 conversations. To analyze the data, the concept of speech acts by John R. Searle was applied. The results revealed four categories of speech acts were employed. They were representatives, directives, commissives, and expressives, respectively. All of each speech act and each group of speech act affected the male characters use of words as homosexual flirting, for example, showing husky voice, being friendly, having non-sweet but concerned talks. Therefore, these can be distinctive ways to show the love of the queer community, especially for gay society.

Keywords: Speech Acts, Flirting, BL series

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัจนกรรมในถ้อยคำการจีบจากซีรีส์วาย เรื่อง เพราะเราคู่กัน จำนวน 13 ตอน ปรากฏข้อมูลการใช้ถ้อยคำในการจีบทั้งหมด 206 บทสนทนา โดยนำแนวคิดการแบ่งประเภทวัจนกรรมของจอห์น อาร์. เซอร์ล (John R. Searle) มาใช้ในการวิเคราะห์ผลการศึกษา พบว่า ปรากฏวัจนกรรมในถ้อยคำการจีบ 4 กลุ่มวัจนกรรมตามลำดับ ได้แก่ วัจนกรรม บอกกล่าว วัจนกรรมชี้แนะ วัจนกรรมผูกมัด และวัจนกรรมแสดงความรู้สึก ทั้งนี้ เป็นที่สังเกตว่าในแต่ละวัจนกรรมและกลุ่มวัจนกรรมล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อกระบวนการใช้ถ้อยคำในการจีบของตัวละครชายรักชาย สังเกตได้จากคำบ่งชี้ที่แฝงไปด้วยน้ำเสียงที่ท้าวมีความเป็นกันเอง รวมถึงการแสดงออกผ่านถ้อยคำที่ดูไม่อ่อนหวานแต่กลับแฝงไปด้วยความห่วงใย ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะเฉพาะในการแสดงออกทางความรักของเพศทางเลือกในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีรสนิยมทางเพศแบบชายรักชาย

คำสำคัญ: วัจนกรรม, การจีบ, ซีรีส์วาย

บทนำ

ซีรีส์วายเป็นละครชุดที่นำเสนอเรื่องราวความรักโรแมนติกระหว่างตัวละครหลักที่มีความสัมพันธ์แบบชายรักชาย ดังที่ นุชฌนาภรณ์ สมญาติ (2561, 70) กล่าวว่า ซีรีส์วาย หมายถึง ละครชุด ทางโทรทัศน์ที่มีเนื้อหาของชายรักชายเป็นหลักโดยคำว่า “วาย” มีที่มาจากวรรณกรรมรูปแบบหนึ่งของญี่ปุ่นที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างชายกับชายด้วยกัน ดังที่ นัทธนัย ประสานนาม (2563 อ้างถึงในวัชชีรานนท์ ทองเทพ, 2563) กล่าวว่า คำว่า “วาย” มาจากคำภาษาญี่ปุ่นว่า “Yaoi (ยาไออิ)” เดิมทียาไออิเป็นงานที่เขียนขึ้นเพื่อล้อเลียนงานต้นฉบับโดยจับให้ตัวละครชายที่มีชื่อเสียงมาเขียนเรื่องใหม่โดยเพิ่มให้ตัวละครชายมีความสัมพันธ์แบบชายรักชาย โดยจะเรียกตัวละครเอกว่า “คู่วาย” ซีรีส์วาย จึงมีความแตกต่างจากซีรีส์ประเภทอื่น ๆ ตรงที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงถูกแทนที่ด้วยตัวละครชายที่เรียกว่า “นายเอก” ซึ่งเข้ามาเป็นตัวดำเนินเรื่องคู่กันกับตัวละครเอกฝ่ายชาย

ปัจจุบันซีรีส์วายได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง ส่วนหนึ่งมาจากการที่ฐานกลุ่มคนเสพผลงานวายเติบโตมากขึ้น ในขณะที่เดี่ยวยังมีกลุ่มผู้ชมรายใหม่เข้ามาเติมเต็มอย่างต่อเนื่อง ทำให้ซีรีส์วายไม่ถูกจำกัดแค่เพียงกลุ่มผู้หญิงที่เรียกกันว่า “สาววาย” เท่านั้น แต่ยังได้รับความนิยมไปยังกลุ่มใหม่ ๆ ดังที่ นพณัช ชัยวิมล (2563 อ้างถึงใน วัชชีรานนท์ ทองเทพ, 2563) ผู้ควบคุมการผลิตซีรีส์วาย กล่าวว่า กลุ่มคนดูซีรีส์วายเติบโตอย่างเห็นได้ชัดจากกลุ่มที่เคยอ่านการ์ตูน ขยายไปคนดูหน้าใหม่ในชั้นประถมปลายมาถึงมัธยมต้นเพิ่มขึ้น โดยสิ่งที่ทำให้คนเริ่มมาสนใจซีรีส์วายหรือกระแสวายเพราะกระแสในโลกออนไลน์ เช่น การสร้างแฮชแท็กในระหว่างที่มีการออกอากาศเกิดการกระตุ้นความสนใจของคนไม่ใช่แค่เพียงกลุ่มผู้ติดตาม แต่ยังขยายไปยังกลุ่มใหม่ ๆ อีกด้วย ซึ่งหนึ่งในซีรีส์วายที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจน “#คั่นกู” กลายเป็นแฮชแท็กที่ได้รับความนิยมบนทวิตเตอร์ซึ่งขึ้นเป็น

อันดับหนึ่งของไทยในทุกคืนวันศุกร์ บางตอนกลายเป็นแฮชแท็กที่ได้รับ
 ความนิยมเป็นอันดับหนึ่งของโลกความนิยมนี้มาจากซีรีส์วายเรื่อง
 “เพราะเราคู่กัน” ที่ผลิตโดยจีเอ็มเอ็มทีวีซึ่งมีโครงการที่จะสร้างซีรีส์
 สำหรับกลุ่มวัยรุ่นโดยเฉพาะ

“เพราะเราคู่กัน” มีเค้าโครงมาจากนิยาย เพราะเราคู่กัน
 ของ JittiRoin ที่ถูกดัดแปลงเป็นซีรีส์วายแนวรักโรแมนติกระหว่างนักศึกษา
 ชายที่มีผู้ติดตามทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยมีเรื่องราววุ่นวายของ
 “ไทน์” รับบทโดย เมธิวิน โอภาสเอี่ยมขจร ที่ฝันว่าจะได้เจอรักแท้แบบผู้ชาย
 ในรั้วมหาวิทยาลัยแต่กลับต้องมาเจอ “กรีน” หนุ่มจอมตื้อ แม้ว่าจะถูกปฏิเสธ
 แค้นก็ไม่ยอมตัดใจ จนไทน์ต้องไปขอร้อง “สารวัตร” รับบทโดย วชิรวิชญ์
 ชีวอารี ให้มาช่วยปลอมตัวเป็นคู่รัก แต่ด้วยความใกล้ชิดกันและอุปสรรคที่
 เข้ามาทดสอบ ทำให้ความรักระหว่างเขาทั้งสองเกิดขึ้น เพราะเราคู่กันจึง
 กลายเป็นประเด็นที่ถูกพูดถึงอย่างมากในระหว่างที่ออกอากาศ ด้วยเนื้อเรื่อง
 ที่เบาสมองผสมกับการแสดงของคู่นักแสดงที่เป็นธรรมชาติทำให้ได้รับทั้ง
 คำชมและคำวิจารณ์จากสื่อต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์เดย์บุ๊ก เว็บไซต์แบแต่
 แพลตฟอร์ม instagram ในญี่ปุ่น ฯลฯ จึงทำให้เป็นที่น่าสนใจสำหรับนำมา
 วิเคราะห์ในประเด็นต่าง ๆ ที่มีส่วนทำให้ซีรีส์เรื่องนี้ได้รับความนิยมอย่าง
 ต่อเนื่องจนถึงตอนสุดท้ายที่ได้รับความนิยมสูงสุด โดยมีความนิยมเฉลี่ย
 จากส่วนแบ่งผู้ชมรายการถึงร้อยละ 0.825

วัฒนธรรมเป็นทฤษฎีหนึ่งที่สามารถนำมาวิเคราะห์ถ้อยคำหรือ
 คำพูดของตัวละครหลักที่กล่าวถ้อยคำหรือคำพูดนั้น ๆ ออกมาในบริบทใด
 บริบทหนึ่งจากซีรีส์วาย เรื่อง เพราะเราคู่กันได้ เนื่องจากลักษณะเด่นในซีรีส์
 เรื่องนี้ที่นอกจากจะสอดแทรกและอ้างอิงเนื้อเพลงหลาย ๆ เพลงของ
 วงศรบีบี เช่น คู่กัน, โกลั, ทุกอย่าง ฯลฯ ไว้ในเนื้อเรื่องแล้ว ถ้อยคำหรือ
 คำพูดระหว่างตัวละครหลักก็มีความโดดเด่น ไม่ต่างกัน ดังตัวอย่าง

“สารวัตร : ลองมาเรียนรู้กัน มึงยังไม่ต้องขอขบถมากก็ได้
เวียแค่เปิดใจให้กันก็พอ อันนี้พูดจริงนะ ไม่ได้ขอมบท”

(เพราะเรารู้กัน, 2563, ep.7)

จะเห็นได้ว่า ตัวละครมีวิธีการใช้ถ้อยคำในการจับได้อย่างกินใจ
ทำให้ผู้ชมรู้สึกมีอารมณ์ร่วมไปกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการที่ตัว
ละครใช้ถ้อยคำในการจับระหว่างที่สนทนากันซึ่งเกิดจากอิทธิพลทาง
วจนกรรรม ดังที่ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2541) กล่าวว่า วจนกรรรม
หมายถึง ถ้อยคำที่ใช้สื่อความหมายตามเจตนาของผู้พูด อีกทั้ง ฤชดาวรรณ
หงส์ลดารมภ์ และธีรบุษ โขศสุณิษ (2551) กล่าวว่า ถ้อยคำที่แสดงการ
กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้แก่ การแสดงความเสียใจ การปฏิเสธข้อกล่าว
หา การทักทาย และการแสดงความปรารถนาดี การกระทำที่ถ้อยทอดทาง
คำพูดเช่นนี้ เรียกว่า “วจนกรรรม” วจนกรรรมจึงเป็นการกระทำด้วยคำพูดที่
มีความสัมพันธ์ระหว่างถ้อยคำของผู้พูดและผลของถ้อยคำที่มีต่อผู้ฟังใน
บริบทใดบริบทหนึ่งของการสื่อสาร

การใช้ถ้อยคำในการจับจึงเป็นการสื่อสารทางวจนกรรรมรูปแบบหนึ่ง
ที่ผู้พูดต้องการให้เกิดผลของการกระทำบางอย่างกับผู้ฟัง โดยทฤษฎีทาง
วจนกรรรมเป็นทฤษฎีที่สามารถตอบใจหทัยเหล่านี้ได้ว่า การใช้ถ้อยคำในการ
จับระหว่างที่ตัวละครสนทนากันนั้นมีการใช้วจนกรรรมใดบ้างที่ทำให้คู่สนทนา
แสดงวจนผลออกมาจนประสบความสำเร็จในการจับ ดังที่ ดิยุ ศรีนราวัฒน์
(2559) กล่าวว่า ผลที่เกิดขึ้นจากการสื่อเจตนา ซึ่งหมายรวมถึง
ความคาดหวังของผู้พูดในการกล่าวถ้อยคำและปฏิกิริยาของผู้ฟังที่เกิดขึ้น
เมื่อได้ยินและประมวลเจตนาของผู้พูดเรียบร้อยแล้ว เราเรียกปฏิกิริยาของผู้
ฟังอันเป็นผลมาจากวจนกรรรมสื่อเจตนาว่า “วจนผล (Perlocutionary
effect)” การใช้ถ้อยคำในการจับจึงส่งผลให้เกิดการกระทำบางอย่างต่อคู่
สนทนาโดยคู่สนทนาอาจแสดงผ่านการตอบบทสนทนาหรือการแสดงออก

ทางกายโดยมีบริบทแวดล้อมในขณะนั้นร่วมด้วย

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและวิเคราะห์วัจจนกรรมในถ้อยคำ การจีบจากซีรีส์วาย เรื่องเพราะเราคู่กัน เพื่อให้ทราบถึงวัจจนกรรมและ กลุ่มวัจจนกรรมในถ้อยคำการจีบที่ปรากฏในซีรีส์เรื่องนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวัจจนกรรมในถ้อยคำการจีบจากซีรีส์วาย เรื่อง เพราะเราคู่กัน

ขอบเขตข้อมูลในการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลถ้อยคำการจีบจากบทสนทนาของตัวละคร ชายรักชายในซีรีส์วาย เรื่อง เพราะเราคู่กัน ที่เริ่มออกอากาศตั้งแต่วันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2563 ถึง 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 โดยมีจำนวนตอนที่ออกอากาศทั้งหมด 13 ตอน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ถ้อยคำการจีบ หมายถึง ถ้อยคำที่ใช้สื่อความหมายหรือ แสดงเจตนาในการสร้างปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความรู้สึกกระหว่างตัว ผู้พูดกับตัวผู้ฟัง

2. คำบ่งชี้ หมายถึง คำกริยาและกริยาวลีที่สื่อเจตนาของผู้พูดในบริบทที่มีการใช้ถ้อยคำในการสื่อสาร

ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัจจนกรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์วัจจนกรรมในถ้อยคำการจีบจากซีรีส์วาย เรื่อง เพราะเราคู่กัน ดังนี้

แนวคิดทฤษฎีทางวจนกรรรม

จอห์น แอล. ออสติน (John L. Austin) เป็นผู้บุกเบิกแนวคิดเรื่อง วจนกรรรมในยุคเริ่มแรกโดยออสตินตั้งข้อสังเกตว่า ภาษาของมนุษย์ในบาง ลักษณะอาจไม่ชัดเจนและไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ควรจะเป็นแต่ถึงกระนั้น สิ่งเหล่านี้ก็มิได้เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารเสมอไป ทั้งนี้เป็นเพราะธรรมชาติ ของการมีปฏิสัมพันธ์ย่อมต้องมีการใช้ภาษาในลักษณะต่างกัน ตลอดจน มีความเข้าใจถูกและความเข้าใจผิดเกิดขึ้นสลับกันไป กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และธีรณัฐ โชคสุวนิช (2551, 94) กล่าวถึงผลงานการศึกษา ของออสตินในหนังสือเรื่อง How to Do Things with Words มีเนื้อหาสำคัญ ว่า ผู้พูดไม่ได้เพียงใช้ภาษาเพื่อสื่อความ แต่ยังใช้ภาษาเพื่อกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยออสติน ได้แบ่งถ้อยคำออกเป็น 2 ประเภท คือ ถ้อยคำแสดง ความจริงเท็จ (constatives) และถ้อยคำบ่งการกระทำ (performatives) ออสติน (1962 อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง 2553, 5-7) ชี้ให้เห็นว่า ในการกล่าวถ้อยคำของเราแต่ละครั้ง จะมีการกระทำเกิดขึ้น 3 อย่าง ได้แก่ (1) การสื่อเนื้อความหรือความหมายตามรูปภาษา (locutionary act) (2) การสื่อเจตนาหรือวจนกรรรม (illocutionary act) และ (3) การสื่อผลของ ถ้อยคำหรือวจนผล (perlocutionary act) นอกจากนี้ ออสติน (1975) ยังแบ่งวจนกรรรมออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ การกล่าวตัดสิน (verdictives) การกล่าวแนะนำ (exercitives) การกล่าวผูกพัน (commissives) การกล่าว แสดงอาการ (behabitivites) การกล่าวแสดงเหตุผล (expositives) ที่กล่าวมา เป็นประเด็นสำคัญในทฤษฎีวจนกรรรมของออสติน งานของออสติน มักถูกวิจารณ์ว่า เน้นเรื่องวจนกรรรมในพิธีกรรมหรือในบริบทที่เป็นทางการ เท่านั้น เงื่อนไขวจนกรรรมที่เขาเสนออาจไม่เหมาะที่จะนำมาอธิบาย วจนกรรรมที่เราสื่อในชีวิตประจำวัน แนวคิดเรื่องกริยาสื่อวจนกรรรมกับชนิด วจนกรรรมมีตัวอย่างแย่งมากมาย (Mey 1993) อย่างไรก็ตาม แนวคิดที่ว่า

ในการกล่าวถ้อยคำ เราได้กระทำสิ่งต่าง ๆ ก็ได้ทำให้นักภาษาศาสตร์ซึ่งแต่เดิมสนใจเฉพาะเรื่องโครงสร้างประโยคหันมาสนใจศึกษาเรื่องการสื่อเจตนาในภาษาต่าง ๆ มากขึ้น

จอห์น อาร์ เซอร์ล (John R. Searle) (1969, 24-53 อ้างถึงใน อิงอร พึ่งจะงาม 2554, 12-22) ได้ปรับปรุงและสานต่อแนวคิดเรื่องวัจนกรรมของออสติน โดยเสนอว่า ในการกล่าวถ้อยคำแต่ละครั้งผู้พูดจะมีการกระทำ 3 ประการคือ (1) การกล่าวถ้อยคำ (utterance acts) (2) การนำเสนอความ (propositional acts) (3) การแสดงเจตนา (illocutionary acts) อีกทั้ง เซอร์ล (1979, 12-20) ยังได้จำแนกประเภทวัจนกรรมออกเป็น 5 กลุ่มใหม่ ได้แก่ (1) กลุ่มบอกกล่าว (representatives) เน้นให้เห็นว่าผู้พูดเชื่อในความเป็นจริงเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ และความเป็นไปที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว ดังนั้นจึงต้องการบอกเล่าข้อมูลดังกล่าวด้วยเห็นว่าผู้ฟังยังไม่ทราบหรือจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง (2) กลุ่มชี้แนะ (directives) แสดงถึงความพยายามของผู้พูดที่ต้องการให้ผู้ฟังกระทำบางอย่างเพื่อผลประโยชน์ของผู้พูดแต่นี้น้ำหนักของถ้อยคำต่างกันขึ้นกับสถานการณ์ทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง (3) กลุ่มผูกมัด (commissives) เป็นถ้อยคำที่ผู้พูดมีจุดมุ่งหมายแสดงให้เห็นว่าจะกระทำการบางอย่างเพื่อผู้ฟังในอนาคต (4) กลุ่มแสดงความรู้สึก (expressives) เป็นกลุ่มถ้อยคำที่บ่งบอกอารมณ์ความรู้สึกและทัศนคติของผู้พูดที่มีต่อผู้ฟังหรือสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบข้างเท่านั้น ผู้พูดไม่มีความประสงค์จะให้ผู้ฟังกระทำการใด หรือให้ผู้ฟังทราบถึงข้อมูลสำคัญแต่อย่างใด และ (5) กลุ่มแถลงการณ์ (declaratives) เป็นกลุ่มถ้อยคำที่ผู้พูดประกาศเพื่อกระทำการบางอย่าง อันมีผลทำให้สภาพสิ่งของ บุคคล หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปเป็นกลุ่มวัจนกรรมที่แสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของผู้พูดอย่างชัดเจน และมักใช้ในบริบทที่เป็นทางการสูงนอกจากนี้ Searle (1975) ยังกล่าวไว้ในบทความเรื่อง

A Classification of Illocutionary Acts ว่าความแตกต่างระหว่างวจนกรรรม
ในแต่ละกลุ่มสามารถแยกแยะแง่มุมสำคัญได้ 3 แแง่มุม ได้แก่ (1)
ความแตกต่างเรื่องจุดมุ่งหมายวจนกรรรม (2) ความแตกต่างเรื่องทิศทาง
ความลงตัว และ (3) ความแตกต่างเรื่องสภาพจิตใจ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวจนกรรรม

อิงอร ฟิ่งจะงาม (2554) ได้ศึกษาการใช้วจนกรรรมและกลวิธี
ทางภาษาบนป้ายโฆษณาเลือกตั้งปี พ.ศ. 2554 ปรีชา ณะวิบูลย์ และ
สิริวรรณ นันทจันทุล (2559) ได้ศึกษาวจนกรรรมคำคมความรักในเครือข่าย
สังคมออนไลน์ อัจราพร ไครบุตร และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2559) ได้ศึกษา
วจนกรรรมในบทเพลงปลุกใจให้รักชาติ ระหว่าง พ.ศ. 2510-2550 และ
ณัฐดี คมประมุข จริญญา ธรรมโชติ และพัชลินจ์ จินนุ่น (2561) ได้ศึกษา
วจนกรรรมในการให้คำปรึกษาเรื่องความรักในคอลัมน์คนดั่งนั่งเขียนของ
ดีเจพี่อ้อยโดยวิจัยทั้ง 4 เรื่องนี้มีจุดร่วมในการนำแนวคิดวจนกรรรมของจอร์น
อาร์. เซอร์ (John. R. Searle) มาใช้ในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาของงาน
วิจัยทั้ง 4 เรื่อง พบว่า มีจุดร่วมในการนำข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้
มาจากการรวบรวมและศึกษาค้นคว้าแล้วนำมาจัดประเภทและวิเคราะห์
ตามแนวคิดวจนกรรรมของจอร์น อาร์. เซอร์ (John. R. Searle) ที่ได้แบ่งประ
เภทวจนกรรรมออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ วจนกรรรมบอกกล่าว
(representatives) วจนกรรรมชี้แนะ (directives) วจนกรรรมผูกมัด
(commissives) วจนกรรรมแสดงความรู้สึก (expressives) และวจนกรรรม
แถลงการณ์ (declaratives) จะเห็นได้ว่า ในงานวิจัยของอิงอร ฟิ่งจะงาม
(2554) ปรีชา ณะวิบูลย์ และสิริวรรณ นันทจันทุล (2559) อัจราพร ไคร
บุตร และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2559) และณัฐดี คมประมุข จริญญา ธรรมโชติ
และพัชลินจ์ จินนุ่น (2561) พบประเภทของกลุ่มวจนกรรรมที่เหมือนกัน
4 กลุ่มวจนกรรรม ได้แก่ วจนกรรรมบอกกล่าว (representatives) วจนกรรรม

ชี้แนะ (directives) วัจนกรรมผูกมัด (commissives) และวัจนกรรมแสดงความรู้สึก (expressives) ซึ่งในแต่ละกลุ่มวัจนกรรมที่ปรากฏในงานวิจัยแต่ละเรื่อง มีความหมายน้อยแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจขึ้นอยู่กับประเด็นของข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยของอิงอร พึ่งจะงาม (2554) ที่พบวัจนกรรมผูกมัด วัจนกรรมชี้แนะ วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว และวัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึกตามลำดับ โดยไม่พบวัจนกรรมกลุ่มแถลงการณ์ ผลการวิจัยของปรีชา ธนะวิบูลย์ และสิริวรรณ นันทจันทุล (2559) พบว่า คำคมความรักมีการใช้วัจนกรรมบอกกล่าว มากที่สุด รองลงมา คือ วัจนกรรมชี้แนะ วัจนกรรมแสดงความรู้สึก และวัจนกรรมผูกมัดตามลำดับ โดยไม่พบวัจนกรรมแถลงการณ์ ผลการวิจัยของอัจฉราพร ไครบุตร และ วิไลศักดิ์ กิ่งคำ (2559) พบวัจนกรรมได้แก่ วัจนกรรมบอกกล่าวมากที่สุด รองลงมาคือ วัจนกรรมผูกมัด และพบน้อยที่สุด คือ วัจนกรรมชี้แนะในกลุ่ม วัจนกรรมการถาม ส่วนผลการวิจัยของณัฐวดี คมประมุข จริญญา ธรรมโยธิต และพัชลินจ์ จินนุ่น (2561) พบว่า มีการใช้วัจนกรรมการให้คำปรึกษา 4 กลุ่มตามลำดับ คือ วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ วัจนกรรมแสดงความรู้สึก วัจนกรรมบอกกล่าว วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด โดยทั้ง 4 งานวิจัยดังกล่าวไม่ปรากฏ วัจนกรรมแถลงการณ์เหมือนกันทั้งหมด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะชุดข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยหรืออาจเป็นเพราะลักษณะของวัจนกรรมแถลงการณ์ที่เป็นกลุ่มถ้อยคำที่ผู้พูดประกาศเพื่อกระทำการ บางสิ่งบางอย่าง อันมีผลทำให้สภาพสิ่งของ บุคคล หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป เป็นกลุ่มวัจนกรรมที่แสดงให้เห็นเจตนาของผู้พูดอย่างชัดเจนและมักใช้ในบริบทที่เป็นทางการสูงจึงไม่ปรากฏให้เห็นในบริบทของการสื่อสารโดยทั่วไปของคนในสังคมงานวิจัยส่วนใหญ่ที่ศึกษาเกี่ยวกับวัจนกรรมจึงไม่ปรากฏกลุ่มวัจนกรรมแถลงการณ์หรืออาจจะปรากฏได้น้อยขึ้นอยู่กับลักษณะของชุดข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัย

ระเบียบวิธีการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์วัจนกรรมในถ้อยคำการจีบจากซีรีส์วาย เรื่อง เพราะเราคู่กัน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการค้นคว้าข้อมูล โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลา คือ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลพร้อมสรุปผลการศึกษาค้นคว้า

2. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลบทสนทนาที่มีการใช้ถ้อยคำการจีบของตัวละครชายรักชายในซีรีส์วาย เรื่อง เพราะเราคู่กัน ด้วยวิธีการถอดข้อมูลเสียงเป็นตัวอักษรจากการดูเทปวิดีโอย้อนหลังโดยผ่านช่องทางการรับชมออนไลน์ของบริษัทจีเอ็มเอ็มทีวี

3. ผู้วิจัยใช้เกณฑ์โครงสร้างบทสนทนาของ Levinson ในการระบุว่า เป็น 1 บทสนทนาโดยเลือกและคัดกรองเฉพาะบทสนทนาที่ปรากฏการใช้ถ้อยคำการจีบของตัวละครชายรักชายในซีรีส์วาย เรื่อง เพราะเราคู่กัน ตามคำนิยามถ้อยคำการจีบที่ได้ให้ไว้

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลบทสนทนาที่ผ่านการคัดกรองแล้วมาวิเคราะห์และจัดเรียงประเภทตามแนวคิดวัจนกรรมของจอห์น อาร์. เซอรัล (John R. Searle) ที่ได้แบ่งประเภทวัจนกรรมออกเป็น 5 ประเภท และวิเคราะห์วัจนกรรมในถ้อยคำการจีบเหล่านี้ว่าปรากฏกลุ่มวัจนกรรมอะไรบ้าง รวมไปถึงวิเคราะห์ว่าแต่ละกลุ่มวัจนกรรมมีผลต่อกระบวนการใช้ถ้อยคำในการจีบของตัวละครชายรักชายอย่างไร เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงการแสดงออกทางความรักของเพศทางเลือกในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีรสนิยมทางเพศแบบชายรักชาย

5. นำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาวิเคราะห์วัจนกรรมในถ้อยคำการจับจากซีรีส์วาย เรื่อง เพราะเรารู้กัน

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์วัจนกรรมในถ้อยคำการจับจากซีรีส์วาย เรื่องเพราะเรารู้กัน พบวัจนกรรมการจับหลายลักษณะ สามารถจำแนกตามกลุ่มวัจนกรรมได้ 4 กลุ่มจากจำนวนข้อมูลบทสนทนาทั้งหมด 206 บทสนทนา โดยเรียงตามความถี่ที่ปรากฏในบทสนทนามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วัจนกรรมบอกกล่าว (representatives) เป็นถ้อยคำที่ผู้สนทนา มีจุดมุ่งหมายเพื่อบอกกล่าวข้อมูล ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รวมถึงความเป็นไปที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว ด้วยเห็นว่าคู่สนทนายังไม่ทราบ หรือสิ่งนั้นจะเป็นประโยชน์ต่อคู่สนทนา พบวัจนกรรมบอกกล่าว 72 บทสนทนา คิดเป็นร้อยละ 34.95 โดยใช้วัจนกรรมบอกกล่าว 6 รูปแบบ วัจนกรรม ได้แก่ การกล่าว บรรยาย ยืนยัน คาดคะเน คาดหวัง และเตือนความจำ ดังนี้

1.1 การกล่าว เป็นวัจนกรรมที่ผู้สนทนามีเจตนาในการบอกกล่าว บอกให้ทราบ แสดงให้เห็นเจตนาอย่างชัดเจน ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับวัจนกรรมประเภทบรรยาย แต่แตกต่างกันตรงที่ วัจนกรรมประเภทการกล่าวจะเป็นถ้อยคำสั้น ๆ ไม่มุ่งชี้แจง อธิบาย หรือขยายความ มีจำนวน 36 บทสนทนา ตัวอย่างเช่น

โทนี่ : จั๊น ดนตรีก็บาดรูป

सारวัตตร : ขอบवादรูป

โทนี่ : นั่นไง มึงตอบไม่จริงนี่หว่า คนอย่างมึงต้องเลือกดนตรีดีวะ

सारวัตตร : ก็นี่กูตอบสิ่งที่เกลียด

โทนี่ : กูให้มึงตอบสิ่งที่ชอบเว้ย คือเอาตรง ๆ อะ ที่เค้าถามว่ามึงชอบอะไร เค้าจะได้เบี่ยมึงถูก ถ้ามึงจะกวนตีนกูขนาดนี้ จั๊นระหว่างกูกับละครน้ำเน่า มึงคงเลือกไม่ถูกเลยอะดิ

สารวัตร : ภูเลือกมิ่ง

ไทน : โอโห นี่มิ่ง เกลียดกยูยิ่งกว่าละครน้ำเน่าอีกเทรอ

สารวัตร : อันนี้ภูตอบสิ่งที่ชอบ ไปละ ต้องไปเตะบอลแล้ววะ

(เพราะเราคู่กัน, 2563, ep.3)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวจนกรรมการจีบแบบการกล่าวโดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้การกล่าว คือ คำว่า ตอบ และ เลือก ผู้สนทนาใช้ถ้อยคำนี้เพื่อต้องการกล่าวให้ผู้สนทนาทราบถึงจุดประสงค์ที่ผู้สนทนาต้องการจะสื่อ เห็นได้จากที่ผู้สนทนาพูดว่า ภูเลือกมิ่ง และ อันนี้ภูตอบสิ่งที่ชอบ หมายความว่า ผู้สนทนาต้องการบอกให้ผู้ฟังทราบว่า การตอบคำถามครั้งสุดท้ายเป็นการตอบสิ่งที่ชอบ นั่นก็คือ ไทน ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่ไทนถามคำถามสารวัตรถึงสิ่งที่ชอบ แต่สารวัตรกลับตอบแต่สิ่งที่ไม่ชอบจนกระทั่งคำถามสุดท้ายที่เป็นการเลือกระหว่างไทนกับละครน้ำเน่า สารวัตรจึงแสดงเจตนาว่าเลือกไทนและเป็นการเลือกในสิ่งที่ชอบ ก่อนที่จะเดินหนีไป

1.2 บรรยาย เป็นวจนกรรมที่ผู้สนทนามีเจตนาชี้แจงอธิบาย ไขความ หรือขยายความเรื่องราวหรือสิ่งต่าง ๆ รวมถึงการบอกเล่าสภาพให้ผู้สนทนาได้รับทราบหรือเข้าใจ มีจำนวน 22 บทสนทนาตัวอย่างเช่น

สารวัตร : เพราะปะวะ

ไทน : ไม่รู้ดิ ฟังไม่รู้เรื่อง

สารวัตร : ดนตรีอะ เค้าไม่ได้เล่นให้ฟังรู้เรื่อง เค้าเล่นให้ฟังแล้วรู้สึก

ไทน : รู้สึกอะไรวะ

สารวัตร : รู้สึกรักมั้ง เพราะเมื่อกี้ภูเล่นเพลงรัก ภูไปละ ผ่ามิ่งเก็บด้วย

(เพราะเราคู่กัน, 2563, ep.7)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมกรจีบแบบบรรยาย โดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้บรรยาย คือ คำว่า ไม่ได้เล่นให้ฟังรู้เรื่อง...เล่นให้ฟังแล้วรู้สึก ผู้สนทนาใช้ถ้อยคำนี้เพื่ออธิบายให้คู่สนทนาเข้าใจในเจตนาที่จะจีบของผู้สนทนา และในถ้อยคำที่ว่า รู้สึกรักมั่ง หมายความว่า ผู้สนทนามีเจตนาที่จะบอกรักคู่สนทนาผ่านการเล่นกีตาร์โดยการเล่นเพลงรัก ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่สารวัตรมีเจตนาจะจีบไทนึ่งจึงถามไทนึ่งว่าเพลงที่เล่นเป็นอย่างไรบ้าง แต่ด้วยไทนึ่งไม่เคยเล่นกีตาร์มาก่อนเลยไม่เข้าใจในสิ่งที่สารวัตรต้องการจะบอก สารวัตรจึงแสดงเจตนาอธิบายว่าการเล่นกีตาร์เป็นการเล่นเพื่อให้รู้สึกรัก ไม่ได้เล่นเพื่อให้ทำความเข้าใจในรัก

1.3 ยืนยัน เป็นวัจนกรรมที่ผู้สนทนามีเจตนาสนับสนุน คำพูด การกระทำ หรือความเชื่อต่าง ๆ ว่าเป็นเช่นนั้นจริง และการย้ำหรือแจ้งความจำนงโดยไม่เปลี่ยนแปลง โดยอาจมีคำบ่งชี้ เช่น แน่นนอน รับรอง จริง จริง ๆ เท่านั้น ฯลฯ มีจำนวน 8 บทสนทนา ตัวอย่างเช่น

ไทนึ่ง : ทำไรของมึงวะ

สารวัตร : มึงอะ อะไรของมึง นี่ก็น่ารักอยู่แล้วปะวะ ต้องน่ารักกว่านี้ให้ใครมาขออีก

ไทนึ่ง : พุดบ้าอะไรของมึงเนีย ไปเปลี่ยนชุดแล้ว

สารวัตร : เห้ย อะ (ยื่นแซนวิช) ภูรู้ว่ามึงยังไม่ได้กินข้าว

ไทนึ่ง : ขอบใจเว้ย

(เพราะเรารู้กัน, 2563, ep.9)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมกรจีบแบบยืนยัน โดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้ยืนยัน คือ คำว่า อยู่แล้วปะวะ ผู้สนทนาใช้ถ้อยคำนี้เพื่อต้องการยืนยันให้คู่สนทนารับรู้ว่า ปกติแล้วตัวคู่สนทนานั้นน่ารักจึงไม่จำเป็นต้องทำอะไรเพื่อให้ตัวเองน่ารักไปมากกว่าเดิมอีก เห็นได้จากที่ผู้สนทนาพุดว่า นี่ก็น่ารักอยู่แล้วปะวะ ต้องน่ารักกว่านี้ให้ใครมาขออีก

ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่ไทน์ต้องแต่งหน้าเพื่อเดินลีดคณะ สารวัตรจึงแสดงเจตนายืนยันถึงความน่ารักของไทน์ เพื่อต้องการจีบโดยการบอกให้รู้ว่าในสายตาของตนนั้น ไทน์น่ารักอยู่ตลอดและไม่จำเป็นที่ไทน์จะต้องไปน่ารักให้คนอื่นเห็นอีกนอกจากตน

1.4 คาคคะเน เป็นวัจนกรรมที่ผู้สนทนามีเจตนาให้ไว้ หมายถึง คาคหมายไว้ กะประมาณ หรือคิดประมาณการโดยคร่าว ๆ หรือไม่แน่ใจ มักมีคำบ่งชี้ เช่นคำว่า อาจ อาจจะ คง น่าจะ เห็นจะ ฯลฯ มีจำนวน 2 บทสนทนาตัวอย่างเช่น

สารวัตร : นี๋ของมึง อะของมึง ได้เบอร์ 9

ไทน์ : 9 อ่อ

สารวัตร : อืม เหี้ยของกูก็ได้ 9

ไทน์ : เหี้ย เป็นไปได้ไงวะ คนตั้งเยอะเยอะ

สารวัตร : ไม่รู้วะ ไม่แน่เค้าอยากให้เราคู่กันก็ได้ มั้ง

(เพราะเราคู่กัน, 2563, ep.11)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมกรจีบแบบคาคคะเน โดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้คาคคะเน คือ คำว่า ก็ได้ มั้ง ผู้สนทนาใช้ถ้อยคำนี้เพื่อต้องการแสดงให้ผู้สนทนาเห็นถึงการคาดการณ์ถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นระหว่างกัน เห็นได้จากถ้อยคำที่ว่า ไม่แน่เค้าอยากให้เราคู่กันก็ได้มั้ง ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่สารวัตรจีบไทน์ด้วยการจงใจทำเป็นหยีบสลากเดินป่าให้ได้หมายเลขเดียวกันแล้วสารวัตรจึงแสดงเจตนาด้วยการคาคคะเนว่าการหยีบสลากได้หมายเลขเดียวกัน ในครั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต้องการให้เราสองคนนั้นเกิดมาคู่กันก็เป็นได้

1.5 คาคหวัง เป็นวัจนกรรมที่ผู้สนทนามีเจตนาหมายปองไว้ อยากรู้ ใครได้ ประสงค์ คาคคิดด้วยความใส่ใจ หรือตั้งใจปรารถนา โดยอาจมีคำบ่งชี้ เช่นคำว่า อยากรู้ ต้องการ ประสงค์ ฯลฯ มีจำนวน

2 บทสนทนา ตัวอย่างเช่น

โทน์ : มึงมาทำอะไรวะ

สารวัตร : คือจะมาขอ ขอกีตาร์กูอะ

โทน์ : โทษทีวะ พอดีมันติดมาอะ กูจะเอามาคืนมึงอยู่แล้วอะ

สารวัตร : ไม่เป็นไรหรอกมึง กูแค่มาเยี่ยมไปประกวดเฉยๆ

อะกูเอามาคืน ไปเชียร์กูด้วยนะ

โทน์ : กู...

สารวัตร : กูจะรอนะ

(เพราะเรารู้กัน, 2563, ep.13)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมกริยาแบบคาดหวัง โดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้คาดหวัง คือ คำว่า จะรอนะ ผู้สนทนาใช้ถ้อยคำนี้เพื่อต้องการแสดงให้ผู้สนทนาเห็นว่าผู้สนทนาที่มีความคาดหวังและประสงค์ที่จะให้ ผู้สนทนามาให้กำลังใจตอนแข่งขัน เห็นได้จากถ้อยคำที่ว่าไปเชียร์กูด้วยนะ และ กูจะรอนะ ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่สารวัตรกับโทน์ไม่เข้าใจกัน สารวัตรจึงแสดงเจตนาคาดหวังว่าโทน์จะไปเชียร์ตอนแข่งขันฟุตบอลและก็จะรอนะอย่างมีหวังเพื่อที่จะให้ความรักที่มีต่อกันนั้นกลับมาเป็นเหมือนเดิม

1.6 เตือนความจำ เป็นวัจนกรรมที่ผู้สนทนาให้เจตนาให้ผู้สนทนาจดจำได้ ระลึกได้ นึกถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยเกิดขึ้นในอดีตได้ หรืออาจจะเป็นการทบทวนความจำ จำนวน 2 บทสนทนา ตัวอย่างเช่น

สารวัตร : มึงจำได้ปะ กูเคยบอกว่ามีเรื่องจะบอกมึงอะ

โทน์ : เรื่องที่มึงอยากลวงลามกูเหรอ

(เพราะเรารู้กัน, 2563, ep.5)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมกริยาแบบเตือนความจำ โดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้เตือนความจำ คือ คำว่า จำได้ปะ ผู้สนทนาใช้ถ้อยคำนี้เพื่อต้องการเตือนความจำให้ผู้สนทนาระลึกได้ถึงเรื่อง

ที่ผู้สนทนาเคยพูดค้างคาไว้ เห็นได้จากถ้อยคำที่ว่า มึงจำได้ปะ ภูเคยบอกว่ามีเรื่องจะบอกมึงอะ ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่สารวัตรมิเจตนาที่จะบอกรักไทน จึงเตือนความจำไทนด้วยการทำความเข้าใจเหตุการณ์ที่ตนได้กระทำความผิดไว้ในอดีตเพื่อต้องการที่จะให้ไทนรับรู้ว่าคุณนั้นรักไทนตั้งแต่ครั้งแรกที่ได้เจอกัน

2. วจนกรรมชี้้นำ (directives) เป็นถ้อยคำที่แสดงถึงความพยายามของผู้สนทนาที่ต้องการให้ผู้สนทนา กระทำการบางอย่างเพื่อผลประโยชน์ของผู้สนทนา พบวจนกรรมชี้้นำ 71 บทสนทนา คิดเป็นร้อยละ 34.47 โดยใช้วจนกรรมชี้นำ 6 รูปแบบวจนกรรม ได้แก่ คำถาม ขอร้อง ชักชวน เสนอแนะ คำสั่ง และทำทนาย ดังนี้

2.1 คำถาม เป็นวจนกรรมที่ผู้สนทนามิเจตนากล่าวเพื่อขอรับคำตอบหรือตั้งปัญหาเพื่อให้ตอบ โดยอาจมีคำบ่งชี้ เช่นคำว่า ใคร อะไร ทำไม อย่างไร ไทน เมื่อไร เหตุใด ฯลฯ มีจำนวน 35 บทสนทนา ตัวอย่างเช่น

ไทน : เตียวกูได้สายกีตาร์มาเมื่อไหร่ ภูเอามาคืนให้นะ

สารวัตตร : อืม เออ อย่างสมมุติว่ากูจับมึงอยู่นะ แล้วถ้ากูมาส่งมึง กูต้องพูดว่าอะไรวะ

ไทน : เออ ก็ประมาณฝันดีนะ ละมั้ง ถามทำไมวะ

สารวัตตร : เปล่าอะ ภูถามเฉย ๆ

ไทน : มึงไม่ต้องห่วงหรอก คงไม่มีวันที่มึงต้องมาส่งกูต่อหน้า ไอ้กรีนหรอก ไปละนะ เจอกันเว้ย กลับดี ๆ นะมึงอะ

สารวัตตร : ไทน (รุ่นพี่ที่ทักไทนพอดี)

(เพราะเราคู่กัน, 2563, ep.3)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวจนกรรมกรจิบแบบคำถาม โดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้คำถาม คือ คำว่า อะไรวะ ผู้สนทนาใช้ถ้อยคำนี้เพื่อต้องการถามว่า ถ้าหากกำลังจับกันอยู่แล้วต้องมาส่งอีกฝ่ายต้องพูดว่า

อย่างไร เห็นได้จากที่ผู้สนทนาพูดว่า อย่างสมมุติว่าถูกจับมึงอยู่เนี่ย แล้วถ้ากูมาส่งมึงกูต้องพูดว่าอะไรวะ ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่สารวัตรต้องการให้โทนตอบคำถามนี้เพื่อที่ตนเองจะได้พูดคำนั้นเป็นการจีบกลับไปแต่ดันถูกขัดจังหวะจากรุ่นพี่ของโทนเสียก่อน

2.2 ขอร้อง เป็นวัจนกรรมที่ผู้สนทนามีเจตนาวิงวอนขอให้ช่วยเหลือ หรือให้ทำตามที่ตนเองร้องขอ โดยอาจมีคำบ่งชี้ เช่นคำว่า ไปรด กรูณา ช่วย ขอ ฯลฯ มีจำนวน 18 บทสนทนา ตัวอย่างเช่น

สารวัตร : โอ๊ย

โทน : เหย้อะไรวะ

สารวัตร : เหมือนหน้าจะมีดวะ ขอกอดหน่อยแป๊บหนึ่งเหมือนจะเป็นลมเลยกว่ามึงต้องขับรถไปส่งกูแล้วอะ กูขับรถไม่ไหววะ

โทน : รดมึง มึงก็ขับเองดิ

(เพราะเรารู้กัน, 2563, ep.8)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมการจีบแบบขอร้อง โดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้ขอร้อง คือ คำว่า ขอผู้สนทนาใช้ถ้อยคำนี้เพื่อขอร้องให้คู่สนทนาช่วยไปส่ง เห็นได้จากที่ผู้สนทนาพูดว่า ขอกอดหน่อยแป๊บหนึ่ง เหมือนจะเป็นลมเลย กว่ามึงต้องขับรถไปส่งกูแล้วอะ กูขับรถไม่ไหววะ ผู้สนทนาใช้เจตนาขอร้องเพื่อต้องการจีบโดยการขอกอดคู่สนทนาและหาข้ออ้างเพื่อต้องการให้คู่สนทนาช่วยเหลือ ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่สารวัตรมีเจตนาอยากจีบโทน เลยแกล้งปวดหัว ทำทีว่าจะเป็นลม เพื่อให้โทนเห็นใจและยอมให้กอด อีกทั้งยังยอมขับรถไปส่งสารวัตรด้วย

2.3 ชักชวน เป็นวัจนกรรมที่ผู้สนทนามีเจตนาจูงใจ ใ้มนำ ใ้มน้าว โดยอาจมีคำบ่งชี้ เช่นคำว่า กัน เถอะ นะ ฯลฯ มีจำนวน 7 บทสนทนา ตัวอย่างเช่น

สารวัตร : เดี่ยวเราเก็บของเสร็จแล้วไปดูดาวกันมั๊ย

ไทน้ : อืม ดูดี อ้าวฝนตกวะ

สารวัตร : เดี่ยวรอฝนหยุดตกก่อนก็ได้ ค่อยออกมาดูพร้อมกู

(เพราะเราคู่กัน, 2563, ep.11)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวจนกรรมการจีบแบบชักชวน โดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้การชักชวน คือ คำว่า ไปดู...กันมั๊ย ผู้สนทนาใช้ถ้อยคำนี้เพื่อจูงใจให้ผู้สนทนาออกไปดูดาวด้วยกัน และในถ้อยคำที่ว่า รอ...หยุดตกก่อน ก็ได้ ค่อยออกมาดู หมายความว่า ผู้สนทนามีเจตนาจะไม่ออกไปดู ถ้าหากผู้สนทนาไม่ออกไปดูด้วย ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่สารวัตรต้องการให้ไทน้ออกมาดูดาวด้วยกันแต่ฝนกลับตกเสียก่อน ทั้งสองจึงรอให้ฝนหยุดตกเพื่อที่จะได้ดูดาวพร้อมกัน

2.4 เสนอแนะ เป็นวจนกรรมที่ผู้สนทนามีเจตนาชี้แจงให้ผู้สนทนาทำ หรือปฏิบัติ หรือแนะนำแนวทางให้ โดยอาจมีคำบ่งชี้ เช่น คำว่า ควร สมควร ลอง ฯลฯ จำนวน 6 บทสนทนา ตัวอย่างเช่น

สารวัตร : ลองปะ เรามาเรียนรู้กัน ยังไม่ต้องชอบมากก็ได้ แค่ลองเปิดใจให้กันก็พอ คัด ภูเล่นตีปะ

ไทน้ : นี่มีง้อมบทเอ็มวีกับภูหรอ

สารวัตร : มีงคิดว่าภูสารภาพรักกับมีงจริง ๆ เหรอ

(เพราะเราคู่กัน, 2563, ep.7)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวจนกรรมการจีบแบบเสนอแนะ โดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้เสนอแนะ คือ คำว่า ลองปะ และ แค่ลอง ผู้สนทนาใช้ถ้อยคำนี้เพื่อต้องการเสนอให้ผู้สนทนา มาเรียนรู้กันและกันอย่างค่อยเป็นค่อยไป เห็นได้จากที่ผู้สนทนาพูดว่า ลองปะ เรามาเรียนรู้กัน ยังไม่ต้องชอบมากก็ได้ แค่ลองเปิดใจให้กันก็พอ ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่สารวัตรกำลังข้อมบทเอ็มวีเพลงแล้วไทน้อมาหาพอดี สารวัตรเลยพูดบทเอ็มวีนี้ออกไป

เพื่อต้องการจับไทน์ เป็นการบอกนัย ๆ แต่ก็ต้องกลับคำเพียงเพราะว่า
ยังไม่กล้าพอที่จะบอกรักไป

2.5 คำสั่ง เป็นวัจนกรรมที่ผู้สนทนามีเจตนาบังคับเพื่อให้
ทำหรือให้ปฏิบัติตามที่ตนเองต้องการ โดยอาจมีคำบ่งชี้ เช่นคำว่า
จง ต้อง ฯลฯ มีจำนวน 4 บทสนทนา ตัวอย่างเช่น

สารวัตร : หน้ามิ่งนี่แม่งโคตรต่อแหลเลย นี่มิ่งอย่าบอกกุนะ
มิ่งคิดว่ามิ่งจะไปจับู๊จี้กับแพรใหม่้ย

ไทน์ : เทย บ้า ใครจะไปคิดอะไรแบบนั้น

สารวัตร : ไอตัววุ่นวาย มิ่งรับปากกุนาเลยนะว่ามิ่งจะไม่นอกใจกุน
และไม่คุยกับคนอื่นตอนที่กูไม่อยู่

ไทน์ : นอกใจอะไรวะ กูยังไม่ได้เป็นไรกับมิ่งเลย เออ รับปากก็ได้

สารวัตร : ก็แค่นั้น

(เพราะเรารู้กัน, 2563, ep.5)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมการจับแบบคำสั่ง
โดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้คำสั่ง คือ คำว่า รับปาก...มาเลย ผู้สนทนาใช้
ถ้อยคำนี้เพื่อต้องการบังคับให้ผู้สนทนารับปากว่าจะไม่ไปยุ่งกับคนอื่น
เห็นได้จากที่ผู้สนทนาพูดว่า ไอตัววุ่นวาย มิ่งรับปากกุนาเลยนะว่ามิ่ง
จะไม่นอกใจกุนและไม่คุยกับคนอื่นตอนที่กูไม่อยู่ ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่
สารวัตรต้องไปซ้อมดนตรีเลยสั่งให้ไทน์รับปากว่าจะไม่คิดนอกใจผู้หญิงอื่น
ในตอนที่ตัวเองไม่อยู่ การสั่งในครั้งนี้เป็นเจตนาของสารวัตรที่ต้องการ
จับไทน์โดยการไม่ให้ไทน์คิดสนใจผู้หญิงอื่นนอกจากตน

2.6 ทำท่าย เป็นวัจนกรรมที่ผู้สนทนามีเจตนาลอง
เชิง ขวนให้อยากทดลองความรู้ความสามารถ ซึ่งมีลักษณะการพูด
ที่แข็งกร้าว อดดี ไม่โอนอ่อน หรือแสดงตนว่าไม่เชื่อ มีจำนวน 1 บทสนทนา
ตัวอย่างเช่น

ผู้กอง : นี่ผมเป็นลูกค้าพี่นะ พี่มาไล่ผมได้ไง ไม่งั้น ผมจะฟ้องเจี
นะ เจีครับ...

มิล : มึงจะเอาอะไร มึงสั่งมา เร็ว

ผู้กอง : ฮันนี่โทสต์ ร้อยอัน

มิล : มึงสั่งเอาไปให้พ่อมึงกินเหวอ ร้อยอันเนียฮะ กูไม่ทำ

ผู้กอง : เจีครับ พี่เค้า...

มิล : มึงจะเอาอย่างไร

ผู้กอง : ถ้าพี่ยอมตีหัวให้ผม ผมจะทำตัวเรียบร้อย และก็ไม่กวนใจ
พี่อีกเลยครับ

มิล : ได้ มึงวาด คน รถ ต้นไม้ มาส่งให้ดูฟุ้งนี้เข้า แล้วเดี๋ยวกู
ตีหัวให้

(เพราะเราคู่กัน, 2563, ep.7)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวจนกรรมการจิบแบบทำทนาย
โดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้ทำทนาย คือ คำว่า จะฟ้อง ผู้สนทนาใช้ถ้อยคำนี้
เพื่อต้องการทำทนายคู่สนทนาว่าถ้าคู่สนทนาปฏิบัติไม่ดีกับตน ตนจะฟ้อง
เจ้าของร้านที่คู่สนทนาทำงานอยู่ เห็นได้จากที่ผู้สนทนาพูดว่า นี่ผมเป็นลูกค้า
พี่นะ พี่มาไล่ผมได้ไง ไม่งั้น ผมจะฟ้องเจีนะ เจีครับ... โดยผู้สนทนามีเงื่อนไข
ว่า ถ้าคู่สนทนายอมตีหัวสอบให้ก็จะปฏิบัติตัวเรียบร้อยและจะไม่กวนใจอีก
ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่ผู้กองมีเจตนาให้มิลตีหัวสอบให้เพื่อที่ตนจะได้อยู่ใกล้ ๆ
เป็นการจิบกาแบบทำทนายโดยสร้างเงื่อนไขเพื่อให้มิลทำตามที่ต้องการ

3. วจนกรรมผูกมัด (commissives) เป็นถ้อยคำที่แสดงถึง
ความพยายามของผู้สนทนาที่ต้องการกระทำการบางอย่างเพื่อผลประโยชน์
ของคู่สนทนา พบวจนกรรมผูกมัด 58 บทสนทนา คิดเป็นร้อยละ 28.15
โดยใช้วจนกรรมผูกมัด 4 รูปแบบวจนกรรม ได้แก่ แสดงความตั้งใจ
เสนอตัว สัญญา และปลอมโยน ดังนี้

3.1 แสดงความตั้งใจ เป็นวัจนกรรมที่ผู้สนทนามีเจตนา แสดงให้เห็นว่าจะกระทำการบางอย่างเพื่อคู่สนทนาด้วยความสนใจ มุ่งมั่น เอาใจจดจ่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะกระทำ มีจำนวน 33 บทสนทนา ตัวอย่างเช่น

สารวัตร : ที่กูไม่บอกมึงอะ กูไม่ได้จะแกล้างมึงนะเว้ย

โทน : แล้วมึงทำเพราะอะไรอะ

สารวัตร : เพราะกูอยากจิบมึงไง

โทน : แต่มึงชอบเอิร์นไม่ใช่หรออะ

(เพราะเรารู้กัน, 2563, ep.7)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมการจิบแบบแสดงความตั้งใจ โดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้แสดง ความตั้งใจ คือ คำว่าอยากจิบ ผู้สนทนาใช้ถ้อยคำนี้เพื่อต้องการแสดงให้คู่สนทนาเห็นว่าผู้สนทนา มีความมุ่งมั่นตั้งใจที่อยากจะได้คู่สนทนามาเป็นแฟน เห็นได้จากที่ผู้สนทนาพูดว่าเพราะกูอยากจิบมึงไง ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่สารวัตรกำลังปรับความเข้าใจกับโทน สารวัตรมีเจตนาที่จะให้โทนรับรู้ว่ามันนั้นชอบและอยากจิบ โทนมากแค่ไหน โดยใช้วัจนกรรม การจิบแบบแสดงความตั้งใจเพื่อให้โทนเชื่อว่าสารวัตรต้องการจะจิบโทนจริง ๆ

3.2 เสนอตัว เป็นวัจนกรรมที่ผู้สนทนามีเจตนาเสนอให้ตัวเองกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่คู่สนทนา เป็นการอาสารับทำแทนคู่สนทนาต่อการกระทำหนึ่ง ๆ ด้วยความเต็มใจ มีจำนวน 13 บทสนทนา ตัวอย่างเช่น

สารวัตร : ร้องไห้อ้อ จันวันนี้เดี๋ยวกูจัดให้มึงจนน้ำตาไหลอีกรอบ
เอาเลยดีปะ

โทน : มึงแม่ง หีนตลอดเลยนะ เออแล้วมึงไม่ต้องไปซั่มอ้อ

(เพราะเรารู้กัน, 2563, ep.12)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมการจีบแบบเสนอดัว โดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้เสนอดัว คือ คำว่า จัดให้ ผู้สนทนาใช้ถ้อยคำนี้ เพื่อต้องการเสนอดัวเองให้กับคู่สนทนา เห็นได้จากที่ผู้สนทนาพูดว่า วันนี้ได้เที่ยวจัดให้มึงจนน้ำตาไหลอีกรอบเอาเลยดีปะ เป็นการจีบโดยผู้สนทนาเสนอว่าถ้ายังไม่หยุดร้องให้ก็จะทำให้ร้องไห้อีกครั้ง ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่สารวัตรทำให้โท้งนอน สารวัตรจึงเข้ามาคุยเพื่อปรับความเข้าใจกับโท้งโดยเข้าไปกอดแล้วแสดงเจตนาว่าจะมีอะไรกับโท้งถ้าหากว่ายังไม่หายงอน

3.3 สัญญา เป็นวัจนกรรมที่ผู้สนทนามีเจตนาตั้งใจให้มีผลกับคู่สนทนา เพื่อให้คู่สนทนาตระหนักว่า ผู้สนทนาตั้งใจให้ผลนั้นเกิดขึ้นร่วมกันระหว่างคนทั้งสอง อาจเป็นการทำความตกลงกันให้คำมั่น การสาบาน หรือรับปาก ฯลฯ มีจำนวน 7 บทสนทนา ตัวอย่างเช่น

โท้ง : สรุปรูวันนี้มึงห้ามลงนะ

สารวัตร : จะไม่ลงได้ไงวะ มึงสัญญากับกูไว้ไง วันนี้ถ้ากูขนะนะ มึงต้องโพสต์บอกรักกู

โท้ง : ไม่ตกลงนะเว้ย มึงสัญญากับกูก่อนว่ามึงจะไม่ลง

สารวัตร : เออ

โท้ง : สัญญา

สารวัตร : เออ

โท้ง : สัญญา

(เพราะเราคู่กัน, 2563, ep.9)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมการจีบแบบสัญญา โดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้สัญญา คือ คำว่า สัญญา ผู้สนทนาใช้ถ้อยคำนี้ เพื่อต้องการทำข้อตกลงระหว่างกัน เห็นได้จากที่ ผู้สนทนาพูดว่า ไม่ตกลงนะเว้ย มึงสัญญากับกูก่อนว่ามึงจะไม่ลง โดยผู้สนทนามีเจตนาให้คู่สนทนา

ยอมรับข้อตกลงด้วยการให้คำมั่นกลับมา จากการที่ผู้สนทนาพูดคำว่า สัญญา ซ้ำกันหลายครั้งก็เพื่อให้คู่สนทนาสัญญากลับมาอย่างไรเงื่อนไข ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่สารวัตรจะลงแข่งฟุตบอลเพื่อรักษาสัญญาว่าถ้าชนะจะให้ไทน์โพสต์บอกรักทั้งที่ขาเจ็บอยู่ ไทน์จึงให้สารวัตรสัญญาว่าจะไม่ลงแข่งในครั้งนี้อย่างแน่นอนกลัวว่าสารวัตรจะเจ็บตัวไปมากกว่านี้

3.4 ปลอบโยน เป็นวัจนกรรมที่ผู้สนทนามีเจตนาให้ฝ่ายที่ถูกกระทำให้เสียใจหรือเป็นทุกข์ให้เกิดความรู้สึกคลายจากความทุกข์ ความรู้สึกผิด หรือความเศร้าเสียใจ ฯลฯ มีจำนวน 5 บทสนทนาตัวอย่างเช่น

สารวัตร : ข่างมันมึง แคลสร้อยข้อมือเอง เอามือมานี้ (ล้างมือให้)

ไทน์ : มึงกุคิดไปเองรีเปล่าวะ ที่ช่วงนี้เราเจอแต่เรื่องแย ๆ

สารวัตร : ไม่มีไรหรรอกมึงเดี๋ยวกี้ดี เครนะ ลองดูอีกทีก็ได้กว่าอยู่แถวนี้ละ

(เพราะเราคู่กัน, 2563, ep.11)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมกรจิบแบบปลอบโยน โดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้ปลอบโยน คือ คำว่า ข่างมัน และ ไม่มีไรหรรอก... เดี๋ยวกี้ดี ผู้สนทนาใช้ถ้อยคำนี้เพื่อปลอบใจคู่สนทนาที่ทำของสำคัญหาย เห็นได้จากถ้อยคำที่ว่า ข่างมันมึง และ ไม่มีไรหรรอกมึงเดี๋ยวกี้ดี เครนะ หมายความว่า ผู้สนทนาที่มีเจตนาที่จะทำให้คู่สนทนาารู้สึกสบายใจ เป็นการจิบผ่านการปลอบโดยให้คู่สนทนาคิดว่าสิ่งของนั้นไม่สำคัญเท่ากับความรักที่มีให้ระหว่างกัน ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่ไทน์ทำสร้อยข้อมือหาย สารวัตรจึงปลอบใจและช่วยหาสร้อยข้อมือนั้นด้วยไม่ยอมให้ไทน์คิดมากกับเรื่องนี้

4. วัจนกรรมแสดงความรู้สึก (expressives) เป็นถ้อยคำที่บ่งบอกถึงอารมณ์ความรู้สึก รวมถึงทัศนคติของผู้สนทนาที่มีต่อคู่สนทนา โดยที่ไม่มี

ความประสงค์จะให้คู่สนทนากระทำหรือทราบถึงข้อมูลสำคัญแต่อย่างไร พบวัจนกรรมแสดงความรู้สึกจำนวน 5 บทสนทนา คิดเป็นร้อยละ 2.43 โดยใช้วัจนกรรมแสดงความรู้สึก 2 รูปแบบวัจนกรรม ได้แก่ ด้านลบและด้านบวก ดังนี้

4.1 ด้านลบ เป็นวัจนกรรมที่ผู้สนทนาแสดงความรู้สึกออกมาในทางที่ไม่ดีหรือทางทำลาย ซึ่งบั่นทอนกำลังกายและกำลังใจ มีจำนวน 4 บทสนทนา ตัวอย่างเช่น

ไทน : อยู่ไหนเนี่ย เสียงดังฉิบหาย

สารวัตร : เรื่องของคุณ

ไทน : เออ โอเค งั้น เตี่ยวูกค่อยโทรมาวันหลังกะได้

สารวัตร : หงุดหงิดว่ะ

ไทน : หงุดหงิดกูเหวอ

สารวัตร : เปล่าอะ พูดกับเพื่อน

ไทน : อ้อ งั้นแค่นั้น

สารวัตร : หงุดหงิดว่ะ

ไทน : มึงจะย้ากันเพื่อไรหลาย ๆ รอบเนี่ย

สารวัตร : กูไม่ได้บอกเพื่อนนี่กูบอกมึง

(เพราะเราคู่กัน, 2563, ep.5)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมการจีบแบบแสดงความรู้สึกด้านลบโดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้แสดงความรู้สึกด้านลบ คือ คำว่า หงุดหงิดว่ะ ผู้สนทนาใช้ถ้อยคำนี้เพื่อแสดงความรู้สึกด้านลบต่อคู่สนทนา เห็นได้จากที่ผู้สนทนาพูดคำว่า หงุดหงิดว่ะ ซ้ำกันหลายครั้งก็เพื่อให้คู่สนทนารับรู้ถึงความรู้สึกไม่พอใจที่ตนมีต่อคู่สนทนา ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่ไทนแอบชอบผู้หญิงอื่น เลยปรึกษาสารวัตร สารวัตรไม่พอใจจึงไปตีแม่เหล้าจนเมา ไทนโทรตามเพื่อให้มาเอาเสื้อคืนแต่กลับได้คำตอบว่า กูไม่ได้บอกเพื่อนนี่กูบอกมึง ซึ่งเป็นการแสดงความไม่พอใจกลับมา เป็นการจีบที่สารวัตรมีเจตนาว่าไม่พอใจที่ไทนไปชอบคนอื่น

4.2 ด้านบวก เป็นวัจนกรรมที่ผู้สนทนาแสดงความรู้สึกออกมาในทางที่ดีงามหรือสร้างสรรค์ ซึ่งอาจสนับสนุนให้เกิดกำลังใจและกำลังใจ มีจำนวน 1 บทสนทนา ตัวอย่างเช่น

สารวัตร : ก็ได้ แต่รู้ว่ามึงอยู่ตรงนั้นกูก็โอเคละ

โทนี่ : ตรงฝั่งคณะกูเหวอ

สารวัตร : เปล่า อยู่ในใจ กูไปละ เดี่ยวสาย รีบตามมานะ
ไอ้ตัวนู่นวาย

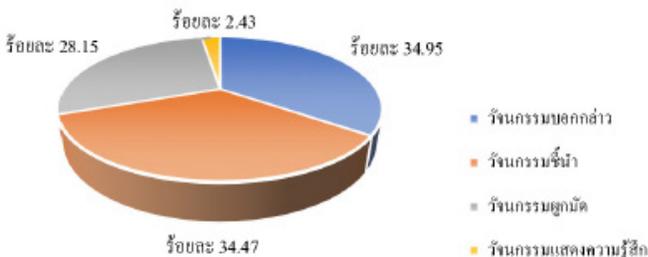
โทนี่ : อะไรวะ นี่กูกับมันชีจขนาดลูปหัวแล้วเหวอวะ

(เพราะเราคู่กัน, 2563, ep.5)

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาข้างต้นเป็นวัจนกรรมการจีบแบบแสดงความรู้สึกด้านบวกโดยพิจารณาได้จากคำบ่งชี้แสดงความรู้สึกด้านบวก คือ คำว่า โอเคละ ผู้สนทนาใช้ถ้อยคำนี้เพื่อแสดงความรู้สึกด้านบวกต่อคู่สนทนา เห็นได้จากถ้อยคำที่ว่า ก็ได้ แต่รู้ว่ามึงอยู่ตรงนั้นกูก็โอเคละ และ เปล่า อยู่ในใจ หมายความว่า ผู้สนทนามีเจตนาที่จะจีบโดยทำให้คู่สนทนารับรู้ถึงความรู้สึกพอใจที่ตนมีต่อคู่สนทนา ซึ่งเกิดขึ้นในบริบทที่สารวัตรต้องการให้โทนี่มาเชียร์รถแข่งฟุตบอล โทนี่ไม่สามารถไปเชียร์ได้เพราะต้องอยู่ฝั่งคณะตนเลยบอกว่าจะเชียร์อยู่ในใจ สารวัตรจึงรู้สึกพอใจและมีเจตนาที่จะเก็บแรงเชียร์จากโทนี่ไว้ในใจตนเอง

สรุปและอภิปรายผล

แผนภูมิแสดงร้อยละวัจนกรรมในถ้อยคำการจีบจากซีรีส์วาย เรื่อง เพราะเราคู่กัน

ผลการศึกษาวจนกรรมนในถ้อยคำการจีบจากซีรีส์วาย เรื่อง เพราะเราคู่กัน พบวจนกรรมนในถ้อยคำการจีบ สามารถจำแนกตามกลุ่ม วจนกรรมนได้ 4 กลุ่ม จากจำนวนข้อมูลบทสนทนาทั้งหมด 206 บทสนทนา โดยเรียงตามความถี่ที่ปรากฏในบทสนทนา ดังนี้ วจนกรรมนบอกกล่าว 72 บทสนทนา คิดเป็นร้อยละ 34.95 ปรากฏกลุ่มวจนกรรมนการกล่าว 36 บทสนทนา บรรยาย 22 บทสนทนา ยืนยัน 8 บทสนทนา เตือนความจำ 2 บทสนทนา คาดหวัง 2 บทสนทนา และคาดคะเน 2 บทสนทนา วจนกรรมนชี้แนะ 71 บทสนทนา คิดเป็นร้อยละ 34.47 ปรากฏกลุ่มวจนกรรมนคำถาม 35 บทสนทนา ขอร้อง 18 บทสนทนา ชักชวน 7 บทสนทนา เสนอแนะ 6 บทสนทนา คำสั่ง 4 บทสนทนา และทำทนาย 1 บทสนทนา วจนกรรมนผูกมัด 58 บทสนทนา คิดเป็นร้อยละ 28.15 ปรากฏกลุ่มวจนกรรมนแสดงความตั้งใจ 33 บทสนทนา เสนอตัว 13 บทสนทนา สัญญา 7 บทสนทนา และปลอมโยน 5 บทสนทนา และวจนกรรมนแสดงความรู้สึก 5 บทสนทนา คิดเป็นร้อยละ 2.43 ปรากฏกลุ่มวจนกรรมน ด้านลบ 4 บทสนทนา และด้านบวก 1 บทสนทนา โดยไม่ปรากฏวจนกรรมนแถลงการณ์

จะเห็นได้ว่า วจนกรรมนในถ้อยคำการจีบจากซีรีส์วาย เรื่อง เพราะเราคู่กัน สอดคล้องกับแนวคิดวจนกรรมนของจอห์น อาร์. เซอร์ล โดยพบว่า มีการใช้วจนกรรมนบอกกล่าวมากที่สุด ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากวจนกรรมนกลุ่มบอกกล่าวเป็นกลุ่มวจนกรรมนที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารเป็นปกติสามัญ มีเจตนาเพื่อให้ผู้ฟังรับทราบข้อมูลเหล่านั้น ทำให้วจนกรรมนกลุ่มบอกกล่าวถูกนำมาใช้งานเพื่อแสดงวจนกรรมนการจีบระหว่างตัวละครชายรักชาย ในซีรีส์วายเรื่อง เพราะเราคู่กัน มากที่สุด เป็นที่สังเกตว่าในแต่ละวจนกรรมน และกลุ่มวจนกรรมนล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อกระบวนการใช้ถ้อยคำในการจีบของตัวละครชายรักชาย สังเกตได้จากคำบ่งชี้ที่แฝงไปด้วยน้ำเสียงที่ห้าว มีความเป็นกันเอง รวมถึงการแสดงออกผ่านถ้อยคำที่ดูไม่อ่อนหวานแต่กลับ

แฝงไปด้วยความห่วงใย ซึ่งอาจจะเป็นลักษณะเฉพาะในการแสดงออกทางความรักของเพศทางเลือกในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีรสนิยมทางเพศแบบชายรักชาย

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และธีรนุช โชคสุวณิช. (2551). *วัจนปฏิบัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2553). *การวิเคราะห์ภาษาไทยตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐวดี คมประมูล จริญญา ธรรมโชโต และพัชลินจ์ จินนุ่น. (2561). *วัจนกรรมในการให้คำปรึกษาเรื่องความรัก ในคอลัมน์คนดั่งนั่งเขียน ของดีใจที่อ้อย (ประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9)*. สงขลา : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ดิษฐ์ ศรีนราวัฒน์ (บรรณาธิการ). (2559). *ภาษาและภาษาศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นุชณาภรณ์ สมญาติ. (2561). ซีรีส์ (Y) : ลักษณะเฉพาะและการนำเสนอความรักของชายรักชาย. ใน *การนำเสนอโครงการประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1*. 67-83. กรุงเทพฯ : ราชภัฏสวนสุนันทา.
- ปรีชา ธนะวิบูลย์ และสิริวรรณ นันทจันทุล. (2559). *วัจนกรรมคำคมความรักในเครือข่ายสังคมออนไลน์*. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*, 10(1), 137.

วัชรินานท์ ทองเทพ. (2563). *เพราะเราคู่กัน : วัฒนธรรมวายคืออะไร ทำไม #คั่นกู จึงเพิ่มความสนใจต่อซีรีส์ "คู่จิ้นชาย-ชาย"*. สืบค้น 16 สิงหาคม 2563, จาก <https://www.bbc.com/thai/features-52240707?fbclid=IwAR1uH2x9HQrGr4MhEQfgUuao2h2NTB7XP52QixGvnstTkuBfXlWFmOSK-Ow>.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2541). *ภาษาศาสตร์สังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัจฉราพร ไครบุตร และวิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (2559). วัฒนธรรมในบทเพลงปลุกใจให้รักชาติระหว่าง พ.ศ. 2510-2550. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 6(1), 61.

อิงอร ฟุ้งจะงาม. (2554). *การใช้วัฒนธรรมและกลวิธีทางภาษาบนป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งปี พ.ศ. 2554* (ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

GMMTV. (2563). *เพราะเราคู่กัน 2gether The Series (ep.1 - ep.13)*. สืบค้น 6-11 สิงหาคม 2563, จาก <https://tv.line.me/2gethertheseries>.

การเลือกใช้คำศัพท์บนแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์:
กรณีศึกษาช้อปปี้
Word Choice on E-commerce Platform:
A Case Study of Shopee

เจ็พฟู มูรัง

นักศึกษาลัทธิศิลปศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมไทยสำหรับชาวต่างประเทศ

สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

จิตรลดาวรรณ ศรีสุนทรไท *

ศศ.บ. (ภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการสื่อสารและการพัฒนา)

อาจารย์, ประจำหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมไทยสำหรับ

ชาวต่างประเทศ สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

**Corresponding Author E-mail: jittladawan.sri@mfu.ac.th*

Received: August 3, 2021

Revised: December 18, 2021

Accepted: December 29, 2021

Available: December 30, 2021

Abstract

This research paper aimed to analyze the word choice on the online shopping platform focusing on Shopee Thailand. The data was collected from product descriptions under the pictures for 10 product categories, which were the Top 10 highest sales from the topic "Best Sellers of the Week" from February 23, 2021 to March 1, 2021. Each category contained approximately 19-30 items, a total of 282 items. The result revealed that there were 9 types of vocabulary that were chosen on the Shopee online selling platform, sorted from the most to the least as follows: 1) Vocabulary indicating product characteristics 2) Vocabulary indicating product qualification 3) Vocabulary indicating product delivery 4) Vocabulary indicating product prices 5) Vocabulary indicating product qualities 6) Vocabulary indicating product sales promotions 7) Vocabulary indicating product ingredients 8) Vocabulary indicating product sales and 9) Vocabulary indicating product manufacturers. It was also found that the top three vocabulary categories that were popularly used on the online shopping platform "Shopee" were vocabulary that indicating characteristics, vocabulary indicating

product delivery, vocabulary indicating product price, and vocabulary indicating product qualification.

Keywords:

Word choice, E-commerce platform, Shopee

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเลือกใช้คำศัพท์บนแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ โดยเลือกศึกษาเฉพาะข้อป้ ไทยแลนด์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลคำอธิบายสินค้าได้รูปภาพจำนวน 10 หมวดหมูสินค้าซึ่งมียอดขายสูงสุด 10 อันดับแรกจากรายการ “ขายดีประจำสัปดาห์” ตั้งแต่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 ถึง 1 มีนาคม พ.ศ. 2564 แต่ละหมวดหมูมีข้อความประมาณ 19-30 ข้อความ รวมทั้งหมด 282 ข้อความ ผลการศึกษาพบว่า การเลือกใช้คำศัพท์บนข้อป้ ไทยแลนด์ มีทั้งหมด 9 ประเภท เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงลักษณะสินค้า 2) คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงคุณสมบัติสินค้า 3) คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงการจัดส่งสินค้า 4) คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงราคาสินค้า 5) คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงคุณภาพสินค้า 6) คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงการส่งเสริมการขายสินค้า 7) คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงส่วนผลมสินค้า 8) คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงยอดขายสินค้า และ 9) คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงผู้ผลิตสินค้า นอกจากนี้เมื่อจัดกลุ่มตามหมวดหมู่ตามประเภทสินค้ายังพบว่า ประเภทของคำศัพท์ 4 อันดับแรกที่ร้านค้าออนไลน์นิยมใช้ ได้แก่ คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงลักษณะสินค้า คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงการจัดส่งสินค้า คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงราคาสินค้า และคำศัพท์ที่บ่งบอกถึงคุณสมบัติสินค้า

คำสำคัญ:

การเลือกใช้คำศัพท์, แพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์, ข้อป้

ความเป็นมาของปัญหา

พฤติกรรมและวิถีชีวิตของผู้ซื้อในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากความก้าวหน้าของอุปกรณ์เทคโนโลยีการสื่อสาร เช่น โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นทั้งอุปกรณ์การสื่อสารและเครื่องรับส่งข้อมูลจากอดีตผู้คนสามารถไปซื้อสินค้าที่ร้านค้าได้เท่านั้นซึ่งอาจทำให้เกิดความยุ่งยากเพราะต้องใช้เวลาเดินทางไปที่ร้านค้า หรือต้องต่อแถวซื้อสินค้า สำหรับการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า ผู้ซื้อสามารถสอบถามได้จากผู้ขายที่ร้านค้าเท่านั้น แต่ในปัจจุบันการซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ (E-commerce platform) ได้รับความนิยมมากขึ้น ผู้ซื้อสามารถซื้อสินค้าออนไลน์ได้โดยไม่ต้องออกจากบ้าน จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) ยิ่งทำให้พฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้ซื้อเปลี่ยนเป็นการซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้นเนื่องจากการกักตัวที่พื้นที่ส่วนตัวเพื่อป้องกันการแพร่ระบาด

ปัจจุบันในประเทศไทยมีหลายแพลตฟอร์มขายสินค้า เช่น ลาซาด้า (Lazada) ช้อปปี้ (Shopee) อาลีบาบา (Alibaba) และร้านค้าไลน์ (Line myshop) เป็นต้น ซึ่งแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์เหล่านี้ได้รับความนิยมและมีผู้ใช้งานจำนวนมาก “จากรายงานการสำรวจตลาดการค้าขายผ่านระบบออนไลน์หรือตลาดอีคอมเมิร์ซ (E-Commerce) ของประเทศไทย พบว่า ผู้ซื้อส่วนใหญ่จะสนใจสินค้าที่เป็นแบรนด์ (Brand) แท้ คุณภาพดี (กัญญา โภชน์อุดม: 2553) มีการรับประกันสินค้า ราคาคุ้มค่า และการสั่งซื้อสะดวกรวดเร็ว และต้องเชื่อมั่นในผู้ขาย (ศิโรภา อุกฤษณ์พันธ์กุล: 2553)” (ฉวีวงศ์ บวรเกียรติขจร, 2560 : 2059) เพราะฉะนั้นการเลือกใช้อุปกรณ์ในการโฆษณาขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ร้านค้าควรคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ผู้ซื้อสนใจและตัดสินใจซื้อสินค้านั้นในที่สุด

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจการเลือกใช้คำศัพท์บนแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ว่า ร้านค้าออนไลน์ต่าง ๆ เลือกใช้คำหรือกลุ่มคำประเภทใดบ้าง โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาการใช้คำศัพท์บนช้อปปี้ (Shopee) ซึ่งเป็นตลาดอีคอมเมิร์ซที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และไต้หวัน เนื่องจาก “ในปี พ.ศ. 2562 ช้อปปี้ (Shopee) มีส่วนแบ่งการตลาดมากที่สุดคือ 54% รองลงมาคือ ลาซาด้า (Lazada) มีส่วนแบ่งการตลาด 46%” (Suchit Leesa-Nguansuk, 2020) นอกจากนี้จำนวนผู้ใช้งานต่อไตรมาสระหว่าง Shopee กับ Lazada ระหว่างปี พ.ศ. 2562-2563 ดังแสดงในรูปภาพที่ 1 ก็ยังแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ผู้ใช้งานในประเทศไทยนิยมใช้ Shopee มากกว่า Lazada

จำนวนผู้ใช้งานต่อไตรมาสระหว่าง Shopee กับ Lazada
ระหว่างปี พ.ศ. 2562-2563

รูปภาพที่ 1

จากรูปภาพที่ 1 เมื่อเปรียบเทียบจำนวนผู้ใช้งานต่อไตรมาสระหว่าง Shopee กับ Lazada จะเห็นได้ว่า Shopee ได้รับความนิยมมากกว่า Lazada อย่างเห็นได้ชัดตั้งแต่ไตรมาสที่ 2-4 ของ ปี พ.ศ. 2563 สำหรับปรากฏการณ์นี้ ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อคิดเห็นว่า เนื่องจาก Shopee เน้นพัฒนาแอปพลิเคชันทางสมาร์ทโฟนที่ใช้งานได้ง่ายกว่า และพัฒนาให้มีรูปแบบของแต่ละประเทศแตกต่างกัน จึงส่งผลต่อความพึงพอใจ

ในการใช้งาน ทำให้มีจำนวนผู้ใช้งานในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ Lazada พัฒนาเพียงรูปแบบเดียวแต่เข้าถึงได้หลายประเทศ ซึ่งอาจเป็นรูปแบบที่คนไทยไม่นิยมใช้เท่าไรนัก (Sertis, 2564)

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเลือกใช้คำศัพท์บนแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ กรณีศึกษาข้อป้ อันจะทำให้ทราบว่าร้านค้าออนไลน์นิยมใช้คำศัพท์หรือกลุ่มคำประเภทใดบ้างในการโฆษณาสินค้า จากข้อมูลดังกล่าวอาจจะสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะบางอย่างของภาษาที่ปรากฏบนแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ และเนื่องจากภาษาโฆษณาก็จัดเป็นวิภาษานิดหนึ่งที่มีหน้าที่เฉพาะ ผลการวิจัยนี้จึงอาจเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยธุรกิจหรือภาษาในสังคมไทยได้อีกด้วย สำหรับการยกตัวอย่างข้อความประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยยังคงการสะกดคำและการเว้นวรรคตามที่ปรากฏบนแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์

2. นิยามศัพท์

การเลือกใช้คำศัพท์ หมายถึง การเลือกสรรถ้อยคำมาใช้ให้เหมาะสมกับความหมายที่ต้องการสื่อ เพื่อให้การสื่อสารประสบผลสำเร็จ

3. ข้อตกลงเบื้องต้น

สำหรับการบอกที่มาของคำอธิบายสินค้าได้รูปภาพ ผู้วิจัยจะใช้รูปแบบดังนี้ (หมวดหมู่สินค้า / ลำดับที่ของข้อความอธิบายสินค้าได้รูปภาพ) เช่น (กางเกงในผ้าฝ้ายผู้หญิง / 19) หมายถึง ข้อความอธิบายสินค้านี้มาจากหมวดหมู่กางเกงในผ้าฝ้ายผู้หญิง และเป็นข้อความลำดับที่ 19

4. แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การโฆษณาเป็นเครื่องมือสื่อสารการตลาด (Marketing communication) ที่มีความสำคัญยิ่งในปัจจุบัน นอกจากจะเป็นการสื่อสารเพื่อเสนอขายสินค้าและบริการแล้ว การโฆษณายังช่วยเพิ่มคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ด้วย นอกจากนี้การโฆษณาและการสร้างสรรค์ชิ้นงานโฆษณายังเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา เกิดเป็นภาษาที่มีลักษณะเฉพาะ เรียกว่า ภาษาโฆษณาหรือภาษาเพื่อการโฆษณา (วรวิทย์ ภัคตินุรุช, 2552) กล่าวคือ ข้อความในภาษาโฆษณาส่วนมากเน้นความกะทัดรัด จำง่าย แปลกใหม่ น่าสนใจ ไม่เป็นทางการ และใช้คำน้อยแต่กินความมาก (อวยพร พานิช, 2526; อิงอร พึ่งจะงาม, 2554) เพื่อกระตุ้นหรือโน้มน้าวให้ผู้รับสารให้เกิดการรับรู้ ให้เชื่อ เปลี่ยนความคิด และเกิดการกระทำตาม (วิเศษ ขาญประโคน, 2550; อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2556)

จากแนวคิดดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ภาษาที่ใช้เพื่อการโฆษณาคือภาษาที่มีรูปแบบเฉพาะและแตกต่างจากการใช้ภาษาทั่วไปโดยมีลักษณะสั้น กะทัดรัด ชัดเจน และแปลกใหม่ซึ่งสามารถดึงดูดความสนใจและโน้มน้าวใจผู้ซื้อได้ ซึ่งผู้วิจัยจะใช้แนวคิดข้างต้นมาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์การเลือกใช้คำศัพท์บนแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ กรณีศึกษาข้อปี่

นอกจากนี้ยังพบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาโฆษณาจะศึกษาการใช้ภาษาโฆษณาที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ ได้แก่ วัลลภา จิระติกาล (2550) ศึกษาการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาเครื่องสำอางสำหรับผู้ชายในนิตยสารผู้ชายปี พ.ศ. 2549 พนมพร นิรัญทวิ (2551) กลวิธีการใช้ภาษาในข้อความโฆษณา: ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษา โดยเก็บข้อมูลโฆษณาจากนิตยสารหลายฉบับ วัฒนา แซ่มวงษ์ กาญจนา พรายงาม และปิยพล ไพจิตร (2558) ศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในวาทกรรมโฆษณาเครื่องสำอางในภาษาไทย สรศักดิ์ เขียวชาญ (2558) วิเคราะห์

ลักษณะของภาษาโฆษณาจากหนังสือพิมพ์รายวัน รพีรัตน์ วิตจันทร์เปล่ง
 ปฐมมา สตะเวทิน และพีรยา หาญพงศ์พันธุ์ (2561) ศึกษาลักษณะการใช้
 ภาษาหรือการเปลี่ยนแปลงของภาษาเพื่อการโฆษณาในนิตยสารวัยรุ่น
 จุฑาภา ทพวรรณ (2562) ศึกษาการใช้ภาษาโฆษณาเพื่อโน้มน้าวใจ
 ในการขายสินค้าออนไลน์ทางเฟซบุ๊ก ปทิตตา โอภาสพงษ์ (2563) ภาษธุรกิจ
 ในสื่อสังคมออนไลน์: กรณีศึกษา เฟซบุ๊ก และพรรณธรร ครุฑนคร
 และบัณฑิต ชูเชิด (2563) ศึกษาพฤติกรรมการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในบทโฆษณา
 บ้าน ซึ่งจะเห็นได้ว่า งานวิจัยข้างต้นศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาใน
 โฆษณาหรือลักษณะของภาษาโฆษณาที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ
 ไม่ว่าจะเป็นนิตยสาร (วัลลภา จิระติกาล, 2550; พนมพร นิรัญทวี, 2551;
 วัฒนา แซ่มวงษ์ และคณะ, 2558; รพีรัตน์ วิตจันทร์เปล่ง และคณะ, 2561)
 หนังสือพิมพ์ (สรศักดิ์ เขียวขาว, 2558) หรือบทโฆษณา (พรรณธรร ครุฑนคร
 และคณะ, 2563) ส่วนการศึกษาวเคราะห์ภาษาโฆษณาในสื่อออนไลน์พบ
 งานวิจัยของจุฑาภา ทพวรรณ (2562) และปทิตตา โอภาสพงษ์ (2563)
 เท่านั้น

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาโฆษณาจะเห็นได้ว่า
 ผู้เขียนหรือผู้ผลิตโฆษณามีลักษณะการใช้คำที่หลากหลาย เช่น การเลือกใช้
 คำศัพท์เพื่อปกป้องถึงความคุ้มค่า การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อปกป้องถึงคุณภาพ
 การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อปกป้องถึงความโดดเด่นและแตกต่างไปจากผู้อื่น ฯลฯ
 การเลือกใช้คำศัพท์เพื่อโน้มน้าวใจเหล่านี้มีลักษณะสอดคล้องกับแนวคิด
 ของงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงจะอาศัยแนวคิดและผลการวิจัยของงานวิจัย
 ข้างต้นเป็นแนวทางในการวิเคราะห์การเลือกใช้คำศัพท์บนแพลตฟอร์ม
 ขายสินค้าออนไลน์ กรณีศึกษาข้อปี่

5. วิธีการศึกษา

5.1 ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาโฆษณา

5.2 รวบรวมคำอธิบายสินค้าได้รูปภาพจากแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ข้อปี้จากรายการ "ขายดีประจำสัปดาห์" จำนวน 10 อันดับแรกที่มียอดขายสูงสุด ระหว่างวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564 ถึงวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2564 ซึ่งแต่ละหมวดหมู่มีจำนวนข้อความประมาณ 19-30 ข้อความรวมทั้งหมด 282 ข้อความ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนข้อความและยอดขายต่อเดือนของแต่ละหมวดหมู่สินค้า

อันดับ	หมวดหมู่สินค้า	จำนวนข้อความ	ยอดขายต่อเดือน
1	ขงร็ดหมสโตลเกาหลิ	23	มากกว่า 2 ล้าน
2	สตักเกอร์วอลเปเปอร์	30	มากกว่า 4.36 แสน
3	หมักากอนนมายคาร์บอน	30	มากกว่า 3.37 แสน
4	กล่องเก็บรองเท้า	30	มากกว่า 2.89 แสน
5	แผ่นมาร์คหน้าอัดเม็ด	19	มากกว่า 2.72 แสน
6	ขนมสหาวย	30	มากกว่า 2.44 แสน
7	กระถางต้นไม้พลาสติก	30	มากกว่า 2.13 แสน
8	สกรับขัดผิว	30	มากกว่า 2.11 แสน
9	กางเกงในผ้าฝ้ายหญิง	30	มากกว่า 2.06 แสน
10	อาหารแมว	30	มากกว่า 2.03 แสน

5.3 คัดเลือกคำศัพท์ทั้งระดับคำและกลุ่มคำที่จัดเป็นภาษาโฆษณาโดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับภาษาโฆษณามาเป็นเกณฑ์การคัดเลือก

5.4 วิเคราะห์และจัดประเภทการเลือกใช้คำศัพท์โดยยึดแนวคิดและผลการวิจัยที่ได้กล่าวไว้ในหัวข้อที่ 4 (แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง) มาเป็นแนวทางในการจำแนกประเภท

5.5 แจกแจงความถี่และนำเสนอคำร้อยละ

5.6 เรียบเรียงและสรุปผลการวิจัย

6. ผลการศึกษา

การวิเคราะห์การเลือกใช้คำศัพท์บนแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์กรณีศึกษาข้อปี้ พบว่า มีการเลือกใช้คำศัพท์ทั้งหมด 9 ประเภท ดังนี้

6.1 คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงลักษณะสินค้า เป็นการใช้คำศัพท์เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับสี ขนาด รูปร่าง รูปแบบ และรสชาติ ฯลฯ เพื่อให้ผู้ซื้อทราบข้อมูลที่ชัดเจนและนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจซื้อ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง 1

กางเกงในผู้หญิง กางเกงชั้นใน ผ้าคอตตอน คุณภาพดี ไชล์ปกติ สีหวานๆ น่ารักสดใส A001

(กางเกงในผ้าฝ้ายผู้หญิง / 19)

ตัวอย่าง 2

 ถูกสุด วอลเปเปอร์ติดผนัง 3 มิติ 70*77cm แผ่นใหญ่ มีกาวในตัว พร้อมส่ง สติกเกอร์ติดผนัง 3D wallpaper วอลล์เปเปอร์ลายฉลุ

(สติกเกอร์วอลเปเปอร์ติดผนัง / 1)

ตัวอย่าง 3

กล่องใส่รองเท้า กล่องรองเท้าผ้าแข็ง รูปหัวใจ ใหญ่33ชม กล่องรองเท้า รูปหัวใจ ผ้าเปิดปิดได้ พับเก็บได้ ต่อได้หลายชั้น

(กล่องเก็บรองเท้า / 29)

ตัวอย่าง 4

ยางมัดผม ลายผลไม้ สไตล์เกาหลี สำหรับผู้หญิง

(ยางรัดผมสไตล์เกาหลี / 13)

ตัวอย่าง 5

紗หรัย อรอยเพลิน อรอยเต็มคำ 1 ห่อมี 7 ม้วน

(ขนม紗หรัย / 1)

จากตัวอย่างที่ 1-5 พบว่า มีการเลือกใช้คำศัพท์ “สีหวาน ๆ” เพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับสีของกางเกงในผ้าฝ้ายผู้หญิง “แผ่นใหญ่” เพื่อเสริมรายละเอียดเกี่ยวกับขนาดของสติกเกอร์วอลเปเปอร์ติดผนัง “รูปหัวใจ” เพื่ออธิบายรูปร่างของกล่องเก็บรองเท้า “สไตล์เกาหลี” เพื่อบ่งบอกถึงรูปแบบ

ของยางรัดผมสไตล์เกาหลี และ “อร้อยเพลิน” “อร้อยเต็มคำ” เพื่อสื่อถึงรสชาติของขนมสาหร่ายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

6.2 คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงคุณสมบัติสินค้า เป็นการใช้คำศัพท์ที่กล่าวถึงจุดเด่น คุณสมบัติเฉพาะ หรือสรรพคุณของสินค้าชนิดนั้น ๆ ซึ่งถือเป็นข้อมูลสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับผู้ซื้อต้องการทราบก่อนซื้อสินค้า ร้านค้าจึงมักใช้คำศัพท์ประเภทนี้เพื่อกระตุ้นให้ผู้ซื้อตัดสินใจซื้อสินค้านั้น ดังแสดงในตัวอย่าง 6-11

ตัวอย่าง 6

ขั้นต่ำ 5 เส้น ค่าส่งถูกสุด ส่งเร็วจากไทย หนึ่งยางรัดผมเกาหลีสไตล์เกาหลี ความยืดหยุ่นสูง ยางรัดผม

(ยางรัดผมสไตล์เกาหลี / 3)

ตัวอย่าง 7

วอลเปเปอร์ 3 มิติ กันน้ำ สำหรับติดตกแต่งผนัง

(สติ๊กเกอร์วอลเปเปอร์ติดผนัง / 6)

ตัวอย่าง 8

Face Mask หน้ากากอนามัย “1กล่อง/50ชิ้น” หนา 3 ชั้น ผ้าปิดจมูก ผ้าปิดปาก หน้ากากกันฝุ่น หน้ากาก ส่งด่วน ส่งไว

(หน้ากากอนามัยคาร์บอน / 12)

ตัวอย่าง 9

กล่องใส่รองเท้า กล่องรองเท้าผ้าแข็ง รูปหัวใจ ใหญ่33ซม กล่องรองเท้ารูปหัวใจ ผ้าเปิดปิดได้ พับเก็บได้ ต่อได้หลายชิ้น

(กล่องเก็บรองเท้า / 29)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า มีการใช้คำศัพท์ “ความยืดหยุ่นสูง” “กันน้ำ” “กันฝุ่น” “กันกระแทก” และ “พับเก็บได้ ต่อได้หลายชิ้น” มาอธิบายคุณสมบัติของสินค้าต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ซื้อรู้จักสินค้านั้นชัดเจน

มากขึ้น สามารถเข้าใจการทำงานของสินค้าแต่ละประเภทได้มากขึ้นและเลือกซื้อสินค้าโดยพิจารณาคุณสมบัติสินค้าตามความต้องการของตัวเอง

ตัวอย่าง 10

แผ่นมาร์คปาก มาคปากคอลลาเจน ขายส่ง มาร์คปากอมชมพู บำรุงให้ชุ่มชื้น พร้อมส่งจากไทย

(แผ่นมาร์คหน้าอัดเม็ด / 18)

จากตัวอย่าง 10 “บำรุงให้ชุ่มชื้น” พบในสินค้าประเภทเครื่องสำอาง เป็นกลุ่มคำที่สื่อถึงสรรพคุณของสินค้าหลังจากใช้แผ่นมาร์คหน้าอัดเม็ดนี้ ซึ่งสามารถโน้มน้าวใจได้ดียิ่งขึ้นหากตรงกับความต้องการของผู้ซื้อ ณ ขณะนั้น

ตัวอย่าง 11

 สดรับน้ำตาลหอยทากยืดขาว x2 ก้อนละ3บาท (ขั้นต่ำ 10 ก้อน)

(สดรับขั้วตีผิว / 26)

จากตัวอย่าง 11 คำว่า “ขาว x2” เป็นการกล่าวถึงสีผิว ซึ่งหมายความว่า ขาวสองเท่า เนื่องจากคนไทยมีค่านิยมเรื่องผิวขาว ดังนั้นการใช้คำลักษณะนี้จึงทำให้ผู้ซื้อสนใจสินค้านี้มากขึ้น และคาดหวังว่าผิวของตนเองจะขาวขึ้นหลังจากใช้สินค้านี้แล้ว

6.3 คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงการจัดส่งสินค้า เป็นการกล่าวถึงความเร็วและความพร้อมในการจัดส่งสินค้า

ตัวอย่าง 12

ส่งเร็ว พร้อมส่ง ยางรัดผมข้าง เครื่องประดับผมแฟชั่น ยางมัดผมข้างน่ารัก

(ยางรัดผมสไตล์เกาหลี / 17)

จากตัวอย่าง 12 จะเห็นว่า มีการใช้คำศัพท์ “ส่งเร็ว” เพื่อบ่งบอกถึงการใช้ระยะเวลาในการจัดส่งสินค้าไม่นาน นอกจากนี้ยังมีคำว่า “ส่งด่วน”

“ส่งไว” “ส่งออกเร็ว 1-2 วัน” อีกด้วย

ตัวอย่าง 13

3D wallpapers พร้อมส่ง วอลล์เปเปอร์ 3มิติ ลายอิฐ มีกาวในตัว (70*77cm)3มิล

(สติ๊กเกอร์วอลล์เปเปอร์ติดผนัง / 29)

จากตัวอย่าง 13 คำว่า “พร้อมส่ง” ทำให้ผู้ซื้อรู้สึกว่ ไม่ต้องรอสินค้าหลายวัน เนื่องจากร้านค้ามีสินค้าพร้อมส่งอยู่แล้ว การใช้คำศัพท์เหล่านี้สามารถจูงใจให้ผู้ซื้อตัดสินใจซื้อสินค้านั้นได้ง่ายมากขึ้น

6.4 คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงราคาสินค้า เป็นการกล่าวถึงความคุ้มค่าที่ผู้ซื้อจะได้รับจากการซื้อสินค้า ในที่นี้มีการบ่งบอกราคาอยู่ 2 ลักษณะ ได้แก่ ราคาสินค้า และราคาในการจัดส่งสินค้า

6.4.1 ราคาสินค้า

ราคาสินค้าที่ปรากฏในร้านค้าออนไลน์มีทั้งที่ระบุราคาสินค้าเป็นตัวเลขที่ชัดเจน เช่น 2 บาท และไม่ได้ระบุราคาสินค้าที่ชัดเจนแต่เลือกใช้คำที่เน้นให้ผู้ซื้อทราบว่า สินค้านี้มีราคาถูก ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง 14

 ถูกที่สุด การ์นต์ ยางรัดผมหลายแบบ ยางรัดผม2บาท แฟชั่นน่ารัก ยางมัดผม ยางรัดผม

(ยางรัดผมสไตล์เกาหลี / 4)

ตัวอย่าง 15

สำหรับยทอด (แบบแผ่น) ราคาโรงงาน (02)

(ขนมสำหรับย / 12)

ตัวอย่าง 16

(Cheaper) (ซอง) Nekko Pouch 70g (มี 17 สูตร) อาหารเปียกแมว เน็กโกะ 70 กรัม

(อาหารแมวNekko / 1)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า มีการใช้คำศัพท์ “ถูกที่สุด” และ “ราคาโรงงาน” ซึ่งเป็นการกล่าวถึงสินค้าราคาถูก การเลือกใช้คำประเภทนี้สามารถดึงดูดใจผู้ซื้อให้ซื้อสินค้าจำนวนได้มากขึ้น ดังนั้นร้านค้าจึงมักจะใช้คำศัพท์เพื่อบ่งบอกถึงราคาสินค้า นอกจากนี้ยังมีการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Cheaper” ซึ่งหมายความว่า “ถูกกว่า” อีกด้วย

6.4.2 ราคาในการจัดส่งสินค้า

ในที่นี้ ราคาในการจัดส่งสินค้าหรืออัตราค่าจัดส่ง คือ จำนวนเงินที่ร้านค้าหรือผู้ขายเรียกเก็บจากลูกค้าเพิ่มเติมเมื่อมีการสั่งซื้อสินค้า

ตัวอย่าง 17

ขั้นต่ำ 5 เส้น **ค่าส่งถูกสุด** 🚚 ส่งเร็วจากไทย หนึ่งยางรัดผมเกาหลีสไตล์เกาหลี ความยืดหยุ่นสูง ยางรัดผม

(ยางรัดผมสไตล์เกาหลี / 3)

ตัวอย่าง 18

ส่งฟรี ถูกสุด มาร์คเมดละไม่ถึง1บาท มาส์กเมิด เม็ดมาส์ก มาส์กหน้า มาร์กหน้าอัดเม็ด มาร์กหน้า มาร์คหน้า เม็ดมาร์ก

(แผ่นมาร์คหน้าอัดเม็ด / 10)

จากตัวอย่าง 17 และตัวอย่าง 18 เป็นกรกล่าวถึงราคาในการจัดส่งสินค้าโดยใช้คำว่า “ค่าส่งถูกสุด” และ “ส่งฟรี” ซึ่งทำให้ผู้ซื้อสนใจว่าค่านั้นมากขึ้นเนื่องจากอัตราค่าส่งถูกหรือไม่มีค่าส่ง

6.5 คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงคุณภาพสินค้าในที่นี้ คุณภาพสินค้า หมายถึง สินค้าั้นเป็นสินค้าที่สามารถใช้งานได้ดี ปลอดภัยในการใช้งาน และมีมาตรฐาน

ตัวอย่าง 19

ยางรัดผมถักมือ ยางรัดผมถักเกรด A สีสันสดใส แฟชั่น ยางมัดผม สำหรับผู้หญิง

(ยางรัดผมสไตร์เกาหลี / 16)

ตัวอย่าง 20

สติ๊กเกอร์วอลเปเปอร์ ลายอิฐ 3 มิติ DIY กันน้ำ คุณภาพสูง สำหรับตกแต่ง ผนังบ้าน

(สติ๊กเกอร์วอลเปเปอร์ติดผนัง / 4)

จากตัวอย่าง 19 และ ตัวอย่าง 20 จะเห็นว่า มีการใช้คำศัพท์ “เกรด A” และ “คุณภาพสูง” เพื่อแสดงให้เห็นว่าสินค้านั้นมีคุณภาพ ระดับดีเยี่ยม

ตัวอย่าง 21

Lotผลิตใหม่ หน้ากากอนามัยเกรดการแพทย์ Medimask, Bio Safe 3ชั้น (กล่องมี 50ชั้น) ผลิตไทยTH

(หน้ากากอนามัยคาร์บอน / 26)

จากตัวอย่าง 21 คำว่า “เกรดการแพทย์” สามารถสื่อให้เห็นว่า หน้ากากอนามัยนั้นีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในวงการแพทย์ ทำให้ผู้ซื้อ เชื่อมั่นในคุณภาพของหน้ากากอนามัยมากขึ้นซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจซื้อ ต่อไป นอกจากนี้ยังมีคำว่า “เกรดพรีเมียม” และ “คุณภาพ พรีเมียม” เพื่อแสดงให้เห็นว่าสินค้านั้นมีคุณภาพสูง ซึ่งคำว่า “พรีเมียม” เป็นคำทับ ศัพท์ภาษาอังกฤษคำว่า “Premium” หมายถึง ที่มีค่า ที่มีคุณภาพสูง

6.6 คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงการส่งเสริมการขายสินค้า เป็นการกล่าวถึงส่วนลดและการให้ของสมนาคุณแก่ลูกค้า

ตัวอย่าง 22

🔥 โปรไฟไหม้ พร้อมส่ง 🔥 แผ่นใหญ่ ขนาด70*77cm วอลเปเปอร์สามมิติ 3D wallpaper ติดผนัง วอลล์เปเปอร์ลายอิฐ มีกาวในตัว1แผ่น (สติ๊กเกอร์วอลเปเปอร์ติดผนัง / 25)

ตัวอย่าง 23

🔥 โปรแรง 🔥 กางเกงในผู้ใหญ่ผ้าคอตตอน100% ผ้านิ่มมากใส่สบาย B27 (กางเกงในผ้าฝ้ายผู้หญิง / 17)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า มีการใช้คำศัพท์คำว่า “โปรไฟไหม้” และ “โปรแรง” ซึ่งหมายถึง การส่งเสริมการขายที่ร้านค้าปรับลดราคาหรือกำหนดราคาให้ถูกกว่าปกติมาก ๆ การซื้อสินค้าของผู้ซื้อจะคุ้มค่าเมื่อซื้อสินค้าในช่วงเวลาที่ร้านค้าจัดการส่งเสริมการขาย

ตัวอย่าง 24

สกรับน้ำตาลเมือกหอยทาก (คละสี) 🔥 แถมถุงชิปทุกก้อน (สกรับขั้วฝิว / 23)

ส่วน “แถมถุงชิปทุกก้อน” ในตัวอย่างข้างต้นเป็นการกล่าวถึงของสมนาคุณที่ผู้ซื้อจะได้รับเมื่อซื้อสินค้าที่ร่วมรายการ

6.7 คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงส่วนผสมสินค้า เป็นการกล่าวถึงองค์ประกอบหลักหรือองค์ประกอบย่อยของสินค้านั้น ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง 25

9 บาท 🔥 ราคาโรงงาน กางเกงในผู้ใหญ่ผ้าคอตตอน100% ผ้านิ่มใส่สบาย กางเกงใน สีลูกกวาด ระบายอากาศได้! กางเกงในผู้หญิง (กางเกงในผ้าฝ้ายผู้หญิง / 15)

ตัวอย่าง 26

  สครับน้ำตาลยัด 10-13 g.   /สครับผสมกลูต้ามิวขาว
  #กดสั่งขั้นต่ำ 5 ลูก

(สครับขัดผิว / 3)

จากตัวอย่าง 25 การใช้คำว่า “ผ้าคอตตอน100%” แสดงให้เห็นว่าสินค้านี้ใช้วัสดุจากธรรมชาติ 100% และไม่มีวัสดุอื่นเจือปน ส่วนตัวอย่าง 26 คำว่า “ผสมกลูต้ามิวขาว” เป็นการกล่าวถึงคำว่า “กลูต้า” ที่มาจาก “กลูตาไธโอน” (Glutathione, GSH) ซึ่งจัดเป็นส่วนผสมที่สามารถทำให้ผู้ใช้ผิวขาวขึ้นและคนไทยชอบผลิตภัณฑ์ที่บำรุงผิวให้ขาวขึ้น ดังที่ อริน วิกุล (2558 : 23) ได้กล่าวว่า “ปัจจุบัน ค่านิยมผิวขาวในประเทศไทยกำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ทำให้มีผลิตภัณฑ์อาหารเสริมเพื่อผิวขาวออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก ซึ่งสารที่ได้รับความนิยมมากได้แก่ กลูตาไธโอน (Glutathione, GSH)” ดังนั้นร้านค้าจึงแจ้งส่วนผสมสินค้าที่เป็นจุดขายเพื่อให้ผู้ซื้อสนใจและเข้ามาซื้อสินค้ามากขึ้น

6.8 คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงยอดขายสินค้า เป็นคำศัพท์ที่ร้านค้าแต่ละร้านนำมาใช้เพื่อช่วยโน้มน้าวใจผู้ซื้อได้อีกทางหนึ่ง

ตัวอย่าง 30

สครับพีรว้าวราว Tamarind Avocado Scrub พีรว้าวราวสครับไวท์
ขายดีที่สุด ลูกสุด #สครับผิว

(สครับขัดผิว / 30)

ตัวอย่าง 31

(ใช้โค้ด WALOW66 ลดเพิ่ม 70 บาท) กางเกงในผ้านุ่ม รุ่นขายดี

(กางเกงในผ้าฝ้ายผู้หญิง / 18)

จากตัวอย่าง 30 และตัวอย่าง 31 มีการใช้คำว่า “ขายดีที่สุด” และ “รุ่นขายดี” เพื่อดึงดูดใจให้ผู้ซื้อเห็นว่า ทางร้านค้าสามารถขายสินค้า

ได้จำนวนมากและอาจสื่อให้เห็นว่า สินค้าประเภทนั้นเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้ซื้อ

6.9 คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงผู้ผลิตสินค้า พบเพียง 1 คำเท่านั้นคือ “ใส่ใจกระบวนการ” และมีการใช้ 2 ครั้ง

ตัวอย่าง 32

สาหร่ายชุบแป้งทอด สาหร่ายทอดกรอบ อร่อย ใส่ใจกระบวนการ ทุกแผ่น เล็ก (ส่งของทุกวัน)

(ขนมสาหร่าย / 14)

ตัวอย่าง 32 ใช้คำศัพท์ว่า “ใส่ใจกระบวนการ” เป็นการกล่าวถึงความใส่ใจของผู้ผลิตสินค้าที่มีต่อกระบวนการผลิต และทำให้ผู้ซื้อเชื่อมั่นผู้ผลิตสินค้านั้นมากขึ้น

7. สรุปและอภิปรายผล

การเลือกใช้คำศัพท์บนแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ กรณีศึกษาข้อปี พบทั้งหมด 9 ประเภท ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความถี่และร้อยละของการเลือกใช้คำศัพท์บนแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์กรณีศึกษาข้อปี

ที่	ประเภทของคำศัพท์	ความถี่ (ครั้ง)	ร้อยละ
1	ลักษณะสินค้า	136	35.1
2	คุณสมบัติสินค้า	90	23.3
3	การจัดส่งสินค้า	63	16.3
4	ราคาสินค้า	48	12.4
5	คุณภาพสินค้า	19	4.9
6	การส่งเสริมการขายสินค้า	18	4.7
7	ส่วนผสมสินค้า	9	2.3
8	ยอดขายสินค้า	2	0.5
9	ผู้ผลิตสินค้า	2	0.5
	รวม	387	100.0

จากตารางที่ 2 ประเภทของคำศัพท์ที่พบบมากที่สุด คือ คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงลักษณะสินค้า (ร้อยละ 35.1) รองลงมา คือ คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงคุณสมบัติสินค้า (ร้อยละ 23.3) คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงการจัดส่งสินค้า (ร้อยละ 16.3) คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงราคาสินค้า (ร้อยละ 12.4) คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงคุณภาพสินค้า (ร้อยละ 4.9) คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงการส่งเสริมการขายสินค้า (ร้อยละ 4.7) คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงส่วนผสมสินค้า (ร้อยละ 2.3) คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงสรรพคุณสินค้า (ร้อยละ 1.6) และประเภทของคำศัพท์ที่พบน้อยที่สุด คือ คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงยอดขายสินค้า (ร้อยละ 0.5) และคำศัพท์ที่บ่งบอกถึงผู้ผลิตสินค้า (ร้อยละ 0.5)

คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงลักษณะสินค้า เป็นประเภทของคำศัพท์ที่พบบมากที่สุด อาจเป็นเพราะร้านค้าออนไลน์ต้องการนำเสนอรายละเอียดของสินค้าให้ผู้ซื้อทราบมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ซื้อไม่สามารถเห็นหรือสัมผัสสินค้าจริงได้ ผู้ขายจึงต้องพยายามอธิบายรายละเอียดของลักษณะสินค้าให้ผู้ซื้อทราบมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ มักจะพบคำหรือกลุ่มคำที่กล่าวถึงสี ขนาด รูปร่าง สไตล์ รูปแบบ และรสชาติ ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปในทางเดียวกับงานวิจัยของจุฑาภา เทพวรรณ (2562) ที่ศึกษากลวิธีการใช้ภาษาโฆษณาเพื่อโน้มน้าวใจในการขายสินค้าออนไลน์ทางเฟซบุ๊ก และพบว่า การบอกรายละเอียดของสินค้า เป็นกลวิธีที่พบบมากที่สุด แต่แตกต่างจากผลการวิจัยของสรศักดิ์ เชี่ยวชาญ (2558) ที่กล่าวว่า การชี้ให้เห็นถึงคุณภาพสินค้าและบริการเป็นลักษณะที่พบบากที่สุดในภาษาโฆษณาในหนังสือพิมพ์รายวันและผลการวิจัยของ วัลลภา จิระติกาล (2550) ที่ศึกษาการใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาเครื่องสำอางสำหรับผู้ชายในนิตยสารผู้ชายปี พ.ศ. 2549 และพบว่า บทโฆษณาที่สื่อถึงส่วนผสมที่มีประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์มีจำนวนมากที่สุด

รองลงมาคือ คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงคุณสมบัติสินค้าปรากฏมากเป็นอันดับที่ 2 เนื่องจากผู้ซื้อจำเป็นต้องทราบคุณสมบัติหรือสรรพคุณของสินค้านั้นเพื่อนำมาพิจารณาในการตัดสินใจซื้อ เช่น คำว่า “กันน้ำ” “กันฝุ่น” “กันกระแทก” เป็นต้น ส่วนสินค้าประเภทเครื่องสำอางก็จะพบคำว่า “บำรุงให้ชุ่มชื้น” “ขาว x2” และ “ผิวนุ่มผิวเนียน”

อันดับที่สามคือ คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงการจัดส่งสินค้า เหตุผลที่ผู้ซื้อซื้อของออนไลน์มากขึ้นเนื่องจากความสะดวกในการจัดส่งสินค้า การที่ร้านค้าใช้คำว่า “ส่งเร็ว” “ส่งไว” เพื่อให้ผู้ซื้อสนใจสั่งซื้อสินค้าเพราะเข้าใจว่าใช้เวลาจัดส่งไม่นาน ส่วนคำว่า “พร้อมส่ง” เป็นการกล่าวถึงความพร้อมในการจัดส่งสินค้าเนื่องจากร้านค้ามีสินค้าพร้อมส่งอยู่แล้ว การใช้คำศัพท์เหล่านี้สามารถชักจูงใจให้ผู้ซื้อตัดสินใจซื้อสินค้านั้นได้ง่ายมากขึ้น

สำหรับคำศัพท์ที่บ่งบอกถึงราคาสินค้า เช่น “ถูกที่สุด” และ “ราคาโรงงาน” เป็นการกล่าวถึงสินค้าราคาถูกซึ่งสามารถกระตุ้นและดึงดูดใจผู้ซื้อให้ซื้อของจำนวนได้มากขึ้น ส่วนราคาในการจัดส่งสินค้า เช่น “ค่าส่งถูกสุด” และ “ส่งฟรี” ทำให้ผู้ซื้อสนใจร้านค้า นั้น ๆ มากขึ้นเนื่องจากไม่มีค่าส่งหรือค่าส่งไม่แพง

คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงคุณภาพสินค้า เช่น “เกรดพรีเมียม” “คุณภาพสูง” และ “เกรดการแพทย์” ทำให้ผู้ซื้อเกิดความมั่นใจมากขึ้นเนื่องจากทราบว่าสินค้านั้นมีคุณภาพระดับสูง สำหรับคำว่า “เกรดการแพทย์” พบเฉพาะหมวดหมูหน้ากอกอนามัยคาร์บอนเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าสินค้านั้นได้รับการรับรองมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในวงการแพทย์ และอาจทำให้ผู้ซื้อรู้สึกว่าได้ใช้สินค้าที่มีคุณภาพสูงเช่นเดียวกับที่บุคลากรทางการแพทย์ใช้

คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงการส่งเสริมการขายสินค้า เช่น “มีส่วนลด” และ “โปรไฟไหม้” เป็นการปรับลดราคาให้ถูกกว่าปกติ ถือเป็นกลยุทธ์

อย่างหนึ่งของการขายสินค้า ทำให้ผู้ซื้อรู้สึกพึงพอใจกับการซื้อสินค้าครั้งนั้น และต้องการติดตามกิจกรรมส่งเสริมการขายของร้านค้านั้นต่อไป

คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงส่วนผลมสินค้า เช่น “ผ้าคอตตอน100%” “ผสมกลูต้าผิวขาว” เนื่องจากร้านค้าจำเป็นต้องแจ้งส่วนผลมสินค้าให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้ซื้อเลือกซื้อสินค้าที่เหมาะสมกับความต้องการของตนเอง

คำศัพท์ที่บ่งบอกถึงยอดขายสินค้ากับคำศัพท์ที่บ่งบอกถึงผู้ผลิตสินค้าพบน้อยที่สุด เนื่องจากร้านค้าแต่ละร้านให้ความสำคัญกับลักษณะสินค้าเป็นหลัก อาจเป็นเพราะว่า ในรายการ “ขายดีประจำสัปดาห์” ได้แสดงยอดขายของสินค้าแต่ละหมวดหมู่โดยเรียงลำดับจากร้านที่มียอดขายสูงสุดไปหาน้อยสุด นอกจากนี้ร้านค้าแต่ละร้านมีการแสดงยอดขายไว้ชัดเจนอยู่แล้ว ดังนั้นร้านค้าจึงไม่นิยมใช้คำศัพท์ที่แสดงยอดขายสินค้าในคำอธิบายสินค้าได้รูปภาพ ส่วนคำศัพท์ที่บ่งบอกถึงผู้ผลิตสินค้า พบการใช้เพียง 2 ครั้ง และพบในหมวดหมู่ขนมสำหรับวัยเท่านั้น อาจเป็นเพราะคำว่า “ใส่ใจกระบวนการ” มีความหมายเชิงนามธรรมจึงอาจทำให้ผู้ซื้อให้ความสำคัญกับลักษณะสินค้ามากกว่าผู้ผลิตสินค้า เนื่องจากลักษณะสินค้าสามารถเห็นได้ชัดเจนมากกว่า ซึ่งคำศัพท์กลุ่มนี้ก็พบในงานวิจัยของพนมพร นิรัญทวี (2551) เช่นเดียวกันโดยมีการใช้คำที่กล่าวถึงความตั้งใจ ความทุ่มเทในการสร้างสรรค์และคัดสรรสินค้าเพื่อผู้บริโภค

จากสินค้าทั้งหมด 10 หมวดหมู่สามารถจำแนกได้เป็น 4 หมวดหมู่หลัก ได้แก่ เสื้อผ้าและเครื่องประดับ อาหาร เครื่องสำอาง และเครื่องใช้ในบ้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หมวดหมู่ที่ 1 เสื้อผ้าและเครื่องประดับ ประกอบด้วย 3 หมวดหมู่ย่อย ได้แก่ ยางรัดผม หน้ากากอนามัยคาร์บอน และกางเกงในผ้าฝ้ายหญิง

หมวดหมู่ที่ 2 อาหาร ประกอบด้วย 2 หมวดหมู่ย่อย ได้แก่ ขนมสำหรับวัย และอาหารแมว

หมวดหมู่ที่ 3 เครื่องสำอาง ประกอบด้วย 2 หมวดหมู่ย่อย ได้แก่
แผ่นมาร์คหน้าอัดเม็ด และสครับขัดผิว

หมวดหมู่ที่ 4 เครื่องใช้ในบ้าน ประกอบด้วย 3 หมวดหมู่ย่อย ได้แก่
สติ๊กเกอร์วอลเปเปอร์ กระดาษต้นไม้พลาสติก และกล่องเก็บรองเท้า

ตารางที่ 3 การเลือกใช้คำศัพท์สูงสุด 3 อันดับแรก

ของสินค้าแต่ละหมวดหมู่หลัก

หมวดหมู่สินค้า / การเลือกใช้คำศัพท์	หมวดหมู่ที่ 1 เสื้อผ้าและ เครื่องประดับ	หมวดหมู่ที่ 2 อาหาร	หมวดหมู่ที่ 3 เครื่องสำอาง	หมวดหมู่ที่ 4 เครื่องใช้ ในบ้าน
1. ลักษณะสินค้า	✓ (1)	✓ (1)		✓ (1)
2. ราคาสินค้า		✓ (2)	✓ (3)	✓ (2)
3. การจัดส่งสินค้า	✓ (3)	✓ (3)	✓ (2)	
4. คุณสมบัติสินค้า	✓ (2)		✓ (3)	✓ (3)
5. การส่งเสริมการขายสินค้า			✓ (1)	

จากตารางที่ 3 แสดงการเลือกใช้คำศัพท์สูงสุด 3 อันดับแรกของ
สินค้าแต่ละหมวดหมู่หลัก จะเห็นได้ว่า หมวดหมู่ที่ 1 เสื้อผ้าและ
เครื่องประดับ หมวดหมู่ที่ 2 อาหาร และหมวดหมู่ที่ 4 เครื่องใช้ในบ้าน
มีการเลือกใช้คำศัพท์เพื่อบ่งบอกถึงลักษณะสินค้ามากที่สุด เนื่องจากผู้ซื้อ
ไม่สามารถเห็นหรือสัมผัสสินค้าจริงได้ จึงจำเป็นต้องใช้คำศัพท์ที่ต้องทราบ
รายละเอียดต่าง ๆ ของสินค้านั้นให้มากที่สุดเพื่อพิจารณาตัดสินใจซื้อต่อไป
ไม่ว่าจะเป็นขนาด สี รูปร่าง รูปแบบ หรือรสชาติ ดังนั้นร้านค้าจึงจำเป็นต้อง
อธิบายลักษณะสินค้าให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ สอดคล้องกับงานวิจัย
ของพรพรรณ ครุณเตร และปັນนรัช ชูเชิด (2563 : 38) กล่าวว่า การที่
ผู้ผลิตโฆษณาคำศัพท์ต่าง ๆ มาใช้ในการนำเสนอรายละเอียดและข้อมูล
ของสินค้านั้นถือเป็นกลวิธีการใช้ภาษาที่สามารถโน้มน้าวใจผู้บริโภคได้เป็น
อย่างดี เพราะทำให้ผู้บริโภคเข้าใจสินค้านั้นมากขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการ
ตัดสินใจซื้อสินค้าต่อไป

หมวดหมู่ที่ 3 เครื่องสำอางเป็นหมวดหมู่เดียวที่เลือกใช้คำศัพท์อันดับแรกแตกต่างจากหมวดหมู่อื่น กล่าวคือ มีการเลือกใช้คำศัพท์เพื่อบ่งบอกถึงการส่งเสริมการขายมากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าเครื่องสำอางไม่ใช่สินค้าที่จำเป็นเช่นเดียวกับอาหารและเครื่องนุ่งห่ม ดังนั้นผู้ขายจึงต้องให้การส่งเสริมการขายไม่ว่าจะเป็นการลดราคาหรือการให้ของสมนาคุณ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ซื้อเกิดความสนใจที่จะซื้อเครื่องสำอางมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุจรรยา น้ำทองคำ และพัชนี เขยจรรยา (2560 : 133) ที่กล่าวว่า “เมื่อผู้บริโภคถูกกระตุ้นจากปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมาก ทำให้เกิดความต้องการในตัวสินค้ามาก ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อสินค้าได้ง่าย”

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่ามีคำศัพท์ 4 ประเภทที่ปรากฏเกือบทุกหมวดหมู่สินค้า ได้แก่ ลักษณะสินค้า ราคาสินค้า การจัดส่งสินค้า และคุณสมบัติสินค้า แสดงให้เห็นว่า ร้านค้าออนไลน์นิยมใช้คำเหล่านี้ในการเขียนคำอธิบายสินค้าได้รูปภาพ ซึ่งนับเป็นกลยุทธ์สำคัญในการทำธุรกิจออนไลน์ ลักษณะสินค้า เช่น สี ขนาด รูปร่าง สไตล์ รูปแบบ และรสชาติ เป็นหลักเกณฑ์แรกๆที่ผู้ซื้อพิจารณาด้วยความชอบส่วนบุคคล ดังนั้นร้านค้าจึงมักจะใช้คำอธิบายสินค้าในการบ่งบอกถึงลักษณะสินค้าที่น่าสนใจและแปลกใหม่เพื่อให้ผู้ซื้อสะดุดตา

ราคาสินค้าก็เป็นอีกหลักเกณฑ์หนึ่งๆที่ผู้ซื้อพิจารณาร่วมด้วย ดังนั้นร้านค้าจึงจำเป็นต้องกำหนดราคาสินค้าให้เหมาะสมกับคุณภาพสินค้า และเลือกใช้คำที่โน้มน้าวใจของผู้ซื้อได้ เช่น “ราคาถูก” “ราคาโรงงาน” และ “ถูกที่สุด” นอกจากนี้ผู้ซื้อยังเลือกใช้คำที่เกี่ยวกับราคาในการจัดส่งสินค้า เช่น “ส่งฟรี” “ค่าส่งถูก” เป็นต้น เช่นเดียวกับงานวิจัยของสรศักดิ์ เขียวขานู (2558) ที่วิเคราะห์ลักษณะภาษาโฆษณาจากหนังสือพิมพ์ด้านเจตนาการส่งสารของโฆษณาและพบว่า ข้อความโฆษณาที่เน้นราคาของ

สินค้าและบริการที่ถูกเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริโภคเห็นความคุ้มค่าของการใช้จ่ายในยุคที่มีค่าครองชีพสูงและเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้บริโภคด้วย

สำหรับการจัดส่งสินค้า ปัจจุบันนี้หลายคนหันมาเลือกซื้อสินค้าผ่านแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์มากขึ้นหลังจากเกิดสถานการณ์โรคติดต่อ เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) เพราะสะดวกและปลอดภัยมากกว่าไปที่ร้านค้าด้วยตนเอง ส่งผลให้ต้องพึ่งพาการขนส่งสินค้ามากขึ้นเช่นกันโดยการที่ร้านค้าใช้คำว่า “พร้อมส่ง” “ส่งเร็ว” หรือ “ไม่ต้องรอ” ทั้งนี้ผู้ซื้อสามารถตรวจสอบความคืบหน้าของการจัดส่งสินค้าด้วยระบบค้นหาและติดตามสถานะการขนส่ง (Tracking system) ผ่านเว็บไซต์ (Website) หรือแอปพลิเคชัน (Application) ยิ่งกระตุ้นให้ผู้ซื้อสนใจและมีโอกาสที่จะสั่งซื้อสินค้าทันทีเพราะไม่ต้องรอนานหลายวัน

ส่วนคุณสมบัติสินค้าไม่ว่าจะเป็นจุดเด่น คุณสมบัติเฉพาะ หรือสรรพคุณของสินค้า ก็นับเป็นข้อมูลสำคัญที่ผู้ซื้อต้องนำมาพิจารณาและใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจซื้อ จะสังเกตเห็นได้ว่า คำว่า “บำรุงให้ชุ่มชื้น” “ขาว x2” และ “ผิวนุ่มผิวเนียน” ซึ่งเน้นความชุ่มชื้น สีผิวที่พึงประสงค์ และลักษณะของเนื้อผิวเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวัฒนา แซ่มวงษ์ และคณะ (2558) ที่กล่าวว่า หน้าหรือผิวหน้ารวมถึงคอเป็นส่วนของร่างกายที่มุ่งหวังให้เกิดความงามมากที่สุดโดยพิจารณาความงามของผิวหน้าจากสีผิวคือ ขาว ขาวอมชมพู นวลใส และลักษณะของเนื้อผิวที่สวยงามคือ เนียน เรียบ นุ่ม ชุ่มชื้น และกระจ่างใส

นอกจากการเลือกใช้คำศัพท์ประเภทต่าง ๆ ข้างต้นแล้ว ยังพบการใช้ภาษาลักษณะอื่น เช่น การใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ การใช้คำที่สะกดไม่ถูกต้อง การใช้คำที่เกิดขึ้นใหม่ การไม่เว้นวรรค การใช้เครื่องหมายวรรคตอนประเภทต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรพีรัตน์ วิริศจันทร์เป็ล่ง และคณะ (2561) รวมถึงมีการใช้

อีโมจิ (emoji) ต่าง ๆ ประกอบข้อความ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของภาษาโฆษณาว่า ภาษาโฆษณาต้องสั้น กระชับ เข้าใจง่ายและได้ใจความ และไม่เป็นทางการ (อิงอร ฟิ่งจะงาม, 2554; ปทิตตา โอภาสพงษ์, 2563) เพื่อดึงดูดความสนใจและช่วยชี้นำในการตัดสินใจซื้อสินค้า ดังที่ วรุดิภักดิ์บุรุษ (2552) กล่าวว่า “การใช้ภาษาเพื่อการโฆษณาจึงต้องมีการสร้างสรรค์ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา เพื่อกระตุ้นหรือโน้มน้าวให้ผู้รับสารให้เกิดการรับรู้และมีพฤติกรรมตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการโฆษณา” แต่ถึงแม้ภาษาโฆษณามีลักษณะเฉพาะดังที่กล่าวข้างต้น ผู้ขายในฐานะผู้ส่งสารก็ควรตระหนักถึงความสำคัญของการใช้ภาษาที่ถูกต้องและเหมาะสมด้วย เพราะนอกจากจะส่งผลโดยตรงต่อการโน้มน้าวใจผู้รับสาร (ผู้ซื้อ) ให้ตัดสินใจซื้อสินค้าแล้ว ยังถือเป็นแบบอย่างที่ดีของการใช้ภาษาผ่านสื่อออนไลน์แก่ผู้รับสารได้อีกทางหนึ่งด้วย

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ควรศึกษาการใช้ภาษาในโฆษณาในหมวดหมู่สินค้าที่เฉพาะเจาะจงเพียงหมวดหมู่เดียว เช่น อุปกรณ์ไอที เสื้อผ้าแฟชั่น เครื่องสำอาง เป็นต้น บนแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ เพื่อให้ทราบถึงลักษณะเฉพาะของภาษาในหมวดหมู่นั้น ๆ โดยอาจจะพิจารณาเลือกจากยอดจำหน่ายสูงสุด

8.2 ควรเปรียบเทียบการใช้ภาษาในโฆษณบบนแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ระหว่างร้านค้าสองกลุ่ม คือ กลุ่มร้านค้าที่มียอดจำหน่ายสูงสุด 10 อันดับแรกกับกลุ่มร้านค้าที่มียอดจำหน่ายในลำดับถัดมาว่า มีการใช้ภาษาที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

8.3 ควรศึกษาการสื่อสารด้วยอวัจนภาษา เช่น ภาพ สัญลักษณ์ หรือโลโก้ต่าง ๆ ที่ปรากฏในข้อความโฆษณบบนแพลตฟอร์มขายสินค้าออนไลน์ว่ามีลักษณะใดบ้าง และมีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคมากน้อยเพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- จุฑาภา เทพวรรณ. (2562). การใช้ภาษาโฆษณาเพื่อโน้มน้าวใจในการขายสินค้าออนไลน์ทางเฟซบุ๊ก. สงขลา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย. สืบค้นจาก <https://www.repository.rmutsv.ac.th/bitstream/handle/123456789/3381/FullText.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- ฉวีวงศ์ บวรเกียรติขจร. (2560). การศึกษาการซื้อขายสินค้ากลุ่มแฟชั่นในสื่อสังคมออนไลน์. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(2), 2056-2071. สืบค้นจาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/102579/79293>
- ปทิตตา โอภาสพงษ์. (2563). ภาษารูรจกิจในสื่อสังคมออนไลน์: กรณีศึกษาเฟซบุ๊ก. *วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 3(3), 1-13. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/ibas/article/view/242998/166666>
- พนมพร นิรัญทวี. (2551). กลวิธีการใช้ภาษาในข้อความโฆษณา: ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ภาษา. *วรรณวิทัศน์*, 8, 89-145. doi:10.14456/vannavidas.2008.4
- พรพรรณ ครุฑเนตร และปัดณรัช ชูเชิด. (2563). การใช้ภาษาโน้มน้าวใจในโฆษณาบ้านบนเฟซบุ๊กของบริษัทอสังหาริมทรัพย์. *วารสารวจนะ*, 8(2), 25-43. สืบค้นจาก <http://rs.mfu.ac.th/ojs/index.php/vacana/article/view/294/209>

- รพีรัตน์ วิเศษจันทร์เปล่ง ปฐมมา สตะเวทิน และพีรยา ชาญพงศ์พันธุ์. (2561). การใช้ภาษาเพื่อการโฆษณาในนิตยสารวัยรุ่น. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 10(1), 144-158. สืบค้นจาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pimjournal/article/view/120668/92098>
- วรวิมล ภัคดีบุษ. (2552). *ศิลปะการใช้ภาษาเพื่องานนิเทศศาสตร์*. กรุงเทพฯ : บจก. ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- วัฒนา แซ่ม่วงษ์ กาญจนา พรายงาม และปิยพล ไพจิตร. (2558). *กลวิธีการใช้ภาษาในวาทกรรมโฆษณาเครื่องสำอางในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา. สืบค้นจาก <http://repository.rmutr.ac.th/bitstream/handle/123456789/469/Fulltext.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- วัลลภา จิระติกาล. (2550). *การใช้ภาษาในมน้าวใจในโฆษณาเครื่องสำอางสำหรับผู้ชายในนิตยสารผู้ชายปี พ.ศ. 2549*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นจาก <https://www.car.chula.ac.th/display7.php?bib=b1831700>
- วิเศษ ชาญประโคน. (2550). *ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ทริบเพิ้ลกรุ๊ป.
- สรศักดิ์ เขียวชาญ. (2558). การวิเคราะห์ลักษณะภาษาโฆษณาจากหนังสือพิมพ์เพื่อสร้างแบบฝึกหัดเสริมทักษะวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 29(90), 199-217. สืบค้นจาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/DPUSuthiparithatJournal/article/view/244580/166208>

- สุจรรยา น้ำทองคำ และพัชนี เขยจรรยา. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจซื้อทางสื่อออนไลน์ของผู้บริโภค. *วารสารการ ประชาสัมพันธ์และการโฆษณา*, 10(2), 121-135. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jprad/article/view/132266/99362>
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2556). *ภาษาศาสตร์สังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อริน วิกุล. (2558). กลูตาไธโอน (Glutathione, GSH). *วารสารเพื่อการ วิจัยและพัฒนาองค์การเภสัชกรรม*, 22(2), 23-26. สืบค้นจาก <https://www2.gpo.or.th/Portals/0/กลูตาไธโอน.pdf>
- อวยพร พานิช. (2526). การสร้างสรรค์และผลิตสิ่งโฆษณาหน่วยที่ 1-8. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อิงอร ฟังจะงาม. (2554). *การใช้วรรณกรรมและกลวิธีทางภาษาบนป้ายโฆษณา หาเสียงเลือกตั้งปี พ.ศ. 2554*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยศิลปากร. สืบค้นจาก <http://www.sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/12903?attempt=2&>
- Sertis. (2564, 6 พฤษภาคม). *เปรียบเทียบ 2 แพลตฟอร์ม E-Commerce เจ้าดัง Shopee VS Lazada*. (เว็บไซต์). เข้าถึงได้จาก <https://www.blockdit.com/posts/609394132c93ae2e0c076ba1>
- Suchit Leesa-Nguansuk. (2020, May 21). *2020 online trade set to hit B220bn*. Retrieved from <https://www.bangkokpost.com/business/1921656/2020-online-trade-set-to-hit-b220bn>.

วารสารวิชาการ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

KhmeRenaissance

ผู้เขียน : อ่าง ชูหลาน, พุราบ जानमारु,
สุยูน สุภาวิธู และคัง วีระ

ปีที่พิมพ์ : ค.ศ. 2011

จำนวนหน้า 152 หน้า

สายธาร ทิมทับ *

ศศ.ม. (จารึกศึกษา), อาจารย์พิเศษ

สาขาภาษาและวรรณคดีไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

***Corresponding Author E-mail:** saytan2821@gmail.com

Received: September 29, 2021

Revised: December 29, 2021

Accepted: December 29, 2021

Available: December 30, 2021

บทปริทัศน์หนังสือ KhmeRenaissance

ราวเดือนพฤษภาคม ปี 2564 ผู้เขียนทราบว่า มีโครงการแปลหนังสือ วรรณคดี และวรรณกรรมแห่งชาติอาเซียนของราชอาณาจักรกัมพูชามาเป็นภาษาไทย จำนวน 9 เล่ม ด้วยกัน คือ เรื่องในเงามืด, น้ำหมึกขม, ท้องฟ้าเกล็ดนาค, ผกาโรย, ความฝัน, เด็กวัดสมัยฝรั่งเศส/เด็กโรงเรียนฝรั่งเศส, ทายาทงู, ข้าวนิประเพณีเขมร และหนังสือดนตรีและชีวิตเขมร จุดประสงค์ของการแปลหนังสือในครั้งนี้ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมของเพื่อนบ้านผ่านวัฒนธรรมหนังสือ ด้วยกระแสดังกล่าวนี้เป็นที่มาที่ทำให้ผู้เขียนหยิบหนังสือที่อยู่ในชุดของ KhmeRenaissance อย่างเรื่อง **กฤษฎหลลขงคฺษบณณกฏตติยธรขบฏติย** (กมรจอตตบททกนุขบณณดาณูปโฆมานนบอบโรม) มาเล่าให้ฟังกัน เนื่องด้วยหนังสือชุดนี้มีหลากหลายช่วยให้เข้าใจลักษณะวิถีชีวิตของชนชาวเขมรได้อย่างกระชับ เข้าใจง่าย เหมาะกับผู้ที่มีความรู้ด้านภาษาเขมรพอจะอ่านทำความเข้าใจได้ไม่ยาก เพราะเป็นบทความขนาดสั้น

หนังสือ **กฤษฎหลลขงคฺษบณณกฏตติยธรขบฏติย** เป็นหนังสือภาษาเขมรที่ยังไม่ถูกแปลเป็นภาษาไทย มีความยาวประมาณ 152 หน้า ขนาด A5 ตีพิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 2011 โดยสำนักพิมพ์ “yosothor” รูปแบบของเนื้อหาในเล่มจะเป็นข้อเขียนขนาดสั้นและยาวปะปนกัน เนื้อหาเข้าใจง่ายกระชับ มีรูปประกอบการอธิบายเรื่องละ 4-6 รูป

เมื่อพิจารณาถึงชื่อหนังสือชุด KhmeRenaissance คือหนังสือที่เกี่ยวกับศิลปวิทยาของชนชาวเขมร หรือ **กฤษฎหลลขงคฺษบณณกฏตติยธรขบฏติย** (กมรจอตตบททกนุขบณณดาณูปโฆมานนบอบโรม) บทความในวัฒนธรรมเขมร หากจะแปลรวมความได้ว่า บทความที่ว่าด้วยการฟื้นฟูศิลปวิทยาของชนชาวเขมร เนื้อหาใจความของหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่รวบรวมเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนเขมร หรือประเทศกัมพูชาที่มีมาตั้งแต่สมัยอดีตเป็นต้นมา

เท่าที่สำรวจข้อมูล ในส่วนของผู้เขียนมีหลากหลายท่าน คือ อ่าง ชูลาน, พุราบ จานมารา, สุยุณ สุภาวิธธ และ คง วีระ¹ เป็นต้น ทั้งนี้ผู้เก็บข้อมูล จะเป็นทั้งนักปราชญ์ชาวบ้านหรือนักวิชาการที่ลงพื้นที่ไปเก็บรวบรวมข้อมูล จากชาวบ้านทั่วประเทศก็ัมพูชานำมาเรียบเรียงเป็นข้อเขียนที่เป็นบทความ ขนาดสั้นและง่ายต่อการทำความเข้าใจ

หนังสือ **กฤษฎหัตถ์ชกษุชชณุกฤตติยธรบุษุติษ** ของประเทศเพื่อนบ้าน เราเล่มนี้ บรรดานักวิชาการต่างย่ำยีเท้าลงพื้นที่หาข้อมูล ส่วนมือจับปากกา บันทึกเรื่องราว บ้างก็จับภาพในอิริยาบถต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้คน เครื่องใช้ไม้สอยที่แขวนอยู่ใต้ถุนบ้านของบ้านไม้ยกพื้นสูง โบราณวัตถุ โบราณสถาน เป็นต้น ในส่วนของผู้ให้ข้อมูลไม่ได้ถูกจำกัดว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ตามระบบการศึกษา บางส่วนมาจากปราชญ์ชาวบ้านที่มีความชำนาญและชาวบ้านผู้ประกอบอาชีพนั้นๆ อาจกล่าวได้ว่า ไม่ว่าจะใครก็เป็นผู้ให้ข้อมูลได้ทั้งนั้นขอแค่เป็นผู้เชี่ยวชาญและเป็นที่ยอมรับของคนหมู่มาก กล่าวได้ว่า แหล่งข้อมูลอันสำคัญที่ถูกนำมาเขียน ล้วนมาจากคำบอกเล่าจากประชากรของหมู่บ้านที่อาศัยอยู่ทั่วประเทศก็ัมพูชานั้นเอง

นอกจากนี้บทความของหนังสือ**กฤษฎหัตถ์ชกษุชชณุกฤตติยธรบุษุติษ** ยังถูกนำมาเผยแพร่บนเว็บไซต์ <http://www.yosothor.org/> ด้วยเช่นกัน อันเนื่องจากการเพิ่มเติมและแก้ไขข้อมูลที่ถูกค้นพบขึ้นใหม่เพื่อให้เนื้อหา มีความสมบูรณ์และครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

¹ ในส่วนของชื่อผู้เขียนหรือชื่อสถานที่อันเป็นชื่อเฉพาะผู้เขียนจะใช้วิธีการถอดรูปตัวอักษรจาก ภาษาเขมรมาเป็นภาษาไทย

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้จัดประเภทของเนื้อหาเอาไว้ 7 กลุ่มหลัก อันได้แก่

- กลุ่มที่ 1 อาชีพ เครื่องมือ การทำมาหากิน
- กลุ่มที่ 2 ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี
- กลุ่มที่ 3 ศิลปะและวรรณกรรม
- กลุ่มที่ 4 มรดก, ประวัติศาสตร์
- กลุ่มที่ 5 ภูมิศาสตร์, ธรรมชาติ
- กลุ่มที่ ๖ ภาษาศาสตร์
- กลุ่มที่ ๗ บทสวด

คาดว่าเพียงแคเห็นหัวข้อของแต่ละกลุ่มข้างต้นก็พอจะทำให้ผู้ที่กำลังศึกษาทางด้านภาษาเขมรหรือประเทศกัมพูชา เริ่มสนใจและอยากตามหาหนังสือชุดนี้ไม่เล่มใดเล่มหนึ่งอย่างแน่นอนเพราะจะช่วยให้ท่าน ๑ ได้ท่องเที่ยวทั่วประเทศกัมพูชาเกือบจะทุกมุมของประเทศได้เป็นอย่างดี

กลุ่มที่ 1 อาชีพ เครื่องมือ การทำมาหากิน เนื้อหาในกลุ่มแรกของหนังสือเล่มนี้มีจำนวน 6 บทความ คือ ขนมห้าดอก, ขนมหเขียนข้าวเหนียวกระทง, เครื่องเคลือบดินเผา, ครุ, ยาเส้น, และน้ำตาลโตนด

ผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างบทความเรื่อง ขนมห้าดอก ข้าวตอก คือเมล็ดธัญพืชโดยเฉพาะข้าวเปลือกที่เขานำไปคั่วให้แตกทำให้เมล็ดข้าวสารที่อยู่ในส่วนนั้นแตกออกมาเห็นเป็นรูปร่างเหมือนกับดอกไม้ ส่วนข้าวที่นำมาคั่วทำข้าวตอกนั้นเขาจะเอาข้าวเจ้าหรือข้าวเหนียวหรืออาจจะทั้งสองอย่างก็ได้ แล้วแต่การนำไปใช้ นอกจากนี้ในพิธีต่างๆ เรามักจะเห็นข้าวตอกด้วย ซึ่งเขาจะร้อยโดยใช้ไม้เสียบ ซึ่งข้าวตอกนี้จะใช้สำหรับทำบุญหรือเป็นของที่ใส่สำหรับไหว้ครู ตัวอย่างการนำไปใช้ในงานบุญนั้นจะอยู่ในของทำบุญอย่างหนึ่งเรียกว่า “ขวัญข้าว” (รูปที่ขวามือ)

ส่วนถ้าจะนำไปทำเป็นขนม เรียกว่า “ขนมเสียด” เขาจะใช้ข้าวเหนียว วิธีการคือ นำข้าวเหนียวที่ยังมีเปลือกหุ้มอยู่มาคั่วให้แตกเป็นข้าวตอก ต่อมาจึงจะนำข้าวตอกที่คั่วแล้วไปร่อนนำรำข้าวและข้าวเปลือกที่ไม่แตกออก (รูปที่ 2-3) เมื่อเหลือแต่ข้าวตอกเพียงอย่างเดียวแล้ว (รูปที่ 4) นำข้าวตอกนั้นไปตำกับครกให้ละเอียดแล้วจึงนำมาผัดผสมกับน้ำตาลโตนดให้เข้ากันดี เมื่อเข้ากันดีแล้วจึงนำไปยกลงในถ้วยให้แน่น การยัดนี้เพื่อให้ได้เป็นรูปร่างตามถ้วยนั้น แต่เพื่อให้ง่ายและสะดวกในการนำขนมเสียดออกจากถ้วย ก่อนใส่ขนมลงในถ้วยเขาจะนำใบตอง 1 แผ่นเล็กยาวมารองยั้งกันถ้วยก่อนเพื่อใช้สำหรับดึง เวลาที่ได้เป็นขนมแล้ว ถ้าเพียงแค่รับประทานในบ้านปกติ จะไม่มีการห่ออะไรเลย (รูปที่ ๕) แต่ถ้าสำหรับวางขายทุกวันนี้เขาจะบรรจุลงในถุงพลาสติกตามจำนวนที่เขากำหนด (รูปที่ ๖)

จากการอธิบายวิธีการทำดังกล่าว จะเห็นว่าสิ้น กระชับและถือว่่าเป็นขั้นตอนการทำที่ธรรมดา แต่เราจะเห็นว่าความธรรมดาไม่ใช่จะมีความหมายว่าไม่มีค่าเพราะกล่าวมาแล้วว่าขนมข้าวตอกนี้ถือเป็นประเพณีที่เก่าแก่ ประเพณีหนึ่งของคนเขมรด้วย

กลุ่มที่ 2 ความเชื่อ ขนมนิยมประเพณี เนื้อหาในกลุ่มนี้มีจำนวน 7 บทความ คือ ข้ามเดือนเจ็ด, ผัดจไฟ, ภูเขาศรีวงกต, ผม, การป้องกันเพื่อไม่ให้มีการทะเลาะกัน, และการเรียกขวัญให้กับคนสะอึก

ผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างบทความเรื่อง การป้องกันเพื่อไม่ให้มีการทะเลาะกัน หมู่บ้านหนึ่งในจังหวัดมณฑลศรี ผู้เขียนเล่าว่าได้พบเห็นพิธีเช่นไหว้เล็กๆ พิธีหนึ่งที่เพิ่งจะเสร็จสิ้นไปใหม่ๆ ในพิธีมีผู้หญิงคนหนึ่งที่เพิ่งจะคลอดลูกคนที่ 1 ยังไม่ทันเดินได้สะตวงก็ตั้งท้องลูกคนที่ 2 ได้ ประมาณ 7 เดือน คนเฒ่าคนแก่ในครอบครัว ท่านรู้ว่าต้องตั้งพิธีเพื่อไม่ให้ ลูกคนแรกที่เกิดก่อนมีการอิจฉาน้องที่จะเกิดตามมาเพราะอายุเด็กทั้ง 2 ใกล้เคียงกันมาก แม้ว่าจะไม่ได้เป็นจริงดังที่กล่าวมาแต่ท่านก็เชื่อว่าอาจจะมีเหตุเภทภัยไม่ตีเกิดขึ้นกับเด็กคนใดคนหนึ่ง การตั้งพิธีนี้ก็ไม่มียะไรที่พิเศษคือเพียงแค่จัดให้มีสุรา 1 ไหกับไก่ 1 ตัวสำหรับเซ่น ไก่นั้นเขาจะต้มแบ่งกันรับประทานแต่เวลาที่เขานำเซ่นไก่นั้นเขาจะนำเลือดไก่มาทาบนปากไหของสุราเมื่อเสร็จพิธีแล้วเขานำสุราไปแจกให้เพื่อนบ้านดื่มคนละเล็กน้อยเพื่อให้บรรดาเพื่อนบ้านร่วมพิธีด้วยและเพื่อให้ได้ผลลัพธ์สมตามความหวัง

กลุ่มที่ 3 ศิลปะและวรรณกรรม เนื้อหาในกลุ่มนี้ มีจำนวน 6 บทความ คือ การสลักลวดลายบนใบตาลโตนด, การสลักเรื่องราวบนเสมา, พานพระศรี, สาเดียว, ละครพระราชทรัพย์ และช่อฟ้า-ใบระกา

ผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างบทความเรื่อง การสลักลวดลายบนใบตาลโตนด เขาจะใช้มีดเล็กๆ ที่ใช้สำหรับการงานในชีวิตประจำวันทุกชนิด เช่น มีดสำหรับทำอาหารมาสลักใบตาลให้สวยงาม เพื่อใช้ทำ “ครุฑกำเนิด” แล้วเขาจะนำไปมัดรวมกันแล้วนำไปเสียบบนไม้หรือผลมะพร้าวจำนวนใบที่สลักเป็นลวดลายนั้นบางครั้งจะใช้ 4 ก้าน (รูปที่ 5-11) หรืออาจจะใช้ประกบกันอีกด้วย (รูปที่ 12-13)

ไม่เพียงแค่นั้นจะเห็นว่าเขาจะนำไปใหญ่และใบเล็กซึ่งล้วนแต่มีลวดลายมาวางสลับกัน ส่วนลวดลายนั้นถ้าพิจารณาอย่างถี่ถ้วนแล้วก็จะเห็นว่าแต่ละลวดลายไม่เหมือนกันเลย แต่ละลวดลายจะมีชื่อเป็นของตัวเอง เช่นลวดลาย “สวาทม” ลวดลาย “นาคพันธ์” เป็นต้น จุดหนึ่งที่น่าสนใจคือว่าใบตาลโตนมมีลวดลายดังที่กล่าวมา เมื่อผ่านไป ๑ ปีก็จะมีลักษณะโค้งคดบิดเบี้ยวไม่สวยงามเหมือนตอนทำใหม่ ๆ ดังนั้นจึงต้องทำใหม่ทุกครั้งเมื่อมีพิธี

กลุ่มที่ 4 มรดก, ประวัติศาสตร์ เนื้อหาในกลุ่มนี้ มีจำนวน 5 บทความ คือ การสาบาน, ภูเขา, ราชธานีเกาะแกร์, ปางของพระอิศวรในอาระธรรมอินเดียที่เขมรไม่นิยม, เรื่องการกวนเกษียรสมุทรน่านมที่ปรากฏบนหน้าบ้านของปราสาทภูฏีศวร และ รูปวาดในถ้ำของภูเขากระวาน

ผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างบทความเรื่อง การกวนเกษียรสมุทรน่านมที่ปรากฏบนหน้าบ้านของปราสาทภูฏีศวร ในบทความอธิบายเอาไว้ว่า เรื่องกวนเกษียรสมุทรน่านมเป็นเรื่องหนึ่งที่พรรณนาเกี่ยวกับความพยายามของพวกอสูรและเทวดาในการกวนเกษียรสมุทรเพื่อให้ได้น้ำอมฤตซึ่งเป็นน้ำที่ทำให้มีกำลังแก่กล้าโดยเฉพาะทำให้ฆ่าไม่ตาย (คำสันสกฤตว่า “อามฤต” มีความหมายเหมือนกับคำบาลีคำว่า “อมตะ” แปลว่า “ไม่ตาย”) แต่ก็ไม่ง่ายเลยเพราะพวกอสูรและเทวดาต้องใช้เวลาในการกวนเกษียรสมุทรน่านมนับพันปี และก็มีบางตอนที่ต้องพบกับภัยอันตรายเกือบจะละทิ้งการกวนเกษียรสมุทรไปด้วย ตามเนื้อเรื่องในตำนานเรื่องมหากาพย์กล่าวว่า ในคราวที่มีเคราะห์ภัยเกิดขึ้นมักจะเห็นว่ามีเทพใหญ่ ๆ เสด็จลงมาช่วยอาสา เพื่อให้การกวนเกษียรสมุทรน่านมนั้นบรรลุถึงผลสำเร็จ เคราะห์ร้ายที่ใหญ่กว่าในเรื่องคือการเกิดชาติพิษชื่อ “กาลกฏ” ที่เกิดจากสมุทรพิษซึ่งเจ็ดเจ้าครอบทั้ง 3 ภาพทำให้บรรดาสัตว์ทั้งหลายสลักพิษไม่สามารถทำอะไรได้ เมื่อเห็นเหตุเภทภัยดังนี้พระพรหมขอให้พระอิศวรช่วยพระอิศวรก็พร้อมช่วยกลืน

ชาติพิฆาตกาลฎวไว้ในพระศอของพระองค์ ด้วยเหตุที่ชาติพิฆนั้มีมากมาย ทำให้พระศอรของพระองค์มีสีดำและก็เป็นเหตุให้เขาเรียกพระอิศวรว่า "นิลกันท์" (คนที่มีคอดำ)

การอสาของพระอิศวรในเรื่องการกวนเกษียรสมุทรน้ำนมนี้ คว้าไม่ได้เป็นเรื่องอะไรที่ใหญ่เลยเพราะคัมภีร์ที่คนเขมรเขาพูดไว้นั้นจะยก พระนารายณ์ให้เป็นเทพใหญ่ เช่นคัมภีร์ที่ชื่อ "วิษณุโบราณ" นี้ก็ไม่ได้พูด ถึงพระอิศวรด้วย ตรงนี้เราสามารถเข้าใจได้แล้วว่าเพราะศาสนิกชนนับถือ พระนารายณ์เป็นใหญ่ (สมัยโบราณเรียกว่า "ไวษณว")

กลุ่มที่ 5 ภูมิภาคศตร, ธรรมชาติ เนื้อหาในกลุ่มนี้ มีจำนวน 6 บทความ คือ เกาวลย์ที่สามารถให้น้ำได้, ผลเรสุลิก, ต้นพิกุล, รัก, ดอกลำเจียก, และการใช้ยางไม้เมื่อดูเนื้อหาของบทความในกลุ่มนี้จะเห็น การใช้ประโยชน์จากต้นไม้ ผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างบางส่วนของบทความ เรื่องรัก รัก ทรุท (พจนานุกรมเขียนว่า "รักทาสิ่งของ ษัฎฐณ์" ชื่อทางวิทยาศาสตร์เรียกว่า *Melanorrhoea laccifers* เป็นยางชนิดหนึ่ง ที่นำมาจากต้นรัก ในประเทศเขมรต้นรักนี้จะงอกขึ้นในป่าใหญ่ เขามักจะ แทงรักในฤดูแล้งเพราะไม่มีน้ำฝนมาผสมกับยางรักที่ออกมา ยางรักที่ไหล ออกมาจะมีสีแดงเข้ม แต่ถ้าเก็บยางรักไว้นาน ๆ ยางรักจะมีสีดำ ยางรักเมื่อ สัมผัสผิวหนังจะทำให้ปวดแสบปวดร้อนหรืออาจจะทำให้หน้าและปากบวม ทุกวันนี้การใช้ยางรักในประเทศกัมพูชาเริ่มจะหายไปแล้ว อีกอย่างปัจจุบัน นี้เขาก้ใช้ยางรักเพื่อทาเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำจากวัสดุธรรมชาติเท่านั้น การใช้ยางรักไม่ได้กว้างขวางเหมือนกับในประเทศญี่ปุ่น จีนหรือพม่า การทายางรักก็เพื่อป้องกันไม่ให้วัสดุที่ทำจากธรรมชาติผุพังเร็วจนเกินไป หรือเพียงเพื่อป้องกันการกัดกินของสัตว์เป็นต้น ตัวอย่างการใช้ยางรักในการ ยาเรือเพื่อไม่ให้เรือรั่วเพื่อไม่ให้เห็นรอยที่ต่อกัน เป็นต้น ปัจจุบันนี้ การใช้รักก็ยังมีอยู่ยังไม่ละทิ้งคือมีการใช้รักเป็นพื้นฐานและจะทาร่วมกับสาร

เคมีอื่น ๆ อีก จากบทความข้างต้นจะเห็นพัฒนาการของการใช้รักตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

กลุ่มที่ 6 ภาษาศาสตร์ เนื้อหาในกลุ่มนี้ มีจำนวน 5 บทความ คือ บทความเกี่ยวกับน้ำผึ้ง, การเล่นโวหารด้านกิริยาของมนุษย์โดยยกกรกระทำของสัตว์มาเปรียบ, การใช้คำว่า “ตัด” ในภาษาเขมร กាប់ — กาด — กาจ, ความคิด(บางส่วน)ที่ยังติดอยู่กับสรีระ, กัมพูชา กับ เขมร

ผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างบางส่วนของบทความเรื่อง การใช้คำว่า “ตัด” ในภาษาเขมร กាប់-กาด-กาจ เป็นข้อสังเกตของผู้เขียนว่าคำที่หมายถึง “ตัด” มีจำนวน 3 คำคือ “กាប់” (กាប់), “กาด” (กาด) และ “กัจ” (กัจ) หากตัดต้นไม้โดยการใช้เลื่อยมือหรือขวาน คำที่ใช้กันในทุกวันนี้คือ คำว่า “กាប់” (กាប់) “ตัดไม้” คำนี้ถูกนำมาใช้โดยกระทรวงสิ่งแวดล้อมห้ามไม่ให้ตัดทำลายป่า

ป้ายทางซ้ายมือ ใช้คำว่า “ บกษกាប់ (ห้ามกាប់) หมายถึง ห้ามตัด” แต่ในป่าประเภทเดียวกันป้ายไม่ได้บอกโดยกระทรวงสิ่งแวดล้อม จะใช้อีกคำหนึ่งที่คล้ายกันคือคำที่ชาวบ้านมักจะใช้กันคือคำที่อยู่ในป้ายด้านขวามือ จะเห็นว่าเขาไม่ใช่คำว่า “กាប់”แต่เขาจะใช้คำว่า “กาด” คนที่ไม่คุ้นเคยคำนี้อาจจะเข้าใจว่าใช้คำ “กาด” นี้แทน แต่ให้เราคิดไปถึงในสมัยโบราณอีก ถ้าไปดูศิลาจารึกที่จารึกอยู่ที่ปราสาทพิฆานอากาศแล้ว จะเห็นว่าใช้คำอื่นอีกที่ไม่ใช่ทั้งสองคำดังกล่าว คำที่ใช้คือคำว่า “กัจ” (กัจ) แต่ไม่ได้กล่าวถึงมนุษย์จะพูดถึงลมที่พัดมา ศิลาจารึกนี้พูดถึงต้นโพธิ์ ๑ ต้น ที่ปลูกไว้เป็นที่สักการะและเช่นสรวงขอให้พระบรมวงศานุวงศ์ไม่ให้มีภัย ในอนาคต จากข้อสังเกตข้างต้นการใช้คำว่า “ตัด” จะแตกต่างกันตามสถานที่

ที่ ยุคสมัยหรือสถานการณ์ อาจหมายถึงระดับทางภาษาของคำว่า “ตัด” นั้น จะใช้เมื่อใดขึ้นอยู่กับว่าจะใช้กับใคร สถานที่ไหนและใช้ช่วงเวลาใดมากกว่า

กลุ่มที่ 7 บทสวด เนื้อหาในกลุ่มนี้ มีจำนวน 3 บทความ คือ บทสวดเรื่องนางปดจาร, บทเรียกชื่อข้าวในพิธีเรียกขวัญข้าว และบุญประเพณีชาติเขมร เนื้อหาของกลุ่มนี้ส่วนมากจะเป็นไฟล์เสียงผู้อ่านสามารถหาฟังเสียงบทสวดได้บนเว็บไซต์ <http://www.yosothor.org/>

รูปภาพข้างต้นเป็นเนื้อหาที่อธิบายประกอบเสียงบทสวดของการอบรมเด็กในปัจจุบันนี้มีวิวัฒนาการมากถ้าหากเราเปรียบกับครั้งศตวรรษก่อนหน้านี้นี้ ทุกวันนี้เครื่องมือในการติดต่อสื่อสารถึงกันเช่น นิตยสาร หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์และเครื่องมือสื่อสารอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลเป็นอย่างมากในสังคม ผู้เขียนบทความไม่ได้แบ่งแยกว่าอิทธิพลที่เข้ามาเป็นด้านบวกหรือด้านลบ เขาเพียงแค่สังเกตเห็นเหมือนที่ตัวเองหรือคนอื่น ๆ เห็นว่าถ้าอิทธิพลดังกล่าวมีผลกระทบต่อผู้ใหญ่อะไรแล้วผลกระทบต่อเด็กล่ะ? จะอย่างไรก็ตามก็ยังมีพ่อแม่บางครอบครัวที่ระมัดระวังอบรมสั่งสอนลูกตั้งแต่เล็ก ไฟล์เสียงที่เขาแนบมาแม้ว่าจะไม่ใช่สิ่งที่ดีที่สุดแต่หรือประกอบไปด้วยถ้อยคำที่สูงด้วยวัฒนธรรมอะไรเป็นพิเศษ แต่ผู้ปกครองก็สามารถใช้เป็นเครื่องมือหนึ่ง

ที่แสดงให้เห็นว่าผู้ใหญ่สามารถอบรมสั่งสอนลูกให้รู้ตามแบบ
บทที่เคยมีมานานแล้วได้

ตัวอย่างบทความที่ผู้เขียนยกมาข้างต้น แสดงให้เห็น
ถึงการตั้งคำถามวิพากษ์และการให้คำอธิบายการกระทำนั้นด้วยเช่นกัน
ว่าทำไมคนกัมพูชาถึงกระทำอย่างนั้น ในด้านวิถีชีวิตได้ถูกอธิบาย
เอาไว้ว่าเมื่อทำหรือไม่ทำแล้วจะเกิดอะไรขึ้นเห็นได้จาก

ดังนั้นแล้วหนังสือ *កម្រងអត្ថបទក្នុងបណ្ណាញតតិមានវប្បធម៌* ของ
KhmeRnaissance ไม่ว่าจะแปลเป็นเล่มไหนก็ตามถือได้ว่าเป็นแหล่ง
รวบรวมเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยของคนเขมรเอาไว้ในทุกอิริยาบถของชีวิตก็ว่าได้
ผู้อ่านท่านใดที่กำลังศึกษาหรือหลงใหลในอารยธรรมเก่าแก่อย่างเมือง
พระนครหรือนครวัด-นครธม อันเป็นหนึ่งในสิ่งมหัศจรรย์ของโลก ต้อง
ลองหาหนังสือชุดของ KhmeRnaissance มาอ่าน ผู้เขียนขอการันตีว่า
ท่านจะได้ท่องไปในวิถีดั้งเดิมของคนกัมพูชาที่ถูกเจือปนด้วยความทันสมัย
เพียงเล็กน้อยอย่างแน่นอนนอกจากนี้ท่านจะรับรู้และเรียนรู้ทุกอย่าง
ที่เป็นเขมรอันสะท้อนหรือแสดงให้เห็นรากเหง้าของประเทศกัมพูชาได้
อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

อ้างอิง

หำង ฐุณธ, ព្រាម ចាន់ម៉ារ៉ា, សិយុន សុភារិទ្ធ, & គង់ វិះ. 2011. *កម្រងអត្ថបទក្នុងបណ្ណាញតតិមានវប្បធម៌ខ្មែរ*. ភ្នំពេញ: KhmeRnaissance.
KhmeRnaissance. 2017. Retrieved from <http://www.yosothor.org/>